

Taxa postala
plátitá in num
No. 30523/1934

Szerkesztőség
és kiadóhiva-
tal: Cluj, Str.
Paron L. Pop
10. Telefon: 13-60. Előfizetési árak:
Havonta 110, negyedévre 320, fél-
évre 600, évszámra 1200 lej. Kül-
földre: Havonta 2, negyedévre 6,
félévre 12, évszámra 20 dollár. —
Hirdetések díjazás szerint. — Az
„UJ KELET” a transilvaniai és
bánáti zsidóság egyetlen napilap-
ja. Cikkeink utánnomását csak a
forrás megjelölésével engedjük meg.

UJ KELET

ZSIDÓ NAPILAP

Director-Főszer-
kesztő: Dr. Mar-
ton Ernő. Re-
dactor responsabil-Felelős szerkesz-
tő: Jámor Ferenc. Administartor
delegat si girant responsabil-felelős
igazgató: Schwartz Endre. Proprie-
tar-tulajdonos: Fraternitas S. A. R.
de Editura. Registrul publicatiunilor
perioadice No. 43. Dos. 889. 1938.
Tribunalul Cluj, Secția III.

Kedd, április 23.
1940—5700. Niszaa 14.
XXIII. évfolyam, 94. szám.

Peszach 1940

A szeder-este visszanyerte ünnepi fényét, ragyogását. Tartalmat, bensőséget, megkapó mélységet szerzett ismét ezekben az években, amelyek felett oly veszett dühvel rohan az idők vihara.

A viszonylagos nyugalom esztendőiben visszhang nélkül csendült fel naiv gyermeki ajakról a kérdés: Mánistána? Miben is különbözik ez az éjszaka a többitől? Gépiesen, a hagyományos melódiai kitalált medrében hangzik a válasz: Avadim hajinu... mert rabzsolgák voltunk Egyiptomban, de az Ur kiszabadított, erős kézzel és kinyújtott karral... Időszertülnék vélt és erőltet volt a válasz. A keserű gyötkérben, a kovász-talan kenyérben nem látták, nem érezték az örökérvényű történelmi szimbólumot, örömkök és keserűségek, diadal és vereség ismétlődésének, visszatérésnek figyelmeztető jeit. Az asztaltársaság előírászerűen kiűrtette négy poharat, elfogyasztotta a páskát, a keserű gyötkér és alighogy meg nem feledkezett Eljáhu prófétára szelleméről, amely ennek az estének ünnepi fényében, lámpák és gyermek világosságában ott lebeg nagy és kicsiny, gazdag és szegény asztala felett egyaránt.

Mánistána? Hogy miben különbözik?
Abban, hogy erre az éjszakára hajnal következett, a sötétségre világosság és a rab-ságra szabadság. Abban, hogy ezen az éjszakán végezték az elnyomatásnak, a szenvedésnek, az üldözöttségnek. Abban, hogy ezen az éjszakán megtört az egyiptomi despota megdöntésének hitt hatalma, vereséget szenvedett addig sérthetetlen serege. Amnyi harci szekérrel vetette magát Fáraó a ki-vonuló zsidók után, amennyi egy félvilág meghódítására elegendő lett volna. Olyan technikai fölényben volt velük szemben, hogy az örök kishitűek rémülten látták feltűnni a láthatáron az ellenséget.

Es mégis.
A kishitűek hiába rázták fejüket és hiába vágyódtak vissza kényelmes micrajmi si-rolba, hiába voltak a harci szekerek, harci rutin és számszerű fölény: egy kis nemzet ezen az éjszakán lerázta magáról a rab-ság bilincseit és kiharcolta szabadságát. A fegy-veres hatalmat nem másik fegyveres hatalom győzte le, a tirannust nem másik despota döntötte le trónjáról. A győztes ezen az éjszakán egy kevésbé motorizált, de annál félelmetesebb hatalom volt: az erkölcsi erő és igazság. Egy kis nemzet sanyargatottságában panaszosan kiáltott fel az Urhoz és az Ur meghallgatta az ő szavát. És kivezette Izrael népet Egyiptomból, erős kézzel és „kinyújtott karral”, amely az emberiség számára örökérvényűen mutatja az utat és oltalmazza a kicsiket, az elnyomottakat, az üldözötteket az erők végigjáró hatalmi dühével szemben. Az életnek egy felsőbbrendű koncepciója, az ember értékelése, az erkölcs, a jog és a szabadság szimbóluma ez a kinyuj-tott kar. Előtte porra zúzódnak végül a harci szekerek és megnyílnak még a tenger hullá-mai is, hogy a bilincsre vert népek megtalál-ják az utat a szabadsághoz.

„Bösana haba böné horin!” A jövő évben szabadság gyermekei leszünk... igéri a Hagada. Szabadság! Valahol, sok helyen Európában családi körökben, amelyek meg-ölygöztek és táborokban, amelyek meg-duzzadtak, ezen a különös, misztikus estén kilépnék a Hagada lapjairól egy 3500 éves mult alakjai és eseményei és testet öltve együtt ünnepelnek, együtt reménykednek, együtt vígádnak az asztaltársasággal. Eltete kelnek kivonuló seregek, odatelepdednek az asztalhoz a „rabbinusok is, akik az enyomok kopóinak éberségét kijátssza, ünnepezték a peszachot és töretlen bizakodással várták meg, amíg eljövénnek tanítványaik, jelenlét egy új hajnal hasadását, egy új sacharit-ima, egy új Hallél elzengésének idejét.

Mánistána?
Igen, ebben különbözik. Ez az éjszaka. És ez a szeder-este, az 1940. évi. A szimbólumok élővé válnak, értelmet nyernek. Háború dúl, vihar tombol, háborognak a messzi ten-gerek vizei. Kinyújtott karral áll az esemé-nyek, emberek, népek felett az Ur. Erős kéz,

A stockholmi norvég követség hivatalos jelentése szerint

A szövetséges csapatok visszafoglalták Hamar norvég várost

Allítólag Elverumot is kiűrtették a németek. Kelet-Norvégiába is angol csapatok érkeztek. Nagy titoktartás a Trondheim melletti harcok körül

STOCKHOLM, április 22. (Rador.) A Havas iroda jelentése szerint a német csapatok kiűrtették Hamar és Elverum városokat.

A Havas iroda stockholmi jelentése szerint a norvég követség hivatalosan meg erősítette azt a hírt, hogy norvég és angol csapatok elfoglalták a napok óta német kézben lévő Hamar városát. Az „Afton Bladet” ugyanezt a jelentést közli.

A norvég és angol csapatok ezen a vidéken a Mjoesa tó felé keletre építették ki állásaikat. Valószínű, hogy a németek Elverumból is visszavonultak. Ezt a hírt még nem erősítették meg. Stockholmban nagy meglepetést kellett Hamar visszafoglalásának híre.

Folytatódnak a norvégiai hadműveletek

London, április 22. (Rador.) A hadügy-minisztérium vasárnapi jelentése szerint folytatódnak a norvégiai hadműveletek. Az angol csapatok együtt működnek a norvég erőkkel.

A Reuter iroda külön tudósítója, aki Norvégia központi részén tartózkodik, je-lenti, hogy szombaton harcok voltak Nan-sos az egyik partraszállásra felhasznált pont és az ettől negyven kilométernyire fekvő Grond helység között. Az együtt-működő angol és norvég csapatok kielé-gítően működtek. Jelentik, hogy Trondh-jem közelében is harcok voltak.

Az angol légi haderő nagy tevé-kenységet fejtett ki Nansos vidékén

Stockholm, április 22. (Rador.) A Reuter iroda jelentése szerint a norvég csapatok erős állásokat foglaltak el Rands öböl és a Mjoesa tó között, ahol Hamar városa is van. Erre a vidékre harcokocsikkal és tüzérséggel felszerelt angol csapatok érkeztek. A csapa-tok egy része vonaton, más része gyalog érkezett.

London, április 22. (Rador.) A légügyi és hadügyminisztérium jelenti, hogy április 20-án az ellenség élénk légi tevékenységet fejtett ki Nansos vidékén. Számos bombát dobtak a városra, amelyek nagy károkat okoztak. Az angolok egy halászhajót vesz-tettek. A szövetséges csapatoknak nincs vesztesége.

Zavar és veszteség nélkül folytató-dik az angol és francia csapatok partraszállása

Párizs, április 22. (Rador.) A Reuter iroda jelenti, hogy francia katonai körök kijelen-tése szerint minden zavar és veszteség nélkül folytatódik az angol és francia csapatok nor-végiai partraszállása. A szövetséges expedi-ció csapatainak vezérkara s a norvég fő-parancsnokság között teljes együttműködés létesült. A szövetségesek akcióterve kielégítő feltételek között valósul meg. Francia kato-nai körök rendkívül derültek a norvégiai hadműveletekkel kapcsolatban.

Narviknál nincs változás

A narviki vidékről semmi változásról nem érkezett jelentés azonkívül, hogy a németek légi uton igyekeznek erősítést küldeni. A Trondheim vidéki hadműveletekkel kapcsolat-ban a legnagyobb titoktartást őrzik meg. Az ezen a vidéken folyó állítólagos nagy csaták-ról szóló híreket a legnagyobb fenntartással fogadják. Majdnem biztos, hogy a németek

örök törvények, a jog, a szociális igazság, az emberi erkölcs törvényei oltalmazzzák mind-azokat, akik a szabadságért küzdenek a vil-lág frontján.

egész Elverum helységet a kezükben tartják. A norvégek visszavonultak új állásaikba s a Svédország felé vezető utakat védik. Az új állásokban a természeti akadályok kiegyenli-tik az angol csapatok szám- és felfegyverkezé-si fölényét.

A norvég hadijelentés

Stockholm, április 22. (Rador.) A vasárnap esti norvég hadijelentés a következőket mon-dja: Április 20-án a tüzérségtől és légierőtől támogatott német csapatok a Mjoesa folyó mindkét partján lévő állásaikat megtámad-ták. Csapataink megtartották állásaikat. Né-met repülőgépek több alkalommal gépfegy-verrel löttek Lillehammer uccára. Ezenkívül propaganda-iratokat és gyújtóbombákat dob-tak le. Több német repülőgép Trondheim irá-nyába tartott. Egy német gépet lelőttek. A gépben 1940 februárjában Németország-ban készült térképeket találtak, amelyeket a hivatalos norvég és semleges térképek alap-ján állítottak elő.

Angol légierő bombázta Stavanger kikötőjét

London, április 22. (Rador.) A légügyi mi-nisztérium hétfőn reggel jelentette, hogy va-sárnap este az angol légierő bombázta Sta-vanger kikötőjét. Az angol repülőgépek gép-fegyverrel löttek Stavanger repülőterét. Újabb bombatámadást vasárnap éjszaka hajtottak végre. Az angol repülőgépek a sta-vangeri repülőterre erős robbanó bombákat dobtak. A gépfegyverek segítségével elpusztítottak több német repülőgépet. A német légvédelmi ütegek erős tüzelése ellenére az angol pilóták több tüzet megfigyelhettek. Valamennyi angol repülőgép visszatért állo-máshelyére.

London, április 22. (Rador.) Az angol ten-gernagyi hivatal jelentése közli, hogy az az angol halászhajó, melynek elvesztését va-sárnap este jelentették, a Rutlandshire volt. A hajó teljes személyzetét megmentették.

A svédok lelőttek egy német bombavető repülőgépet

Stockholm, április 22. (Rador.) Göteborg felett vasárnap este nyolc órakor repülőgépet pillantottak meg. A svéd légvédelmi tüzér-ség eredménytelenül lőtt a repülőgépre. Egy svéd vadászgépnek azonban sikerült lelőnie a gépet, amely német bombavető repülőgép volt. A német repülőgép kigyulladt és Göte-borg közvetlen közelében lezuhant. A benne ülő négy német pilótát megmentették és a svéd hatóságok kórházba szállították őket.

(Folytatása az utolsó oldalon.)

Avadim hajinu... fordítjuk ezen a szede-ren: Szolgák voltunk mi már Fáraónál is... de „a jövő esztendőre a szabadság gyerme-kei leszünk”.

VILAG TÜKRÉ

Vörös Eriktől a Monroe-elvig

„Az Északamerikai Egyesült Államok a Monroe-elv alapján készek Grönland fegyveres védelmére” — jelentették a ked-di lapok. A Föld legnagyobb szigetének történelmében új fejezet kezdődhet ezzel a jelentéssel.

Grönland felfedezése és belsejének feltá-rása a sarki problémák egyik legrégebbi je, de egyben legfontosabbja is, hiszen már a tizedik században szerephez jutott a sziget a kalandozások során. Kik tették földjére először lábukat? — erre a kér-désre névszerint már nem lehet választ adni. De bizonyos, hogy normannok vol-tak, akik Izland körül hajózátkaztak és ta-lán valamilyen váratlan szevívihar sodorta őket messze tul eredeti célpontjukon.

A krónikák tanúsága szerint Vörös Erik telepedett le elsőbbsen hosszabb időre Grönlandon. Ezt is a véletlennek tulajdo-níthatja: bizonyos gyilkosság miatt Nor-végiából kénytelen volt Izlandra menekül-ni, azonban itt sem fogadták, mire tovább állt, hogy új hazát keressen. Így került — állítólag — Grönlandra. Sőt a sziget neve is tőle származik. Persze: Vörös Erik ekkor még csak a parti szegélyeket ismer-te és naivul azt hitte, hogy az egész szí-get megilleti a „zöld” jelző (Grönland).

Ugyalászik, hogy az északi idegenfor-galmi propaganda már abban az időben is jól működött. Legalább is erre vall, hogy hamarosan egész sor telepes érkezett Grön-landra. 1121-ben már püspöke is volt a szigetnek.

A belső területek feltárása mindazoná-ltal nagyon lassan haladt előre. A szórva-nyos kísérletek alighanem elvették a ku-tatók kedvét a tulságosan messze kalan-dozástól... Ebben az időben még azt sem tudták, sziget-e, vagy félsziget Grönland.

Grönland azután néhány száz évre va-ahogyan kiesett a világforgalomból és fe-lelésbe merült. A tizenhetedik században tehát újra felfedezték a dánok, akik ugy gonolták, hogy nekik is joguk van bizo-nyos sarki földekhez, nemcsak az angolok-nak. A szigetet — neve után itélve — igen sokat várták. A családás meglehető-sen nagyban bizonyult.

A következő fejezet egy Egede nevű lel-készhez fűződik. Egede 1721-ben misszio-náriusként telepedett a szigeten és any-nyira megszerette a vidéket és lakóit, hogy nagy kedvvel hozzáfogott a grönlan-diak nyelvének és a földrajzi viszonyok-nak tanulmányozásához. Vállalkozásának legnagyobb eredménye az volt, hogy a dán kormány is felfigyelt a titokzatos sziget-re. — Egedének azonban mindebből kevés haszna lett. Súlyos járvány alaposan meg-ritkította a missziót, a lelkes veszni érez-te munkájának eredményeit és visszatért Dániába.

Néhány évtizednyi újabb csend után megjelent a színen Karl Ludwig Giesecke, egykori bécsi szinigazgató, aki újabbban ásványkutatókkal foglalkozott. Vaia-hogyan figyelmessé lett Grönlandra és 1806-ban nagyszabású expedíciót vezetett a sziget ásványi kincseinek feltárására. Hét teljes éven át tanulmányozta a sziget partvidékeit és rengeteg értékes anyagot tárt napvilágra. De Grönland belsejének ismeretéhez ő sem vitte közelebb a vilá-got.

Grönland problémája azonban nem ke-rült le többé a napirendről. A kutatók — vagy csak egyszerűen érdeklődők — vé-geláthatatlan sora próbálkozott a nagy

titok megfejtésével. Az eredmény bizony igen soványak bizonyult.

Nordenskjöld volt az eiső, aki komoly tudományos felkészültséggel vállalkozott a nehéz feladatra. Már eleve kijelentette: Szibériában sokkal kedvezőlenebb éghajlati viszonyok között is hatalmas erdőségek terülnek el. Bizonyosnak gondolja tehát, hogy Grönlandban sem kutatnának: hiába fák után, 1883-ban utnak indult tehát kilenc emberével és megkísérelte az előretörést a végtelennek látszó jég birodalmába. „Észak Szaharája” azonban — mint ő maga nevezte Grönlandot — erősebbnek bizonyult. A jégterületek végét nem sikerült elérnie.

Öt évvel később azután Nansen tüzte ugyanazt a célt maga elé. Rettenetes fáradságokon keresztül csaknem hatszáz kilométeres vonalat sikerült bejárnia. Neki köszönhetjük az első tudósítást a sziget belsejéről és neki köszönhetjük a si ismeretét is: ez a sporteszköz Grönlandban kiálta a próbát és utána megkezdte diadalmos pályáját az egész világon.

Kutatók és vértanúk hosszú sorozata következett ezután: Grönland megkövetelte a maga áldozatait... Így pusztult el Mylius-Erichsen dán tudós két kísérőjével együtt 1907 késő őszen; nyomukban elindult az Alabama hajó híres expedíciója, amely huszonnyolc hónap után, isteni csodák különös találkozása folytán menekült csak meg a már bizonyosnak érzett hősi haláltól.

1912-ben még nagyobb szabású vállalkozás kezdődött ugyancsak Dániából. Ennek már sikerült Grönland beisejéig előrehatolnia. 1913 júniusának közepén körülbelül a sziget centrumában voltak. A hőmérő 30 fokot mutatott fagypontra; amerre a szem ellátott: jég borított mindent. Nyoma sem volt sehol Nordenskjöld erdőinek... Az ut ment tovább és amikor már-már azt hitték: nem bírják az éhséget és a hideget és amikor már feláldozták utolsó „élelmiszereküket”, hűsleges kutyájukat és levest főztek belőle — megérkeztek a sziget nyugati részéhez, a jégmezők végéhez. Satnya fű kandikált elő a föld alól. De az expedíció tagjai olyan bofogyan néztek ezt a kis zöldet, mintha hatalmas mezők tárultak volna eléjük... Grönlandot sikerült átkutatni.

A hősköltemény utolsó éneke azonban még csak most következett. Alfred Wegener, az eposz hőse, Grönland feltárásának fanatikus apostola. Egész életét ennek a célnak szolgálatában állította és amikor végre sikerült az igazán nagyszabású expedíciót felszerelnie és utnakindulnia — 1930-ban — ezt a vállalkozást az életéért fizette meg. De mérései megállapították, hogy a jégtakaró Grönland közepén eléri a 2700 méter magasságot.

Ez volt mult. Ami pedig a jelent illeti, ime a tiz pont, amelyet Grönlandról mindenkinek tudnia kell:

1. Grönland a Föld legnagyobb szigete, területe nem egészen 2 millió 200.000 négyzetkilométer.

2. A terület 95 százalékát jégtakaró borítja, csak a 100—150 kilométer széles part sáv jégmentes.

3. Az éghajlat igen különös. A tél a sziget belsejében: nyáron gyakran eléri a 10—15 fokot is.

4. Grönland növényzete délen aránylag a leggazdagabb: még szegényes fű- és nyírfaerdők is találhatók erre felé. Északabbra törpefenyőn, mohokon, zuzmókon kívül semmi sem található.

5. Grönland állata: a moszusökö, a sarki farkas, nyul és róka, délen a rénszarvas és a jegesmedve. Tengeri emlősei

a fóka, a báina és a cet. Édesvízi hala a lazac. Van még egy állata is, ez azonban a sziget legnagyobb csapása: a szunyog, amely nyári időben szinte lehetetlenné teszi az ottartózkodást.

8. Grönland lakosainak száma alig több, mint 17 ezer. Ezek között mindössze 150 a fehér, a többi benszülött. Fehér embernek csak a dán kormány külön engedélyével szabad Grönlandban partraszállnia. Hajók csak június elejétől október elejéig érintik a sziget kikötőit.

7. A lakosság főfoglalkozása a halászat és a fókavadászat. A kereskedelem állami monopólium.

8. A sziget hivatalos nyelve a dán és az eszkimó. Az eszkimók állandó településeken élnek.

9. Grönlandot 1261-ben Norvégiához csatolták, a tizenötödik században azonban ez kapcsolat megszűnt, 1721-től a sziget Dániához tartozik.

10. Grönland Európának az a területe, amely Amerikához a legközelebb fekszik.

A Zsidó Távirati Iroda jelenté:

Palesztina

A ZSIDÓK ÚJBOL LÁTOGATJAK AZ ÖSAPAK SIRJÁT. 1935 óta a zavargások következtében a zsidók nem kereshették fel a Hebron mellett fekvő Machpela barlangot, ahol a hagyomány szerint az ősapák sirja van. A múlt héten néhány száz ortodox zsidó, élükön Isac Herzog és Uziel főrabikkal, újból meglátogatták a barlangot, ahol imádkoztak.

ÚJBOL MEGJELENTEK A HAAREC ÉS A DAVAR. Ismeretes, hogy a palesztinai hatóságok betiltották a Davar, Haarec és Haacfer című napilapok megjelenését, mert lekötötték a Vaad Leumi kiáltványát a földvásárlási tilalom ellen, anélkül, hogy azt a cenzura előzetesen engedélyezte volna. A hatóságok most visszavonták a betiltást és a három palesztinai lap újból megjelenített.

MILYEN ÖSSZEGGEL TÁMOGATTA AZ ANGOL KORMÁNY PÁLESTINÁT ÉS TRANSZJORDANIÁT. A palesztinai lapok jelentése szerint az 1940. március 31-én lejárt költségvetési év folyamán az angol kormány ötmillió 559 ezer 315 fonttal támogatta Palesztinát és Transzjordániát. E támogatás a gyarmattügyi minisztérium közlekedési osztályának költségvetésében szerepelt.

A támogatás két legfontosabb tétele: egymillió 600 ezer font, az ország védelmének céljaira és négy millió font a zavargások áldozatainak támogatására.

TIZENÖT ÉVES A HÉBER EGYETEM. Peszachkor lesz tizenöt éve annak, hogy a Skopus hegyen nagy ünnepélyességgel felszentelték a héber egyetemet. A legutóbbi évek eseményeinek következtében ennek az általános és héber kulturális intézménynek a fontossága erősen megnövekedett. A héber egyetem ma a zsidóság gyakorlati és kulturális központja.

A HISTADRUT HAOVDIM MEZŐGAZDASÁGI TANACSÁNAK ÉRTEKEZLETE. Április 3-ikán tartotta meg értekezletét a Histadrut Haovdim mezőgazdasági tanácsa. Az értekezlet tárgysorozatán a telepítéssel és a munkaelosztással kapcsolatos kérdések szerepeltek.

A Harzfeld hosszabb beszédben foglalkozott a kolonizáció kérdéseivel és hangsúlyozta, hogy mindent el kell követni a telepítési munka meggyorsítására. Tizenöt új telepítési létesítésre tett javaslatot.

A mezőgazdasági tanács értekezlete április 3-án ért véget, a hajnali órákban. Az értekezlet határozatot fogadott el, amely energikus hangon utasítja vissza az új földvásárlási törvényt. Egy másik határozat kimondja az összes energiák összpontosítását, a telepítési munka érdekében.

A MIZRACHI KONFERENCIÁJA PÁLESTINÁBAN. A palesztinai Mizrachi a napokban tartotta meg Chederában 7-ik konferenciáját. A konferencián körülbelül 120 delegátus és nagyszámú vendég jelent meg.

Meyr Berlin rabbit, az ismert mizrachista vezető, aki a napokban ünnepelte hatvanadik születésnapját, a konferencia igen melegen ünnepelte. A konferenciához intézett beszédben Meyr Berlin azokról a hatalmas feladatokról beszélt, amelyeket a zsidóság általános helyzetének következtében a Mizrachinak be kell töltenie, különös tekintettel arra, hogy a középeurópai zsidóság vallásos rétegeit elvágta a palesztinai építőműtől és a cionista mozgalomtól.

UJABB OTTHON JERUZSALEMEN A CHALUCOK SZÁMÁRA. A napokban a jeruzsálemi Rechavia-negyedben egy újabb chaluc-otthon épületének alapkövét tették le. Az alapkövetétel ünnepségén a palesztinai zsidó jšuv számos kimagasló egyénisége vett részt.

A FŐKORMÁNYZÓ ARAB-ZSIDÓ ÜLTETVÉNYES KÜLDÖTTSEGET FOGADOTT KIHALLGATÁSON. Hivatalos jelentés szerint a főkormányzó április 8-án a palesztinai ültetvényesek hat zsidóból és arabból álló küldöttsgét fogadta kihallgatáson. A kül-

döttsg zsidó tagjai között voltak Isac Ro-keach, Tel-Aviv polgármestere és Cvi Botkovszki. A küldöttsg hangsúlyozta a főkormányzó előtt, hogy a kormányzat sürgősen segítségére kell sietni a nehéz helyzetben lévő ültetvényeseknek, ha nem akarja, hogy a gazdasági válság még jobban kiéleződjék.

A főkormányzó válaszában kifejtette, hogy a legnagyobb jóindulattal és megértéssel tanúsítja a küldöttsg kéréseivel szemben és tárgyalni fog ebben a kérdésben az angol kormánnyal.

MOZGOSITJAK A PÁLESTINÁBAN ÉLŐ CSEHSZLOVÁK ALATTVALÓKAT. A palesztinai csehszlovák főkonzul elrendelte az összes Palesztinában élő csehszlovák alattvalók mozgósítását. Az összes férfiak 18 és 50 és között, akik Palesztinában és Transzjordániában élnek, jelentkezni kötelesek, tekintet nélkül arra, hogy Csehszlovákiában katonai szolgálatot teljesítettek-e, vagy sem. A mozgósítási parancs közli, hogy a besorozottakat családjai éleltszükségletüknek megfelelő anyagi támogatásban fognak részesülni. A besorozottak orvosi felülvizsgálásával bizottságokat létesítettek Jeruzsálemben, Tel-Avivban és Haifában. A főkonzul közlésében hangsúlyozza, hogy bár a katonai szolgálat önkéntességi alapon áll, minden csehszlovák állampolgárnak meg kell jelenni a bizottságok előtt, ha nem akarják azt, hogy őket szőkevényeknek tekintsék.

EZER FONTOS ADOMÁNY A HÉBER EGYETEMNEK. A héber egyetem a napokban ezer fontos adományt kapott az egyetem nevelési osztályának céljaira, a newyorki George M. Hyman emlékbizottságtól.

KONFERENCIÁT TARTOTT A TONUVA HAIFÁBAN. Kétszáz delegátusnak jelenlétében az ország összes zsidó telepéről és részeiből a Tónuva tej-termékek szövetsége Haifában tartotta meg hetedik évi konferenciáját.

PÁLESTINA IPARI KIVITELE. 1939 folyamán Palesztina ipari kivitele egymillió 92 ezer fontot tett ki. Ebből a kálíművek 427 ezer fonttal vették ki részüket. Olajat, szappant és zsiradékot 230 ezer font, könyveket 34 ezer font, műfogakat 25 ezer font, bort 29 ezer font, édességeket és csokoládét 27 ezer font, különféle szőrpöket 31 ezer font, borotvapengéket 6720 font, látszereseti és orvosi műszereket 1368 font, vegyi gyártmányokat 4296 font és glicerint 1388 font értékben exportáltak.

Anglia

PÁLESTINAI KÜLDÖTTSG ANGLIÁBAN. A palesztinai jšuv küldöttsgéje Angliában, ahol résztvett az általános menekültügyi és Keren Hajjeszod kampányban, befejezte munkásságát. Dr. Alexander Goldstein és Josef Baratz a napokban hagyták el Angliát és utban vannak Palesztina felé. Lejb Jaffe, a Keren Hajjeszod egyik igazgatója, a napokban utazik vissza Palesztinába. Elutazása előtt az angol cionista szövetség tiszteletére bucsuestélyt rendez, amelyen lady Reading fog elnökölni és amelyen Lejb Jaffe nagyobb beszédet mond. A küldöttsg igen sikeres munkát végzett Angliában és megerősítette az angliai zsidóság bizalmát a palesztinai építőműben. Remélik, hogy a Keren Hajjeszod-kampány legalább 75 ezer fontot fog eredményezni.

Franciaország

A ZSIDÓSÁG ÉS VERDIER KARDINALIS HALÁLA. Verdier kardinálisnak, a franciaországi katolikus egyház fejének elhalálása alkalmából az összes franciaországi és külföldi zsidó szervezetek részvétvérviratokat intéztek a katolikus egyházhoz, amelyben fájdalomnak adnak kifejezést a nagy lelkipásztor és az emberi szenvedések mély megértőjének elvesztése fölött, aki egész élete folyamán rendíthetetlenül harcolt az elnyomás és az igazságtalanságok ellen.

Az algiri zsidó intézmények, kulturális szervezetek és hitközségek szintén részvétvérviratot küldtek, amelyben kiemelik, „hogy a keresztény egyház tanításához és hagyó-

LÁBAM

Hogyan nyertem vissza? Vége a lábántalmaknak! Vége a ízületi problémáknak! Ezzel a gyógyhatású lábfürdővel éri el!

Kergesse ki a fáradságot lábaiból, nyújtson enyhét megkínzott lábainak és szabaduljon meg tyúkszemektől. Ennek a legegyszerűbb módja az, hogy hintsen egy maroknyi „Saltrates Rodell” lábfürdőjébe (a viznek szép tejszerűnek kell lennie). Ezek a hűs gyógyhatású sók felszabadítják a gerjedő oxigént, amely behatol a bőrszövetekbe, enyhíti a fájdalmakat, duzzadásokat és égéseket. „Kivonja” a fáradságot az izmokból, helyreállítja az egészséges vérkeringést a lábfülszárban és a lábszárban. A keményedések, „feloldódnak”; a tyúkszemek megpuhulnak olvannyira, hogy egyszer és mindenkorra ujjaival könnyű szerrel kiszedheti őket. A járás örömmé lesz. „Saltrates Rodell”. Minden gyógyszertárban, drogériában és illatszertárban kapható.

mányához hűsleges nagy katolikus a gyöngyök védelmezője és a gyűlölet és türelmetlenség ellensége volt.

Svájc

DR. NAHUM GOLDMANN VISSZATÉRT EURÓPÁBA. Jelentettük, hogy dr. Nahum Goldmann, a zsidó világgkongresszus adminisztratív bizottságának elnöke, visszatért amerikai utjáról Európába.

A Conte di Savoya hajó fedélzetén, a Lengyelországi segélyezésére alakult bizottság tagjaival és Hugh Gibson, az Egyesült Államok volt varsói követével, megtárgyalták a lengyelországi zsidók segélyezésének kérdését. Gibson megígérte, hogy közben fog járni Párizsban a szövetséges kormányoknál a Lengyelországi irányuló élelmiszer-küldemények átengedése érdekében.

Goldmann dr. nyilatkozott délamerikai utjának eredményeiről. Kijelentette, hogy ez a zsidóság előnyös anyagi helyzetben van és barátságos viszonyt tart fenn a nemzsidó lakossággal, ugyanakkor pedig megőrízte a zsidó hagyományokat. Az argentinai zsidóság elhatározta, hogy ebben az évben ötmillió pezót, tehát egymillió 250 ezer dollárnak megfelelő összeget gyűjt össze az európai háborús áldozatok segélyezésére és Palesztina felépítésének céljaira. A többi délamerikai államok zsidó közösségei is igen áldozatkészeknek bizonyultak. Argentínában 400 ezer lelket számlál a zsidó közösség, amely főleg a középosztály tagjaiból tevődik össze. 55 százalékuk a keleteurópai országokból származik. Van közöttük kevés számu Törökországból és Észak-Afrikából származó szefárd zsidó is, akik igen kedvező gazdasági körülmények között élnek.

Miután a délamerikai zsidó bevándorlás mindössze negyven éves, az asszimiláció nem mondható erősnek. A zsidó lakosság híven megőrizte vallásos szokásait és kulturális hagyományait. A Cionista Szervezet igen erős, a központi zsidó szervezet, a „Dajaj” pedig az egész zsidó lakosságot képviseli. A háború után az antiszemita mozgalmaikat teljesen likvidálták, Argentína külügyminisztere pedig biztosította Goldmann dr.-t, hogy az antiszemitaizmus olyan tényező Argentínában, amellyel nem kell komolyan számolni. A külügyminiszternek ez a kijelentés — fejezte be nyilatkozatát Goldmann dr. — többre értékelhető egy formális biztosítéknál.

Amerika

EGYMILLIÓ DOLLAR A „MEGVÁLTÁS ÉS KIVÁNDORLÁS” ALAPJARA. A Hias of America szervezet a Hotel Astorban tartotta meg 55-ik közgyűlését. Abraham Hexman, a szervezet elnöke, közölte, hogy több, mint száz ezer zsidó menekült és bevándorló telepedett le az utolsó 12 hónap folyamán az Egyesült Államokban, Közép- és Dél-Amerikában, Palesztinában, a Távol-Keleten és más angol területeken, a Hias által fenntartott intézmények segítségével.

Csupán a délamerikai országok több, mint 30 ezer menekültet fogadtak be egy év alatt. A közgyűlés elhatározta, hogy egymillió fontot gyűjtenek össze a „megváltás és kivándorlás” alapja költségvetésének fedezésére.

Haakon norvég király és a parlament — drámai menekülése

Parlamenti ülés vidéki moziban és vasuti váróteremben

Charlottenburg, április. (A svéd-norvég határon). A Stockholm és Oslo közötti közvetlen vasuti vonal svéd határállomásán rendes körülmények között csak unatkozó utasok és szolgálatukat teljesítő vámtiszták és határőrök képviselték a forgalmat. A norvég események óta azonban egy csapásra megváltozott a helyzet. Aki új híreket akar tudni a Norvégiában történekről, az ide rohant, a határra. Elsők voltak természetesen az újságírók. Nem könnyű dolog kihámozni a menekülőkből mi is történt tulajdonképp, mert mindenki csak a maga kisebb-nagyobb bajával törődik. De végre megérkezik az újságírói szempontból aranyat érő hírhöz ember.

A norvég oldalról egy mozdony érkezik, néhány személy- és teherkocsival. A megszokott látvány, idegenen kiabáló férfiak, síró nők, megriadt gyermekek. A legtöbbje azt se tudja, miért is menekült tulajdonképp. Az egyik kocsiból dűit arcu fiatalember ugrik le, hadarva kezd beszélni, egész embergyűrű veszi körül. Mi is odarohanunk. Ez tényleg a mi emberünk, a menekülő norvég királyi család vonatán utazott! Csak az a baj, hogy svédül és norvégul beszél.

— Beszél franciául? Beszél angolul? — fogják körül a külföldi újságírók, de ő nagy megrökönyödésre válaszol.
— Csak németül beszélek, vagy dánul, esetleg finn nyelven.
Ezután a francia és angol kollégák is kénytelenek voltak németül végighallgatni az előadást.

Repülőbombák és géppuskatűz
— Oslóban hajnali hét órakor ült össze a storting a kritikus keddi napon. Alig nyitották meg az ülést, már harmadszor szólaltak meg a légvédelmi szirénák. Agyudörgés is hallatszott. Vagy repülőbombák robbantak? Senki se tudta, mi következik. Hambro, a storting elnöke komor hangon jelentette be: — Uram, félóra múlva indul a királyi különvonata Hamar felé. A storting is ott folytatja az ülést.

Ezzel már be is rekesztette a tanácskozást és mindenki sietett a különvonathoz. A királyi család külön szalonkocsiját már

hozzákapcsolták a vonathoz, amely még hat személykocsiból állt. A fejtelenség akkora volt a pályaudvaron, hogy nem volt nehéz feljutnom az egyik kocsiba. Alig indult el azonban a vonat, máris nagyon kellemetlen, majdnem végzetes helyzetbe kerülünk. Skjeller repülőter mellett visz el a vonat és pontosan akkor jelent meg 18 hatalmas bombavetőgép a repülőter felett, amikor a vonatunk arra elhaladt. A vonat hirtelen megállt, mindenki rohant a közeli erdőbe és onnan néztük, mi történik. A király és Olaf trónörökös is kénytelen volt a fák közé menekülni.

Ekkor derült ki, hogy — angol repülő-támadás jött, a németek elhárító ágyúkkal dolgoztak, az angolok géppuskákkal árasztották el a repülőteret és néhány bombát is ledobtak. A géppuskavergolyókból a vonatunk is kapott, bár a repülők szemmel láthatólag a hangárokat vették tűz alá. Öt perc alatt lezajlott a támadás, de csak jó félóra múlva indultunk tovább, addig az erdő sűrűjében dideregtünk a hűvös szélben.

Továbbmenve, Lillestrendnél újabb repülő-támadás ért utól bennünket. Ezuttal az állomásépületnek szóltak a géppuskavergolyók. Szerencsére csak egy gép rohamozott, de nagyon kellemetlen érzés volt, benn ülni tehetetlenül a zárt vasuti fülkékben. Nagy csörömpölést hallottunk. Később tudtuk meg, hogy az egyik eltévedt géppuskavergolyó éppen a királyi szalonkocsi ablakát zuzta be és Haakon király és hadsegéde, gróf Weber között furódott a padlóba. A király csodálatos hidegvérrel fogadta az esetet, akik látták, azt mondják, még a szeme se rebkent meg.

Parlamenti ülés vidéki moziban

Délután érkezett meg a vonat Hamar városába. Már vártak bennünket és nyomban szállodákban és pensiókban helyezték el a vonat valamennyi utasát. A király és a trónörökös kíséretével együtt a városházán kapott szállást. A storting folytatlagos ülést délután 6 óra tájt tartotta a városi mozgóképszínházban. Együtt voltak a különvonat utasai, sőt azóta még többen is érkeztek, akik autóval tettek meg az utat. A király és a trónörökös azonban késnek. Megtudtuk, hogy közben megérkezett autón Sir Cecil Dormer Adror angol követ és nyomban kihallgatást kért. A király közel egy óra hosszát tanácskozott vele és este 7 óra is elmúlt már, amikor megjelent a parlamenté által kiküldött kis vidéki mozi szinpadán.

A tanácskozás arról folyt, mi történjen tovább, ellenálljon-e a hadsereg a német invázióknak, vagy kövesse a dánok példáját. Háromnegyed órája tartott már a tanácskozás, amikor a norvég kémiszolgálat egyik tisztje félreléve a kapuort, behoant a terembe, egyenesen felszaladt az emelvényre és valamit sugott Hambro elnök fülébe. Az elnök csezengett és sápadtan jelentette:

— Uram, most kaptam a jelentést, hogy erős német harc! Különítmény közeledik a város felé. Az ülést felfüggesztem és Elverumban folytatjuk. Isten segítsen valamennyiünknek!

Már rohant is le az emelvényről — a király és a trónörökös nyomban a tiszt megjelenése után kimentek a teremből — és vele együtt az egész storting felbomolva rohant a pályaudvarra. Öreg képviselők és szenátorok lökődtek egymásnak, hogy hamarabb jussanak a ruhatárban elhelyezett holmijukhoz és valóságos versenyfutás volt Hamar uccáin, hogy elérjék a már indulásra kész különvonatot.

Este 10 óra is elmúlt, amikor a koromsötét, világbát nélküli vonat befutott Elverumba. Itt már be se ment senki a városba, a storting ülést a pályaudvar kis várótermében folytatták. A király, a trónörökös és az elnök egy asztal mellett ültek, a többiek a kis teremben összeszűfolyva szorongtak. Itt végre sikerült egy teljes óra hosszat tárgyalni, de akkor puskalövés és géppuskavertűz riasztotta szét az ülést. A király és a trónörökös autón mentek tovább, Nybergsund felé, amely már csak 15 kilométerre van a svéd határtól és 20 kilométerre a legközelebbi svéd vasutvonalától. Aki elérte a vonatot, az továbbmehetett Kongsvinger vasuti csomópont felé, ahol azután véglegesen választania kellett, átmenjen-e Svédországba, vagy hazamenjen Oslóba.

Akik ott maradtunk, pár óra múlva megtudtuk a további fejleményeket. A németek valóban uton voltak Hamar felé, mert megtudták, hogy a storting ott ülészik és azt meg akarták gátolni. Öt autócarral jöttek. A kocsikat az oslói idegenforgalmi központtól szereztek, ezeken szokták a külföldieket vinni a környék megtekintésére. Éjfél sem volt, amikor berobogtak Hamarba. Itt mindössze 15 norvég katona volt, pár perc alatt lefegyverezték őket, alig pár lövés hangzott el, mindössze 1—1 sebesült volt mindkét részen a csatapatában. A németek nyomban lefoglalták a postát, a rádiót, megszállták a városházát, a pályaudvaron pedig megtudták, merre ment a király vonata.

Tíz perc előnnyel menekül a király

Nyomban továbbrobogtak, csak pár emberből álló őrség maradt Hamarban. Közben azonban Elverumban már jobban felkészültek a védelemre. Néhány felfordított autóból barrikádokat rögönöztek a város bejáratánál, a

katonák, határőrök pedig géppuskákkal bujtak meg az ut szélén levő fák között.

Talán tíz perc sem volt még, hogy a király és kíséretének autoja elrobogott Nybergsund irányában, a Kongsvinger fele robogó különvonatnak pedig még a zaja is hallatszott, amikor vakító reflektorfényrel bukkantak fel a német autócarrak. Vakmerően robogtak a számukra teljesen ismeretlen, idegen vidéken, de amikor a barrikádokat megpillantották, nyomban tisztában voltak a helyzettel. Eloltották a lámpákat, leugráltak a kocsikról, be az erdőbe és megkezdődött a tüzharc. Hajnalig tartott a kölcsönös lövöldözés, ekkor úgy látszik a németek megállapították, hogy tulerővel állnak szemben és a menekülők is egéretat nyerhettek. Felültek a kocsijaikra és elrobogtak vissza Hamar felé. Meg lehetett állapítani azt is, hogy 20 sebesült-

júk volt. Körülbelül ugyanennyi volt a sebesült norvég részen is.

Királyi székhely „valahol Norvégiában“

Eddig tartott a fiatalember előadása. Láttszott rajta, hogy személyes élményt mond el, nem tesz hozzá és nem hallgat el belőle semmit. Mi sem tehetünk mást, mint regisztráljuk a szem- és fültanu előadását. Annyit azonban mégis hozzá kell tennünk, hogy Haakon király Nybergsundban sem talált nyugodalmat. Pár órával megérkezése után repülőgépek jelentek meg a városka felett s bombák és géppuskavergolyók zuhtak a máskor elhagyott vidék felett.

Csak annyi ideje volt a királynak, hogy megírja ismert, elutasító válaszát testvér-bátyja, X. Keresztély dán király távirati felszólítására, hogy hagyjon fel minden hiábavaló ellenállással. Egy svéd újságírónak is sikerült vele beszélnie, de ezután Haakon király hollétét nem tudja senki. Annyi bizonyos, hogy Norvégiában van, ezt saját maga jelentette ki utolsó nyilatkozatában, hogy nem menekül idegen földre, megmarad a saját országga területén. A királyi székhelyet ideiglenesen áthelyezték Oslóból „valahol Norvégiába“.

(D. T. T.)

„Erika“ cipőáruház,

tulajdonos Hoffmann Sándor Cluj, Piața Unirii 13. Telefon 35 12.
Szenzációs újdonságok tavaszi és nyári cipőkben.

Sulyos vasuti szerencsétlenség Amerikában

Chicago felé menet Little Fallsnál kisklott a newyorki expressz. Harmincharom halott, mintegy száz sebesült

Little-Falls (Newyork állam), április 22. Little-Falls közelében a newyorki expresszvonat Cszikágó felé menet kisklott. A vonat egy kanyarodóban siklott ki, a mozdony felborult és felrobbant. A vonat tizenhat kocsija közül kilenc teljesen összeroncsoledott. A szerteszórdó törmelék úgy elzárta a vasutvonalat, hogy a sebesülteket mintegy negyedik kilométer távolságra kellett elvinni, mielőtt a szomszédos városka kórházába szállíthatták volna őket.

A mentőcsapatok a vasuti kocsik romhalmaza alól 25 holttestet szedtek ki. A

mintegy 50 sebesült Liongesban táoori ágyakon várja az orvosi gyógykezelést.

Megállapították, hogy a vasuti szerencsétlenséget a vonat túl gyors haladása okozta. A legnagyobb megengedett óránkénti sebesség ezen az utvonalszakaszon 70 kilométer. A mozdony roncsai alatt megtalálták a sebességmérőt, amely 94 kilométer óránkénti sebességet mutatott.

A legutolsó hírek szerint a kisklott newyork-csikágó expressz halálos áldozatainak száma harmincharomra, a sebesülteké pedig mintegy százra emelkedett.

Önként jelentkezett az ügyészségen egy timisoarai utazó, aki félmillió lejt sikkasztott

A tábla enyhítő körülménynek ismerte el az önkéntes jelentkezést

Timisoara, április 22. (Az Uj Kelet tud.) Schlosser János temesvári utazó, a lugosi „Mercur“ textilgyár és a temesvári „Prima Industria Textila“ képviselője, nem tudott elszámolni a megbízó cégekkel, mire önként megjelent az ügyészségen, ahol bejelentette, hogy a két cég terhére 550 ezer lejt sikkasztott. Az utazót letartóztatták, majd eljárás indult ellene, melynek során két és félhónapig vizsgálati fogságban volt. A törvényszék előtt Schlosser előadta, hogy a Prima Industria Textila temesvári gyártól 320 ezer lejt, a lugosi Mercur gyártól pedig 230 ezer lejt tulajdonított el jogtalanul, de nem rosszhiszeműen, amit önkéntes jelentkezése is igazol. A törvényszék azonban csak részben vette figyelembe az enyhítő körülményeket és az utazót egyévi fogházbüntetésre ítélte.

Schlosser fellebbezése folytán tegnap a tábla foglalkozott az ügyel. A tárgyalás során a vádlott kijelentette, hogy a körülmények készítették a sikkasztások elkövetésére, mert az általa felvett rendeléseknek a gyárak csak részét fogadták el, a rendelő cégek kedvezőtlen bonitása miatt. Így jelentékeny jutalékoktól esett el, viszont az utazási költségeket kénytelen volt fedezni. Ezért nyult a cégek pénzéhez, abban a reményben, hogy sikerül majd jobb üzleteket kötnie és ezek jutaiékából fedezheti a hiányt. Amikor azonban látta, hogy

erre aligha kerülhet sor, önként jelentkezett az ügyészségen.

Az utazó védője, Friedlaender Pál, ügyvéd rámutatott arra, hogy a vádlott jóhiszeműsége minden kétséget kizáróan beigazolódott azáltal is, hogy önként jelentkezett az ügyészségen, noha tudta, hogy tettének súlyos következményei lesznek. Ezért az ítélet kiszabásánál figyelembe kellett volna venni az összes enyhítő körülményeket, amelyek a vádlott mellett szólnak. A tábla hosszas tanácskozás után helyt adott a védő érveinek, megállapította, hogy a vádlott önkéntes jelentkezése lényegesen enyhítő körülményt képez és ezért a törvényszék ítéletét háromhavi fogházza szállította le. Az ítélet még nem emelkedett jogerőre.

11

ADY AUR

I-a	140
C. D.	115
II-a	93

11-es Áruházban

CLUJ, Calea Regele Ferdinand 11/a

HIREK

Milyen különös!

Irta: Dr. GABOR DEZSŐ (Newyork)

Newyorkban a Broadway és a 72-ik uca sarkán lakom. Newyork a világ leglármásabb városa. A Broadway Newyork leglármásabb utcája és ablakom előtt négyféle autóbusz, kétféle villamos és a Subway találkozik.

Vasárnap van. Az ablaknál állók és arra gondolok, hogy ha ma otthon volnék, ilyenkor alighanem egy bánati hegy tetejéről néznék a világra, vagy hátizsákkal a hátamon vándorolnék faluról falura.

Milyen különös!

Ma nagyobb a nyugalom a newyorki Broadway kellő közepén, mint a bánati kis faluban, mint bármely európai faluban. Európai gazdag emberek előnybe helyezik ma a newyorki magányt a svájci, tiroli magánynál. A Primavera New-Yorkana ma sokkal nyugodtabb, vigabb, gond nélkülibb, mint a gondtalanság és életöröm régi, tavaszi megtestesülése, a Primavera Siciliana.

Ablakommal szemben nagy plakát hirdeti Molnár Ferenc „Liliom” c. darabjának harmadik felújítását a Broadway legelőkelőbb színházában.

Milyen különös!

Molnár Ferenc darabját Pesten, saját hazájában nem lehetne előadni. A „magyar” sajtó alighanem zsidó fércműnek nevezné e darabot. A „Newyork Times” vasárnap hosszú cikket írt róla, ki tudja, hányadszor! Szerencse, hogy a pesti újságok csak párezer példányban jelennek meg, viszont a Newyork Times több, mint egy millió példányban.

A mozi az uccában új Diana Durbin filmet játszik. A plakáton majdnem olyan nagy a neve Joe Pasternaknak, a producernek, mint Diana Durbinnek. A simleul-silvane-i zsidó kántor fia szédületes karriert csinált. És mennyi szolgálatot tett közben a magyar kulturának. Ki ne emlékezne a „100 férfi egy leány” c. filmre, hová betette a Ráköczi indulót. Mostani filmjébe a „Csak egy kislány”-t csempészte be angol nyelven. Évtizedek óta annyit nem tett ember a magyar zene népszerűsítéséért, mint ez a Joe Pasternak. Pedig ha Pesten volna, hiába bizonyítaná, hogy a Gaál Franci filmekkel ő csinált Pesten európai nivójú filmgyártást. Nem vennék fel a filmkamarába. Milyen különös! Joe Pasternak Magyarországon nem csinálhatna filmet. Joe Pasternak még script-boy, vagy statisza se lehetne Magyarországon. Szegény Joe Pasternak! Kénytelen Hollywoodban filmet csinálni. Kénytelen az Universal filmgyárnak szerezni a millió dollárokat.

Mint az a német menekült, aki százezer dollárért adta el a kanadai kormányának egy találmányát, mely a bombavető repülőgépeket tökéletesíti. Százezer dollárt ért e találmány, ennyi hasznot hozott Amerikának egyetlen menekült, akit viszont hazája nem tűrt meg. És hány százezer dollár értéket képviselnek a többiek. Egy zsidó feltalálót egy módszert, mellyel acélnál erősebb sperrlemezt állít elő fából. Egy másik zsidó hajlítható és törhetetlen üveget talált fel, mely már használatban van rengeteg autóablakon, egy harmadik zsidó üvegből készít fonalat és ruhákat. Sőt van egy timisoarai zsidó is, akit Berlinből Amerikába kergetett Hitler, a „Gáspárcolor” szinesfilm feltalálója, aki szintén százezer dollár körüli összegről tárgyal állítólag Kodakokkal. Zsidók munkája egész sereg szintetikus vitamin és hormon, melyek mérhetetlen fontosságú változást fognak lehetővé tenni Amerika közéletében és az orvosi világban.

Európa nem fizette meg a világháború adósságait pénzzel Amerikának. De ha pénzzel becsilljúk fel az Albert Einstein-okat, a Stefan Zweig-okat, Thomas Mann-okat, Max Schönberg-eket, alighanem Európának volna már valami követelmivalója Amerikától.

Igaza volt annak az újságírónak, aki ezt a címet adta a zsidó menekültekről írott egyik cikkének:

„Thank You, Hitler!” (Köszönjük Neked, Hitler!)

Lapunk legközelebbi száma a közbeeső ünnep miatt csütörtökön, a rendes időben jelenik meg.

— Kémet fogtak Belgiumban. Brüsszelből jelentik: A bruggesi rendőrség letartóztatott egy holland férfit, aki a nemzetvédelemre vonatkozó felvilágosításokat akart megszerelni.

— Meghalt a beszélő-film apja. San Diegó-ból jelentik: Graham Bellnek, a távbeszélő feltalálójának munkatársa, Charles Sumner Taonter, 85 éves korában meghalt. Életében több tökéletesítést végzett az első gramofonokon és feltalálta a diktafont. Ő volt az első feltaláló, akinek sikerült a fény segítségével továbbítani a hangot. „A beszélő-film apjának” tekintették.

— Dr. Tataru királyi helytartó ellenőrző inspekcója Clujon. Hétfőn délelőtt dr. Coriolan Tataru királyi helytartó dr. Bornemisa Sebastian polgármester kíséretében inspekción tartott a kolozsvári üzletekben és vendéglőkben az üzérkedés letörésére irányuló törvények betartásának ellenőrzésére. A királyi helytartó meglátogatta a Biasini, Gileovics és Papszt, Astra bogega, Czell vendéglő, Parcu, Ilarie Serban, Léb Testvérek, A. Vonica és a Réthy hentesüzlet helyiségeit, behatóan érdeklődve az árustokk, valamint az árubeszerzés és fogyasztás viszonyai iránt. Majd meghallgatta a kereskedők panaszait. A Mihai Viteazul téri piacon Tataru királyi helytartó behatóan érdeklődött a zöldség, gyümölcs és élelmiszerárúsítás iránt a napi élet drágulásának megállapítására, valamint abból a célból, hogy milyen hatékonyaknak bizonyultak az uzsora ellen fogantatott intézkedések.

— Temesváron tovább emelkednek a közszükségleti cikkek árai. Temesvárról jelentik: Az utóbbi két hétben a közszükségleti, főként pedig az elsődrendű élelmiszerek áralban tovább emelkedés volt észlelhető. Az illetékes hatóságok állandó figyelemmel kísérik az árak kialakulását, de azoknak letörése egyelőre csak terv marad. A legjelentékenyebb áremelkedést a husárk és liszttermékek érték el, továbbá a fűszerek és szárazfűszerek is. A közszükségleti cikkek terén a szövetek ára átmenetileg stabilizálódott, a közönség vásárlóképességének gyengülése miatt. A hatóságok egyébként továbbra is szigorúan ellenőrzik az árak kiügyesítésére vonatkozó rendeletet és annak megszegése miatt számos kereskedőt bírsággal sújtottak.

MA UTOLJÁRA a ROYAL mozgóban **SCHMELING - JOE LOUIS** boxmérkőzése a világbajnokságért. **Mosolygó Bécs** premier-operett. BOLVARY rendezésében. Vasárnapig új gépszerecs miatt nincs előadás.

— 157 millió hadisegélyt oszt ki a főváros. Bucurestiből jelentik: Bucuresti város 1940—41. évi költségvetésébe 157 millió lej írták be a katonai szolgálatot teljesítők családjainak segélyezésére. A segélyeket a főváros négy polgármesteri hivatalában megalkult bizottságok osztják szét az egyházi bizottságokkal együtt. A segélyeket részben pénzben, részben ruházati cikkekben folyósítják.

— Az ötgyermekes szegény család számára befolyt peszachi ajándékként Leib Manó és Lázár (Medias) 250 lejt, Schwartz Testvérek (Satu-Mare) 200 lejt és I. Hirsch (Brasov) 100 lejt küldtek. Az összeget rendeltetési helyére juttatjuk.

Ciobanné Lövy Jolán
női divatszalon
Cluj Str. Bob 13. I.

— Újabb földcsuszamlás Buzău megyében. Buzăuból jelentik: Az olvadás újabb földcsuszamlást okozott Buzău megyében Nehoiu és Nehoias községek között. Egy 800 méter hosszú és 200 méter széles földcsúszás szakadt le, elérte a Buzău-Brasov utvonalat és elzárta a Nehoias felé vezető vasutvonalat. A földcsuszamlás miatt a község több háza igen veszélyes helyzetbe került. A hatóságok megtették a szükséges intézkedéseket.

— A clujai Mizrachit ezután is közli, hogy Str. Bariju 10. sz. alatti imahelyiségében az ünnepek alatt este a szokásos időben, reggel félkilenc órai kezdettel imádkoznak. Vendégeket szívesen lát a vezetőség.

— Doktoravítás. Landesmann Miklóst, Landesmann Sámuel clujai kereskedő fiát, f. hó 20-án a clujai Ferdinand-egyetemen az összes orvostudományok doktorává avatták.

— Páskás kávé és husvétli fekete a Concordia klub helyiségében. Memorandumai 10. emelet, Fábian cukrászda felett. Telefon: 10-13.

Jesivath „Chasam Sofer” Cluj. Wir verständigem tiemit alldiejenigen Bachurim die für den Sommersemester in unserer mit Mensa und Internat verbundene Jesiva sich aufnehmen zu lassen beabsichtigen, den Sie Chol-Hamoed Pesach spetestens Ihr diesbezügliches Ansuchen nebst Beiligung der Copien Ihrer Zeugnisse auf untenstehender Adresse einsenden sollen. Dies bezieht sich auf die Bachurim die im vergangenem Wintersemester hier gelernt haben. Curatorium der „Chasam Sofer” Jesiva Cluj, Gen. Poetas 28/a.

— Felrobbant egy autó Timisoara egyik uccáján. Temesvárról jelentik: Veszedelemes baleset színhelye volt tegnap a belvárosi Huniade-tér, Iosim Ioan harminckét éves mechanikus egy teherautót vezetett javításra és ament a kocsival a Huniade-térre ért, az autó motorja hirtelen felrobbant. A szerelőpülő repeszdarabok súlyos sérüléseket ejtettek Iosim arca és kezén, ezen felül pedig égési sebeket is szenvedett. A sebesült sofört a mentők kórházba szállították, míg a keletkezett tüzet hamarosan eloltották. A robbanás közelében senki sem tartózkodott és így annak más áldozata nem volt. — Köblesi András kocsi egy petróleumciszternát szállított kocsiján, amikor azonban a belvárosi Griselini uca sarkára ért, behajtott az arra haladó 30. számú villamoskocsiba. A szekér rudja betört a villamoskocsi egyik ablakát, de az utasok közül szerencsére senki sem sérült meg.

— Szélhámós ál-ügyvédet lepleztek le Timisoaran. Temesvárról jelentik: A rendőrség több feljelentés alapján letartóztatta Farcosanu Pavel 41 éves Budinji községbeli foglalkozás nélküli egyént, aki Temesváron ügyvédnek adta ki magát és ilyen minőségben sorozatos szélhámosságokat követett el. Farcosanu visszaát az egyik tekintélyes temesvári ügyvéd nevével, különböző peres ügyeket vállalt el és természetesen kisebb-nagyobb összegű előlegeket vett fel a gyantulan ügyfelektől. Az előlegeken kívül a szélhámós azal is megkárosította a jóhiszemű ügyfeleket, hogy azok peres ügyeivel mit sem törődött és áldozatai csak később tudták meg a valóságot. A szélhámós bűnlajstromának összeállítása ügyében a rendőrség még nem fejezte be a vizsgálatot.

MA UTOLJÁRA a ROYAL mozgóban **SCHMELING - JOE LOUIS** boxmérkőzése a világbajnokságért. **Mosolygó Bécs** premier-operett. BOLVARY rendezésében. Vasárnapig új gépszerecs miatt nincs előadás.

— László Tibor dr. a bőrellenőrző bizottság elnöke. Bucurestii jelentés közli, hogy a nemzetgazdasági miniszter László Tibor dr. állategészségügyi felügyelőt, a kolozsvári vágóhid kitűnő igazgatóját a bőrellenőrző bizottság elnökévé nevezte ki. A bizottság tagjai: Patachi ezredes, dr. Bran Atanasiu, Petrovici iparügyi vezérfelügyelő, a kolozsvári mértékhatósági hivatal főnöke, Marian Ilarie nagyvágó és a bőrgyárosok megbízottja.

— Orvosi hír. Dr. Schapira Mór fogorvos hazaérkezett s rendelését Piața Mihai Viteazul 14 szám alatt megkezdte.

— Nagy palesztinai beszámoló csütörtökön este. Az EZEZNSZ kolozsvári helyi csoportja és a kongresszusi hiteközség közli, hogy f. hó 25-én, csütörtökön este fél 9 órai kezdettel a kongresszusi hiteközség ovodájának termében nagy palesztinai mitinget rendeznek, amelynek keretében dr. Fischer József, volt képviselő, László Jenő és Rózsa Mór számolnak be palesztinai utjukon szerzett élményeiről és tapasztalataikról. A beszámoló iránt, tekintettel a palesztinai ügy állására és az előadók személyére, igen nagy érdeklődés nyilvánul meg.

— Kézrekerültek egy veszedelmes rablóbanda tagjai. Bucurestiből jelentik: Tegnap szállították át az ilfovi ügyészség fogházába Florica Florescu bandájának tagjait, éspe-dig a Florica Florescuval egyidejűleg megszükött és életfogytiglani kényszermunkára ítélt Gheorghe Mireat, valamint Dumitru Marint. E két büntársával együtt követte el Florica Florescu a vakmerő betörést az Eforia Spitalelor Civile épületében, amelynek alkalmával kétféle millió lej loptak el az intézet vaskasszájából. Velük együtt elfogták a többi cinkosokat is: Dane Stefan, Ana Cosmicit, Panait Flores Dumitru, Maria Manut, Elena Petrescut és Gh. Albut, akik Florica Florescu parancsainak megfelelően megtámadták az országon áthaladó gépkocsikat, valamint benzinkutakat. Florica Florescunak ezuttal is sikerült elmenekülnie.

Dr. Mandel Fordító Iroda Memorandumai 24. Telefon 16-37.

Szerkesztői üzenetek

Többeknek. Az Inzestrarea kötvények eddigi sorsolásának egyikén sem húzták ki a következő Inzestrarea kötvényeit:

Fr. B., Rodna.
H. A., Marghita.
K. M., Oradea.
F. S., Brad.
„P. Timisoara”.
S. L., Cărlă.
W. F., Dumbrava.

1820 szeptember

A világ legimpozánsabb síremléke egészen bizonyosan az, amelyet a franciák Párizsban Napoleon számára emeltek. Nem messze a síremléktől másik emlékmű áll, két emberé, akik sokkal többet tettek a világért, mint császáruk.

Ez a szobor a Boulevard St. Michel-en két francia kémikus, Pelletier és Caventou alakját ábrázolja. 1820 szeptemberében ez a két tudós olyan felfedezést tett, amely több emberéletet mentett meg, mint amennyit az összes francia háborúk elpusztítottak.

1820 előtt az emberiség nem ismerte a kinin lázat gyógyító hatását és az ellene való küzdelem rendszerint bizonytalan kitalású, vagy éppenséggel eredménytelen volt. Csekély mennyiségben használták a chinarindát, azonban ennek a szernek hatóerejét nem ismerték és azok, akik a kezdetleges gyógyszer használták, rendszerint nem gyógyultak meg. Pedig a világnak már égető szüksége volt valami jobb gyógyszerre, mert a tífusokon emberek milliói haltak meg maláriában és az Egyesült Államok déli részén is irtózatosan nagyszámú emberéletet követelt a hideglelés és a láz — ami nem más, mint a malária.

Pelletier és Caventou hosszú évek tudományos kutatásai után 1820 szeptember 11-én nyilvánosságra hozták, hogy olyan anyagot találtak, amely a chinarinda tulajdonságait tartalmazza; elnevezték ezt az anyagot kininsulfátnak és az egész világ tudomására hozták azt az eljárást, amellyel minden vegyész hozzájuthat az új anyaghoz.

Ez a felfedezés megváltoztatta sokmillió, addig állandó haláiveszedelemnek kitett ember életét. A két franciának köszönhetjük a szerencsés helyzetet, amelyben a világ akármelyik gyógyszerterében belépve oly csekély költséggel hozzájuthatunk a veszedelmes betegség egyetlen elcsenzéséhez.

A Népszövetség Malária Bizottsága megelőzőként 0.4 gramm kinin napi adagot ír elő a „malariaszegén” idejére, kezelésként pedig 1—14 gr. kinin napi adagot 5—7 napig. Utókurára ezután nincs szükség, minden visszaesést hasonló módon kezelnek.

TURISZTIKA

Az Erdélyi Kárpát Egyesület központi turista szakosztálya április hó 28—29-én két-napos Torda-hasadéki kirándulást rendez. Indulás 28-án reggel 8 órakor, visszaérkezés 29-én este 8 órakor. Jelentkezési határidő 24-én, szerda este 8 óráig az egyesület Str. Memorandului 2. sz. alatti helyiségében. Vendégeket szívesen lát az egyesület.

RÁDIÓ MŰSOR

Kedd, április 23.
Bucuresti. 12: Időjelzés, vizállásjelentés, egészségügyi tanácsok. 12.10: Művészelemek. 13.20: Időjelzés, sporthirek. 13.30: A rádió zenekara. 14: Hírek. 14.20: A rádió zenekara. 19: Időjelzés, időjárásjelentés. 19.02: Orvosi krónika. 19.17: Egyházzenei hangverseny. 19.32: Hegedű. 19.50: Magyar nyelvű hírek. 20: Felolvasás. 20.15: Hang-lemek. 20.45: Hírek. 21: Verdi: Requiem. 22.20: Hírek, sporthirek. 22.40: Cselőhangverseny. 23.05: Hanglemek. 23.45: Hírek.
Budapest I. 7.45: Torna, hírek, hanglemek. 11: Hírek. 13.10: Katonazene. 13.40: Hírek. 14.30: Cigányzene. 15.30: Hírek. 17.15: Felolvasás. 17.45: Hírek. 18.15: Fuvola. 18.35: Felolvasás. 19.05: A rádió szalonzenekara. 19.30: Felolvasás a magyar labdarugás új utjairól. 20.15: Hírek. 20.25: Római hangképek. 21: Az atyamester. drámai miniatűr. 21.30: Tánclemek. 21.45: Istenek alkonya. Wagner Richard zenedráájának II. felvonása. 22.40: Hírek. 23.10: Táncczene. 0.20: Cigányzene. 1.05: Hírek.

Szerda, április 24.
Bucuresti. 12: Időjelzés, vizállásjelentés, egészségügyi tanácsok. 12.10: Hanglemek. 13.20: Időjelzés, sporthirek. 13.30: A rádió zenekara. 14: Hírek. 14.20: A rádió zenekara. 15: Időjelzés, időjárásjelentés. 19.02: Irodalmi krónika. 19.77: Hanglemek. 19.50: Magyar nyelvű hírek. 20: Felolvasás. 20.20: A Boteanu templom énekkara. 20.45: Hírek. 21: Hanglemek. 21.45: Paul Jeleacu zongorázik. 22.15: Hírek, sporthirek. 22.35: Richard Wagner Parsifal című operájának II. felvonása hanglemzről. 23.45: Hírek.
Budapest I. 7.45: Torna, hírek, hanglemek. 11: Hírek. 13.10: Művészelemek. 13.40: Hírek. 14.30: Beszkárt-zenekar. 15.30: Hírek. 17.15: Zongorakézlután. 18.15: Rácz Tibor énekel zongorakísérettel. 18.45: Londoni levelek. 19: Cigányzene. 19.25: Felolvasás.

Ausztráliai katonák Tel-Avivban

Hogyan barátkozik a legifjabb földész ifjusága a legöcegebb néppel

Tel-Avivnak valaha legendászerűen nagy szabású purimi karneváljait, az „adlójádá”-kat az arab zavargások idején még Dizengoff polgármester szüntette be. Azóta egyre érik a zsidóságot a gyászok és a karneválok, úgy látszik, jó időre iekérülnek a napirendről. Most az új földtörvény miatt van gyászban a jisuv, felvonulások, sztrájkok, „szobafogságok” voltak a kísérői az új törvénynek. A Vaad Leumi a Zsidó Nemzeti Tanács betiltotta erre való tekintettel a hagyományos purimi bálokat és estélyeket. Pedig a Vaad Leumi ugyancsak jól tudja, hogy ezeknek a purimestélyeknek a bevételei az új bevándorlók, a tudóbajások, a nevelésügyi és ezer más jótékony és nemzeti célt szolgáló. Mégis úgy látta jónak, hogy amikor a világ minden táján gond, nyomor és elképzhetetlen minden katasztrófa baj zúdul a zsidóság nyakába, mi itt, a relative biztos helyen se mulassunk. Demonstráljuk legalább mi az együttérzésünket távoli testvéreinkkel.

Purim az ausztráliaiakkal

A Gondviselés azonban mégis gondoskodott nekünk purimi mulatságról, sőt jóval purimot megelőzően is. Vendégeink vannak, nagyon kedves, jókedélyű vendégek, akik nem kritizálnak itt olyan szigorúan, mint saját véreink a kényes turisták, hanem meg vagyunk elégedve mindennel. Az ausztráliai katonák ezek. Néhány hete vannak az országban és úgy megszoktuk őket, mintha hozzátartoznának a mi jisuvunkhoz. Közel férfokoztak a szívünkhöz bájos, romlatlan lelkükkel, kedves humorérzékükkel és azzal a szeretettel, amellyel ők a mi gyermekeinket, a palesztinai kis zsidó gyereket övezik. Egyik kedves trükköt, bolondságot a másik után követik el és mindezt olyan megnyerő egyszerű közvetlenséggel, hogy kénytelen-kelletlen a palesztinai zsidó sajtó, sőt a palesztinai héber rádió is nem egyízben foglalkozott velük. Az ausztráliai katonák krónikáisi egész kötetre menő kis történetet sorozatot jegyezhetek már fel ideig.

Nem vetik meg az angol nemzeti italt, a wishkyt és így néha napján kissé be vannak csodálkozva. Hangosak tőlük Tel-Aviv uccái. De soha brutalitást, soha kelemetenséget az ő hangosságuk nem okozott. Ellenkezőleg. Mindig mosolyt csálnak még a földtörvény miatt gondbaborult arckokra is. Eppen olyan szorgalmasan fogyasztják a mi nemzeti italunkat is, a józan narancslevet és alig van Tel-Avivnak elárúsító helye, ahol ne volnának galáns fogyasztók a mi ausztráliai vendégeink.

Uj gyerekkocsi a csecsemőknek és autótázi a kintornás koldusnak

A gyerekeket ózinté ragaszkodásukkal teljesen hívükévé tették. Ahol egy csoport ausztráliai katona megy, nyomban utána egész raj zsidó iskolás gyerek látható. És annyi csintalanságot követnek el velük, hogy egyet-mást fel is jegyünk itt az utókor számára.

A Ben Jehuda uton egy anya viszi kis kocsiban a csecsemőjét. Az ausztráliaiak szemügyre veszik a gyereket, tetszik nekik. Felvételeket csinálnak róla. Pattognak a Kodákok és a gyerek különféle pózaiban meg van örökítva az ausztráliai hadsereg számára. Aztán egyik-másik eltűnik és megrakódva játékkal tér vissza. Elhalmozák játékszerekkel a kocsiban báluló alig néhány hónapos kis „tinók”-ot. Közben rájönnek, hogy a gyerek kocsija nem méltó külsejű egy új, büszke zsidóhoz és egy közeli üzletben vadonatúj gyerekkocsit vásárolnak neki. A szabódó, vonakodó anyának nem volt mit tennie, kénytelen volt gyereket új fényes kocsiban, megrakódva játékokkal hazavinni.

A Herzl-utnak állandó, hagyományos vendége egy kintornás öreg koldus. Régi palesztinai melódiákat fuj rendületlenül az öreg vak koldus és bizonyára merész álmaiban sem gondolt a fejedelmi ajándéka, amiben részesítették. Az ausztráliai katonák körülveszik kis rezidenciáját az uccasarkon, hallgatják a melabus melódiát, amelyek tán letűnt zsidó hősi időről regélnek, aztán hirtelen lekapják sapkájukat fejükre, megállítják a járókelőket és percek alatt három és fél fontot gyűjtenek össze a koldusnak, kb. 7000 lejt, autóra teszik és egy küldik haza öt méltó módon a fejedelmi adománnyal.

Az Allenby ut közepén, ahol a forgalom bármelyik nagy városával vetekedhet, forgalmat szabályozó oszlopok állanak. Két kissé wishkytől jókedvre hangolt ausztráliai katona feláll az oszlop két sarkára. Vezényelnek, irányítják a forgalmat, csak úgy spontán. Természetesen ellenkező módon. Csakhamar baj lesz belőle, megáll a forgalom. Autók autókra tornyosulnak és forgalmi zavar áll elő. Észreveszi ezt egy katonai rendőrtiszt. Nem zavarja őket. Bemegy a közeli kávéházba, telefonál. És kijönnek autóval a katonai rendőrök, csön des rábeszéléssel eltávolítják onnan őket. de nem parancsal és nem erőszakkal. A forgalom tovább megy.

Banán tönkös az óvodának

A gyerekek néha a vállukra ugranak fej és ők vigan viszik őket a vállukon tovább.

Egy óvónő sétálni viszi a kis óvodásokat. Az ausztráliaiak hamarosan egész banántönköket vásárolnak össze, szétosztogatják a gyerekek között és az óvónő kénytelen engedni — az erőszaknak, várni, amíg az ausztráliaiak mosolyogva megétetik banánnal a kis óvodásokat.

Öreg témoni hordárok járkálnak kis taligájukkal. Kibérelnek az ausztráliaiak egy-egy ilyen kis talicskát, beteszik a tulajdonost, az elámult kis témonit a talicskába és ők maguk húzzák végig a városra. A témoni a furcsa kis gyaloghintózásért még bérdíjat is kap. Vagy egy szódavizes kocsit bérelnek ki, felülnek rá nyolcan, tizen és fogyasztják az ut közepén belőle a szódavizet. A szódást azonban nem éri károsodás.

De beülnek ők a kis játékautókba is, felülnek a gyerekek egész kis méretű kerekpárjai, sőt egy olyan teknősbéka külsejű kis járműre is, amibe egy-két gyerek is nehezen ülhet bele. Elkérik a gyerekektől, akik boldogan bocsátják rendelkezésükre kis járműveiket, hiszen tudják, hogy ebből ugyancsak nekik tetsző cirkusz lesz majd. Ezekbe a kis alkotmányokba beülnek, vállukra veszik a gyerekeket és az ut közepén vontatják a többi katonák az egész furcsa alkotmányt.

A Kodák filmesek is bőven profitálnak az ausztráliai katonákból. Fényképeket gyártanak, persze legtöbbször elmaradhatatlan kísérő kulissza a zsidó gyerektábor, ami a gyerekeknek is külön öröm. Ők maguk pedig hol egy autóbussz tetején, hol egy kényes kocsis lépcsőjén hirdetik a jókedvet, a legtöbbször cirkuszba beálló pózokban. Tanulnak a gyerekektől héber dalokat és együtt fújják velük. A gyerekeket pedig az ő katonai dalaira oktadják. Így aztán a legnagyobb egyetértésben hangzik fel néha az uccán a furcsa együttes, zsidó gyerekekből és ausztráliai katonákból álló kórus, amely a héber és az angol himnusz is énekl.

Néha odalopóznak egy-egy gyanutlan

járókelő mellé, karonfogják és mire a meglepett ember odapillant, hogy ki kapaszkodott a karjára, egy barátságos, mosolygó szempárral találja magát szemközt. El kell mosolyodnia, és az ausztráliai már megy is tovább.

Egy kávéházban összevásárolják az elárúsító minden virágát és szétosztják a jelenlevők között. Vagy az uccai süteményesektől veszik meg a készletet és a gyerekeket vendégelik meg vele.

Nem csoda tehát, hogy akármerre mennek, a gyerekek nyomukban. Bármilyen elárúsító kínálja áruját az uccán, az ausztráliaiak buzgó vásárlóivá lesznek. Az iskolásokkal angolul tudnak beszélni és már ez is megkönnyíti a gyerekekkel a barátságot. Jókedvűek, pajkosak ezek az ausztráliaiak, romlatlan lelkűek, mert csak igaz, romlatlan lélek lehet ilyen derűs és szeretheti így a kisdedeket. Ők a mi purim-pótló mulatságunk és bizony mindannyian busulnánk, ha megszokott tréfáikkal együtt eltűnnének szemünk elől. Hiszen osztatlanul bírják az egész jisuv rokonszenvét minden szimpatiaját.

Nem tudom, vajon valamennyi történet százszázalékban hü-e, de maga a tény, hogy ma már divat itten gyártani a legendás hőstetteket és a kis mókákat, amelyeket ezek a katonák elkövetnek, arra vall, hogy sok-sok kedves dolgot művelnek itt, ami állandó hangos tetszésben tartja az ucca járókelőit.

Weissburg Háimné.

Capitol Mozdó

Csak két napig!
Kedden és szerdán!

Az elveszett paradicsom

Rendezte: Abel Gance.

FERNAND GRAVEY, MICHELINE PRÉSLE

Ma nyitva tarthatnak az üzletek

BUCEURESTI, április 22. A kereskedelmi és iparkamarák közbenjárására a munkaügyi minisztérium elrendelte, hogy ma, április 23-án, az üzletek egész nap és a szokásos órárend mellett nyitva tarthatnak.

A hatóságok ünnepi szabadsága holnap, szerdán veszi kezdetét és május elsejéig tart.

Egy görög és egy olasz hajó összeütköztek Sulina mellett

Buceuresti, április 22. (Rador). A Marlonga nevű görög gőzös, el akarván kerülni az összeütközést az utána jövő Bosfor nevű olasz gőzossal, hibás fordulatot vett és a gőzös a Duna folyásával keresztben zátonyra futott. Hasonlóképpen zátonyra futott a Bosfor is.

Az érdekes baleset közvetlenül Sulina mellett történt, ötszáz méterre a csatornából való kijáratától. A keresztben fekvő hajók által felduzzasztott Duna vize kiöntött és aláért a sulinai kikötő uccát. A kora délutáni órákban a víz áradása tovább tartott.

Londonba érkezett a japánok „Sumner Welles”-e

London, április 22. (Rador). Tatsuo Kavaj, akit a japánok Sumner Welleszének neveznek, Londonba érkezett, ahol körülbelül egy hónapot fog eltölteni. Az újságírók előtt kijelentette, hogy célja közvetlenebb összeköttetést teremteni a külügyminisztérium és a különböző külügyi képviselők között. Dél- és Észak-Amerika meglátogatása után Tatsuo Kavaj felkeresi Olaszországot, Franciaországot, Hollandiát, Belgiumot, a Balkán-államokat és Oroszországot.

A dán szakszervezetek támogatják a kormányt

Koppenhága, április 22. (Rador). A német távirati iroda jelenti: A dán szakszervezetek értekezlete elhatározta, hogy tekintettel a jelenlegi dániai körülményekre, lojálisan követi a kormány által a dán nemzet jövőjének biztosítására és az ország javára hozott intézkedéseket.

EGY SVÉD HAJÓ ÁTVÁGTA MAGÁT A SKAGERRAK ÉS A KATTEGAT AKNAMEZŐIN

Stockholm, április 22. (Rador). Göteborgi jelentés szerint az egyik svéd hajónak sikerült átvágnia magát a Skagerrakban és a Kattegatban elhelyezett aknamezőn és eljutnia Svédországba angol szénszállítmányával.

A SZOVJET-FLOTTA ELSŐ EGYSÉGEI MEGÉRKEZTEK HANGÓ KIKÖTŐJÉBE

Helsinki, április 22. (Rador). A szovjet-flotta első egységei megérkeztek Hangó kikötőjébe, amelyet a finnek orosz flottabázis létesítésének céljából 50 évre bérbe adtak az oroszoknak.

Hangó és a baltitengeri kikötők lehetővé teszik Oroszországnak, hogy szükség esetén lezárják a finn öblöt és ezáltal megakadályozzák esetleges ellenséges hajók behatolását az öblöbe.

A BOLGÁR MINISZTERELNÖK SZERINT BULGÁRIÁT NEM FENYEGETI A HABORUBA KEVEREDÉS VESZÉLYE

Szofia, április 22. (Rador). A német távirati iroda jelenti: Filoff bolgár miniszterelnök beszédet mondott, amelyben kifejtette, hogy Bulgáriát nem fenyegeti a háborúba való keveredés veszélye. A nemzetközi események fejleményeinek nincsenek olyan jelenségei, amelyek nyugtalanítanák, vagy veszélyt jelentenek Bulgária számára. Ugyanaz mondható el az egész Balkánról — fejezte be beszédét a miniszterelnök.

Babits Műfordításai, nagy alak, 387 lap, bibliofil kiadás, diszk. 396 lei, Tompa László: Hol vagy ember (Céh), fve 100 lei, Michelangelo versei, illusztr. bibliof. fve 119 lei, Ilyés Gyula: Rend a romokban, fve 99, kve 139 lei Lepagenál, Kolozsvár. Postán utánvétellel. Kérjen jegyzéket.

Gondoljon arcbőrére és kérje a jól bevált receptek szerint gyártott

„HEINRICH”-féle gyógyszappanokat

u. m.:

Csecsemők fűrésztésére a HEINRICH-féle	BABY kövérgyermek szappant
Zsiros és fényes arcbőrnek a HEINRICH-féle	BORAX szappant
Száraz, érzékeny arcbőrnek a HEINRICH-féle	NEUTRAL vagy LANOLIN szappant
Szeplők, májfoltok ellen a HEINRICH-féle	EPE szappant
Bőrviszketés, ekcéma,	
mitesser ellen a HEINRICH-féle	KÁTRANY szappant
Kéz- és lábizzadás ellen a HEINRICH-féle	CHROM szappant
Hajhullás, korpázás ellen a HEINRICH-féle	PETROL szappant

Használja a „HEINRICH”-féle „SENLA SLO” toalett szappant,

mert amellett, hogy kellemes illatu toalett cikk, számos orvostanár szakvélemény szerint is elismert fertőtlenítő szer. Használata megvédi a fertőző betegségektől.

ember

remléke egészen franciák Párizsának. Nem messze áll, két emberé, a világot, mint

St. Michel-en két Caventou alakjában ez a két st. amely több mint amennyit az zítottak.

nem ismerte a és az ellene való ytalan kilátásu, telen volt. Csekk a chinarinát, tőerejét nem iszedeleges gyógyt nem gyógyulmár égető szük-gyszere, mert a saltak meg malá-nok déli részein mberéletet köve-ami nem más,

zu évek tudomá-szeptember 11-én y olyan anyagot a tulajdonságait az anyagot kinin-tudomására hoz-minden vegyész

oztatta sokmillió, elemlenek kitett nak köszönhetjük melyben a világ an belépve oly hatunk a vesze-lenyszeréhez.

Bizottsága meg- napi adagot ir- kére, kezelésként adagot 5-7 napig. szükség, minden kezelnek.

TIKA

sület központi tu- hó 28-29-én két- dulást rendez. In- or, visszaérkezés tkezési határidő az egyesület Str. helyiségében. Ven- resület.

ÜSOR

23. vizállásjelentés. 2.10: Művészeme- orthirek. 13.30: A k. 14.20: A rádió időjárásjelentés. 19.17: Egyházzenei. 19.50: Magyar- sás. 20.15: Hang- Verdi: Requiem. 22.40: Csellóhang- ek. 23.45: Hírek. hírek, hangleme- onazene. 13.40: Hí- 30: Hírek. 17.15: 15: Fuvola. 18.35: ó szalonzenekara. ar labdarugás uj 25: Római hang- drámai miniatűr. Istenek alkonya. amájának II. fel- 23.10: Táncczene. rek.

24. vizállásjelentés. 10: Hanglemezek. k. 13. 30: A rádió 20: A rádió zene- rásjelentés. 19.02: anglemezek. 19.50: Felolvasás. 20.20: kara. 20.45: Hírek. aul Jelescu zongó- thirek. 22.35: Ri- mű operájának II. 45: Hírek. hírek, hangleme- észlemezek. 13.40: ekar. 15.30: Hírek. 18.15: Rátz Tilda 8.45: Londoni levél- felolvasás.

SPORT

A Victoria Bucurestiben 1:0-ra verte a Iuventust

Pontot vesztek az összes fővárosi csapatok

Bucuresti, április 22. Victoria—Iuventus 1:0 (1:0), bíró Ceaușanu, 2000 néző. Szombaton délután játszották le a Victoriára oly nagyszámú mérkőzést, melyet a kolozsvári csapat lelkes játékaival megérdemelten nyert meg annál is inkább, mert a 10. percben egy kezeletlen marian a Iuventus ellen megítélt tizenegyest Marian a Iuventus kapuja mellé rugott. A győztes gólt a 13. percben Cociuban II. szerezte meg pompás lövéssel. A Victoria a következő összeállításban játszott:

Bosnyák, Felecan I—Hantz, Muresan—Szántai—Nistor, Pop IV—Marian—Cociuban II—Felecan II—Moldovan.

A mérkőzés után még szombaton hazautazott a kolozsvári csapat Víg és Poruțiu al-elnökök vezetésével, hogy pihentető állhasson ki a keddi, Rapid elleni mérkőzésre.

Venus—UDR 0:0, bíró P. Kroner. A Venus volt jobb, az UDR lelkesebb.

Sportul Studentesc—FC Carpați 0:0, bíró dr. Russu. Egyenlő ellenfelek küzdélme. Itt is, miként a Venus—UDR mérkőzésen, különösen a kapusok voltak kiválóak. Mindkét mérkőzést 10.000 főnyi közönség nézte végig.

Arad. AMTE—Unirea Tricolor 3:1 (2:0). Megérdemelt győzelem, bíró Ritter Béla, 3000 néző. Végig esőben zajlott le a mérkőzés, melynek első gólját a 20. percben Szaniszió 16 méteres szabadrúgásából Reinhardt

szerezte meg, a 29. percben pedig a megyesi Spartából átigazolt Ludvig átadását Reinhardt újra góllá érkeztette. A II. félidőben a játék tulerőssé válik s a 14. percben a bíró kénytelen volt Batrint az aradi, Floreat pedig a bucaresti csapatból kiállítani. A 25. percben Paraschiva lötte az Unirea Tricolor gólját, a 37. percben azonban Igna elgáncsolása miatt megítélt tizenegyesből Szabó beállította a végeredményt.

Temesvár. Ripensia—FC Rapid 1:1 (1:0). 3000 néző, bíró Petru Vasile. Egyenlő erők küzdélme, az első gólt a 17. percben Marcu lötte egy beadott sarokrugás után, amit a II. félidő 42. percében Auer egyenlített, akinek kapufáról visszapatánó lövését ugyanő a kapuba fejelte.

TMAC—Gloria CFR 4:3 (3:0), bíró Crețu Aurel. 1000 néző.

A Nemzeti Bajnokság állása:

1. Venus	17	11	2	4	46:15	24
2. FC Rapid	16	8	6	2	47:21	22
3. Sportul Studentesc	17	6	9	2	36:23	21
4. UDR	17	5	9	3	27:25	19
5. Ripensia	17	6	5	6	26:29	17
6. TMAC	16	7	3	6	26:36	17
7. Unirea Tricolor	17	6	4	7	24:29	16
8. FC Carpați	17	6	4	7	27:29	16
9. AMTE	17	7	—	10	27:32	14
10. Gloria CFR	17	6	1	10	18:47	13
11. Iuventus	16	3	6	7	25:31	12
12. Victoria	16	3	4	9	13:25	9

Ma délután

F. C. Rapid—Victoria

Cluj, április 22. A Nemzeti Bajnokságban a mai ünneppon két elmaradt A) liga mérkőzést játszanak le. Bucurestiben a Iuventus a TMAC ellen, míg városunkban a Victoria az FC Rapid ellen játszik a bajnoki pontokért. Ez a mérkőzés az év egyik legnagyobb küzdelmének ígérkezik. A fővárosi vasutas-csapat a bajnokságra tör, míg a Victoria a Iuventus feletti győzelmén után minden erejével arra törekszik, hogy elkerüljön az utolsó helyről. A két csapat a következő összeállításban játszik:

Rapid: P. Radulescu, Marton—Lengheriu, Vintila—Rasinaru—Moldovan, Sipos—Bogdan—Barátki—Auer—Capusan.

Victoria: Bosneac, Cociuban I—Felecan I, Páll—Szántai—Nistor, Pop IV—Cornea—Cociuban II—Felecan II—Moldovan.

A mérkőzés, amely pontban félőtkor kezdődik, a temesvári Ritter vezeti le. Előzőleg fél 3 órakor a Victoria ifjúsági a marosludasi ifjúsági válogatott ellen játszik.

Dél előtt két mérkőzés lesz. Reggel 9 órakor KAC—Dermata ifjúsági bajnoki, 11 órakor CFR—KMSC I. oszt. bajnoki.

A CRISANA ÉS A SZEGED FC CLUJON

Cluj, április 22. Gazdag sportprogramban lesz része a kolozsvári sportközönségnek román husvétkor. Dr. Buteanu Aurel, az Universtitatea az Universtitatea a Crisana ellen játszik sorsdöntő bajnoki mérkőzést. Ha a Crisana győz, úgy már a bajnokság csoportgyőztese, veresége esetén azonban az egyetemi csapatnak van esélye a bajnokság megnyerésére. A két mérkőzés részleteire még visszatérünk.

AZ EGYETEMI CSAPAT SZÉP JÁTEK UTÁN LEGYŐZTE A NAC-OT

Cluj, április 22. Universtitatea—NAC 4:1 (3:0), bíró Huniade Petre, 1500 néző. Az Universtitatea vasárnap idehaza is értékes győzelemmel igazolta a formajavulásáról elterjedt híreket. Szép és látványos játékkal győzte le ellenfelét, mely csak a II. félidőben, mikor a kolozsvári csapat iskolajátékra törekedett, tudott egyenlő ellenfélle válni. Az I. félidőben az egyetemi csapat csatársora uralka a mezőnyen és a 19. percben Wiesel, a 28. percben Coman, a 34. percben pedig Taranu szép lövésekkel biztosították be a győzelmet, amit a II. félidő 17. percében Taranu 4:0-ra növelt. A 20. percben a NAC is szóhoz jutott és Rätz révén a becsületgólt lötte.

Bajnoki mérkőzések: Dermata—KAC 2:1 (2:1). I. oszt. bajnoki. Napoca—Manastur 3:3 (3:1). II. oszt. bajnoki. Victoria ifjúsági—CFR ifjúsági bajnoki 6:0 (1:0). KMSC—Dermata ifjúsági barátságos 2:0 (1:0).

Az Unirea Kupa elmaradt Arad—Ploesti mérkőzését vasárnap délután játszták le Aradon, melyet az aradi csapat 4:1 (1:1) arányban nyert meg és ezzel az elődöntőbe minősítette magát.

B) LIGA MÉRKŐZÉSEK

I. csoport. Marosvásárhely: Mures—FC Nistru 4:1 (2:1).

II. csoport. Lupény: Minerul—Vulturii 2:0 (0:0). Temesvár: Electrica—CFR Turnu-Severin 2:1 (1:0). Brád: Mica—Kinizsi 5:3 (3:1).

III. csoport. Sepsiszentgyörgy: RMTE—Oltul 2:1 (1:1). Nagyvárad: Cement—Crisana 2:2 (2:). Törökves—MSE 2:0 (1:0). Aranyosgyéres: Olimpia—Sodronyipar 2:1 (1:0).

IV. csoport. Galati: DVA—Turda 7:2 (4:2). Braila: A Franco Romana—Prahova mérkőzést május 1-re halasztották el.

Budapest. A magyar nemzeti labdarúgó-bajnokság vasárnapi fordulójának legnagyobb meglepetése az, hogy a Haladás pontot vett el Ujpest csapatától, a Ferencváros viszont beigazolvva legutóbb mutatott jó formáját, főlényesen győzte le Kispestet is. Részletes eredmények: Ujpest—Haladás 1:1 (1:0), Kasai AC—Bocskai 4:1 (3:0), Szeged FC—Gamma FC 3:3 (1:1), Törökves—Elektromos 1:0 (1:0), Ferencváros—Kispest 5:1 (1:0), Szolnoki MÁV—Szürketaxi 1:1 (1:1).

Sportkirándulás Nagyváradra. A Haggibor a husvéti ünnepek alkalmából sportkirándulást rendez Nagyváradra vasárnap reggeli gyorsvonattal való indulással. Visszatérés szeptember 29-án. Jelentkezni lehet gépkocsistig az Ideál fodrászszületben, Str. I. G. Duca 2. (Select mozival szemben). Telefon 29-67.

A nagykereskedői autorizációk az iparkamaránál bejegyzendők. A nemzetgazdasági miniszter rendeletet adott ki, amely szerint a spekulatív törvény alapján a minisztérium által egyes nagykereskedő cégeknek kiadott nagykereskedői igazolványok (autorizációk) bejegyzendők az iparkamarai cégjegyzékbe is, az illető cég lapjára. A bejegyzetelés elmulasztása esetén a cégeket megbírságozzák.

En szállodája
BUDAPESTEN
CONTINENTAL
SZALLO
100 SZOBA MINDEN ÁRKATEGÓRIÁBAN
ÉTKEZÉS-GARANCIA

SZÍNHÁZ·FILM·MŰVÉSZET

Aranymadár

A közönség minden rétege lelkesen méltányolja a színház törekvését, hogy a modern operett-újdonosságok mellett rendre fel útítja a régebbi operettműsor emlékezetes sikerű darabjait. Idetartozik az *Aranymadár* című hangulatos, remek zenéjű darabnak felújítása is.

Természetes, hogy ez a repriz is teljesen új betanulásban, modern rendezésben és az újdonosságokkal egyenrangú kiállításban kerül a közönség elé.

Vén bakancsos és fia

— A néphőzösség előadásában —

Szigeti Józsefnek, a nagynevű magyar népszínműírónak legszebb darabja a: *Vén bakancsos és fia* kerül színpadra este.

A színház teljesen új átdolgozásban és új rendezésben, teljesen friss és közvetlen formában hozza a közönség elé a népszínművek eme legszebb gyöngyét. A *Vén ba-*

kancsos, Szentgyörgyi híres szerepét Réthelyi Odön fogja alakítani, míg a többi szerepeket Krémer Mancsi, Sándor Stefi, Borovszky Oszkár, Csengeri Aladár, Szentés Ferenc, Csóka József, stb. játsszák.

Csütörtökön, pénteken és szombaton nincsen előadás.

A SZÍNHÁZ HETI MŰSORA:

Kedd d. u. 3: Paprikás csirke. (Olcsó hely-árakkal.)

Kedd d. u. 6: Pozsonyi lakodalom.

Kedd este 9: Aranymadár. (Rendes bérlet 35. A bérlők jegyeit kívánatra visszaváltja a pénztár.)

A CAPITOL MOZGÓ MŰSORA:

Csak két napig! Kedden és szerdán! Az elvesztett paradicsom. Főszerepekben: Fernand Gravy, Micheline Presle. Rendezte: Abel Gance. A film előtt: Új világhíradó és egy speciális háborús journal.

A SELECT MOZGÓ MŰSORA:

Stan és Bran, mint repülők. A világhírű komikusok rendkívül mulatságos filmje, mely a vígjátékok első díját nyerte. Műsoron kívül a legújabb Fox világhíradó és O. N. C. román journal.

AZ URANIA MOZGÓ MŰSORA:

Szenzációs dupla műsor! 1. Az utolsó órjázat. Izgalmas cow-boy film, főszerepben: Bob Backer. 2. O fetita delicioasa. Come-

die muzicală cu Deanne Durbin, vringhetoarea Americii.

AZ EDISON MOZGÓ MŰSORA:

1. Emberek bilincsen. Izgalmas film. Dick Foranall, a csodahangu cow-boy-jal.
2. A négy nővér. Az utolsó évtized legbűbösabb filmje, a csodálatos Priscille, Rosamary és Lola Lane testvérekkel.
3. Háborús Paramount híradó.

A ROYAL MOZGÓ MŰSORA:

Ma utoljára: Mosolygó Bécs. Premier-operett Bolváry rendezésében. Előtte: Schmeling—Joe Louis boxmérkőzése a világbajnokságért. Vasárnapig új gépszereles miatt nincs előadás.

A RIO MOZGÓ MŰSORA:

3, 6 és 9 órakor nagy kettős műsor: 1. Tura a dzsungel királynője. Gyönyörű színes dzsungel dráma. Közkívánatra Clujon utoljára. Fősz.: Ray Milland és Dorothy Lamour. 2. Az utolsó madridi expressz. Izgalmas kalanddráma. Fősz.: Lionel Atwill, Gilbert Roland és Waren Morley. 3. A legújabb román journal.

APRÓHIRDETÉSEK

Szavanként 2 lej, legkisebb apróhirdetés 20 lej. Alláshirdetések, üdülőhelyek és fürdők hirdetései, továbbá elvesztett, eltűnt tárgyak miatti hirdetések szavanként 1 lej. Apróhirdetéseket csakis előrefizetés mellett közlünk. Jellegű levelekre, megkeresésekre csak válaszbélyeg ellenében válaszolunk és csak portózzott leveleket továbbítunk.

Finomkivitelű butorok: ebédlő, háló, kombinált berendezések, recamié, fotelek a legmodernebb stílusban eladók. Műasztalos, Str. David 3.

ISMERI az örökéletű vert csipke függőnyt? TUDJA, hogy minden kívánt méretben készül? LÁTTA már dus választékú mintatervünket? Jöjjön! Lásson! Győződjön meg! Kizárólag DER-BESC függőnykellékszakszűletben. Reg. Ferdinand 11. Félémeleten.

Likőrmester destilatori mesterkönyvvvel, könyvvédeli gyakorlattal, elhelyezkedne. Megkeresést „Unicum 30” jellegre a kiadóba.

INGYEN csomagoljuk és postázzuk csomagjait a postaigazgatóság hivatalos előírása alapján. Keresse fel és próbálja ki „COMIN-DENX” postacsomag-szállítási vállalatunkat. Str. Dubălarilor 8. Telefon 34-00.

Négy középiskolát végzett jó családból való zsidólány román, magyar, német nyelvtudással, nevelőnői állást keres. Cim a kiadóban.

Egy szoba, elő- és fürdőszoba kiadó. Str. Goldis 54.

Minden háztartásban nélkülözhetetlen világszabadalom részére keresünk egyedárusító helyi képviselőket Cluj és Turda megye minden helységében. Csak komoly, szervezőképes cégeket, vagy személyeket veszünk figyelembe. Az áruaktárhoz szükséges tőke 5—10.000 lei. Kimutatható, kockázatmentes kereseti lehetőség 6—10.000 lei. Ajánlatokat Rudolf Mosse, Cluj, Calea M. Foch 4. kérünk.

Szép szoba és kisebb konyha május 1-re kiadó. Vrăbilor 6.

Zsidóleányt, intelligenset, német-románban perfectet 12 éves kisleány és 7 éves kistia mellé keres intellektuál család. Ajánlatokat: Filiala Uj Kelet, Sighet, Carol 13.

Uj házban 1 szoba konyhás komfortos lakás csempézett fürdőszobával azonnal kiadó. Vladimirescu No. 16.

Elsőrendű önálló szabászt keresek. Horbátz férfisabóság, Oradea, Reg. Ferdinand 1.

Elegánsan butorozott szoba 2 személynek fürdőszoba használatl május 1-re kiadó. Reg. Ferdinand 35, II. 14.

Es wird hiemitt bekennt gegeben, dass die unter Leitung des Háráv R. Chajim Jehuda Löwy stehende Jeschivah in Oradea mit einer Mensa erweitert wird. Die spezielle Lehrweise unserer Jeschivah ist die des litauischen Gaons R. Chajim Soloetsik s. z. l. welche Richtung heute sich die Weltberühmten Jeschivath eigen machen. Lehrplan: Bovo Kamo, Sevochim beijün, Sukham-Aruch, Meselasz-Jesorim. Bachurim, die Aufnahme finden wollen, mögen ihre Dokumente an untenstehende Adresse bis spätestens Sonntag „Emajr” einsenden. H. Schönfeld, Oradea, Str. Astra 19. Das Curatorium.

Vasuti géponton, nagyközönségben, régi, bevezetett fűszer- és vegyes üzlet szép lakással azonnal kiadó öregség miatt. Cim a kiadóban.

Keresünk kézikötésben specialista és nagy gyakorlattal rendelkező hölgyeket állandó foglalkozásra. Tanításban jártas intelligens hölgyek előnyben. Ajánlatokat Rudolf Mosse, Cluj, Calea M. Foch 4. kérünk.

Ünnepepét, az a háborús és temp vácsolnak gyártanak készletnek. Ünnepepét, ami dicsőségedomány nálják fhalál töleteznek. Ünnepepét, a legnagyobb tengődnék ben von új Egyitenek sz Ünnepepét, amizeti ott dok? Ünnepepét, a kérdésémeddig mikor dőjel? a zsidó Ünnepepét, amikor hanem macusá minden Amikor szomorú lői új erődműságot bibliabó kor éle luthok. Átvé babylon görög-s tást, a viziciót tyafert megan élni a Átélt Manep sius F mánt é tősbent. Elegé Princ Klein Szédé W Pia Rabb

priz is teljesen rendezésben és gu kiállításban

s szerepét Ré- míg a többi Sándor Stefi, Aladár, Szent- b. játszó. és szombat

de Durbin, vri-

TUSOBA:

has film. Dick a cow-boy-jal. és évized leg- Alatos Priscille, e testvérekkel. radó.

SORA:

Premier-operett tte: Schmeling a világbajnok- pszerzés miatt

SORA:

nyösor: 1. Tura gyönyörű színes ánatra Clujon and és Dorothy adridi expressz. Fősz: Lionel Waren Morley. rnal.

EK

nyek és fürdők 1 lej. Apró- esésekre csak bbitunk.

émet-románban s 7 éves kislá- d. Ajánlatokat: 13.

s komfortos la- azonnal kiadó.

keresek. Hor- eg. Ferdinand 1.

2 személynek jus 1-re kiadó.

geben, dass die Chajim Jehuda in Oradea mit Die spezielle st die des litau- bloetsik s. z. l. die Weltberühm- ten. Lehrplan: Sukham-Aruch, die Aufnahme kumente an un- testens Sonntag önfeld, Oradea, am.

szségben, régi, izlet szép lakás- tatt. Cim a ki-

cialista és nagy olgyeket állandó ártas intelligens at Rudolf Mosse,

WIZO A zsidó Asszony

NYVATALÓS LAPJA

Galuth vagy geulá?

Irtá: KAUFTHEIL ERNŐ

Ünnepelhetjük-e még a szabadság ün- nepét, amikor az egész világ visszhangzik a háboru zajától és fegyverkezési versen- gés tempójától; amikor fegyvereket ko- váscolnak, ágyukat öntenek, bombákat gyártanak, gránátokat töltenek és gáza- kat készítenek?

Ünnepelhetjük-e még a szabadság ünne- pét, amikor az emberi civilizáció nagyobb dicsőségére a technika fejlettségét, a tu- domány eredményét az ember ellen hasz- nálják fel, amikor a laboratóriumokban a halál tökéletesítésén fáradoznak és kísér- letznek?

Ünnepelhetjük-e még a Szabadság ün- nepét, amikor zsidó testvéreink milliói a legnagyobb testi és lelki nyomorúságban tengődnek, amikor a legnagyobb nélkülö- zések közepette, a legrettenetesebb inség- ben vonszolják elgyötört testüket, amikor új Egyiptomot, új „rezervátum“-ot készí- tenek számukra?

Ünnepelhetjük-e még a szabadság ünne- pét, amikor a saját, ősi Erecünkben, nem- zeti otthonunkban sem vagyunk szabá- dok?

Ünnepelhetjük-e még a szabadság ün- nepét, amikor az ifjuság a „Hagada“ négy kérdését a „miért“, „mikor“, „hová“ és „meddig“-nek tömegével bővítette ki, a- mikor minden zsidó gyermek egy élő kér- dőjel? És amikor erre a „Má nistáná“-ra a zsidó szülő nem tud felelni?!

Ünnepeljük-e még a Szabadság ünne- pét, amikor nemesak Pészách nyolc napján, hanem egész évben esszük az inség, a nyomorúság kovásztalan kenyérét? Amikor minden edelőünk „máror“, keserűség. Amikor a „ch'roszeth“ szimbóluma eleven, szomorú valóság lett? Amikor zsidók mil- liói új Pitomot és Rámest, új utakat, új erdműveket építenek? Amikor a szabá- dságot már csak a történelemből, csak a bibliából és liturgiánkból ismerjük? Ami- kor életünk, történelmünk és létünk a gá- luthok sorozata, exiliumok láncolata?

Átvészeltük az egyiptomi szolgaságot, a babyloni exiliumot, a perzsa elnyomást, a görög-szir erőszakot, a római államfosz- tást, a frank-gót üldözést, a spanyol ink- vizíciót, a kereszties hadjáratokat, az os- tyafertőzés, vérvád és kutmérgezés mind- megannyi hadjáratát; át- és tul fogjuk élni a mai vészvihart is.

Átéltük III. Tutmosis, II. Ramses és I. Manephta fáráókat, túléltük Titust, Ges- sius Florust, Antiochus Epiphanest, Há- mánt és az azóta minden korban, más kön- tésben jelentkező elnyomókat, át fogjuk

élni a mai fáráókat és nérókat is! „Az Ur fog harcolni értetek!“

Az egyiptomi fáró utánunk jött orszá- gából, s utólrta a végzete a Vörös-tenge- ren.

Látni fogunk még új csodákat! A sötét mult és keserű jelen ellenére, hittel, reménnyel és optimizmussal kell, hogy ünnepeljük a Szabadság ünne- pét, mert a Pészách az előretéknés, a jövőbe- nézés ünnepe, az emberi jog és szabadság ünnepe. A galuthot követni fogja a geulá, a megváltás.

„Böniszán nigálu wöniszán szófán lö- higáél. (Talm, Ros Hássáná 11 b) Niszán hóban volt Izráel megváltása és niszánban lesz ismét megváltva.“ Ez a tudat ad nekünk hitet, bizalmat, kitartást és re- ményt, ez ad erőt és nyujt vigaszt az „ör- zések éjszakájá“-ban, a hosszú, sötét éj- szakában, hogy el fog következni a vilá- gos, napsugaras reggel, el fog jönni e szörnyü idők vége, a nagy hontalanságnak befejezése, lelünk és szellemünk megúj- hódása, a „töchijáth háruách“, népünk és országunk ujjaéledése!

A zsidó ajkakon nem fog gyászolni a mosoly, a zsidó uccából nem lesz számú- ve az öröm, mert ünnepelni fogjuk a „Pe- szách leátid“-ot, az emberi jog diadalát, az egyéni és népi szabadságot!

Gyermekruhák, harisnyák és női fehérneműk a legolcsóbban a

B. B. áruházban

CLUJ, Calea Regele Ferdinand 20. Gyermekkocsik nagy választékban.

Kalapot akartam venni...

Irtá: WEINBERGER JÓZSA

Egy kellemetlen, zimankós márciusi na- pon agyamba nyillalott egy kinos gond, kalapot kellene venni. Ismerőseim is több- ször figyelmeztettek, illene már egy jobb kalap a fejemre. Még hó esett nagy pely- hekben kilátástalan és szomorú volt a táj. Ablakunkon át csak száraz kopasz fákat láttam, fázós, bus varjakkal. Sohasem lesz kikelet, üzenték a fák és a varjak és még a kályha mellett is hideg volt.

Mégis nekivágtam az uccának nézelő- ni a kalapkirakatokat. Hol fogok kikötni, hogy veszem meg tavaszi kalapomat, ol- csón jól és hogy megfeleljen a divatnak is, állja a próbát kedves ismerőseim körében és nem utolsó sorban, ami illendő is le- gyen egy komoly Wizo asszonyhoz és de- legátushoz. A kirakatokból vidáman int- gettek felém a kalapok. Virágosak, tolla- sok, szalagosak, apró kicsi lapos, magas süvegyszerü, cilinderformájú tetővel. Ede- sek, helyesek, mókásak. Vidám lett körül- löttöm a világ. Nem láttam, hogy kavarog a hófergeteg, a kirakat tavaszt hirdetett s lelkembe vidám derü költözött.

Igen, ez az igaz és örök nő. A nő, aki tavaszt akar a télben s ha hull is a hó, fel- veszi édes, fura kis tavaszi kalapját és hir- deti a kikeletet. Hirtelen elhatározással beléptem én is a boltba, gondoltam, nő va- gyok én is, ha már el is haladt felettem néhány tavasz, azért nekem is jogom van egy kis kalaphoz.

— Tetszik parancsolni — fordult felém az udvarias kisasszony, miközben kezében éppen egy kis trefás jószágot igyekezett egy kedves arcú fiatal asszony fején elhe- lyezni.

— Igen, szeretnék egy kalapot — mond-

tam és félreálltam, tudtam, hogy hamar nem kerül rám a sor. Egész halom kék, barna, fekete játékszerű kalapocska he- vert már az asztalon. A hölgy próbált, a kisasszony csevegett.

— Nagyon fess, igen jól áll a hölgynek, egy kicsit tessék talán a balszem felé — nem, nem megy a fejbe — ezek az új mo- dellek csak egészen előre jönnek.

A kis kalap igazán a hölgy orráig haj- lott. Az egész fejet szabadon hagyva, ép- pen csak a homlokon diszelgett. Természe- tes, hogy nem áll meg. Nem baj, egy sza- laggal hátul megerősítjük, vagy fátýollal.

— Mit szól a hölgy — ugy-e milyen elő- nyös?

A barátnő úgy találta, hogy a másik, a- melyik a jobb szemet takarja és nem a balt, az az előnyösebb. Vagy talán az, ame- lyik az orr fölé félkörben hajol és nem me- reven.

Hallgattam és néztem, tépelődtem, me- lyiket fogom felpróbálni. Most egy lila cik- lámen csokrot tett fel a hölgy, egy sá- csüngött a kalapról, azt édesen körülcsp- ta a nyakán. Milyen fiatalos, olyan, mint egy tizenéves benne. Varázslatos ka- lap még Voronoffon is tuitesz — vajjon minden nő 18 éves lesz tőle? A hölgy pró- bált még és még egy kalapot... én mély gondba merültem. Éreztem, hogy életem komoly fordul.pontjához érkeztem. Egye- dül maradtam és nem volt többé kitérés, nyilatkozni kell.

— Milyen kalapot parancsol? — Valami komolyabb, egyszerűbb formát szeretnék.

— Ez talán, vagy amaz — mutatja ked- vesen. — Nézem és kezdem próbálni. A kalap mindenütt van, csak a fejemen

A Munkügyi Minisztérium M. V. B. törvény 24. és 29. paragrafusai értelmében a kereskedelmi és iparvállalatok, valamint hatóságok kötelesek május 1-én a nemzeti lobo- gón kívül a „Muncă si Voie Bună“ zászlót is kitenni. Ezen rendelet megjelent a Mon. Of. 1940 február 22-iki 44. számában. Ezen zászló az előirt kivitelben és méretekben kapható az

Oficiul de Vanzare pt. Articole de Apărare Pasivă-nál

Brasov, Str. Petru Maior 3. Tel. 33-00.

Az idő rövidségére való tekintettel csak távirati, vagy telefon rendelésre szállíthatunk idejében az összeg felének előzetes beküldése mellett — a hátralékos összeg utánvételezé- sével. A zászló ára — 1 m. széles és 2 m. magas — 1020 lej rud nélkül házhoz szállítva.

A HABZÓ FOGPÉP

nincs. Egyik a fülemen, a jobbon, a balon. az orromon, a homlokomon, a nyakamon. a szememen. A fejemen? Nincs.

Nem azért kalap, hogy a fejen legyen. — Ne haragudjon kisasszony, ezek nem nekem valók. Csináljon nekem egy kala- pot, tudja olyat, ami fejre való.

A kisasszony csóválja a fejét és kérdi, férfi kalapot tetszik gondolni?

— Hát ha csak a férfi kalap — kalap, akkor legyen szives egy férfi kalapot csi- nálni.

Ezen a gondon tuestem és hazafelé in- dultam. A hó még mindig esett, de már szelidebben és lassan bandukolva halad- tam az uton. Két nő sétált előttem és ta- vaszi ruhákról beszéltek. Mit vegyen az ember, hogy elegáns legyen, fess és prak- tikus.

— Hidd el, édesem, a legjobb egy ka- bát, az ember felveheti alája minden el- hordott vacak ruháját is és mégis elegáns.

— Igaz — mondja a másik, — de azért egy kosztümöt még se pótol. Az embernek van egy pár bluzta, a kosztüm mindig csi- nos. Ma már délután, de még este is lehet kosztümben járni... Az igazság az, hogy mind a kettő kell. Más a kabát, más a kosztüm. Aztán ugy emelkednek az árak, mit lehet tudni össze! drágább lesz, meg kel venni most.

Táska, keztüi, harisnya, — el kell lása az ember magát, nehogy később drágán — fizesse meg. Kedves izgalom hevitette őket, ahogyan bizonyították, hogy milyen helyes, ha mindent megvesznek. Irigyel- tem érte őket. Ők az igaziak — az örök nők, akik tavaszt hirdetnek a télben.

Ha dörögnek is az ágyuk, ha pattanásig zakatolnak az idegek, ha már unod az uj- ságot, rádiót, a világ furcsa összevisszasá- gait — nézd az örök nőt.

Mit számít, hogy hajók süllyednek a ten- ger fenekére, hogy repülők zuhannak ég- ve, fiatal életek pusztulnak szárazon és vizen, földön és légben. Jön a tavasz, egy- szer csak eljön, már itt is van és kell kosztüm, kabát, táská és cipő és kicsi kalap, ami mindenre jó, csak éppen a fejre nem. Jókedvüen értem haza, tele reménységgel a jövőre — majd jó lesz minden — eljön a kikelet, eljön egy jobb világ.

Egyet még nem döntöttem el magam- ban: kabátot vegyek tavaszra, vagy kosztümöt? Talán mindakettőt, — talán egyi- ket se...

RIMOCZI INTREPR. DE TRANSPORT CLUJ
BROU VISAVL. CU GAR. PIATA GÁRII 9. TEL. - 3369.
MAGAZIE GARAJ SI LOCUINTA STR. GÁRII 9. TEL. - 3025.

Költöztetését butorkocsival legolcsóbban Rimóczi száll. vállal. végzi. Telefon: 33-69, 30-25

Ujonnán megnyílt Bucurestiben
Elegánsan berendezve, vis a vis a Hotel Princiarral, Str. Brezoianu 14. I. emelet.

Orth. Kóser Étterem
Klein (Aradról). Kitünő erdélyi konyha. Pontos és figyelmes kiszolgálás. Széderestekre előjegyzéseket elfogadunk.

Weiss Siegfried
kalap, uridivat üzletét áthelyezte
Piața Mihai Viteazul 6. sz. alá
Rabbinische und Bieberhüte in schönster Auswahl.
„Casă Pălărilor“

Szövetet, jót, olcsót, divatosat, csakis

Weinberger Radu szövetségében vásárolhat

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 23.

Hozzászólás

A zsidó ifjúság nevelésének kérdése

A Zsidó Asszony utóbbi számaiban két Wizo-testvér, Kugler Zsigmondné és Drechsler Margit igen érdekes tanulmányt írt a gyermeknevelésről és elnöknők, dr. Róth Dezsóné felszólít mindenkit, hogy ezt a mindnyájunkra nézve annyira fontos problémát bővítsük ki és hogy szóljon hozzá mindenki, akinek valami mondanivalója van. Drechsler Margit igen alapos és nagy felkészültséggel megírt cikke még folytatást ígér, tehát nem akarok tovább időzni a kisgyerekek nevelésénél, már abból az okból sem, mert sajnos a mai keserű időkben kevés, igen kevés a kisgyerekek — a mai fiatal házaspárok legnagyobb részét jobb időkre tolják ki a gyermekáldást — ezzel szemben a Wizo-asszonyok 80 százaléka középkorú lévén, a serdülő ifjúság problémái okoznak a legtöbbször álmatlan éjszakát.

Csak annyiban szeretnék reflektálni a fent említett cikkekre, hogy mint igazi gyermekbarát igen sok drága apróságot figyeltem meg és láttam felőni körülöttem, úgy hogy tapasztalatból mondhatom, hogy bár biztos vannak velük született hajlamok és ösztönök, a nevelés irányítja egész életüket és helyes vezetés mindent megváltoztathat. „Az emberi lélek egy üres lap, melyre a tapasztalás vési fel betűit érzelmeink útján, képzetek alakjában” — mondja John Lorké, hasonlóan gondolkozik Smiles (The Character) és Lhotzky (Die Seele deines Kindes) és ezt bizonyítja Hippolyt Taine híres millió elemlete is.

Míg a kisgyerekek nevelését — pszichológusaink néhány újabb megfigyeléséből eltekintve — régen és ma ugyanolyan szempontok vezetik, a serdülő ifjúság problémái és életre való nevelése gyökeresen megváltozott. Régen hiányzott a szótárunkból az önállóság szó és ma ez a legfontosabb mely körül jövőjük és boldogulásuk forog. Régen a minden szabadságtól hermetikusan elzárt fiatalságnak természetesen volt, hogy a szülők gondoskodnak mindenről és ők párnázzák minél puhábbra jelen és jövő fészkeiket. Ma a legjobb szülő sem képes gyermekének mindent feláldozó szeretetnél és rettegő, féltő gondnál egyebet adni és ép ezért az életre ma másképp kell felkészülni és ez a felkészülés a gerince a mai nevelésnek.

A kertészettel igen szép foglalkozásnak tartjuk, de mennyivel szebb még a gyermekünk lelkében való kertészkedés, a csunya és kártekonny gyom és burján kipusztítása és a szép, nemes hajlamok nagyra növesztése. Milyen másképp fejlődik ugyanaz a növény, ha nem az üvegház sötét sarkában, hanem a szabad napsütésben nő fel. Az ifjú lelkeknek is fényre és szabadságra van szükségük és a szülő első feladata ezt nekik biztosítani. Egy örömtelen sivár gyermekkor rányomja a bélyegét az egész életre, az örömtelenség még a szenvedésnél is rosszabb.

Egy bizonyos korig a nevelés minden faj és vallás gyermekeinél ugyanaz, de az értelmesség kifejlődésével a zsidó gyermek számára más irányítás válik szükségessé. Eljön az a nap, amikor a gyermek megéri a más vallású kortársak ellenséges hangulatát, melyben teljesen ártatlan. A gyermek érzi, hogy különbözik tőlük. És, hogy a gyermeknek ne fájjon ez túlságosan — idejében kell őt erre előkészíteni tapintattal és szívósággal, itt kezdődik az önértékes zsidó nevelés. A gyermek sohasse szegyelje zsidóságát, ne tekintse tehernek, amitől mihamarabb jó lesz megszabadulni. Gyengéd szeretettel, de nyitott szemmel vezessük őt a zsidó ifjúság görnyös útján, merüljön el minél mélyebbre népe kultúrájában, ismerje meg népe multját, hogy egy percig se csüggedjen a saját jövője mitat. Az anyagi kincsek ma nagyon bizonytalanok, de a szellemiek annál értékesebbek, ezt gyűjtse gyermekünk az élet útjára. Derűlelkű, bátor, erős és megbízható ifjúságra van szükségünk, akikre mi gyenge, fáradt öregek támaszkodhatunk, mert ők a reményünk, a gerincünk és élettartalmunk.

Ismerek egy kisleányt, ki 16 éves korában, a legnagyobb háborús felfordulásban, egész idegenben, Prágában rekedt. Ugyességgel, bátorrával elintézték mindent a konzulátusnál és hivatalokban, azután miután egy éjjel 10 km-t cipelte 30 kilós csomagját — Prágából már nem indult se vonat, se repülőgép — elcsipett egy tehervonatot és meg-

indult hazafelé. Bohuminban löttek, Teschenben szintén, a vonat visszafordult a magas Tátrán át egy kis vicinálison jött tovább. Egész uton a tolmács szerepét vállalta, segít, ahol tud, tejet szerez két menekült asszonynak és ápol egy öregasszonyt. Kassán letezik, hogy innen nem megy több vonat, de az ő számára nincs lehetetlenség. Negyednap éjjel Halmiban van s a súlyos bőröndöt cipelve (még egy törölykőző sem maradt ott, mert ki képes ma ujat venni) bedöcög a falu, míg az miután pénze nem volt, ahelyett elfogad egy hasonló értékű tárgyat és felad egy sürgönyt szüleinek, kik már két hete semmit sem tudnak róla. Négy nap nem

Levél egy zsidó asszonyhoz, aki itthagytott bennünket

Drága Barátnóm!

Az éjszaka nem tudtam elaludni s mint ahogy ez ilyenkor szokás, tulvilági látogatásokat kaptam. Az álmatlan éjszakáknak különös zamatjuk van: az ember mindent intenzívebben érez — fájdalmat, kint, gondot, sőt az örömet is néha. Az agya is világosabban dolgozik. Mintha reflektorok világítanának elrejtett zugokba, a lélek a szív, az agy megnyílik és félig vagy teljesen elfeledett események és emberek állanak hirtelen előttünk. Igaz, ez a reflektor igen gyakran saját büntetésünk. Nos, amint mondtam látogatóim voltak: elhunyt kedveseim. Egyszerre bevallom, egészen váratlanul Te álltál előttem. Első pillanatban — mondanom sem kell, — örültem Neked, de aztán heves büntudat fogott el. Eszembe jutott, hogy immár hetek óta nyugszol a tel-avivi temetőben és én még nem bucsuztam el Tőled. Nagyon, nagyon elszégyeltem magam, éreztem, amint a vér elborította arcomat. Hogy lehetséges az — gondoltam —, hogy Te elmentél közülünk, itthagytál örökre — és mi egy percre sem álltunk meg kicsinyes hajszánkban, hogy Neked Te igaz zsidó asszony, Isten hozadékát mondjunk. Lásd ilyen az ember — hálátlan, feledékeny. Pedig Te nem ezt érdemelted tőlünk.

És most, kérék, mindnyájunk nevében, kérlek bocsáss meg nekünk és érts meg minket. Nehéz az életünk, gondterhes a szívünk — így történhetett csak meg, hogy bár külön-külön megsirattunk — óh, keservesen megsirattunk, nem álltunk meg egy percre, hogy drága emlékednek adozzunk.

És most nem himnusokat akarok zengetni, csak emlékezni akarok.

Emlékezni arra, hogy amikor az erdélyi Wizo gyermekeibeiben Téged Clujon megismertelek, milyen élményt jelentettél számomra.

Emlékezni arra az öntudatlan ösztönös öröme, arra az azonnali megmagyarázhatatlan vonzódásra, melyet egyniséged kiváltott bennem.

Nem, nem voltál vezéregyéniség! Nem szóközi vagy szervező képességed váltott ki csodálatot belőlem. Tudás, képzettség, szellem, mindez lehetett benned, de nem ez volt az a fluidum, mely belőled elemi erővel áradt.

Már akkor is tudtam és ma az elvesztett kincs fölötti bánat erejével fokottan érzem: Te voltál az igaz zsidó asszony megtestesítője szememben. Az „Éset chajil.”

Az elszakadt és visszatalálni vágyó zsidó, ösztönös vonzalmával tudtam: ilyen kell legyen „a” zsidó asszony.

evett, nem aludt, de azért frissen, nevetve ugrik le a vonatról. Igaz, hogy otthon meg-eszi a fél éléskamrát, de azután kicsomagol. Mindenki kap valamit: „Anyu, neked csak harisnyát hoztam, hát csak nem képzeled, hogy neked nem hozok ajándékot!” Alsózik 36 órát és aztán megint kész bármilyen nehéz feladatnak nekivágni. Ugyanaz a kislány — a jó Isten áldja meg — komoly bizakodással mondja ma: „Még csak néhány hónap türelem, tizenöt éves koromban saját lábamon fogok állni, nem félek semmitől, dolgozni akarok, kenyér van a kezemben, olyan kenyér, mellyel a földteke bármelyik részén megkeresem a mindennapit. Ó bárcsak segítené a jó Isten, hogy meghálálhassak mindent a szüleimnek.”

Ilyen a mai ifjúság és ilyen is kell legyen, hogy megállhassa helyét. Egészséges test, egészséges lélek, bátorság és szorgalom, józanság és szerénység, munkaszeretet és vídám kedély, hit és emberszeretet, tudás és alkalmazkodás, ezt kell bennük fejleszteni! Higgyünk egy jobb jövőben, de készüljünk fel a legrosszabbra és ebben a szellemben neveljük legdrágább kincsünket, a jövő generációt.

Herczeg Paula.

zsidó kulturáról, önnevelésről, fizikai és lelki átrétegződésről, hiába keresünk lehetőséget és lehetetlen utakon irt kétségbeesztő helyzetünkre, amíg nem él bennünk a zsidó kultúra, amíg a zsidó öröm és szenvedés nem ég minden idegszálunkban, amíg nincs bennünk és nem lehet bennünk harmónia, amíg örök bolyongók vagyunk a galutban éppúgy, mint Erec Jiszraeiben.

Ez volt a Te erőd, ez tette járásodat déli ceggé, szép arcodat sugárzóvá. És ez a harmónia, mely közted és zsidóságod között fennállott.

És ezért tekintlek én Téged zsidó asszonyok mintaképének *Léb Regina!* Aludj csendesen ott a tel-avivi temetőben, mert nem éltél hiába!

Ábrahám Olga

Grünwald és Steiner

női divatkülönlegességek áruháza

CLUJ, Piața Unirii 14.
TELEFON: 19-61.

KONYHAMŰVÉSZET

Pészachi ételek

PASZKAGOMBÓC

Első teendők a lisztet szörszitán átszitálni, hogy külön finom és durva paszkalisztunk kézzel legyen.

6 tojást elkeverünk, sőt, borsot, pici gyömbért, félmarék finom és annyi durva paszkalisztat teszünk bele, hogy olyan lágy legyen, hogy formálni alig tudjuk. Vizes kézzel azonnal gombócokat formálunk és lassu, egyenletes forrásban lévő levesbe befőzzük. Nagyon szép és könnyű lesz, ha tálalás előtt órával főzzük be.

Más módon: 6 egész tojást 3 evőkanál zsirral elkeverünk. Beleteszünk egy vizben áztatott és kifacsart maceszt, vagy kevés, fél deci vízzel összekevert durvára tört paszkát. Néhány percnyi állás után törött borsal, sóval, esetleg gyömbérral fűszerezzük és jól összekeverve, annyi durva paszkalisztat öntünk közé, hogy inkább lágy, mint kemény masszát kapjunk. Két órai állás után jól összeáll és kissé megkeményedik. Tálalás előtt legalább félórával húslevesbe főzzük.

CEKLALEVES

Néhány darab kb. 1—1½ kiló céklát megtisztítunk, kisebb darabokra felvágjuk. Egy marék só teszünk belé és feltöltjük 8—10 liter vízzel. Ruhával letakarva, hogy semmi hozzá ne érjen, meleg helyen savanyodni hagyjuk. Ezt két héttel peszachel előtt készítjük. Természetesen tiszta ruhával elkülönített helyen, husvét edényben. Használatkor a szükséges levét leszűrve felforraltjuk, sóval, borsal ízesítjük. A levesestáiban néhány egész tojást habosra keverünk, kevés hideg vizet öntünk hozzá a habverővel folyton keverve a levest óvatosan hozzáöntjük, hogy a tojás össze ne menjen. Ennek ellensúlyozására a tálból visszaöntjük a fazékba. Ezt néhányszor megismételjük, míg a leves szép sima lesz. A levesnek világos rózsaszínűnek, jó tojásosnak és főleg forrónak kell lennie. Külön főzött és leszűrt burgonyát tálalunk hozzá.

KISÜTÖTT MACESZ

Féltenyérnyi nagyságú darabokra törött maceszt vízzel vegyített borban annyira megáztatunk, hogy túl lágy ne legyen, 5 deka burgonya vagy maceszlisztel, 3 tojással és 6 deka cukorral közönséges piskótátészta készítünk, 3—4 darab maceszt egymásra téve, a tetejét ujjnyi vastagon piskótátésztaval bekenjük és forró zsirban, a piskótás oldalával lefelé fordítva, mint a fánkot, megsütjük. Azután egy kanál segítségével bekenjük a másik oldalát is és aranyárgára kisütjük. Fahéjas cukorral behintve tálaljuk.

„Bojad ch...
ki a zsidók...
badság föld...
jenére, akik...
Van valak...
olyan jelens...
lut értelme...
Olykor a l...
bam és meg...
zik: végső...
akiket sujt...
kibavót —
lás válasza...
nál is súlyo...
tom" eláras...
szesz falai...
emlékét és...
seregek. Cs...
ték.

A tenger...
hátára, hogy...
van már ten...
a bolyongók...
seseben men...
Most ez a...
elűzi a föld...
a nyomukba...
Ilyen hely...
githet. Erős...
vető bátors...

Ez a pes...
történelmün...
csillognak...
gárol és a...
vétkes erős...
igazság fel...
Olyan né...
kerültől, m...
emlék sarj...
belőle, két...
ben való ut...
meghatároz...
Ha valah...
történelmi...
ez a szűke...
vetését ig...
Erre csak...
ség esetén...
Ha már el...
igazságok...
le életükre...
pillanatig...
Akad-e n...
leg ne látn...
európai zsi...
zsidók utá...
fejükket, h...
Es az ausz...
szlováctia...
Mind, mind...
dultak. Az...
késő volt...
tal felhal...
mozdulatla...
zó remény...
sors...

Az eman...
dók egyéni...
dó közössé...
sem volt...
ban sem...
Még olyan...
büszke zsi...
keik jövője...
niteni szer...
nok iránta...
bizalmatlan...
gyulni —...
nak eljutni...
közösség...
gát építik...
zöje a hozz...
mint az eg...

Az UJ KELET Zombolya

AZ UJ KELET HETI MELLÉKLETE

AZ ERŐS KÉZ

Írta: DANZIG HILLÉL

I.

„Bojad chazaka“, erős kéz által vonultak ki a zsidók az egyiptomi szolgaságból a szabadság földjére. Zsidók ezreinek akarata eljennere, akik Egyiptomban akartak maradni.

Van valami biztatás ebben. Hogy nincs olyan jelenség a történelemben, amely abszolút értelemben, kizárólagosan rossz volna. Olykor a legnagyobb történelmi tragédiákban és megpróbáltatásokban is szerencse lakozik: végső erőfeszítésre kényszeríti azokat, akiket sújt. Nem tűr halasztást, nem ismer kibúvót — megsemmisülés, vagy felszabadulás válasza elé állítja az embereket.

A mai zsidó nemzedék talán az egyiptomi-nál is súlyosabb választást előtt áll. „Egyiptom“ elárastotta a földet. Pithom és Rámzész falai között romok jelzik a zsidó élet emlékeit és maradványait. Nyomukban üldöző seregek. Csak a tenger maradt nyitva előttük.

A tenger, amely menekültek ezreit vette a hátára, hogy valahol partra vessen őket. Alig van már tenger, vagy óceán, mely ne ismerne a bolyongókat, akik új haza, új hajlék keresésében menekültek a vízére.

Most ez a tér is egyre szűkül. A tenger is elhúzi a föld hontalanjait. Csatahajók járnak a nyomukban.

Ilyen helyzetben csak a „Jad chazaka“ segíthet. Erős kéz, kinyújtott kar, haláltmegvető bátorság.

II.

Ez a peszachi tanulság örök jelkép a mi történelmünkben. A szabadság örök eszméi csillognak benne. A zsarnokság mulandóságáról és a szabadság marandóságáról, a vétkes erőszak bűnhődéséről és az emberi igazság felülkerekedéséről szól.

Olyan népnek szól, mely messze esett gyökereitől, mindattól, amiből ez a történelmi emlék sarjadt. Ünnepi szertartást faragott belőle, két estére szóló emlékeztetést — az életben való utmutatást, a történelmi magartatás meghatározása helyett.

Ha valaha szűksége volt a zsidó népnek történelmi magartatásra, ugy a százszoros ez a szükség. Történelmi konzekvenciák követését igényli megszokott utak helyett. Erre csak nagy idealizmus, vagy végső szükség esetek szánják rá magukat az emberek. Ha már el is fogadtak bizonyos történelmi igazságokat, még akkor is nehezen vannak el életükre kiható konzekvenciákat, az utolsó pillanattig, amíg ez csak lehetséges.

Akad-e ma egyetlen zsidó is, aki elméletileg ne látna okulásra való példát a közép-európai zsidóság sorsában? A németországi zsidók után az ausztriaiak is bolgattak a fejükkkel, ha erről az intő példáról volt szó. És az ausztriaiak után így bolgattak a cseh-szlovákiaiak és utánuk a lengyelországiak is. Mind, mind látták a példát — és nem mozdultak. Az utolsó utáni percig, amikor már késő volt. Így pusztultak el nemzedékek által felhalmozott kincsek. Tálcán heverték, mozdulatlan várakozásban, javíthatatlan, önöz reménykedésben: hátha mégsem közös sors...

Az emancipáció óta általában félték a zsidók egyéni sorsukat és szerencséjüket a zsidó közösségtől. A zsidó lét a galutban sohasem volt — még az emancipáció korszakában sem — nyugalom és biztonság forrása. Még olyan zsidók is, akik hitben és elvben büszke zsidók, — egyéni sorsukat, gyermekeik jövőjét lehetőleg kikapcsolni, függetleníteni szerették a „közösségtől“. Bizalmatlanok iránta. A galut plántálta beléjük ezt a bizalmatlanságot. Nem tudnak belőle kigyógyulni — így rohannak vesztükbe. Nem tudnak eljutni ahhoz a felismeréshez, hogy a közösség megerősítésével önmaguk biztonságát építik. Hogy a közösség hűségesebb őrzője a hozzátartozó elemeknek és kincseknek, mint az egyéni elkülönülés.

Ez a legfontosabb felismerés, amelyre el kell jutnia a világ zsidóságának ahhoz, hogy segíteni tudjon önmagán, változtatni tudjon a sorsán.

III.

A zsidó nép helyzete gyökeresen megváltozott az elmúlt husz esztendő alatt. Ezen változások pontos lemérése lehet csupán egy eljövendő, reményteljes zsidó politika alapja.

A diplomácia volt a multban a zsidó politika fegyvere. Zsidó diplomaták ügyességére és a nemzsidó államférfiaknak „zsidó hatalomról“ és „zsidó befolyásról“ alkotott képzeletére támaszkodott ez a politika. Kezde az egykori „stadlanut“-tól a politikai cionizmusig, amely büszkébb tartással és több férfissággal ugyan, de maga is ezen az uton botorkált hosszú ideig.

Sokat köszönhetett ez a zsidó politika az antiszemitaoknak, akiknek sikerült elhitetniük az irányunkban elfogulalan világgal is, hogy létezik egy „zsidó hatalom“ és „zsidó világszolidaritás“. Nahum Goldmann mesélte egyszer szűkebb baráti körben, hogy olyan nemesveretű, előítéletektől mentes államférfiak is, mint amilyen Louis Barthou, a Marselleben agyonlőtt francia külügyminiszter volt, is hittek ebben a zsidó erőben. „Hisz maguk, zsidók oly erők és összetartók!“ — mondotta egy alkalommal a zsidó politikusknak a Népszövetség kuloárján.

Csak az antiszemita tudhatták azt, amit mi is tudunk: hogy gyenge nép vagyunk. Nem hiába választotta első áldozatául ezt az erőt és „hatalmat“, akkor, amikor nehezebb vállalkozásoktól még óvakodott. Tudhatta, hogy könnyű dolga lesz. De a világ meglepődött, amikor e művelet után törés nélkül, csorbítatlanul látta maga előtt a felémelt bicskát.

Prágában hallottam 1937 nyarán a következő történetet:

Egy cionista személyiség találkozott az antiszemita magartatásáról, de egyébként haladó gondolkodásúnak ismert cseh-szlovák kultuszminiszterrel, akinek kertelés nélkül feltette a kérdést, hogy miért antiszemita.

— A zsidók becsaptak engem — hangzott a válasz. Én ugyanis hittem Cion bölcselnek legendájában. Kiderült, hogy nem igaz. Hittem azt, hogy ha a newyorki Warburg megcsavar egy gombot, valami történik a londoni tőzsdén. Mindez hazugság: úgy bannak a zsidókkal, ahogy éppen akarnak...

Természetesen 1933 után folyt le ez a párbeszéd. Ha jól emlékszem a berni Cion-per idején, amikor is svájci bírák mondták ki a szentenciát: Cion bölcsel nem létezik, a „Jegyzőkönyv“ hamisítás...

IV.

A legenda szertefoszlott. Nemcsak a valóságban nem létezik: már a képzeletben sem. A maga teljes gyengeségének, széttartottságának és anyagi lerongyolódottságának meztelen valóságában áll a zsidóság ebben a viharzó világban és az egyetlen lehetőség megsegítésére: az egykori hamis legenda valóra-váltása, közösségi erejének megteremtése.

A mostani háboruban egyáltalán nem létezik legendák. Tisztán és világosan állnak az erők a küzdőtéren. A zsidók is, kik első áldozatai voltak ennek a háborúnak. „A zsidóknál kezdődik és a demokráciánál végződik“ — mondotta Weizmann még 1935-ben az angol miniszterelnöknek. Chamberlain azt hitte, ha bennünket feláldoznak a demokráciák, megkímélik önmagukat. A történelem nem Chamberlain, hanem Weizmann igazolta. (Vagy talán Edent!). De ha egy weizmani felfedezés az elmúlt világháborúban történelmet csinálhatott, a mostani háborúban nem segíthet rajtunk a legigazabb weizmani igazság sem.

Nem a bölcsesség és az igazság kormányozza ezt a világot, hanem az erő. Nem vélt

és képzelt erők, hanem valóban létezők.

Az igazság örök ugyan, de csak az az igazság, amelyet meg is tudnak védeni az emberek. A mi korunkban eddig a hazugság volt a szó, — lehet, hogy az eljövendő „új világban“ megint az igazság jut szóhoz.

De az elmúlt husz esztendő alatt láttuk, mivé váltak azok az igazságok és jogok, amiket a világháború után ismertek el a győztes hatalmak. Ma is halljuk nap-nap után az igazságtalanságok jóvátételének szépséges ígérését. De mi zsidók — legalább is egyelőre — még ezekben az ígéretekben sem szerepelünk. Egyetlen államférfi akadt csupán — az is ellenzéki vezér, a munkáspárti Attlee — aki a háborus célokról szóló nagy beszédében szentelt egy mondatot a zsidóknak: „A zsidókérdést pedig nemzetközi uton kell megoldani“.

Ha Lord Halifax kijelenti, hogy „nem elegendő, ha megvédjük a jövőben a kis nemzeteket a támadásoktól, hanem jóvá kell tennünk a rajtuk esett sérelmeket is“; vagy ha azt hirdeti az angol külügyminiszter, hogy „mi a szabadság megvédéséért és a békeért harcolunk... Az emberi egyenlőség, a kölcsönös respektus és türelem alapján fognak élni a népek“ — e szép szövegekben hiába keressük leghalványabb jelét is a zsidókérdés megoldásának.

A helyzetre mi sem jellemzőbb, mint az a válasz, amit egy nemrég Kolozsváron járt bukaresti angol diplomata adott az Uj Kelet munkatársának azon kérdésére, hogy mivel magyarázza az új palesztinai földvásárlási törvényt: „Hitlernek köszönjük ezt a rendeletet. Mert ha kompromisszum lehetősége állna fenn Hitler és a zsidók között, — akkor Anglia nem nyult volna ilyen intézkedésekhez. Az angol kormány azonban nyugodtan megtehetette ezt a koncessziót az araboknak, mert tisztában van azzal, hogy a zsidók — akarva, nem akarva — a szövetségesek mellett kell, hogy álljanak ebben a háborúban...“

V.

Nem ringathatjuk magunkat semmilyen illúzióban. A „régí világ“ nem tér vissza többé. A történelem nem szokott visszanyarodni. Legkevesebb akarják ezt azok, akikről sokan várják.

Az eljövendő békekonferenciákon megpróbálják majd kiküszöbölni azokat a „hibákat“, amelyek a háború előtti helyzethez vezettek. De aligha remélhető, hogy a győztesek saját bűneiknél és hibáiknál fogják ezt elkezdeni. A már hallható háborus célokban is a kis népek dolgainak „elrendezése“ áll előtérben.

A zsidók is sorra kerülnek majd. Hiszen a hadviselők is tudják, hogy ez a kérdés nem tűr többé halasztást. Végsőkig kiéleződött. Saját érdekükben kell megoldaniok. „A zsidókérdés likvidálása“ — ez a hitleri megfogalmazás — hallható itt-ott azoknál is, akik a hitlerizmus „likvidálására“ vállalkoztak.

Am milyen likvidációra gondolnak?

A zsidókkal még nem is tárgyaltak a háború kitörése óta. De bizonyos tendenciák láthatók voltak már a háború előtt. Madagaszkár, Guyana, Alasca és még ki tudja hány sziget és vadon került szőnyegre Evianban és másutt. Tehát újabb szétszórásról minél messzebb — életerős koncentráció helyett.

Ez volna hát a likvidáció?

Ha igen: a zsidó nép elszánt és végső ellenállásába fog ütközni. Feltéve, ha kemény szabadságakaratú acélosodik a szenvedések tüzeiben a meghajszolt népi erő és nem hanyatlik vissza az „egyiptomi husosfazekakhoz“. Milliók rettenetes szenvedésével és kétségbeesésével nem tanácsos játszani, még olyan hatalomnak sem, amilyen a brith birodalom.

A zsidó nép számára egyetlen háborus cél létezik csupán: a zsidókérdés megoldása és

nem „likvidálása“.

A kettő között ugyanis nagy a különbség. Likvidációra azoknak lehet csak szükségük, akiknek nem jelent sem többet, sem kevesebbet, mint idegen terhet, amitől szabadulni óhajtanak. Megoldás azoknak kell, akiről szó van: akiknek nem kényelmébe, hanem életébe vág a kérdés.

VI.

A nemzsidó világ — a legliberálisabb is — mindig magának tartotta fenn a zsidókérdés „rendezését“. Sohasem hagyta a zsidókra. Ez a „rendezés“ hol kielégítette a zsidókat, hol nem. A mértékadó sohasem a zsidók, hanem a „rendezőik“ érdekei és szükségletei voltak. Az emancipáció is ilyen vívmány volt. Napoleon az egyéni jogok ellenében a nemzeti jogok feladását diktálta: a zsidó közösség atomizálását, elemekre bontását, azon kötelek szétszakítását, amelyek századokon át együtartották a zsidókat.

Ma már tudjuk a történelemből, dokumentumok beszélnek róla, hogy a polgári forradalomban más utat is választhatott volna az európai zsidóság, azon népek és nemzetiségek útját, amelyek a zsidó emancipációval egyidőben emelték fel nemzeti szabadságuk és függetlenségük zászlaját. Ez az ut talán nehezebb lett volna: harcba szólított volna a zsidókat. Az emancipáció vérmérsékelt vívmány volt, készen kapták — malatt mások vérmérsékelt viték a szabadság harcát.

Melyik hatalomnak állott érdekében akkor a harcoló nemzetiségek felszaporítása egy olyan népcsoporttal, amelynek a széles világ az életere és amelynek alkotóerejére, tapasztalataira, pénzére és intelligenciájára szük sége volt az akkori világnak? Nem egyszerűbb megoldás volt-e a zsidók egyéni emancipációja, atomizálása, a küzdőtérből való kivonása és az uralkodó osztályok és népek szolgálatába állítása? A „rendezőik“ számára kétségtelenül egyszerűbb volt. Vajjon a zsidók számára is?... Ilyen kiszolgáltatottak volnánk-e ma, ha ez az atomizálás és felbontás nem következne be, hanem a zsidók is csatasorba állnak — magukért, saját szabadságukért, nemzeti önállóságukért?

VII.

Engedheti a mai zsidó nemzedék ennek a történelmi precedensnek a megismétlődését? Bizonyos, hogy nem mindegy a zsidóság számára, hogyan végződik ez a háború, — amely az utolsó kenetet adja meg annak a történelmi korszaknak, amelyből a zsidók polgári egyenjogúsítása sarjadt —, vagy hogy milyen lesz az az „új világ“, amely e háború után következik. De nem kevésbé kezenfekvő, hogy ebben az új világban csak az a jog fog biztonságát jelenteni a zsidók számára, amelyet maguk vívtak ki.

A zsidó közösségeknek fel kell készülniük arra, hogy küzdeniük kell majd jussukért az „új világ“ elrendezésénél. A „zsidó vagyon és befolyás“ hatalma lehanyatlott. „Cion bölcselnek“ legendája szertefoszlott. A hadviselők tudják, hogy a zsidók számára nincs választás ebben a háborúban: csak egy ut és egy remény. Egy mindenéből kiforgatott és sorsát egy kártyára tevő nép áll a történelem előtt és élethez való jogát követeli. Ezt a jogot csak azon az uton szerezheti meg valóságosan, amelyen a többi népek küzdenek jogaikért és szabadságukért: a végső nyomon által hajtott szabadságvágy elszánt erejével.

VIII.

Mint két kinyújtott kar áll a zsidó világ szélein a palesztinai jisiv és az amerikai zsidóság. Szemvédő milliók reményeinek és hitének forrása ez a két megmaradt zsidó erő. Innen várják a „jad chazaka“ felemelkedését.

A jisiv minden gondolata és erőfeszítése ennek a feladatnak szól. Amerikában hatalmas laboratóriumok és üzemek dolgoznak a „zsidó békeprogram“-on. De az amerikai zsidó diplomácia és Roosevelt várható segítségével — az egyetlen fix pont a nemzsidó világban, amelyre bizakodva nézhet a zsidó nép — csak kiegészítje lehet annak az „erős kéznek“, amelynek Erec Jiszráéiben és azon zsidó közösségekben kell felemelkednie, amelyeknek sorsáról lesz szó elsősorban a döntések órájában.

Peszach Jeruzsálemben

Írta: Dr. MAYER EBNER

I.

„Ime lásd, a tél elmúlt, az esőnek vége, előjöttek az országban a virágok, megjelent a tavasz és a vadgalamb hallatja hangját a mi országunkban. A fűgefán rügyek fakadnak, a szőlőtől virágok nyílnak és illatot árasztanak felénk”.

Igy festi meg az Enekek éneke a palesztinai tavaszt. És aki látni akarja menyasszonyi szépségében, az jöjjön oda tavasz idején, a zsidók peszachjának és a keresztények húsvétjának napjaiban. Hegyek és völgyek, fiatal, világos zöld színt öltenek, a hideg sziklákon termékeny földrétegek tapadnak a kövekhez. Ahová az ember ellát, mindenütt virágok ezer színben, fiatal fák, színes pompában. A narancsosok illata árasztja el a városokat és falvakat és könnyed szél viszi a tavasz őszi üzenetét mindenhová.

Jeruzsálemben felfelé vezet az út. Egyre magasabbra kanyarodik a szerpentin, majd lefelé ereszkedik a régi római utak nyomában. Valamikor az olajfák hegyén vezetett az út. Innen egyszerre tárult elő az egyedül álló panoráma. Ma mindezt fokozatosan éri el a közeledő utas és aki a héber egyetem valamelyik kilátó pontjáról a Skopus hegyére tekint úgy tűnik, mintha több ezer éves multról hullott volna le a fátyol. Itt húzódik el az új Jeruzsálem szélén a régi város. Amikor szegényes utcáinak és sikátorainak belsőjében, oly magasnak tűnik a magasból nézve. A középkori városfal Salamon idejéből való; pompás bástyáival: a régi alapokon nyugszik. Templomok és zsinagógák kupolái és mindezek közepén az Omár mecset szürke kupolája, a régi templom helyén, félköröket írnak a kék égbe. A templomhegy falai mentén a Kidron völgye és az Olajfák hegyén a világ egyik legrégebb és legérdekesebb temetője, ahol a halottak feltámadásukat várják — irigykedve azon elhunytak millióitól, akik messze, idegen földön pihennek és csak hosszabb vergődés után érhetik el a szentélyt, míg az Olajfák hegyén pihenő halottaknak az orra előtt van.

A Templom hegyén minden hely szent. Itt van Absalom, a papi család, Zacharia próféta sírja és amott, az út tulsó oldalán, a keresztény világ számára oly nagy becsben álló Gecemáni kert és mélyen egy szikla kápolnával, Mária síremléke. Jeruzsálemben keresztül délre nyílik a kilátás az országot mentén, mely Betlehembe és Hebronba vezet. Oly sűrű és tiszta a levegő és oly mélyen fekszenek alattunk a Holttengerbe tükröződő esücek, hogy azt hisszük, miszerint néhány perc alatt gyalog is megtehetnők a 30 kilométeres utat Moáb hegyéig.

II.

Felejthetetlen látvány Jeruzsálem. A szépség nemcsak a látott, hanem a látó szemében is rejlik, aki bibliai és történelmi tanulmányok alapján tudja, hogy mit lát. Az áhitatos zsidó és keresztény zarándokokhoz magasztos nyelvezetén szól Jeruzsálem. Hány-szor hallottam ezt a nyelvet és hány-szor láttam ezt a magasztos képet és ha újra hallom és újra látom Jeruzsálemet, — úgy tűnik az egész, mint az első napon, amikor a magasztos épült város, „a városok hercegője” szerelemben nyilatkozott meg nekem.

Mint álmodozók, barangolunk az uccákon át, az új és talán még inkább a régi város uccáin. Az új város! Minden nagyon szép és célszerű és kőbevésett monumentalitás. De új és fantázia nélküli és a héber uccanevek is mint régiségek árnyékai tűnnek nekem. Mozik, kávéházak elmaradhatatlan tánczeneivel és minden-minden, amit a civilizáció a jövőre nagyvárosnak teremt az óváros falai körül, stilszerűtlenség, időszerűtlenség, zavarosnak tűnik. A paloták és nyolcemeletes felhőkarcolók helyett, amelyeket a Ben Jehuda uccáról felmenve a Jewish Agency székházához vezető uton látok magam előtt, szívesebben szeretném látni most peszach idején Jákob sátrának beláthatatlan tömegét, úgy mint egykor, amikor tízezrek táboroztak a falak körül, mert a város nem tudta befogadni a zarándokok sokaságát. Látni szeretném, amint színes köntöseikben százszérvével tódulnak fel Mória hegyére, ahol a Templom állott, a léviták énekeltek és ahol a kohánitáknak, akik az oltár előtt állottak, a tömeg feje fölött, átnyújtották az áldozatokat. Látni szeretném, amint törzsek és családok szerint csoportosulva sátraikban ülnek, az áldozati bárányt elfogyasztják, a kovászatlan kenyeret eszik és borukat isszák. Hallani szeretném égnei emelkedő éneküket, a szabadság dalait, a csodálatos egyiptomi kivonulás emlékére.

De mindebből semmit sem látok. Ősi vérem emlékeiben rejlik mindez és csak a kék esti

égbolt és az ezüst telihold maradt meg. Két-ezer évvel ezelőtt is így nézett le, mint most, a földteke eme legszentebb darabjára. Mi minden történt Jeruzsálem véráztatva kövein! Az örökkévalóság egykedvűségével, kemény nézéssel tekint le ez a hold az egymásra következő nemzedékekre, amelyek életük végéig nem szüntenek meg Jeruzsálemre gondolni, róla álmodozni és benne hinni.

III.

Tegnap ünnepelték a palesztinai zsidók egyetlen szederestjüket sátraikban, házaikban és palotáikban. Ali éhes, jöjjön és egyen — a Hagadában ez a mondása igazsággá válik. A palesztinai vendégszeretet ezen az estén különösen diadalmaskodik. Minél hosszabb az asztal, annál nagyobb a tisztelet a ház urának és asszonyának. Nagy a versengés az előkelő vendégekről...

Fényes világosság árad ki a zsidó házakból. Vidáman és szabadon szól az ének az egyiptomi kivonulásról. Ott, Jeruzsálemben megértem a szabadság dalait, az egyiptomi szolgaságból való felszabadulást, mint ahogy

általában csak Palesztinában lehet bensőségesen átérezni a Biblia igazságát és szépségét. Nábilus felől láttam Jákob és nyájának nyomait és a régi Jericho falainál értem meg igazán Jozsua győzedelmes bevonulását az Igéret földjére.

Amikor hazamentünk, ugyanaz az ezüstös telihold kísért bennünket, amely őseinknek világitott.

A széder utáni napon az összes imaházakból a Síralmak falához tódulnak a zsidók. Tizezrével. Mint Saul, tőri át magát Ussiskin a tömegen, keményen tartja az évek súlyát, koronázatlan király méltóságával.

Mindenféle ország, nép és faj — igen, faj — zsidói láthatók itt. Bucharaiak, kurd, jémenita, fekete és fehér zsidó, zsidók, mindenféle viseletben. Senkisé megzabolódik, mindannyian áhítatosak és magatartásuk megátaléztató. A zsidóság defilál a Templom hegyének, háromezer éves védőfala előtt, és ha ez a fal beszélni tudna...?

Igen, beszél, a maga nyelvén és a maga jeleivel, beszél csókok, könnyek helyeiről. Mindenkinek szól, akinek zsidó szíve és zsidó emlékezete van.

Sokan imádkoznak, egyesek sírnak. Mindannyian komolyak és nemzsidó turisták elgondolkoznak ezen az ősi, életerős és különös népen.

Volt, van és lesz — mindenk ellenére...

Zsidó kolonizáció Alaskában?

Nemrégiben szó esett arról, hogy az Egyesült Államok szenátusába törvényjavaslatot nyújtottak be — parlamenti kezdeményezésből — Alaska benépesítésére nézve. Mondanunk sem kell, hogy a kezdeményezők filozofemita szenátorok voltak, akik a hontalan zsidó tömegek elhelyezésének problémáját ezzel a tervvel pár huzamosan akarják megoldani.

A terv még nagyon kezdetleges stádiumban van, amit egyrészt a világpolitikai eseményekkel, de főleg azzal indokolnak, hogy a novemberi elnökválasztás előtt az amerikai kormány egyrészt nem akar egy ilyen nagyfontosságú kérdést dílőre juttatni, a fő ok azonban az, hogy Morgenthau amerikai pénzügyminiszter az államkincstár összes fölősegeit a hadfelszerelés szolgálatába akarja állítani. Nem akarja tehát szaporítani az USA államkincstárának adósságait még olyan (aránylag kicsi) tételekkel sem, mint amennyit a benépesítéshez szükséges állami investíciók kitennének. Így aztán — a jelek szerint — Alaska benépesítésének problémája minden valószínűség szerint a háború utánra marad, akkorra, amidőn már többé-kevésbé nyugodtan megállapítható lesz, hogy az USA eme negyvenkilencedik tagállamát mennyire veszélyeztethetik az orosz külpolitikai, vagy japán imperialista törekvések.

Alaska, a hozzátartozó szigetekkel együtt, 1.530.000 négyzetkilométer területű, vagyis az Egyesült Államoknak egyhatodrésze. Északon hatalmas hegységek borítják, ahol a sarkvidék zord éghajlata honol és itt csak erdőkitermelőknek és prémvadászoknak nyújt megélhetést. E hegység között elterülő egyes völgyekben a talaj rozs, zab, kukorica, burgonya, szén, stb. termelésre alkalmas. A hegytetőkön oly hatalmas gleccserek és jégmezők vannak, amelyekhez képest a skandináviai és északoroszországiak csak kis tavaknak tűnnek fel.

A hegység déli lejtőjén, illetőleg Alaska déli felén, valamint a hozzátartozó Aleut szigeteken az éghajlat mérsékelt tengeri (óceánikus), a hőmérő még januárban is csak ritkán száll a fagypontra alá, viszont

a júliusi legnagyobb melege sem több 25—26 Celsius foknál. Itten rendkívüli gyakori az eső, alig mulik el nap egy-egy meleg eső nélkül. A hegység déli lejtőinek magasabb régióiban (cca 2000 méterrel felül), az alpesi vidékekhez hasonló az éghajlat, hatalmas bükk és fenyő őserdővel. A hegységben különböző olyan ércek nyomaira bukkantak, amelyek az Egyesült Államokban is bőven feltalálhatók és éppen ezért alig bányásszák, bár az USA kormányának nagy tervei vannak vele. Egyedül aranyat bányássznak nagymennyiségben. Halakban és prémes állatokban nagyon gazdag és jelenleg az ottlő kasszámú eszkimó lakosságának ez a fő foglalkozása. A lakossága 1910-ben alig érte el a negyvenezretet, bár a déli nyelhe éghajlatu részben nyolc-tízmillió ember találhatna megélhetést, jól megszervezett telepítéssel.

Alaska eredetileg Oroszország tartománya volt, de Oroszország 1867-ben 7 millió 200.000 dollárért az Egyesült Államoknak eladta. Ezt az összeget az USA kormánya néhány év alatt megkapta attól a bányatársaságtól, amely az egyik alaskai aranybányára kapott koncessziót. Egyidőben nagyon sok japán és kínai akart letelepedni Alaskában, azonban ezek bevándorlását az USA kormánya megadályozta, sőt a beköltözött sárgákat kitelepítette. Az amerikai bevándorlási törvény megszigorítása óta az Egyesült Államokban nagyon sok óta esett Alaska benépesítéséről, azonban a kérdés komoly formát csak most öltött.

Mint minden amerikai telepítési tevékenységé, most is a terv iránt az üzletemberek mutatnak legnagyobb érdeklődést. Hogy ez az érdeklődés a háború előtt miért nem volt oly intenzív, annak a fő oka az, hogy Alaska állati, növényi és ásványvilága csak olyan anyagokban gazdag, amelyekből — a mostani háború előtt — ugyanis tultermelés volt. Az 1929-es válság kezdete óta, egészen mostanáig az amerikai üzletemberek semmitől sem irtóztak annyira, mint az amugy is veszedelmes tultermelés fokozásától, ami az elmúlt években oly súlyos szociális problémák előidézője volt az Egyesült Államok-

ban. Most, hogy egyrészt az elmúlt évtizedben felhalmozott eladatlan ásványi és mezőgazdasági nyersanyagok túlnyomó részét az USA termelői bőséges haszonnal adták el a hadviselő államoknak, sőt a fokozott termelésük sem jelent most túltermelést, előtérbe juthatott Alaska, a nagy tartalék és aktuálissá vált a hasznosítással párhuzamosan szükségessé váló benépesítés kérdése.

A benépesítést az USA jelenlegi kormánya csak tervszerű, állami kezelésben kezeltülvitt investíciókkal képzei el, Roosevelt elnök „New Deal”-jének kifejtésével. Ez afféle államszocialistikus megoldás volna és eme investíciókkal párhuzamosan Roosevelt és miniszterei a háború után jelentkező nagy munkanélküliség kérdését is megakarják oldani, a munkanélküliek százszázalékos Alaskába történő áttelepítésével. Roosevelt terve nem zárna ki a magánkezdemenyéseket sem, sőt, hathatós állami támogatást kívánnak nyújtani olyan alaskai magánvállalkozásoknak, amelyek ipari munkanélkülieket foglalkoztatnának. Azonban a magánkezdemenyéseknek is az állami terv keretén belül kell maradniuk, ami viszont lényegesen csökkenti a remélt busás hasznokat, „nagy alaskai bussinesz”-t. Mondanunk sem kell, hogy Roosevelt ellenfelei, a republikánusok e kérdésben is más álláspontot foglalnak el és pártjuk támogatására — e kérdéssel kapcsolatban — megakarják nyerni azokat az üzletemberek, akik a teljesen szabad magánkezdemenyezés hívei.

Abban úgy a törvényjavaslat kezdeményezői, mint a két vetélkedő párt közgazdasági megegyeznek, hogy Alaska benépesítéséhez enyhíteni kell a bevándorlási feltételeket, sőt abban is, hogy a terv keresztülvitele idején többszáz ezer hontalan zsidó is hazára találhat az Egyesült Államok ezután benépesítendő negyvenkilencedik tagállamában.

A probléma gyakorlati felvetése óta inkább gazdasági, mint politikai vonatkozásban esik sok szó az USA-ban Alaskáról. Ezzel kapcsolatban utalnak az ötvenhatvan évvel ezelőtti ama benépesítési problémákra, amelyek akkor oly akutnak mutatkoztak az Egyesült Államok több ezer négyzetkilométert kitevő lakatlan füves Steppén. Amig azonban az USA ma is gyérnépességű nyugati államaiban — amelyeket mi a Wild-West elbeszélésekből ismerünk — a történelmi sorrend az volt, hogy: először jöttek a prémvadászok, azután a hittérítők, ezt követően a kalandorok és végül a dolgozó telepesek, addig Alaska benépesítésénél az amerikai közvélemény a tisztességes polgárok, mint bevándorlók szerzésére helyezi a fókust, akik az odatelepítendő amerikai munkanélküliekkel együtt alakítanak ki Alaska népét és társadalmát. Ebben aztán az amerikai közvélemény odáig megy, hogy az USA néger állampolgárait sem igen hajlandó beengedni a negyvenkilencedik tagállamába: Alaskába.

Ami viszont a gazdasági részt illeti, a nagy USA vasúti trösztök már is kész investíciós tervekkel jöttek: nemcsak több ezer kilométer vasutat és műutat hajlandók építeni, hanem ezek mentén egész városokat, falvakat s telepeket is az oda betelepítendő lakosság számára, természetesen a szükséges középületekkel. Mivel az USA kormányának az amerikai trösztkapitalizmus ilyen üzleti vállalkozásaihoz kapcsolatban nem valami kellemesek a történelmi emlékei, Roosevelt elnök és kormánya eme üzleti ajánlatokat mellőzni akarja és Alaska benépesítésének gazdasági vonatkozásait állami tökével akarják megoldani. Roosevelt elnökle alatt éppen emiatt szenved halasztást e nagyjelentőségű terv, viszont az ellenpárt már szerepet kíván juttatni e nagy miben a trösztkapitalizmusnak és éppen ezért az elnöki választási agitációiban oly sokszor szerepel Alaska, természetesen, mint üzleti lehetőség.

Annyi tény, hogy Alaska benépesítésével kapcsolatban mindkét párt sokat beszél a hontalan zsidó tömegek egyrészt odatelepítési lehetőségeiről, azonban egyelőre sovány vigasz ama hontalan tömegek számára, amelyek idegen hazában azonnali letelepedési lehetőségekről álmodoznak és számukra Alaska is egyelőre csak a későbbi években lehet elérhető.

(8. A.)

Gólya R. T.
divatáruház Cluj

Zsidók a dán és a norvég partokon

Irta: JAMBOR FERENC

Körülbelül hatezer zsidót találtak a német csapatok Dániában. Közöttük majdnem ezeröttszáz magában Koppenhágában, vagy ötszáz pedig úgy vannak elszórtva az egész országban, mint a só, négy száz kilométer sugarú körben csak egy-egy zsidó él, mélyen elmerülve a dán környezetben.

Norvégiában még ennél is kevesebben találtak német kézre. Bergenben, ha senki sem ült közülük sem vonaton, sem hajón, a tragikus hajnalon mindössze husz zsidóra bukkantak a megszálló csapatok. Trondheimben 268 zsidót számoltak össze az 1930-as népszámláláskor, Oslóban pedig 850-et.

Miért nincsenek zsidók a skandináv országokban

Hajósok éltek emberemlékezet óta a partokon, hajósok, akik féltetüket a tengeren töltötték. Kezdetleges csónakjaikkal felkapaszkodtak egészen Grönlandig és lecsusztak a danzigi öbölre. Végigkallózták a tengert, majd abban az időben, amikor Európa belsejének nomádjai megszállták letelepedtek, hálóikkal felszálltak ők is a tenger kék réjtjé és bőségesen aratták a heringet a folyékony élelmezőfődeken. Később balák és ládák csúsztak a partokról a világ összes kikötő felé és az ide-oda sikló hajók gazdag kereskedők és gyárosokká varázsolták a heringhalásztok némielőkét.

Nem volt alkalmas ez a part zsidó letelepedésre.

— Ami bennünket illet — írja Josefus Flavius — nem élünk mi a tengerpart mellett, nem nagyon szeretjük a kereskedelmet. Városaink messze esznek a tengerrel és azaz foglalkozunk, hogy megműveljük a szép földet, amelyen lakunk.

Kétezer évnek távlatából nehéz megállapítani, vajjon büszkeséggel, vagy rezignációval vannak kevesre a szavak. Nem lehetetlen, hogy némi irigység vezette Josefusnak, az előkelő származású, de szegény újságírónak tollát, hiszen abban az időben római kollégái más uton szereztek anyagi javakat. Cicero például bár fenn hirdette, hogy nincs szabad emberhez méltóbb foglalkozás, mint a földművelés, mégis szívesebben adta rá magát bonyolult pénzügyi tranzakciókra, mint a gazdálkodásra. A puritán Cato pedig abból szerzett vagyont, hogy ötven százalékos kamatra folyósított kölcsönöket.

Nos, ami Josefus Flavius zsidóinak további utját illeti, ha a diaszporában el is felejtették a földművelést és jobbhián rá is szoktak a kereskedelemre, a tenger mindvégig idegen maradt számukra.

Mit is kereshettek volna ilyen körülmények között zsidók a skandináv partokon? Nem is beszélve arról, hogy ezek a skandináv államok, amelyek úgy élnek a közutadban, mint a liberalizmus és a demokrácia időtlen idők óta való fellegvárjai, be sem engedték a zsidókat a tizenkilencedik századig.

Josef Hambro tündöklése Koppenhágában

Nem is lehet hát dán zsidókról beszélni, csak úgy százharminc év óta. Azelőtt csak Koppenhágában akadtak zsidók, akik Altonából szivárogtak át, miközben Altona dán birtok volt. Néha pedig Hollandiából kerültek a dán királyok Koppenhága számára némi gazdag szefárd zsidót, olyan években, amikor könyökök kellett benyúlni az államkincstárba a svéd háborúk miatt. Csak éppen hogy megtűrt volt a koppenhágai gyülekezet egészen 1814-ig, amikor először nyitották meg egész Dániát a zsidók előtt, mégis a koppenhágai zsidó közösség feje 1745-ben elérte, hogy a dán király levelet irt Mária Teréziának, amelyben kérte, ne engedje kiünni Prága városából a zsidókat. Még fiók Jud Süss is akadt abban az időben Koppenhágában, csak persze Dániának megfelelő puritánabb kiállításban. Josef Hambronnak hívták ezt a pénzügyi zsenit, aki Nyugatindiai bonyolított le pénzügyi tranzakciókat, Norvégiának folyósított hitelt és ő közvetítette azt az államkölesont is, amit Angliától kapott Dánia. Ez a Hambro állította fel Koppenhágában az első gőzmalmot, azután Londonba vándorolt, ahol egész halom zsinagóga őrzí mai napig is a

névét. Am csak a Hambro-zsinagóga őrzik Londonban az egykori koppenhágai bankár zsidó emléket, a Hambro utódok ugyanis kivétel nélkül a canterbury székes egyháza járnak, ha történetesen temp-lomra szomjaznának.

Méir Aaron Goldschmiedt, az elkergetett diák

Két nagy egyéniség nyomta rá a bélyegét a dán zsidóság rövid történetére. Méir Aaron Goldschmiedt és Georg Brandes. Nem véletlen, hogy mindketten írók. A tizenkilencedik században nem egyformán itélték meg a nemzetek a szellemi tevékenység különböző fajtáit. Volt ország, ahol a politikus jelentette a társadalmi létra legmagasabb fokát, másutt az orvos, a jogász, vagy a tanár, néhol a mérnök. Dániában, amelynek lakói korán megszábadultak az analfabetizmus nyűgétől, az író értékelte a legtöbbre. Olyan időben, amikor Párizsban és Berlinben az írás még kéteshírű foglalkozás volt és nagy írók és költők a társadalom peremére voltak kivette, a hivatalos világ pedig alig vett rólok tudomást, ugyanakkor a dán kormány komoly számú és kemény aranyakat osztott ki neves íróknak, hogy beutazhassák a világot, vagy buvárkodhassanak a könyv tárákban. Mindezekért az aranykoronákért az államilag alkalmazott íróktól nem vártak más ellenszolgáltatást, mint azt, hogy írjanak arról, ami éppen az eszükbe jut.

Georg Brandes szélesre tárt ablakai

1849-ben, amikor egy Morris Cohen nevű gyermek a koppenhágai elemi iskola első osztályába került, tanárok és tanulók nem csufolták már a zsidó gyermekeket, mint annakidején a fiatal Bendixent, Goldschmiedt regényének a hőseit, ellenkezőleg a negyvennyolcas forradalom igazságosság eszméjének lázában még kelletlenül is jobban bántak Morris Cohennal, hogy jóvátegyék azokat az igazságtalanságokat, amik a dán zsidókat az emancipáció előtt érték, Morris Cohen egyik ki-tüntetetés után a másikban részvétel, mire az első gimnáziumba került, már korrekt dán neve is van, Georg Brandesnek hívják, akadálytalanul futja meg a középiskolát és az egyetemet. Meglepetően szép doktori disszertációt ír „A sors eszméjéről az antik világban”, úgyhogy a dán kormánytól nyomban négyezer koronát kap, nézzen kicsit körül Európában. Évekig barangol Olaszországban, Angliában, Franciaországban és Oroszországban, megismerkedik a nagy írókkal és a nagy eszmeáramlatokkal, tele tudással és óriásira tágult látókörrrel tér vissza kicsiny hazájába, egyetemi magántanár lesz és újra aranykoronát kap a kormánytól, hogy tartson irodalmi előadásokat Koppenhágában. Ilyen előadásokhoz azóta sem volt fogható Koppenhágában. Széles ablakot tártak ki ennek a fiatal tudósnak szavai, ablakot, amelyen keresztül látta meg a világot Dániát, sőt egész Skandináviát, ablakot, amelyen keresztül látta meg Dániát Európát és a világot, amelyen keresztül látta meg Európát saját magát. „A tizenkilencedik század főbb irodalmi irányai” — ez volt előadás-sorozatának címe és az előadássorozat nagyobb szenzáció volt Európában, mint ma egy megnemtámadási szerződés. Elsőnek vett kritikai bonckés alál nem a filológia, hanem a pszichológia segítségével nagy irodalmi műveket. Nemcsak az irodalomnak, hanem az európai lélek történetének darabjai is életre keltek ezekben az előadásokban, ezért nem avult el mind a mai napig ítélete. Türelmetlenül döntötte meg a romantizmusnak irodalmi irányát. Új írói generáció támadt a koppenhágai előadások nyomán nemcsak Dániában és nem csak Skandináviában, hanem sok más európai metropolisban is. Új írói nemzedék, amely a realizmusra esküdt és azt a brandeszi elvet vallotta, hogy az irodalomnak a kor árnyalataihoz kell alkalmazkodnia. Ibsent és Strindberget ő vitte ki Stockholmból, illetve Krisztianából tá-gabb horizontokra, Flaubertnek, Zolának és Anatol Francenak pedig ő csinált utat nemcsak a skandináv félszigeten, hanem Oroszországban is, minthogy az orosz klasszikusoknak is ő volt a legnagyobb és

A gettóból éppenhogy kikerült fiatal zsidó intellektuelek az emancipáció előtt és az emancipáció után is mindig olyan pályák körül ólalkodtak, amely felé bólintott leginkább a társadalmi megbecsülés. Ezért lett író Méir Aron Goldschmiedtből, akit a harmincas esztendőben elkergetett a koppenhágai egyetem orvosi fakultásáról az akadémiai antiszemitizmus. Goldschmiedt írói pályájának első fele még az 1848-ban proklamált emancipáció előtti időkre esik. Eppen most van száz éve, hogy az „Egy zsidósors” című regénye megjelent, ez a balzaki mélységű könyv, a dán faluban magárahagyott zsidó család elégiája, a régi népi szokásaihoz, az évésben, az itálban és az imában való elkülönüléshez ragaszkodó zsidó család életregénye, amely azért mélyül tragikussá, mert nem támaszkodik, mint ahogyan arra a keleti gettóban lehetőség volt, széles közösségre, hanem egyedül és társtalannul kallódik a maga sajátos életformájával a messzeségben, tanítómestertől, testvértől távol s így áldozatává válik két támadásnak is. Az egyik, amely az öregeket sújtja a felheccelt dán parasztek révén, a másik az asszimiláció képében a fiatal hajtásokat sodorja messze a szülői háztól.

Ilyen regényeket és ilyen novellákat írt az elkergetett diákból lett író egészen 1848-ig, attól fogva nem ír többé regényt, csak politikai cikkeket a szabadságról, a haladásról, a dán jövőről és ezekben a cikkekben nem fordulnak többé elő a zsidók.

legeredetibb magyarázója.

Forradalmár volt, radikális és antiklerikális. Nemcsak a dán klérus, de a koppenhágai zsinagóga is támadta emiatt. Kicsit úgy járt, mint Spinoza, csak persze kétszázötven évvel enyhébb formában, ami főképpen abban nyilatkozott meg, hogy a dán zsidók vele és nem a zsinagógával tartottak. Nagy nemzetközi írói tekintéllyel, amellyel úgy ült törvényt minden élő és holt irodalmi alkotás fölött, mint a pápa a katolikus leikeken kissé előfutárja Romain Rollandnak legalább is abban, hogy a háboru előtti világban egymagában volt Brandes valami Emberi Jogok Ligája féle és felhaborodott cikkeket ír a világsajtóban, mihelyt törököket bántottak, örményeket mészároltak, vagy lengyeleket üldöztek valahol a földtekén. Az üldözök udvarias és tartózkodó választ adtak az előkelő interveniálónak, ugyanolyan hűvös és semmitmondó válaszokat, amikkel be kellett, hogy érje az Emberi Jogok Ligája a háboru után, az üldözöttek azonban mélyen a szívébe zárták az új bayard lovagot, különösen az orosz uralom alatt élő lengyeleket, akiknek csaknem lord Byronjává csapott fel Brandes. Volt elég naiv elhinni azt, amikor az elnyomott lengyelek a kétszeresen elnyomott zsidókat sanyargatták, hogy neki, a nagy lengyel barátának a közbelépése egy csapásra megszünteti a lengyel antiszemitizmust. Valójában az történt, hogy azok a lengyel lapok, amelyek első oldalon adták le lengyelbarát cikkeket, a zsidók védelmében írt kéziratát egyszerűen visszalökték neki.

— Tizenöt éves koromtól — írta akkor Georg Brandes — hatvan éves koromig a zsidóság csak mint vallás jelentkezett számomra. Nem láttam a zsidóságban egyebet, mint vallást, mégpedig olyan vallást, amely nem az enyém. Életemnek egy részét antiklerikális harcokkal töltöttem el, a kereszténységgel szembeni álláspontom pedig a szabadgondolkodás és nem zsidó álláspont volt. Így történt meg, hogy csak akkor éreztem magam zsidónak, ha mint zsidót gyaláztak. Ez pedig természetesen gyakran történt meg nyilvános fellépésem óta. Száz irodalmi polemikába keveredtem és ellenfeleim egyetlenegyét kivéve, soha sem resteltek, ha egyéb argumentumból kifogytak, zsidó származásomra rámutatni. — Ifjúságomban nem szerepelt ez a szó „asszimilálás”. Ötven éves korom előtt nem is hallottam. Határozottan visszautasítottam, hogy az asszimilánsok közé sorozzanak engem. Huszonéves koromig nem beszélték más nyelven, mint dánul. Ma sem tudok egyetlen szót sem héberül. Dán nemzeti szellemem nemtem fel, hazulról sem nyelvből, sem kultúrától semmi zsidó utaralvót nem kaptam. Az asszimiláció nem vehetett hát el semmitsem tőlem. — Huszonkétéssel elment, amikor dr. Herzl elküldte nekem a Judenstaat egyik példányát, egy anekdotával választottam neki. Azóta sok víz folyt a tengerbe, az an-

tiszemizmus mindenütt óriásira dagadt. minden országban tudtára adják a zsidóknak, hogy nem tartoznak a tulajdonképeni óslakók közé. Erre egyetlenegy válasz létezik: saját országot alapítani. Noha én tökéletes kozmopolita vagyok, mégis teljes szimpátiával viseltem e mozgalom iránt. Jogosult, mert természetes és ösztönös. Ugy tünik nekem, hogy a cionizmusnak megvan a jövője. A legnagyobb érdekjével kísértem a palesztinai új zsidó élet indulását. A jaffai és hajfai új zsidó városrészek keletkezését, a kolonák alapítását, a héber iskolahálózat megteremtését és egy új zsidó művészet és irodalom alapjainak lerakását. Nem kételkedem, hogy mindez hatalmas és Palesztina keretein jelentékenyen túlnövő fejlődésre képes.

Igy ír Georg Brandes 1918-ban és Áchaád Haam, amikor Brandesről írt, csak azt fájta, hogy ez az univerzális kritikai zseni irodalmi vizsgálatainak széles körébe nem kapcsolta be a régi és új zsidó irodalmat is.

Nos, azokon az ablakokon, amelyeket Brandes élete és munkája szélesre tárt, bele lehet pillantani a német megszállás alá került Dánia zsidó lakosságának lelkületébe is. Kevés orthodox elemet kivéve, a koppenhágai zsidók valamennyien úgy dánok, mint Brandes „Eléggé tudomra adták — írja egy cikkében Brandes, — hogy sem Dániában, sem külföldön nem számítok teljesértékű dánoknak.”

Másfélezer norvég zsidó

Hogy Norvégiában csak másfélezer zsidót találtak a németek, azon mulott, hogy 1814-ig, míg Dániában nem volt szabad zsidó letelepülés, Norvégia dán uralom alatt állott. Viszont, mikor már Dániába beengedték a zsidókat, Norvégia Svédországgal került barátságtalan perszonálunióba, Svédországgal, amely még leeresztette a sorompókat a zsidók előtt. A svéd protestantizmus úgy meg volt volt kevesedve, mint a bányák vasérce.

A zsidóknak valami más világból való lényeket láttak, akiktől úgy tartottak, mint az ördögöktől. Ha valamelyik zsidó a 18. században Stockholmba tévedt, nem kívántak tőle kevesebbet, mint azt, hogy keresztelkedjék meg iutheránus rítus szerint. Egy mecklenburgi zsidó ékszerésznek egy félig művész, félig kereskedő embernek jutott eszébe, hogy behatoljon ebbe az elzárt országba és valóban sikerült is neki nagy nehézségek árán közvetlenül a királytól, Stockholmban letelepedési és vasműi és ékszerési iparendélyt szerezni. Mégis, amikor maga után hozott családjával az uccára lépett, minden királyi védelem ellenére is akkora bámészkodó csődület vette körül, mintahogy manapság bűnűl-ják faluhelyen a cirkuszi menaszériát. Évtizedek teltek el, amíg 1830-ban a Bernadotte marsallból lett IV. Károly király szabaddá tette a zsidó vallás gyakorlati jogát, azt is csak azzal a feltétellel, hogy nem gyakorolnak olyan rítust, amely mebotránkoztatná a keresztényeket. A Svédországgal perszonálunióban lévő Norvégiában legalább ugyanezért a dekretumért még 1830 után is évekig vivott harcot Henrik Wergeland norvég költő. Meghalt azonban anélkül, hogy a zsidók jogából valami is lett volna.

Csak 1848 után kapták meg a zsidók a polgári jogokat, azt is kávéskanalar-ként. 1860-ban hatályon kívül helyezték azt a törvényt, hogy nem vásárolhatnak földet, 1865-ben megkapták az aktív választójogot, 1870-ben végre a passzív választójogot is. Oslóba és a többi norvég városban csak 1851 után volt szabad zsidóknak bevándorolni, akkor viszont már nem volt miért jöjjenek Norvégiába, bár Oroszországból százezres tömegekben folyt a kivándorlás, de mit kereshettek ezek a kicsi zsidócskák a norvég fjordokban? A nagy kivándorlási hullám csak néhány embert dobott át, azokat is csak átmenetileg a norvég partokra és aligha verődött belőlük össze néha egy-egy minjan.

A másfélezer norvég zsidó már évek óta széthullóban van. 1929 óta vágatási tilalom van az országban és mert a törvény senkit sem kötelez valamilyen egyházközséghez való tartozásra, a hitközségek szinte nem is léteznek.

Többnyire kiskereskedők ezek a zsidók, van köztük néhány óras is. Zsidó órásról már Knut Hamsun is írt nem túlságosan szimpatikusan. Kevés zsidó gyáros is van Oslóban, jórészt dohánygyártással foglalkoznak. Vagy 40 norvég zsidónak akadémiái grádusa van, 9 katona tiszt is van köztük, tengerész jóformán egyetlenegy sem.

Csekély számuk menti meg most őket valamilyen norvégiai lublini rezervátumtól.

LILIENBLUM

(Halálának ötvenedik évfordulójára)

Írta: GÄRTNER MÓSE

1. Folyamként hullámzó, patriárkális szakállá öserdőként lepi be arcát; homloka ivelt és kemény; széles arcának egyetlen diszei azok az enyhén szomorú és mégis nyílt szemek, amikben a harcos temperamentum egykori keményebb tekintete már csak alig sejthető. Sok minden Tolstojra emlékeztet bennünket ebben az arcban és a vállon nyugvó súlyos koponya is tagbaszakadt, robusztus testalkatra enged következtetni. Így lép elénk a nem sokkal halála előtt készült fényképének sötét háttéréből M. L. Lilienblum, akinek képét az emlékezés megindulásával kerestük ki újból — halálának ötvenedik évfordulója alkalmából.

Művét, írásait régen beleperte a feledés pora, de neve, minduntalan élénk bukkan a cionista történelemnek ama lapjain, amelyek a mozgalom hajnal-korszakának embereit és eseményeit örökítik meg. Noha a mult idezé- se időszerűtlen luxusnak tűnhetik egy olyan korszakban, amely csupán az eseményektől terhes pillanatok jelenvalóságában él, mégis úgy érezzük, hogy legalább egy félvezszázados forduló alkalmából kötelességünk megá- lítani Mose Léb Lilienblum életénél és művé- nél. A róla való megemlékezés nemcsak egy letűnt kor héber irodalmának kimagasló alakja, egy tiszta lelki, meggyőződéses és igazságszerető harcos iránti hódolat, de köte- lességteljesítés is a nagy elődök egyike iránt, aki győzelmei és összeomlásokon kereszt- ül, vergődve kereste saját útját és lelkét, hogy végül méltó örökségül hagyhas- sa reánk.

Lilienblum élettörténete az orosz Haszká- lá, felvilágosodási mozgalom regénye. Ő be- járta a mozgalom fejlődésének egész törté- neti útját és megélt annak összes válságait. Azonosulása a Haszkálá sorsával olyan messzire ment, hogy végül a mozgalom szem- léses hőisévé vált. Nemcsak életbeli, de iro- dalmi hőisévé is.

Lilienblum nem adott a Haszkálának fon- tos műveket. De adott valamit, ami ennél ér- tekebb: életét. Bizonyára ennek tudható be, hogy könyve közül is az önéletrajzai a legsi- kerültebbek. Ezért a vele való félvezszázados találkozás alkalmával a leghelyesebb talán életét idézni.

Am ez az élet nem volna teljes, küzdelmei nem volnának érthetőek, a történelmi háttér felvázolása nélkül. Lilienblum korszakának zsidó felvilágosodási mozgalma, már nem volt az, ami egykor. A mendelsóhni korszak fel- világosodási mozgalmánál sikereket által fé- nyre csiszolt tükrét, már az újkortól szá- zadosok lehellelte árnyékolta be. Legalább száz esztendő mult már el azóta, hogy a gothai Margaretenkirche tornyára a művelt világpolgárok nyilatkozatot függesztettek ki, amelyben azt mesélik napjaikról, hogy a csá- szárak, királyok és a hercegek alázállnak félelmetes magasságukból és pompát, fényt megvetve, apáivá, barátává és bizalmasává válnak népüknek. Elmúlt már az az idő, amidőn a szabadság illata úgy töltötte be a levegőt, mint a májusi orgona. A kezdetben óriási léptekkel haladó humanitárius szellem- ből félenként tepező, óvatossá lett. Már csak a hagyomány tartotta életben és utolsó alakjai talán utóljára gyűjtötték magukba a nagylelkűség szellemének sugarait, mielőtt ezek a sugarak végleg kialszának volna. A Nyugat levegőjében már Tiszaszász, Polna és a Dreyfuss úgy érlelődtek.

Jó későn — Lilienblum fellépésének idejé- ben — a Haszkálá gondolata eljutott keletre is, a zsidó tömegek közé, de mert első nyara már elvirágozott, hiányzott belőle a kezdet- beli lendület, amely könnyűszerrel hódította meg a nyugati zsidóságot és a galiciai gettót. Különösen nehéz harcot kellett vívnia az ér- vényesülésért Lilienblum hazájában, Litvá- niában. A nyomorúságos életet folytató és a betevő falatért keservesen küzdő litván zsi- dók fanatikus szeretettel lapozgatták a foli- ánsokat és a legnagyobb szegényeknek tekint- tettek, ha családjuk valamelyik tagjára rá- sűtődtek az „ám háárcut”, a tudatlanság bé- lyegét. Sajátos önmegtartóztatásban és kom- szokásokban megtisztult, háromszoros kínai fallal körülvett életstílusuk a rabbini- musnak valóságos ígéretföldje és melegágya volt. Ez az ország, amelyben a sziv jogait proklamáló chaszidizmus visszhang nélkül maradt, teljes egészében a „mitnagdímok” fellegvára volt.

Eppen ezért talán sehol nem drámaibb az összeütközés a környezet és a Haszkálá képviselői között, mint Litvániában. Egy ilyen drámai fejezete a Haszkálá litvániai pályafutásának Lilienblum élete és tevékeny- sége is.

Es még valamit, ami fölöttébb fontos és tanulságos: A Haszkálá és a litván rabbini- kus szellem összeütközésének hevéssége elle- nére, e két világnak előbb-utóbb magasabb szintézisben kellett összefonni. Mert noha a rabbinizmus az elméleti, a Haszkálá pedig a gyakorlati racionalizmus dicsőítette, mind a kettő előtt az értelem állott a legfőbb becs- ben. És mialatt a litván Haszkálá az értelem útján igyekezett bevenni a rabbini- kus kon- cepciók hűbéri várát, a rabbinizmussal való összecsapás által zsidó tartalmat, népi lénye- get kapott. Ezáltal elkerülte a világpolgári- as elszíntelenedés veszélyét, amint az nyugaton

történt, ahol a zsidó felvilágosodási mozga- lom kikerülhetetlen pontossággal futotta be útját a reform-zsidóság, az asszimiláns zsidóságon keresztül a zsidóságból való teljes kiszakadás végső állomásáig. A litván Haszká- lá nemzeti jelleget öltött, de befolyása la- zított a rabbinizmus merevségein, felszaba- ditotta a benne elnyomott messiási gondol- totokat és álmokat. Amikor pedig az első csá- lodások végigviharzottak és elsodorták a fel- világosultság és a polgári egyenjogúság bol- dogításainak ábrándjait, a litván felvilágosí- tók és a hatások alatt álló tömegek termé- szetszerűleg a nemzeti gondolat és mozgalom legkiválóbb harcosává váltak. Ezt a belső fejlődést semmi nem illusztrálja jobban Li- lienblum életénél.

2. Lilienblum a Kaunas melletti Kaidán városkában látta meg a napvilágot 1843-ban. Apja, a misnában és ágádá- ban igen járatos szegény kádár, a bét-hamid- rásban oktatta többi iparos társait. Nevelé- sét, gyermekkorát Lilienblum az „Ifjúság vétkéi, vagy a héber írók egyikének nagy vallomása” című önéletrajzában meséli el.

„1850-ben, Chámisá Aszár napján” — írja Lilienblum — „apám karjára vett és elvitt nagyapámhoz, aki a gyerekeket tanította. Ott a chéderben egy fatáblába vésett, betűk- kel tereltő nagy oldalról ismerkedtem meg az alef-béttel. Magától értetődik, hogy az an- gyal, aki az égből ezüst és rézgyűrűket dob- le a chéder-gyerekeknek, nem feledkezett meg rólam sem. Csöndben tanultam és három hónap elteltével, már folyékonyan olvastam az imakönyvből. Nagyapám, az írás és a nyelv tanulás tudósa, nem akart gemá- rára tanítani, amíg szinte kiüvről nem tud- ta a Tóráét és a prófétákat.”

Edesanyját korán elragadta a kolerajárvány és így gyermekkorai éveit nem ragyogta be az anyai szeretet. E szeretet hiányával magyarázható Lilienblum természetének bi- zonyos fokú érdessége és keményisége. Ami- dőn este hazatért a chédertől, legfőbb öröme az imádrás és az ágádá történetének színes világa volt.

Közben megismerkedik a Talmud tengeré- vel, amelynek vizein biztos szellemű kormá- nyossá válik, ugyhogy, husz esztendő korá- ban megbizná a wilkomiри jesiva irányítá- sával. Már hat éve élt ekkor Wilkomiриban, jövendöbeli apósának házában, akinek tizen- három éves kislányával — a kor szokásának megfelelően — tizenhat éves korában adták össze. Rengeteget kellett azonban szenvednie műveletlen és tubuzgó anyósának szájától, de nem kevésbé keserítette el a litván „stédli” fullasztó levegőtlensége. Kutató szel- leme számára csupán Majmuni, Abrábiel és a többi középkori gondolkodók jelentettek felfrissülést. Krochmal „More nebuchim ház- mán”-ja kinyilatkoztatás erejével hatott rá és a Haszkálá művei felé irányította érdeklődését. Egy esztendőnap estjén újabb összeütközése támadt anyósával, ami arra készítette, hogy elhagyja a házat és ke- nyérkereset után nézzen. Két jesivát nyitott, kicsinyek és felnőttek részére. Ez a munka sem nyugtatta meg azonban, mert a tanítás járma alatt nyögve, nem nyílt alkaima az élet megismerésére. „Ki fogja visszaadni nekem — kérdezte sajátmagától — terméket- len és zavaros álmokban elvesztegetett nap- jaimat, nekem, aki a születétem süketét ha- sonlóan, még nem élvezhettem az élet szép- ségét és dalait?” Ures élete feletti keserű- sége gondolatokat ébreszt benne az általános zsidó életre vonatkozólag, amelyet szintén

szépség és öröm híján lévőnek talál és amely a hagyományok terhe alatt roskadozik. Ek- kor határozza el magát arra, hogy közvetle- ni fog az élet és a zsidóság között.

Élete első jelentős fejezetét a „Hámélic”- ben megjelent „Orchot hátmud” — a „Tal- mud utjai” című tanulmánya vezeti be. Li- lienblum megvédi a talmudot a „kicsinyes és szűk látókörű” írók támadásaival szem- ben, de ugyanakkor a haladó élet szükség- leteinek megfelelő újításokat követel a nép szellemi vezetőitől, a rabbiktól. Tanulmányát a nép és vallása iránti mély tisztelet szelle- mében írta meg és naivitásában azt reme- ite, hogy szavai termékenyek lesznek és a leg- kevesebb, amit elvart, az volt, hogy a rab- bik az értelem eszközeivel szálljanak vitába vele. Csálódott. A lényegre nem figyelt fel senki és ahelyett, hogy népén segített volna, önmagának ártott. Az egyedüli érdeméy je- sívájának bezárása, írásának indixre tétele és az ellene megindult kiméltlen üldözés volt. 1869-ben, egy évvel később, Lilienblum a legsötétebb nyomor karmaiban, két gyer- mekének betegyája mellett írja meg „Ada- lékai a Talmud utjaihoz”. Most már nem kimélt a rabbikat. A harcos temperamentum lép elénk. Első és második tanulmányának megjelenése közben sok minden megvilágo- sított előtte és már jobban tudja, mit akar. A Talmud szerzői — írja Lilienblum — nem megnehezíteni, hanem megkönnyíteni akar- ták az életet. A Talmudból nem szabad meg- ingathatatlan törvényt csinálni, mert nem más, mint utmutató a törvényhez. Műszere a „pilpul” nem maga az igazság, hanem az igazság megismerésének eszköze. A Talmud megteremtő bölcs emberek voltak, akik megértették az emberi természetet és az is- teni törvényekbe az élet szemléltet lehették. Eppen ezért — követelte — a rabbiknak ösz- se kell ülniök és új, igazabb, az élet szelle- mének megfelelőbb törvénykezést kell hoz- niok, hogy „ne mondhasák többé legjobb íróink: aki a rabbikhoz szól, annyit tesz, mintha a kövekhez, fákhöz szólna”.

Második cikke valóságos vihart kavart fel. Wilkomiриban heteken keresztül csak a vesze- delmes „ápiokoreszról” beszéltek a zsidók. A templom falára „óvást és figyelmeztést” függesztettek ki, amelyben felszólítják az ifjúságot, hogy kerülje a megáttalkodott „berlini” tanítások tévelygőjét. Többé nem számított a minjában. Egyesek nem retten- tek vissza attól, hogy az uccán bántalmaz- zák és a gyerekek gunyszavakat kiáltottak utána. Sőt a hitközségi elnök és néhány ta- nácsadója elhatározta, hogy kiadják a kato- naságnak, amely ekkor 25 évet tartott. Ke- resztül is vitték volna elhatározásukat, ha Kaunas felvilágosultjai nem állnak melléje. A kaunaszi főrabbihoz fordulnak, messze- földön hírneves vallási autoritáshoz. A főrabbi táviratot küld Wilkomiриba, hivatkozva „Iz rael békéjére és méltóságára” és közbelpőse elhárítja Lilienblum feje felől a nagy ve- szélyt. A megvetés és az üldöztes és korsa- kában csupán egy művelt özvegyasszonyhoz való barátsága jelentett fényugárt életében és a kettejük között fűződött kis szerelmi regényt Lilienblum megindítóan meséli el önéletrajzában.

Wilkomiриban azonban nincs többé mara- dása és 1869 végén minden szabadszelle- m csábításainak városába, Odesszába, az orosz Párizsba megy.

3. Tanulni akar, be szeretne jutni az egyetemre. Am a nagyváros keserves csalódást tartogat számára. Rájön, hogy a felvilágosultság álarcza sem képes lep- lenni a nagyváros embereinek előítéletét és bizony az, amit ők szabadságnak neveznek, nem más, mint szabadság és féktelenség. Azokat az értékeket, amelyeket ő szeretett és megjavítani akart, itt lábbal tiporják.

Tanulni sem tud, mert állandó kenyérgond- jai vannak. Nemcsoda, ha néha visszavágyik wilkomiри ildözői közé. „Zavaros, üres éveket élek, — írja — éveken keresztül gyűjtött kincseim egy szempillantás alatt megsemmi- sülték. A vallás és az élet kiegyeztetésének

eszménye, amiben nevelkedtem és amiért szenvedtem, értelmetlenül vált. Hasonló let- tem a filozófushoz, aki hirtelen elvesztette módszerét, a kereskedelmi vállalkozás- amelynek elégték üzleti könyvei. Elhagyta- tottan és egyedül állok a világban”. A kör- nyezet még az ő alapjában véve konzervatív természetére is megtette hatását.

A szellemi értékekből való kiábrándulását legjobban Odesszában befejezett önéletrajzá- a héber nihilizmus első könyve jellemzi.

Vele lezárul életének első fejezete: Li- lienblum házkálá-korszaka, amit a vallás re- formtörévések, a zsidóság és az élet közötti harmonia teremtés akarata uraltak. Együt- tal megkezdődik rövidlégzetű pozitívista korszaka. Már nem hisz csak a hasznosban és a tetteben. Nappal egy üzletben dolgozik éhbéért, éjjel tanul, hogy bejusson az egye- temre és megmentse életének egyéni érte- lét. Pisarew és Cserniewsky, az orosz po- zitivizmus két mestere, nyűgözik le gondol- kodását. „Olám hátohu” címen könyvet ír a zsidó élet zűrzavarossága ellen és hangsú- lyozza, hogy ki kell küszöbölni a nép életé- ből a zavaros és esztétizáló törelvéseket és álmokat. „Anyagias életszemlélet adjátok népünknek, hogy kiemeljük őt az álmólág létköréből” — tanítja. Noha nem csatlakozik a zsidó szociálisták kis csoportjához, egészen az ő nyelvükön beszél ezidőtájt. De még em- ben a korszakban is, amidőn elfordul az em- berben lévő zsidótól, a zsidóban lévő „ember” kedvéért, idegen számára az asszimiláció gondolata. „Hogyan tudna hat millió ember rövid idő alatt beolvadni?” Hiszen ez a gon- dolat — mondja ködösebb és fantasztikusabb, mint minden, ami ellen eddig küzdöttem.

Es ekkor végigviharzik Oroszországon az 1881-es pogromhullám. Odessza, a felvilágo- sodás városa, a pogromhullám gyújtópontja. Jekaterinoslav, Elisabetgrad, kétszáz orosz helységben a zsidóvér pirosra festi a hazákat és a lefolyókat. Lilienblum is farkasszemet néz a pokoli napokban a halállal, amely csö- dába illően, megtorpan lakóhelyének küszö- bén. A kollektív nyomorúság elfeledteté vele személys életének öző céljait. „Népm fiait hóhérbárd öldöki, leányait megbecstelenti, jogaink kiszélesítésébe vetett reményeinket lerombolták, a népet a pusztulás fenyegeti, szomorú a jelen, kietlen és sötét a jövő — és nekem egyetlen kell!” Lilienblum ekkor felis- meri, hogy nem a felvilágosodottság hiánya miatt üldözik a zsidókat, hanem faji és po- litikai különbözőségük miatt. „Idegenek va- gyunk — ez gátlástalan szenvedésünk titka”. Csak őseink fölött, ahol megszűnünk „ide- genek” lenni érhet véget — ártíriumunk. Ez- zel a Haszkálá és a pozitívizmus után, kezé- tet veszi Lilienblum életének legszebb fejeze- te — cionista tevékenysége.

4. A Chibat Cion mozgalom egyik veze- tőjévé válik. Az Autoemancipáció szer- zőjével, Pinsker dr-al és a heidelbergi Schapira, valamint a kiewi Mandelstama egyetemi tanárral együtt, Lilienblum meg- szervezi az első palesztinai telepítési társá- ság munkatervét. 1884-ben Odesszában megalakul a Chowewej Cion mozgalom. Főtítkárává Lilienblumot választják meg és a Herzl előtti cionizmusnak ez a tiszteletbeli örökhely, bejegyzí nevét az újá- szülési mozgalom történetébe. Mindentől ott volt, ahol az eszmét hirdették, fáradhat- atlanul küzdött és agtált, szóban és írásban buzdított. Cikkeket és könyveket útján terjesz- tette a gondolatot. A tett embereknél pedig örködött fölött, hogy a mozgalom szellemi irányzatok le ne tértícsék a megvalósítások útjáról. Minden elméletnél értékesebb volt szemében a Jehuda hegyeiben dolgozó zsidó emberek számának gyarapodása és minden települést egy téglának tekintett „Jesurun há- zának felépítéséhez”.

„Derech láavor golim” című művében, amely nélkülözhetetlen dokumentuma a pa- lesztinai telepítési mű történetének, már az életcéljához visszatalált ember öntudatával írja: „Néhány esztendő mulva új fejezet nyí- lik a zsidó nép történetében... Es amidőn erre gondolkod bensemet remegés járja át és boldognak érzem magam, hogy ebben a szá- zadban születtem”.

Anyagi helyzete is megszürdül 1904-ben, mert az odesszai Chevra Kadisa alkalmazza. Barátainak körében Lilienblum sokszor is- méltelte ebben az időben: „minden nap éjjel a zsidók eltemetésével foglalkozom, éjjel után viszont — a zsidó nép megújulásával”. Életének napnyugta békés és megelégedett volt, egészen más, mint tizes fiatalága. Am Lilienblum nem bánta, mert boldogította a tudat, hogy nem élt hiába. Életének utolsó esztendőjében — 1910-ben — előre megsej- tette a halált. A küzdelmek és az állandó nélkülözés felmorzsolta egészségét, de sztol- kus nyugalommal viselte el fájdalmaikat. Csak egyetlen vágya volt még: Sajtó alá akarta rendezni írásait. Hozzá ís fogott, de vágya csak részben teljesülhetett. Összes írásai két kiadást is megérték, de már csak halála után. Nyolc órával azelőtt, hogy a halál örökre lezárta volna szemét, még Ussich- kinnál érdeklődött arról, hogyan áll a telepítési társaság alapszabályának kiszélesítési ügye... Utolsó óráit is Cion gondolata foglal- koztatta.

Lilienblum életének méltó jelképe az, hogy a napfénynél azokat kellett temetnie, akik megtértek az öreg Izrael apáihoz, éjjeltől hajnalig pedig arról álmodozott, hogyan le- het az ősk földjével való találkozás révén új ifjúságra támasztani népet.

GRÉDA JÓZSEF fordítása.

Johannes Becher: A holt erdőről

A nap feljött, a szél madárdalt vert szét,
az erdő ébredt és a fák kacagtak.
De lent már álltak, megindult az attak,
a fák tövével villogtak a fejszék.

Fa el nem futhat, mert gyökere foglya,
reccsenve omlott s hirdette ezer szép
sudár fa törzse végső, drága percét,
s uszott le folyón a városokba.

Aztán megint felállították itten
a holt fákat. Most lépcsők ök, s a vázak,
akik szilárdan tartják fenn a házat;

de valami még szunnyad ereikben:
néha erdőről álmodik, s kileng a
szél fuvására hajlón a gerenda.

Pogány Maccel cínoctja

Mit alkotott Palesztinában a transilvániai cionista ifjuság

Givat Adá, ahol most aratják az első termést, az arab terroristák fészke mellett; A gederai őrtorony, melynek tövében virágzó élet fakadt; Givat Hasomér, a szir-libanon-palesztinai hármashatár kulcsa, ahol kavicsfallyal kellett körülvenni a tabort.

Tíz év története a transilvániai chaluci mozgalom hősi korszakáról három riportban

Az olvasó ne keressen ebben a cikkben, ebben a riportorozatban romantikát. Egy országot nem lehet felépíteni romantikából. Egy álom, egy vágy lehet romantikus, de a megvalósítás csak a realitások síkján mozoghat. A realitás pedig néha szenvedésekkel teli.

Természetesen lelkesedés nélkül nem lehet az álmokat megvalósítani. És különösképpen nem lehet a zsidó országépítést elszánt hit nélkül megteremteni.

Azóta, hogy a zsidóságot szétszórta végzete a világ minden részébe, megszünt az államisége, nemzeti egysége Palesztina földjén, egy romantikus álmot őrzött szívében, amelyet nemzedékről-nemzedékre, évszázadokról-évszázadokra vitt magával történelmi útján. Ez az álom az volt, hogy egyszer majd visszatérhet az Igéret földjére, Erec Jiszráélba, ahol megint otthonra talál, megint felveheti és tovább szöheti nemzeti életének fonálját.

Ez az álom a diaszpóra huszadik századévfodulóján a megvalósítás útjára lépett. Sok, nagyon sok szenvedés, könny, gyászos megpróbáltatás kísérte a zsidóság vándorútját, amíg a beteljesülés kapujához érkezett.

Herzl Tivadar volt az, aki megjelölte Izraél fiainak útját, amelyet követniök kell, ha vissza akarnak térni a régi hazába, a régi földre, ahol újra felépíthetik nemzeti életüket.

A ma már világot átfogó cionista mozgalom a feladat súlyát az országépítő chalucok vállára rakta. A chalucok a pionirok, a honfoglalás igazi hősei, akik sziklákhoz vízet fakasztanak, akik a mocsarakat lecsapolták, akik a halott homokba életet ültetnek.

Három riport, három erdélyi chaluci mozgalom galuti munkájáról és erעי honfoglalásáról ad itt szerény vázlatos képet. Ez a három chaluci mozgalom a Hanoar Hácioni, a Barisszia-Habonim és a Hasomér Hácáir.

Ebben a három összefoglaló kis riportban a zsidó történelemnek egy új fejezetét kapja az olvasó, amely parányiségében is olyan fényesen ragyog, mint a legbecsebb drágakő.

Nekem nincs más feladatom itt, csak az, hogy feltegyem a kérdéseket, s utána levonuljak a színpadról...

1. A Hanoar Hácioni chalucái most aratják első termésüket az Erecben

A Hanoar Hácioni palesztinai slíahija, Hermann Cvi, aki hat évi palesztinai tartózkodás után tért vissza rövid időre, hogy a szervezet itteni chaluci mozgalmát irányítsa. Három kérdést tesztek fel, amelyek alapján el kell mondania mindazt, amit az erdélyi közvélemény a dolgozó cionista ifjuságról tudni szeretne.

A kérdések a következők:

1. Mit végzett Erdélyben a Hanoar Hácioni chaluci mozgalma.

2. Mikor indult el az első allija és mit tettek ezek a chalucok az országépítés érdekében.

3. Milyen tények bizonyítják az erdélyi Hanoar Hácioni chalucáinak eredményes erעי munkáját...

A kérdésekre íme a válasz:

A chalucmozgalom kezdete

...A Hanoar Hácioni, mint chaluci mozgalom Erdélyben akkor indult el útjára, amikor a Hasomér cserkészszervezetben szakadás állott be. Ennek körülbőlül tíz éve már, és az ember nehezen tudja visszavezetni gondolatát a hosszú és tekervényes útra, amelyet tíz év alatt megtett. Tíz év elenyésző időegység a történelemben, mozgalomunk életében azonban maga a történelem. Az erdélyi Hanoar Hácioni chaluci mozgalom beindulásának időpontja szinte egybeesik azzal az idővel, amikor lengyelországi testvéreink Palesztinába érkeztek és ott megalakították a Hanoar Hácioni első kvucátját Petach-Tikvában. Mialatt ott kvucát alakítottak és megkezdtek a munkát, az alatt mi itt még csak tapogatóztunk, kerestünk, kutattunk a helyes chalucit után és hosszú idő múlt el, míg eljutottunk a helyes kiképzés rendszeréhez, a céltudatos hachsarához.

Itt azonban meg kell állnunk egy pillanatra, hogy megvizsgáljuk az ifjuság és a felnőtt cionista generáció közötti kapcsolatot. Az ifjuságot hatalmas idealizmus, tettekre készség, elszántság fűtötte és ennek következtében nekivágott a legvakmerőbb kísérletnek is, hogy alkotási útját megtalálja.

Elindultak az első hachsarász chalucáink az Ókirályságba, Odobesti és Marasesti környékére, ahol főleg a szőlő-gazdaságokban végeztek napszámos munkát és képezték ki magukat.

Erdélyben az első hachsaránkat 1933-ban, Temesváron állították fel, majd 1934-ben Ratosnyán, Szalárdon létesítettünk telepeket, s itt főképpen erdősítési munkákat végeztünk.

Erre az időre most úgy gondolunk vissza, mint a Hanoar Hácioni hőskorára, amely tele van romantikával, de szenvedésekkel is. Fűrésztelepeken, kicsi szobákban, fapricseken valóságosan voltak gyömöszölve a chávórok, néha loyan kevés volt a hely, hogy csak oldal-alvással lehetett elférni, nem lehetett megfordulni hosszú éjszakák idején.

A Hanoar Hácioni erdélyi chaluci mozgalomának multjára nem minden büszkeség nélkül gondolhat vissza, mert teljesen önmagára hagyva, csak a maga lelkesedése által

fűtve, de semmiféle támogatásban nem részesülve építette ki a maga útját és jövőjét. Ma már nem áll minden támogatás nélkül és 1938-ban a klálcionisták aktív segítségével fel tudta állítani és be tudta rendezni az első saját mezőgazdasági hachsaráját Nagyváradon, ahol állandóan 35-50 chaluc kapja a mezőgazdasági kiképzést és a kiképzés után adja át helyét az utánakövetkezőknek, és megy városi telepekre, ahol ipari munkát végez, amíg elkövetkezik számára az allija, vagyis a kivándorlás ideje.

Az első allijázók és az utánakövetkezők

A Hanoar Hácioni első chalucái 1933-ban indultak utnak Palesztinába. Számuk nagyon kicsi volt, mindössze öt-hat, ezek is még jóformán kiképzetlenek, felkészületlenek a palesztinai nehéz munkára, de már forró lelkesedés és elszánt akarat lobogott bennük. Kfar Sabán, a lengyel-román településen, majd a következő erdélyi chaluc-csoport érkezésével Daganjában, a legrégebb palesztinai kvucában kapták meg azt a kiképzést, amelyre az erעי mezőgazdasági munkához

szükség van. Ezután Herzliján egy új kvucának az alapjait fektette le az akkor már tizenégyre szaporodott erdélyi chalucok társasága. A Keren Kajemetnek nem volt elég földje, hogy nekik is juttasson s így a kvuca tagjai napszámomunkát végeztek, majd újabb erdélyi fiatalok érkezésével satortábert vertek és Herzlija legkiesőbb pontján, tíz dunám földön, amelyet a KKL bocsátott később rendelkezésükre, megalakították az Erdélyi Hanoar Hácioni első palesztinai közösséget. Hatéves tábortól élet után, amely alatt 105-re szaporodott a létszámuk, végül 1800 dunam földet kaptak Givat Adá mellett, Kfar Kárán, ahol letelepedhettek és megkezdhették közösségi életük állandósítását.

Az arab terroristák fészkeiben

A Hanoar Hácioni végleges letelepítése az angol Fehér Könyv után történt, az arab-terror idején. Givat Ada közel fekszik Vadi Ara-hoz, az arab terroristák központjához és ezért a birtokbavétel és a település rendkívül körülményes között ment végbe. A Hanoar Hácioni chalucái hajnalban indultak el a számukra kijelölt területre és mire alvonyodott, már készen állt a drótkerítés,

2. A Barisszia Habonim chalucái Dél kapujában állnak őrt Palesztinában

A Habonim erעי kiküldöttje Stösszel Jisáj, akit a Hiszdrut Haovdim, a palesztinai munkásmozgalom küldött ki, hogy a Habonim ifjusági mozgalom számára értékesítse azokat a tapasztalatokat, amiket négy és fél évi erעי tartózkodása alatt szerzett.

A kérdések itt is a következők:

1. Mit végzett Erdélyben a Barisszia-Habonim chaluci mozgalma.

2. Mikor indult el az első allija és mit

tettek ezek a chalucok az országépítés érdekében.

3. Milyen tények bizonyítják a Barisszia-Habonim eredményes palesztinai munkáját.

1925-től—1932-ig

...Chaluci mozgalomunk tulajdonképpen 1925-ben vette kezdetét. Ekkor indultak el a Barisszia első chalucái, akik „Kvucát Tal” elnevezés alatt 12 tagú munkásközösséget ala-

amely körül fogta a birtokot, készen voltak a védőfalak, az őrtorony, a víztartály, fel volt szerelve a villanyközpont, s mire az arab terroristák felocsudtak, ők már készen álltak arra, hogy felvegyék támadás esetén a harcot.

Egy év telt el azóta és épen most érik be a termés, amelynek magjait alighogy elvetették. Kfar Kárá földje már nem homokos, hanem termékeny talaj, hanem étellel van teli, zsidó étellel, melyet erdélyi chalucok teremtetek meg az új hazában. Az 1800 dunamon, amely oly hosszú évszázadokon keresztül megműveletlen volt, most buza, zab, kukorica és egyéb termés érik. A kis gazdaság fel van szerelve mindazokkal a modern gépekkel és eszközökkel, amelyekre szükség van egy modern gazdálkodáshoz. Egy nagy traktor, Kombein kaszáló és arató, vetőgép, villanytelep, vízvezeték, víztankok, őrtorony, reflektor, valamint két lakóház, hatvan személyes ebédterem és mindenféle egyéb épület és felszerelés van már a telepen.

Őrtornyok az erעי éjszakákban

Nehéz munkát végeztek a Hanoar Hácioni chalucái addig, amíg idáig eljutottak. Volt idő, amikor a traktornak éjjel-nappal kellett dolgoznia, s ugyanakkor fegyveres őrségnek kellett vigyázni arra, hogy az arab terroristák meg ne rohanják a telepet.

De ez már mind a múlté. A Givat Adá melletti közösség létszáma azóta már hat ujszülöttel szaporodott és hat ujszülött utban van...

A közösségnek tyukfarma, nyulfarma, méhese, virágtenyésztete is van már, ezenkívül hét tehén, négy ló, két öszvér az állatállománya.

A Hanoar Hácioni erdélyi chalucáinak van még egy kvucájuk Kfar Saban, itt huszonheten vannak csak, de rövidesen megszaporodik a számuk és megalapítják a második nagyobb erdélyi chaluci települést az Erecben. A Hanoar Hácioni erdélyi mozgalma tehát tíz év alatt két kvucát létesített Palesztinában s ennek a két kvucának az őrtornya és az éjszakába belekémlelt reflektora büszkén hirdeti az új zsidó településeket, amelyek szervesen bekapcsolódnak a palesztinai jiusv életébe és hősi védelmébe...

kitottak a palesztinai építőmunka frontján. Ez volt a chalucit kezdete Erdélyben. De ezek az első pionirok előképzés nélkül, romantikus elképzelésekkel indultak utnak s szembe találták magukat a legsúlyosabb gazdasági krízissel Palesztinában. A rendkívüli megpróbáltatásokat nem bírták sokáig és rövid közösségi élet után szétszóródtak. Ezek közül az első erdélyi pionirok közül ma Perec Karmeli, dr. Rupir titkára, Walter Eliezer, a Ruthenberg-műveknél munkásvezető, Salomon-Somroni pedig Haifában dolgozik, mint derék munkásember.

Mai chaluci mozgalomunk keletkezésének ideje 1932. Ebben az időben Erdélyben egy általános cionista átalakulás történt, amelynek egyik folyamányaként a Barisszia levetette polgári köntösét és a chaluci cionizmust írta zászlajára. Felállította az első hachsara-telepet Dédácson, egy bárói birtokon, majd Hát-szenen megeremeltte az első saját mezőgazdasági telepet Erdélyben. Chalucáink első garnitúrájában főleg egyetemi hallgatók, kereskedelmi alkalmazottak voltak, akik át-retegeződtek, hogy az allijára alkalmassá váljanak.

Harc az erעי zsidó munkáért

Az első chaluci-allija 1933-ban indult utnak és sátrát Kafr Saban, az erdélyi Somer Hácáir kibuca mellett állította fel. Abban az időben folytak a harcok a narancstermelőkkel a zsidó munkások alkalmazása érdekében. Az erdélyi fiuk a somérokkal együtt vették ki részüket ebből a harcból. Ennek a zsidó munkáért folyó küzdelemnek az önálló csoportot alakított chalucáimnak le kellett vonniok a tanulságait. Ezek a tanulságok pedig a következők voltak: 1. Le kell

KIBBUC-ALAPÍTÁS (Lamakor, Hanoar Hácioni)

csatlakozni egy országos kibuc mozgalomhoz az Erecben. 2. A galutban meg kell teremteni a kapcsolatot egy chaluc-nevelő világmozgalommal.

A kis erdélyi barissziánus chaluc közösség lecsatlakozott a Kibuc Hameuchad-hoz, a galutban pedig megalakult a Hábonim chaluc-nevelő ifjúsági mozgalom, amely a „Neszach” ifjúsági világmozgalommal vette fel a kapcsolatot.

A Kibuc Hameuchad a legnagyobb palesztinai közösségi egység, amelynek 12 ezer tagja van az ország különböző pontjain.

Mialatt Erdélyben nagy fejlődés ment keresztül a Hábonim és chalucai készen álltak követni elődjüket utját, a Kfar Saba-i chalucok között tanácskozás folyt le. A kérdés az volt: **hová menni?** Az Erecben a harc a zsidó munkáért nem szűnt, ezzel szemben nagy volt az allija, évente mintegy hatvan-ezer bevándorló érkezett az országba, a helyzet nehéz volt. Világossá vált előttük, hogy egy komoly csoporttal kell egyesülniök és közös erővel egy nagyobb kibucit művet teremteniök. Így jutottak el az erdélyiek **Gederára**. Egyesek visszamaradtak. Tizenötven mentek át Gederára, ahol a németországi Hábonim négy tagjával együtt vertek sátrat, a többiek Kfar Saba-n maradtak.

Kibucalapítás Gederán

Gederán (az 1881–82-es évek első kolóniája) az egykori biluista telepek arab munkásokra voltak berendezkedve és idegenül fogadták az új zsidó munkásokat. Hosszu idő óta az erdélyi chalucok voltak az első zsidó munkások ezen a régi zsidó kolónián. De rövid idő kellett csupán ahhoz, hogy a régi telepeket meggyőzzék arról, hogy a zsidó munkás is képes földmunkát végezni, mégpedig igen jól. A kis erdélyi csoport tagjainak száma a német emigrációval egyre szaporodott és a németországi mozgalom keresztül kapcsolatot teremtett Henriette Sold-al, az amerikai Hadassza egykori elnökével, aki mint a németországi ifjúsági allija istápolója megteremtette a lehetőséget, hogy a gederai kibuc életképes közösséggé fejlődjék. Németországból orvosok, ügyvédek és más intellektuális foglalkozásuk szaporították a gederai közösség lakóinak számát, akik előbbi hivatásukat az erdélyi földmunkával cserélték fel.

Bár a német allija nagyobb volt, az erdélyiek voltak a tapasztaltabbak, ők irányították a gazdaság fejlesztését, a hebraizációt, támogatták az újjak beilleszkedését a közösségi életbe, és lettek a telep vezetői. Tizenkilencen voltak az első gederai letelepülők: ma már kétszázhuszan vannak, akik közül hatvanöt az erdélyi, száz német, husz magyarországi, harminc lengyel és osztrák. A létszámhoz tartozik még negyvenöt gyermek, ezek közül tizenhárman erdélyi szülöktől származnak.

Gedera a számok tükrében

Tíz dunam volt csak az a terület, amelyen hat évvel ezelőtt felállították az első sátraikat, most pedig 1500 dunamon gazdálkodnak. A gederai kibuc leltárát ma már 15.000 fontra becsülik.

Üzemei: egy modern gépi asztalosműhely és játékarugyár, amely husz embert foglalkoztat és termelvényeit a Közelkeletre, a balkáni államokba szállítja, de eljuttatja Új Zeelandba és Amerikába is. Ipari üzeme még egy modern lakatosműhely a legújabb gépekkel felszerelve.

Épületei: egy emeletes ház, két nagy földszintes kórház, modern istálló, ebédlő kétszáz ember számára, barakkok... A kibuc gyermekei saját modern gyermekházban nevelkednek, husz nevelőnő felügyelete mellett. Iskolája nincs, csak óvodája, mert csak kis gyermekek vannak még a kibucban.

Felszerelése: modern istálló, gépi mosóda, modern gépekkel felszerelt cipészműhely, két traktor, saját teherautó, cséplő és kaszáló-gép és mindenféle egyéb gazdasági felszerelés.

Allatállománya: 35 tehén, 300 juh, 10 ló, 1200 apró majorság. Ezenkívül nyultenyészet.

A gederai kibucot Saar Hanegev-nek hívták (Dél Kapuja), ez volt az ország legdélebbi munkásközössége. Megalakulása óta azonban már utat nyitott mások számára is ezen az országgrészen, újabb bevándorlók jöttek, akik az új kolóniák láncosorát fektették le.

A 20-i keionista kongresszus idején, 1938-ban kapta meg a kibuc az 1500 dunamot a KKL-től néhány kilométerre eddigi ideiglenes táborától, ahol végleges letelepedéséért új zsidó falu alapjait rakta a zavargások közepette „Kfar Sold” elnevezéssel.

A kibuc tagjai vezető helyet foglalnak el a környék önvédelmi alakulataiban (Hagaban) és Kfar Sold-on keresztül tartják fenn a kapcsolatot a délebbi fekvő zsidó kolóniák között.

Munka, szabadság, kultura

Mint minden chaluc település, Gederán is a százszázalékos közösségi életformát választotta meg. Egy demokratikus kis köztársaság élete ez, amelyben minden egyén szabadon éli életét, dolgozik a közösségért és

önmagáért. A kibuc rendes költségvetéssel gazdálkodik, amelyben előre meg van állapítva egy várható bevétel, mint a befektetések és szükségletek tételei. Erdekes, hogy a kibuc hatvan fontot évente a galuti szülők segélyezésére fordít, amelyből természetesen az erdélyi szülők számára is jut.

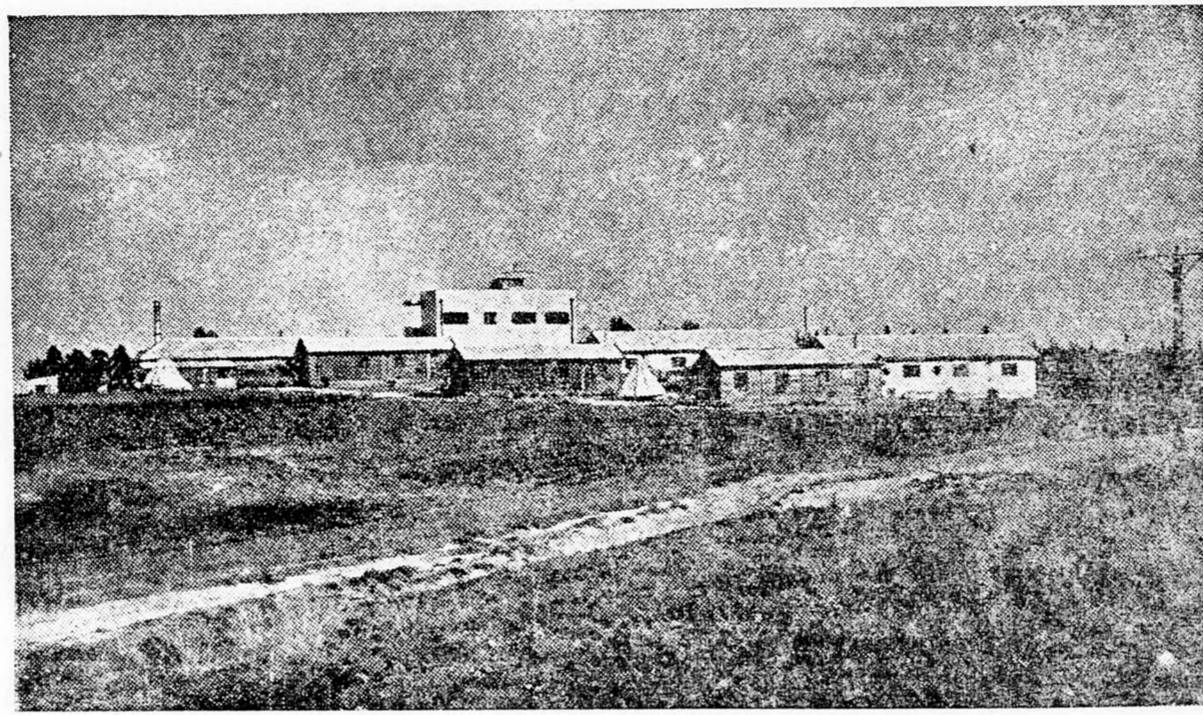
Giszkalay, a kibuc pásztor

Mint érdekességet említhetjük meg csupán itt, hogy Giszkalay János, a jeles erdélyi poéta és a Barisszia egykori szellemi vezetője, aki csak nemrég vándorolt ki az Erecbe, a gederai kibucban telepedett le, ahol a juhnyáját őrző és tiszta kék palesztinai ég alatt,

3. A Hasomér Hácáir honfoglalása Dán törzsének ősi földjén

A Hasomér Hácáir sláhja Dávid Hadani, akit szintén a Hiszladrut Haovdim munkásmozgalom küldött ki. Neki is feltevések a három kérdést:

1. Mit végzett Erdélyben a Hasomér Hácáir chaluc mozgalma.
2. Mikor indult el az első allija és mit tettek ezek a chalucok az országépítés érdekében.
3. Milyen tettek bizonyítják az Erdélyi

A KIBUC (Saar Hanegev, Barisszia-Habonim)

Hasomér Hácáir chalucainak erdélyi eredményes munkáját.

A kezdet...

...Amikor 1929-ben megalakult Erdélyben a Hasomér Hácáir, itt még azt hirdették, hogy a chaluc ut csak a keleti zsidó ifjúság számára felel meg, az erdélyi zsidó ifjúságnak speciális galut-chaluc feladatai vannak. A Hasomér Hácáir ezzel szemben felállította a tételt: a chaluc ut köteleesség, amely egyformán fennáll a zsidó nép minden fiával szemben és amely alól magát kivonni nincs joga senkinek. Az erdélyi Hasomér Hácáir minden ellenérvre, nevelési munkájának a megerősítésével felelt. Később pedig, amikor a Hasomér Hácáir után az összes erdélyi cionista ifjúsági szervezetek rájöttek, hogy a chaluc ut Erdély számára is létezik és egyre-másra keletkeztek a különböző ifjúsági szervezetek hacharai, a mi szervezetünk nem követte a tömeges chaluc-termelés útját. Csak olyan mértékben növelte szervezeti kereteit, amilyen mértékben biztosították láttá, hogy a rendelkezésére álló vezetők megfelelő nevelést tudnak adni a szervezet tagjainak és csak azokat engedte hacharára, akikről joggal tettezte fel, hogy meg is fognak felelni.

Tagjainak létszámát tekintve a Hasomér Hácáir Erdélyben ma sem nagy szervezet, Palesztinában azonban tíz év után három kibuc van. Palesztinában hosszú éveken keresztül előtérrel viseltettek az erdélyi emberanyaggal szemben. A Hasomér Hácáir

a szabad legelőkön írja új verseit.

A kibuc a tagok kulturális igényeinek kielégítéséről is gondoskodik. Nyolc órai munka után zenészsoba, könyvtár, amelyben négyezer könyv van, áll a tagok rendelkezésére. Az előadások és vitáestélyek rendszeresítve vannak. A kibuc munkászenekar egykori karnagyának vezetésével országgrésze ismert, s különböző helyeken adott már nyilvános koncerteket.

Afikim

A gederai kibuc azonban csak első állomása chaluc mozgalomunknak. Közel egy évvel

ezelőtt új közösség alapjainak építéséhez láttak hozzá a már a Hábonimban felnevelt fiatalok, a második chaluc nemzedék. Afikimben, a Jordán völgyének legnagyobb és legfejlettebb kibucában új közösségi „magot” alapítottak, 25 tagu közösséget, amely ott sajátítja el gazdasági szakismereteit, hogy majd azután a KKL által kijelölt helyen maga is letelepedjen. Ez a második kvucánk, amely fiatal ifjúsági nevelésünk terméke.

Erdélyben két mezőgazdasági telepet tartunk fenn saját kezelésben: Hátszegen és Aradon.

a romániai mozgalom más chalucával való egyesülés folytán jött létre. Ez volt az első kísérlet a romániai chaluc mozgalom különböző részeinek egy kibucba való összeforeshozására, amelyre nyugodtan mondhatjuk, hogy sikerült. A kibucnak ma már elég szép gazdasága van, amelyben egy modern asztalosműhely, egy kerítésodronyit készítő műhely, egy pékműhely működik, amely a környék összes Hasomér Hácáir kibucait ellátja kenyérral. A kibuc legnagyobb ipari vállalkozása egy szappangyár, amely tízezer embernek látja el szükségletét és minőség szempontjából felveszi a versenyt a nagy gyárakkal is. A kibuc az erdélyi Hasomér Hácáir ifjúsági mozgalom munkájából is jelentős mértékben kiveszi részét.

A harmadik a Kibuc Ebron. Ezt a kibucot az erdélyi Hasomér Hácáir első olyan generációja létesítette, amely már egész fiatal korától a mozgalomban nevelkedett. Gazdaságilag a kibuc annak ellenére, hogy még fiatal, már nagy eredményt mondhat magának. A kibucnak szépen fejlett tehenészeje van és intenzív gazdálkodást folytat kis területén.

Dán törzsének ősi földjén

Egy évvel ezelőtt, 1939 májusában vették birtokukba az erdélyi Hasomér Hácáir első kibucának, a Givat Hasomér chávérjai Dán törzsének ősi földjén, Palesztina északi határán azt a területet, amelyen véglegesen megtelepedtek. Dán földjét a Jordán forrás folyói szelik át és teszik termékenyvé a Hermon örök hófödte csúcsainak lábánál. Mint a régmúltban, úgy most is fontos történelmi szerepet játszik ez az országgrész. A Givat Hasomér földjei három határon fekszenek (Szia, Libanon és Palesztina). A kibuc letelepedése előtt itt szabad átjárása és kedvenc fegyvercsempészési útja volt az arab terrorbandáknak. A kibucra most a határőrzés nehéz és felelősségteljes feladatai is hárulnak.

A kvucát Ussiskinről „Mecudat Ussiskin”-nek nevezték el. Alig egy év telt el azóta, hogy a kibuc egy nap alatt megszállta és kavicsfallal vette körül új táborát, máris nagy eredményekre mutathat rá. 18000 dunamot szánt rá eredeitileg a Keren Kajemet a kibuc letelepedésére, de már háromezer dunamot vettek megmunkálás alá. A kibuc ördönyből ma már amerre a szem ellát, mindenütt zöld mezők, buza, kukorica, zab és lucerna-vetések gyönyörködtek a nézőt. Hatvan dunamra terjedő zöldes kertje pedig ontja a paradicsom, krumpli, káposzta és más kerti termékek tonnái a tel-avivi és a haifai piacokra.

Ipari üzemek és intenzív állattenyésztés

A kibuc még Kfar Saba-ból magával hozta fejlett ipari műhelyeit, amelyek nemcsak saját szükségleteit elégítik ki, hanem más kibucok és a munkásszövetkezeteknek is termelnek. Asztalos és cipőműhelyei lakatosműhelye intenzív termelést folytatnak. Saját Diesel-motoros villanytelep szolgáltatja a világitó és ipari áramot az üzemekhez és a kvucának. A nagyméretű építkezéshez szükséges tetőcserep szükségletét szintén saját üzeme által teremti elő a telep...

A Mecudat Ussiskin kvuca jövőjét és prosperitását azonban mégis a föld áldásának teljes kihasználásában látja. Különösen az állattenyésztésre vannak nagyszerű kilátások. A tehenészetet kívül juhnyája, baromfi és kacsá, tengeri malac tenyésztése és méhésztete van.

1939 őszén a kibuc saját tőkéje meghaladta a kétezer fontot, azóta a vagyon jelentősen szaporodott még.

Mindaz azonban csak hozzávetőlegesen mutatja a Hasomér Hácáir chalucainak nagyszerű erdélyi munkáját. A Givat Hasomér nem kis büszkeséggel tekint vissza az elmúlt hét év eredményeire és felelősségének teljes tudatában végzi az országépítés további munkáját azon a helyen, amely a juss egyik legfontosabb pozícióját képezi a három országhatár előretolt állásában.

...Ime az erdélyi chaluc mozgalom hősi korszakának utjai három ifjúsági szervezet munkájának tükrében. Ugy hisszük, minden kommentár fölösleges ehhez a beszámolóhoz, amely önmagában többet és szebbet mond, minden hozzáfűzött szónál...

A KIBUC GYERMEKEI (Givat Hasomer, Hasomer Hácáir)

A mi jó öreg Hagadánk!...

Irta: NACHUM SZOKOLOV

Asszony, anya, akit fogságba vetettek. Karját háthoz kötötték, lábán guzs, egész teste kinban vonaglik. És mégis előrehajlik, hogy kiszáradt mellét csecsemőjének nyújtsa. Stefan Stindingnek ez a képe, amely a kétségbeesés határához érkezett szeretetnek hatalmát szimbolizálja, nem új sujt a mi számunkra.

Szegény és szerencsétlen, hervadt és szomorú a mi Hagadánk. Boldog nép nem így mondja el a történetét. Büszkén a napba tekintő nép fantáziájának szárnyai nem így szállósna!

A Hagadában nem cikkáznak Jeremiás viláma. Nem érezzük benne a pálmák illatát. És a Hlób szakadéka sem tátonganak benne, borzalmat árasztva.

Minden törpe benne... Utánzat... Akárcsak a Jozsif Jeseplus utánzata. Ahogy Al-Charizi eltörpül Gábírol szomszédságában. Epigonok szava dadog felénk belőle.

Izzadságra és könnyekre bukkanunk benne. A szokványos sóhajtasokat halljuk. A galut nótáját, amely hébe-hóba szörszálhasonlóvá válik, szentbeszéddé magasztosul; mert ravaszág lakik benne, a galut ravaszága.

Csak ha bibliai versekre akadunk, amiket itt-ott idézget, tudunk szabadon lélegezni. Mint sziklák a süppedékes talajon, úgy állanak a Hagada szövegében ezek a bibliai versek. Klasszikus gyöngyszemek a kores utód kacsaringós és dagályos mondataiban.

Es ha végre egyszer mégis nekilendül, ha kitor belőle a tiltakozás és felsikolt: Sefoch cchamoszcho! (Önts ki haragodat!), akkor szalad, hogy mielőbb misztikus ködbe vonja. Gyorsan megtöri Eljásu hanavi serlegét!

Fogságba esett, guzsba kötött ez a mi galuti Hagadánk és fogságba esett és guzsba kötött a szabadság, a chéru is, amit jeltképez.

Száraz a Hagada stílusa és a régi szépségnek, a tovatartó pompának csak nyomait találjuk meg benne.

De ilyen szegényes sorsban is egyre táplálja a csecsemőt, a népet, a gyermeket, nemzedékről-nemzedékre.

Mert a nép nem bírja meg a harmatot, a tölgysa nedvét, az erjedő, habzó mustot. Legfeljebb néhány cseppet lehet neki beadogatni belőle és ezt is csak langyos és édesítés tejbé keverten.

Es a nép kínó a csecsemő korból és látja az ő régi Hagadáját, ahogy béklyóba vert karrai előrehajol, hogy őt táplálja. És néha féltve benne a gondolat, hogy talán a Hagada nélkül is lehetséges az élet... De mivé válna a Hagada nélkül? És éne - még egyáltalában, ha a Hagada nem táplálta volna mostanáig langyos tejével?... És ki tudja, hogy megtáplálna-e éne a Hagada nélkül? Hogy nem-e téves a híte, hogy már elszakadhat tőle?

Hagada, ó, te, a mi jó öreg Hagadánk! Fényt lövöttél a gettóak börtönébe. Talpra állítottad nyomorult foglyát, hogy legalább néhány pillanatra tullemlkedjék a föld szennyén-mocsán! Aldott légy érte!

Te voltál a szövődék, amit lelkünk álma szabógepelt. A megitt-keves köd, ami elviselhetővé tette a galut nehéz levegőjét.

Te voltál a fénytől sarkákeve egünkön, te a tenger mélyébe hulló csillag ragyogása! Ringattál bennünket, ahogy gyermekeket ringatnak a bölcsőben. Hurokat pengtetél meg bennünk, amiket senki más nem tett volna képes megszólaltatni! Neked köszönhetjük, hogy esendes óráinkban felszendült bennünk hajdani napunk dala! Aldott légy érte!

Megbocsátjuk, hogy nem hallattad a mezők, az erdők, a hegyek szavát, a Sáron völgyének és a magas Libánonnak imáját.

Ó, te jó öreg hagadánk, nem vezethetél bennünket szakadékokon keresztül, vándor utakon át a virágok és az énekek földjére, nem zendítettél rá a hősök dalára. Csak ülni tanítottál bennünket szabadok módjára. De arra nem tanítottál, hogyan kell járnunk a szabadok módján.

Ó, te öreg jó hagadánk! Nem cselekedhetél másképp. Nem lehettél más, mint amilyen vagy. Sebzett madárka létecre, nem röpülhettél a magasba.

Mi fiatalok és erősek, akik kivonulunk a jövő harcmezéjére, akik harcarakések vagyunk, elvonulunk előtted és fejet hajtunk neked, köszöntünk.

Ó hagada, a mi jó öreg hagadánk!

(A „Ketabim nibcharim“-ból)

FORDITOTT RENESZÁNSZ FELÉ

Irta: SALAMON LÁSZLÓ

1. Amit az emberek a maguk egyszerűsítő, elvonó hajlamaikkal koroknak és korszakoknak neveznek: ugyanannak a lényegnek hullámszerű megnyilvánulásai; külső és belső feszítő erők által létrehozott változások és vissza változások folyamatai, amiként a tengerek viharát is szelek dagasztják, vagy belső rengések idézik elő.

A szélcsendet vihar váltja fel, a vihart a szélcsend napugara követi, nemcsak a tengereken, hanem az emberi dolgok folyamataiban is, amit történelemnek nevezünk.

Ezek a változások az emberek testi, lelki és szellemi alkotásának kettőségéből erednek, mely egyfelől a fausti végtelenség horizontjai felé vonzza a szomjas tekinteteket, másfelől a szigorú elhatárolásokat, az egyéni vágyakat felmorzsoló és bilincsbe kényszerítő rendet kívánja meg önmaga megfékezésére.

Ez a két, egymással ellentétes emberi erővonal eleddig mindig harcban állott egymással s az érdekek és elvek küzdelmének véres periódusaiban csak ritkán ért el a békés kiegyenlítődsévébe.

A nyelvek kifejezőképességének viszonylagos szegénysége megújulásként, reneszánsznak nevezte el a történelmi változásoknak ama nagy pillanatait, amelyekben az emberi természet kettőségének egyik, vagy másik domináns eleme már betöltötte hivatását, kiegészítette a szükségletek-születő vágyakat s az egyikben és szívekben előkészítette az ellentétes domináns elem uralma iránti hajlandóságot.

A történelem folyamán számos ilyen megújulási korszak drámája játszódott le, de a köztudat csak a Kr. u. 14-ik és 15-ik század nagy reneszánszát tartja számon, mely az európai kultúra és civilizáció későbbi fejlődésére kétségkívül a legdöntőbb hatást gyakorolta.

A nagy reneszánsz előtti korszak, melyet a kényelmes egyszerűsítés hajlama röviden középkornak nevez, a szűk láthatárok, a kimért életformák, az egyéniség, az egyéni gondolat elnyomásának korszaka volt, amelyben minden emberi megnyilvánulás határozott szabályokhoz igazodott s amelynek költészete, művészete a legfőbb tekintély: az Egyház esztétikai felfogásának volt alárendelve. Ezt a szellemi és lelki rabságot a feltétlen hit csöndes mámorá enyhítette, mely a ködbeborult szemek tekintetében a tulvilági üdvösség elképzelésének ragyogását lopta. Ez a korgettóba zárta a zsidóságot, de önmaga is fülledt zárttságban élt, melyben az egyéni vágyak kielétele csak egészen kivételes egyének előjoga volt s amelyben a fényűzés, a kutatás, a vizsgálódás, a változatos élvezetek keresésének fausti lendületét megtört a kánonok környörtelen tialom szikláin; maga a természet, a föld káprázatos jelenség világa pedig árnyékká sűrűsödött, melyben a kacaj intenkáromlásnak számított, a pénz a Sétán ajándékának, a test kultusza a pokol kínjainak csarnokába szolgált belepőjegyül, a halált a legfőbb jótéteménynek tekintették, amelynek koraiságát a kegyes élet jutalmaként fogták fel.

2. Közel másfél évezred telt el addig, míg az emberi természet másik domináns eleme: a fausti nyugtalanság, az egyéni érvényesülés és szerteien életigenlés hajlama, a kordába szorított ösztönök kielégítésének vágya újra kiszabadzott a gótikus homály kedvezőtlen légkörében. Az egyén, aki leláncolt Prometheusként szenvedett a szigorú életelvek kopár szikláin, hatalmas erőfeszítéssel lazította meg láncait és kiszabadult fékezéssel újra az Olympus felé nyújtózott, hogy a korlátlan életöröm tüzeit lelaphassa onnan.

A lefojtott szenvedélyek lángja váratlan hirtelenséggel csapott ki a szívekből és lelkekből. Az európai ember, akit másfél évezreden keresztül arra neveltek, hogy a földet, amelyen él, átmeneti állomásnak tekintse, saját magát pedig az Ur és az Egyház alárendelt eszközeként, — egyszerre úgy érezte, hogy a Teremtésben való részét joggal követelheti magának. Az antik világ ledöntött, eltemetett szobrai egyre-másra kerültek felszínre, Plató és Szokratesz bölcselétének és Vergiliusz nagy époszáinak újra való felfedezése egyszerre a humanumot helyezte az élet és az egyetemes érdeklődés középpontjába, mialatt Kopernikus, a főpap-csillagász immár büntetlenül állapíthatta meg, hogy nem a Föld, hanem a Nap a világegyetem központja.

A kételkedés nélküli, dogmatikus hit közönységét lassu, de annál határozottabb lelki és szellemi forradalom ásta alá: az egyén forradalma, aki az antik bölcsélet és az antik művészet igazságain és szépségein keresztül lassan a kételkedés, a kritika, tehát a tudományos vizsgálódás bünébe esett.

A kánonok mindenre feleletet adó és az élet minden megnyilvánulását szabályozó hatalma az élet külső formáit még uralta ugyan, de az egyházi hatalom mellett új hatalom emelkedik a magasba: a Pénz. A nagy condottieri: a Mediciek és később a Borgiák, magukhoz ragadják a világi hatalmat s ezzel egyidejűleg a világi szempontok, a világi fények iránti hódolatra tanítják meg a népet is.

Mindaz, amit a lezajlott másfél évezred hivatalos élettágadása elfojtott és betemetett, egyszerre ellenállhatatlan áramlással tör magának utat az élet minden vonatkozásában. Leonardo da Vinci nemcsak hatalmas remekműveket alkot, de — mint ha az Antikrisztus követe volna — a repülés lehetőségének titkait kutatja. Hatalmas építkezések indulnak meg, a kereskedelem felvirágzása világszerte nagy vagyonok keletkezését teszi lehetővé s a Politika, mely eleddig az Egyház, a pápaság uralmának biztosítására szolgált, immár a világi érdekek, az anyagi hatalmasságok, a világi fejedelmek kiméletlen érdekeinek szolgálatába szegődik. Macchiavelli sikamlós szerelmi vigjátékaitól az „Il Principe“ cinikus, kegyetlen államelméletéig az ut rövid és a pokol köveivel van burkolva. A leköttött, szabályozott erők korszakát az erők szabad játékának korszaka váltja fel, amely nyilegyenesen ve-

zet el a francia forradalomig, a polgár, a patricius győzelemig, a feudális társadalom nemesi rendjei felett.

Az Egyház még uralkodik ugyan a nagy tömegek lelkei felett, Galilei még kénytelen visszavonni a föld mozgásáról szóló kijelentéseit, Giordano Bruno mereszén nagyszerű szelleme a máglyán hamvad el, de a megfoghatatlan idő óráján a mutató egy kor éjféljét jelzi, melynek homályába egyre kivehetőbben tör be a derengés fénye.

Amerikát felfedezték, új, nagy kereskedelmi utak nyílnak meg a pénzéhes kalandorok, a gazdagodni vágyó polgárság számára: a pénzgazdaság modern formái egyre határozottabban alakulnak ki és vezetnek el a kapitalizmus forradalmi korszakáig.

A dogma fölött a tudományosság szelleme győzedelmeskedik, a társadalmi költöttséget a szabadverseny váltja fel, mely a merészeknek kedvez és a régi megmerevedettséget, az idealista rajongás helyébe a társadalmi igazságtalanságok, a mérhetetlen vagyonok és a mérhetetlen nyomor „rendjét“ ilteti, a kételkedés és anyagelviesség szellemét viszi be a hajdani skolasztikus bölcsélet mentsváraiba: az egyetemre és iskolákba. A protestantizmus mindenütt utat tör magának, a vakhit és tekintély uralmát a biblikritika, a kutatás, a technikai felfedezések korszaka váltja fel; a rendekbe, céhekbe, kasztokba szorított régi társadalom osztályokra bomlik, melyeket nem köt már össze a hit közössége.

3. Közel öt évszázad múlt el, míg a reneszánsz humanizmusa — a polgári egyenlőség, a leberális gazdálkodás szellemi és erkölcsi vértetében — a társadalmi válságok, a civilizációs-technikai hódítások utvesztőjébe tévedt.

A középkor vidékies kis városállomokba, vagy önkényes érdekszférákba kényszerített területein, hosszú forradalmak és háborúk eredményeképpen lassan kialakultak a nemzeti államok s a nemzeti államok keretein belül a nagyvárosok, amelyek az ipari civilizáció és az ipari proletáriátus gyűjtőmedencéi lettek.

A kapitalista rendszer megnövelte az életigényeket és ezzel együtt sok helyen megnövelte a tömegek elégedetlenségét is, melyek az erők szabad játékában csak úgy tudtak védekezni önön gyengeségük és elmaradottságuk hátrányai ellen, ha az egyéni szabadság tulkapásaival a kollektív érdekek elsőbbségét állították szembe.

A tömegeket mindig csak dogmák, tehát egyszerű és csálhatatlannak vélt megállapítások tudták megmozgatni és egybekovácsolni. Tévedések és igazságok keveréke az, ami az egyszerű emberek lelket megfogni képes; a vizsgálódás és kétely a gondolkodó egyén előjoga.

Amig a népeket a dogmák uralják s e dogmák csálhatatlanságában a tömegek nem kételkednek, amig a lelki egyensúly tökéletes s az élet minden nagy kérdésére a dogmákat irányító és meghatározó tekintélyek maradéktalan, mert elhitető feleleteket tudnak adni, addig a gondolkodó egyén szava csak pusztába haló kiáltás, mely legfeljebb a mártírium töviskoszoruját szerzi meg számára.

A nagy reneszánsz az ész forradalma volt a hit ellen, mely az érzelme mélységeiből táplálkozik; a hús és vér zendülése az élvezetek, az élet „kielése“ lehetőségeinek béklyói és szabályai ellen.

Hatalmas szabadságharc kezdete volt, mely — mint minden emberi mozgalom — az idők folyamán szabadossággá fajult s a maga nagy fejlődési lendületében kiméletlenül gázolta le a gyengék fejlődés- és szabadságigényeit.

A fausti végtelenség-vágy, az élet-habzsolás szomjúsága diadalmaskodott anélkül, hogy az emberi természet másik domináns elemét: a közösségi vágyat tekintetbe vette volna.

Mély és felszabdító bölcsellete nem vált az előrelátás bölcsességévé s mint minden

ANAVI ADÁM:

Üzenet a hegyen lakónak

A nyugtalanság költözött belém s remeg bennem, mint a hegláb tölgye. Én vagyok a nyugtalanság völgye s messzi csucok intenek felém,

hol megszorított vágyat nem ismernek s szabadon kél minden hamvas ösztön — és zuhatag alatt, szarvas-fürösztön csillanak egymásba. — De az embernek,

ki a völgyben él, szeme határoktól véges s a versem is, mit neked küldök Édes, kötött szonett, szorító völgy, forma.

De, mint omló vizeket porzó sziklák a tajtéket egyre jobban szitják — az én vágyam is annál jobban forr ma.

hiánya az előrelátásnak: olyan mozgalmak, olyan társadalmi és nemzeti rengek okozójává vált, melyek napjainkban szemünk előtt játszódnak le s amelyeknek iránya egy fordított reneszánsz kialakulásának lehetősége felé mutat; egy új, bár a hajdanitól lényegesen különböző középkor árnyékát vetíti az idő falára, amelyben ismét a dogma uralma váltja fel a gondolat, a kétely és kritika szabadságát, amelyben a tekintély helyettesíti a belátás és a véleménynyilvánítás jogát s az egyént éppugy háttérbe szorítja, mint a tudományt, melynek csak azokat az igazságokat és felfedezéseket hajlandó engedélyezni, melyek az ő tévedéseit és tévelygéseit „igazolják” s amely — a kor viszonyainak megfelelően — az embert a közösség vazallussává teszi, ellenszolgáltatásképpen a biztonságot, a gondolkodás terhétől való felmentést és a feltétlen engedelmség örömét ajándékozva neki.

4. Csak egy tárgyilagos pillantást kell vetnünk napjaink különböző színezetű kollektívista mozgalmaira és berendezéseire, hogy a fenti feltevések helytállóságát igazolva lássuk. Ezeknek az irányzatoknak egyik feltűnő vonása, hogy a gondolatot — éppugy, mint a középkorban — dogmával helyettesítik. A kétely és a kritika éppugy, mint a tizenkettedik században: bűnös eretnokség, mely ha könyv alakjában tör magának utat — feltétlenül máglyára kerül. Irodalom és művészet sem szólhat, dicsőíthet, rajzolhat, festhet, vagy ábrázolhat mást, mint azokat, akik magukat a tömegek megtestesítőinek tekintik. Eme közösségekben a tudományok is a dogma igazolását tekintik feladatuknak, ha ez az igazolás nyilvánvaló tévedések igazolása is csupán. A lelkiismeret szabadságát, — éppugy, mint a középkorban, — veszedelmes méteinek hirdetik, mely veszélyeztetni a vakhit állandóságát.

A szépséget és bölcséletet száműzték a világukból, mert a bölcsélet és szépség megrontja az egyhanguság és egynívóság összhangját; a kinyilatkoztatott, tehát csalhatatlan bizonyossággal ártalmas egyéni, vagyis kritikai álláspontokat állíthat szembe.

Mindez egy fordított reneszánsz lehetősége felé mutat tehát, mely a nagy reneszánszt megelőző középkor jellegzetességeit és életformáit újítja meg, egy modern civilizáció és szociális rend testére szabva azokat a kényszerűségeket, melyeknek szorításából a 14-ik és 15-ik század embere azzal az illúzióval menekült ki, hogy végleg lerázta magáról a dogmák egyenruháját.

5. Ahelyett tehát, hogy a modern emberiség a két elentétes emberi erővonalt kiegyenlítődesét tette volna lehetővé az egész civilizált világ számára, (amelyben az egyéni életerő és szabadságvágy a közösségi érdekek mellett és javára tudott volna érvényesülni), a visszalenyúlás komor kockázatát zudította a kortársi haladás utjába.

Nagyszerű történelmi szintézis helyett — gigászi méretű visszafordulások, tragikus visszaesések szemtanúi vagyunk, melyekben bizonyára benne vannak a jobb jövő és a gyors iramu fejlődés lehetőségei nek csirái is, de ezek a csirák egyelőre kiszikkadt, igen parlagon heverő talajba hullottak, melyre nem áldásos napfény sugarai hullanak, hanem viharok szántják keresztül-kasul.

A fausti életszemlélet egyelőre még nem békült meg a nagy közösségi eszményekkel; a tömeg és az egyéniség örök harca még nem jutott nyugvópontra, a szabadság eszménye még nem békült meg az igazságosság és a rend követelményeivel.

De a harc áll s még nem bizonyos, hogy a középkor nagy erkölcsi és társadalmi értékei nem fognak-e a reneszánsz és csodálatos gyümölcse: a humanizmus nagyszerűségével összebekeülni.

Új középkor fenyeget, de a világosság paraszai sem hunytak ki teljesen.

A fordított reneszánsz színjátékának első felvonása feszült és tragikus helyzeteket mutat, de lehet, hogy mire a függöny lehull: a titokzatos Drámairó, akinek művében magunkra ismerünk — a költői igazságszolgáltatás nevében — mégis a jövőnek és nem a múltnak ajándékozva a feloldozást, vagyis a bört, buzát és békességet jelentő kibontakozás diadalát.

A cluji zsidóság multjából

Liedeman evangélikus lelkész, az első cluji zsinagóga építője

Írta: HALÁSZ ERZSÉBET

A történetírónak, aki foszladozó dokumentumokat kutatva idézi fel a letűnt időket, nagyon kevés dolga akad a kolozsvári zsidóság életének megírásával. Bár kétségtelen bizonyítékok vannak arra, hogy Napocában, ahogyan a rómaiak Kolozsvárt nevezték, éltek zsidók, a római birodalom lehanyaglásával, az új államalapítást követő idők szitája kihullatta az itt élő zsidóságot, úgy, hogy a későbbi századok folyamán, a mai Kolozsváron hosszú ideig nyomuk sem található.

Az uralkodó népek türelmetlensége csak eldugva, Transilvania periferiáján túrta meg a polgári élet jogaiból kiszorított zsidóságot és csak nagyon későn, a 18-ik században érték el a zsidók azt a nagy kegynek számító engedélyt, hogy Gyulaféhérvár egyik eldugott uccájában „mint zsellérek” huzódhattak meg.

Kincses Kolozsvárnak, Transilvania mágnaslakta fővárosának előkelő levegője nem túrta meg a gettóéletbe kényszerített zsidók letelepülését. Az elnyomatás, a testi és lelki megaláztatás nem hat felemelően az egyéniség kialakulására. És így a hosszú századok kegyetlen elfogultsága és megaláztatása folytán páriáisorba jutott zsidók nem voltak szívesen látott vendégei

Az első zsidók Kolozsváron

Ilyen körülmények között nem lehet csodálkozni azon, hogy a megvetett és kiüzetési rendeletekkel nyomorított zsidók nem tudtak bejutni Kolozsvár falai közé, ahol egyrészt az előkelő magaslatoiban élő mágnásosztály, másrészt a versenytársaktól tartó kereskedők és iparosok bevehetetlen bástyaként álltak utjukat.

Leletelepülésükről még csak szó sem lehetett, hiszen a 18-ik század végén Kolozsváron ideiglegesen tartózkodó zsidók is alig akadtak. Egy 1782 június 20-iki keltezésű királyi kormányzói körrendelet tesz első ízben említést Kolozsváron zsidokról. Ez a körrendelet arra inti a városi tanácsot, hogy gátolják meg a zsidó családok elszaporodását. Ugyanebben az évben a királyi kormányzók október 8-iki keltezésű rendeletében találkozunk Kolozsváron először zsidó névvel. Ez a körrendelet Izsák, Dávid és Joris Filep zsidókról emlékezik meg, akiknek — szeméyleírásuk közlését mellékelve — elfogatásukat rendel el.

Nem sokkal később Hersch Mihály ikoldi zsidó 1200 forintért a kapuk vámját, 300 forintért a piaci vámot, 850 forintért pedig a nagy és kisebb malmot 6 évre bére vette.

Letelepedési engedélyt nem kaphattak

Deutsch Löbel esete precedenst teremt...

Ebben az időben már élt Kolozsváron egy Deutsch Löbel nevű zsidó kereskedő, aki a városi rendelet ellen a kormányzókhoz ment panaszra, elmondva, hogy 15 éve különböző árukkal való kereskedésből él, a közterheket viseli, a közönség kárára nem volt, éppen ezért kérte eddigi jogainak meghagyását. A kormányzók méltányolta Deutsch Löbel zsidó panaszát, sőt azt is megengedte neki, hogy házában sátoros ünnepet tarthasson.

Ez a határozat azonban precedenst teremtett. Számos zsidó élt hasonló kérelem mel Deutsch Löbel esetére hivatkozva. A kormányzók azonban nem bizonyultak többé ilyen engedékenyek. A már megtelepedett néhány zsidó sokáig hiába kérte a kormányzókét, hogy „Kain József zsidót ne utasítsa ki, az már régóta Kolozsváron él, emberséges, erkölcsös jellemű ember, akinek betegsége miatt olyan lakhelyre van szüksége, ahol gyógyszerértár van. Egyébként hat gyermek atyja.” Amikor pedig ez nem talált meghallgatásra, azzal

a halk és finom előkelekedési városnak. Hosszu időnek kellett eitelnie tehát, míg a falvakban és országutakon hálózó-kereskedést és hasonló kevéssé uri foglalkozást üző zsidó megvehette lábát az egykori Kolozsvár mágnáspalotákkal sűrűn telítődött falai között.

Az 1781-ben, II. József uralkodása alatt megtartott népszámlálás egyetlen zsidót sem mutat ki Kolozsváron. De egész Transilvania területén sem panaszkozhatott senki a zsidók túlnépesedéséről, hiszen mindössze 229 zsidó családot, 482 gyermekkel mutat ki a népszámlálás és ezek sem élhettek valami fényes körülmények között, mert 21 ezer forint „terhelő adósságuk” volt.

A transzilvániai zsidók nem mondhatják el magukról, hogy békében és nyugodtan élnek, mert a kormányzók és az uralkodó közötti sűrű levélváltásokból kitűnik, hogy az itt élő zsidók kitelepítésének problémája igen gyakran napirenden volt. II. József ugyan eléggé türelmesen bánt a zsidókkal, amit a „kiköltözési rendeletek végrehajtásának” többszöri elhalasztása mutat, de a bizonytalanság Damokles kardja szüntelenül fejük felett lebegett.

ugyan, de Hersch bérelei elegendő okot szolgáltatott ahhoz, hogy a gyűlölködés és versengés fékjei meglazuljanak. Néhány évvel később, 1786 július 3-ikán Filep zsidó kereskedő hiába kérte a polgárjog és a kereskedési engedély Kolozsváron való elnyerését, bár kérésében arra hivatkozott, hogy a hálózó kereskedési tilalom miatt megélhetését elvesztette. A tanács július 6-iki válaszában közölte a kérelmezővel, hogy „a polgári jog meg nem engedhető, de évi nagy vásárokon üzheti kereskedését.”

Az elutasító végzéssel egy időre gátat vetettek a letelepülésre irányuló zsidó törekvésnek. És, hogy minden ilyen irányú kísérletnek elejét vegyék, 1784 február 3-ikán tartott közgyűlésén, Kolozsvár város tanácsa és esküdtjei határozatot hoztak, amely szerint: „Kolozsvárról zsidónak senki házat, pénze elvesztése büntetése alatt, ne adjon, se szállást hár nélkül ne engedjen, sőt ha már valakit engedett is, a szolgabíróknak jelentse, akik a tizedes díjat megfizették, adassék nekik vissza, a vásárbírók pedig a vásár napján kívül piacra, vagy boltba, sem boltbéli, sem ötös portékával kereskedést, bor- és pálinka árulást hordóval, vederral és kupával ne engedjenek.”

érveltek, hogy az „jiteni zsidók szertartásain tiznek kell jelen lennie és ez a szám csak Kainnal és fiával telik ki. Ha ők kereskedés miatt a várostól távol vannak, egy más izraelita sincs, aki a betegekéről és halottakról gondoskodik.” Végül a siker érdekében kijelentették, hogy nem kéri több zsidónak a városban való megtelepedését.

Az első „minjan”

A királyi kormányzók a tanács megkerdezése után azzal a feltétellel teljesítette a kérést, hogy ezen ürügy alatt más zsidó lakhatási engedélyt ne kérjen, sőt Kainnak sem engedik meg a polgárjogok gyakorlását. Kain József zsidó ettől fogva papi tisztet tölt be a zsidó imaházakban. A zsidóknak azonban állandó zsinagógájuk nem volt, hanem „hol egyik, hol másik hitrokonuknál tartják az isteni tiszteletet.”

Hosszu ideig szó sem lehetett zsinagó-

ga felépítéséről. Főleg azért nem, mert a zsidóknak polgárjoguk nem lévén, megtagadtak tőlük minden olyan kérés teljesítését, amely állandó ittmaradásuknak vehette volna meg az alapját. Az istentiszteleteket magánházakban tartották, a kötelező „minjan” összehozásával. Sokkal többen nem is igen voltak, mert a polgárok gyűlölködése és a városi tanácsban uralkodó türelmetlen szellem állandóan ritkította amugyis kisszámú sorukat.

A nagy francia forradalom és a nyomában Európaszerte gyökeres változásokat hozó korszellem, a kolozsvári zsidóságnak is kedvezett. Az eddig bevehetetlen bástyák kapui lassanként megnyitultak előttük, de a letelepedések korlátozását még akkor is szigorúan ellenőrizték.

Zsinagógát épít az evangélikus lelkész

Szabályos zsidó istentiszteletet csak 1807-től kezdve tarthattak. Zsinagógájuk még nem volt ugyan, de egy Löbel nevű öreg zsidónál, az Óvárban gyűltek össze mindennapi imára a kolozsvári zsidók.

Ez volt a helyzet 1816-ig. Ebben az évben különös körülmények között épült fel Kolozsváron az első zsinagóga. A sors véletlen játéka folytán a kolozsvári zsidók, akik évtizedeken át szinte pária sorban éltek, a polgárság irigykedésének és gyűlölködésének közepette, keresztény papnak köszönhetik első zsinagógájuk felépítését.

Itt élt abban az időben Liedemann Márton, „a nagyműveltségű ágostai hitvallású lelkész, akinek barátságos viszonya volt Kain József tekintélyes zsidóval.”

„A kolozsvári zsidók előtt — hangzik az egykoru feljegyzés — feledhetetlen lesz hálás emléke e férfunak.”

Liedemann lelkész egyszer barátságos beszélgetésük során megkérdezte Kain Józsefet, a „zsidók rabbiját”, hogy miért nincs „synagógájok?”

Kain, aki „kegyes és nagy Thalmud ismerő” volt, így válaszolt:

— Kevesen vagyunk és mind szegények.

Liedemann ágostai evangélikus lelkész, akinek „szíve a zsidók iránt a legtisztább emberi részvétellel volt tele”, mélyen megindította Kain József egyszerű válasza és meghatottságában így szólott a zsidók „vallási ügyeinek intézőjéhez”:

— Ha nincs zsinagógájuk, építék hát én.

És Liedemann Márton evangélikus lelkész, egyháza telkén, a Külmagyaruccában zsinagógát épített, amelynek falai vesszőből voltak fonva és amelyért évi 50 forint bért fizettek a zsidók. Nem volt nagy ez a zsinagóga, amely Liedemann jószívűségéből épült fel, de elegendő volt az akkor alig 40 családból álló hitközségnek.

Liedemann Márton halála után az általa épített zsinagóga „utódának” Hintz György, ágostai hitvallású lelkésznek tulajdonába ment át és a zsidók ettől fogva neki fizették a bért.

Később egy Varjasi nevű csizmadia házat bérelték ki a Külmagyar-ucca 34. szám alatt, amelyért 200 forint évi bért fizettek.

Valódi angol szövetek viselőinek szíves figyelmét felhívjuk a

Dombria

házi- és tisztá gypaju szöveteire, amelyek az angol homespunnal minőség és anyag tekintetében egyenrangúak. Valódi angora-szövetek is nagy választékban.

A Dombria homespun-szövetek (75 cm. széles) ára: 400—500 lej.

Dombria: Cluj: Str. Regina Maria 4 sz. (Bejárat a Brațianu ucca 19 sz. alatt is).

Az üzem átvételére ufód keresztek

Nem me-
elég tiszte-
grókok a
rosnegyed
járjon vel
időre nem
gyűlölködő
lahányszor
bünbakul
A türelme
hogy a tá
ama nép
tumi és a
éreztek a
Troyesben
csendben
ban. Elvég-
pes nemes
sötétjében
zsidókhöz.

Ilyen m-
tó születé-
jén, főnt
nagyon eg-
kertjeik á-
csiny háza
jöttek, az
tötte őket
rázslatosan
mezők ép-
mint a fra-
sárokon is
felejthették
ha nem tu-
széd Loth-
dók élete.

judaeorum
fel a püspö-
jöjjenek, n-
hogy Szent
üzente a w-
tok! Megte-
rosból! V-
herceg gyö-
zsidó hitre
lett volna
ért üldözte
Palesztinán
resztvények
nevetni v-
a kereszté-
nevetett, n-
meg, hane-
Igaz, azo-
ban” és a
városnegye-
reltek.

Emeletel
fel az ég
nem adtak
ég világáb-
földjével
hogy halot
nem egym-
kább elbir-
koli állapo-
pagneban
vesszőből
dökhöz
kében ugy-
tudáshoz
ragai. Kin-
házta őket
házban és
lyája lobog-
tak Cion h-

Troyes
mondjuk, n-
giai testvé-
ban megse-
tel, pénzzel
ta őket a f-
onnan elju-
Vittek és h-
és emberies
ban járatos
nem hozom
guk miatt,
sége vagy-
is a házass-
mint most,
tosabb. Így
derék, isten

* Részlet
pont kiadásá
gényes életre

A TROYESI SZÉDER*

Írta: SZABÓ IMRE

Nem messze a Szajnáól, de a vártól elég tisztes távolban jelölték ki a troyesi grófok a maguk jószántából a zsidók városnegyedét, nyilván, hogy mindkét fél jól járjon vele. A várurak hosszabb-rövidebb időre némitották el ezzel az eladósodott, gyűlölködő és mohó nemeseket, akik valahányszor ferdén ment valami dolguk, bűnbakul mindig a zsidókat állították oda. A türelmetlen papok is elhallgattak, mivel hogy a távolból ritkábban érintkeztek ama nép ivadékaival, amelynek őstamentumi és alázatos jámborságát kihívásnak érezték a maguk kereszténysége ellen. — Troyesben tehát zsidók és nemzsidók csendben voltak; jobb volt élni a távolban, Elvégre a grófok és a többi hitelképes nemesek, ha pénzre szorultak, az est sötétjében is elég gyorsan odataláltak a zsidókhoz.

Ilyen módon a keresztény vallásalapító születését követő második ezredév elején, főt a Champagneban a zsidók, bár nagyon egyszerűen, de otthonosan élhettek kertjeik árnyékában és földjeiken és kiscsin házaikban. Amikor otthonukból kijöttek, az egék vidám horizontja köszöntötte őket, a föld pedig, a Champagne varázslatosan változatos földje, a kertek és mezők épügy kínálta javaikat nekik, mint a franciáknak. Troyes piacain a vásárokon is kerestek és bizony könnyen elfelejtették volna Ciont és Jeruzsálemet, ha nem tudták volna, hogy odaát a szomszéd Lotharingiában milyen más is a zsidók élete. Wormsban, Mainzban is porta judaeorumot, zsidók kapuját állítottak fel a püspök, nehogy a városban szabadon jöjjenek, mehessenek. Alig harminc éve, hogy Szent Henrik császár váratlanul megüzente a wormsi zsidóknak: „Választhatok! Megtérni a kereszthez, vagy ki a városból!” Vajjon miért? Mert az egyik herceg gyontató papja, Vezelin áttért a zsidó hitre. Mintha ehhez valami közük lett volna a zsidóknak! Mainzban meg azért üldözte ki őket, mert meghallotta, hogy Palesztinában a zsidók szorongatják a keresztényeket. Siralmas, talán még inkább nevetni való dolog. Zsidók szorongatják a keresztényeket! A császár azonban nem nevetett, mert nem a mieinket hallgatta meg, hanem az övéiket.

Igaz, azóta „uj király támadt Micrajimban” és a zsidók visszajöhettek. Csakhogy városnegyedük kapujára új lakatokat szereltek.

Emeleteket kellett huzniok házaikra, fel az ég felé, mivelhogy új ház építésére nem adtak telket. Kicsi sávot láthattak az ég világából és épügy kellett temetőjük földjével takarékoskodniok. Mélyen ástak, hogy halottaikat ne csak egymás mellé, ha nem egymásra tehessék. A halottak inkább elbirják egymást, mint az élők. Pokoli állapotok ahhoz képest, ami a Champagneban volt, Troyes zsidói mégis a szenvedőkhez vonzódtak. Az elnyomottak lelkében ugyanis mennyei virágok nyíltak: a tudáshoz és igazsághoz való akarat virágai. Kint, a környező sötétség félelme rázta őket, de bent az otthonban, a tanházban és templomban, a zsidó lélek fátyla lobogott és fényében világosan látták Cion hegyét és Jeruzsálem városát.

Troyes ellátott zsidói, dicséretükre mondjuk, nem feledkeztek meg lotharingiai testvéreikről, bánatukban és bajukban megsegítették őket: gabonával, úszótel, pénzzel, gyümölcseccsel. Nem akadályozták őket a fáradságos utat a Moselig és amíg onnan eljutottak a rajnamenti városokba. Vittek és hoztak. Elhozták a zsidó bizalom és emberiség kincseit, hozták a talmudban járatos férfiakat, olykor asszonyt is, nem hozományuk, hanem ama tulajdonságuk miatt, amire az új generációnak szükségére volt. Azokban az időkben ugyanis a házasságok megkötésénél nem úgy, mint most, a gyermek volt mindennél fontosabb. Így jutott Mainzban feleségéhez a derék, istenfélő és módfölött szorgalmas

ifju, Jicchak ben Saltiel, egyik üzleti utján, amikor váratlanul több hasznos látott üzletéből, mint amennyit remélt. Ilyenkor az akkori zsidók jobbjai a kereset tizedét, a „maaszért” a város szegényeinek adták. A fiatal Jicchak is ezt cselekedte. Megjelent rabbi Elizerné, aki a mainzi szegényügyek előjárója volt, de nem találta ott, csak Hannát, a leányát, aki a távollévő apa könyvei fölé hajolva, olvasott és jegyezgetett. Hannának házában régi hagyományt őriztek, a kötelezettséget, hogy a nap bizonyos óráit a Tórával kell eltölteni. Ez ugyan a családfő és férfi-gyermekekre hárult, de Hanna, aki annyit tudott, mint fiutestvérei közül bármelyik, örült, ha módja volt a tanulásra.

Tanulásában most megzavarták. Jicchak a dolgos emberek nyílt közvetlenségével lépett a leány elé, Hanna felnézett és zavarában be sem csukta a könyvet, semmi tárgyat nem tett reá, ahogy azt a szent betűk iránti tiszteletből szokás, hanem az ajtó felé sietett, szó nélkül magára hagyva a fiatalembert. Ez nem volt ildomtalan, Jicchak jól tudta. Nálunk a szemérmességnek is törvényei vannak, ezek pedig úgy rendelkeznek, hogy leány és ifju egy fedél alatt egyedül nem tartózkodhat. Az ifju tehát leült és várt, amíg a leány egy szikár, csontos asszony kíséretében visszatért.

Jicchak megnézte és fénylő homlokáról, élénk, apró szeméről megállapíthatta, hogy anyjával és leányával áll szemközt. — Maaszért hoztam — és az ezüst dénárokat és apró unciákat tele marékkaal hintette a könyvekkel és pergamentekkel borított asztalra.

Hivatalos-hüvösen számolta össze a két nő a tekintélyes summát, nem hatotta meg őket a nagy pénz, Izraelben ilyesmire kötelező adónak számított. Inkább a fiatalember személye hatott rájuk, arcában az Egészség és a Nap pirosbarna rózsáival, széles válláival és fekete szemekével szabad és deris fényével.

Annyi pénzt hozott, hogy Hanna tiszteletből egy kézírásos talmudkönyv borító födelére jegyezte fel, eltérően a többi adományoktól, amiket számossáan irtak egymás mellé, az adakozók könyvébe.

Jicchak immár a község számottevő embere. Első adakozó és döntő faktor a kehila tanácsában. Tiszta szándékát és nagy emberségét tisztelik, a Törvényt — a törabelit és a világit egyaránt — pontosan megtartja, minden gyakorlati dologban, vallásiakban és a jogban egyaránt otthonos. Ezek miatt több a közepes talmudchochomnál. Amit Hanna akkoriban a szellem emberéről mondott, emlékébe zárta és klenodiunként őrizte.

Volt egy másik, pénzért vásárolt kincse is, amivel asszonyát a gyermek születésekor szerette volna meglepni, de a jószándék Istennek valami egészen különös rendelkezéséből megfűsült.

Üzleti utján Párizsban csodálatos kékbéjású drágakőhöz jutott, ami egykor a zsidó főpap mellvédjét díszítette. Tündöklő ékessége lehetett volna bármely uralkodó koronájának is, de ő asszonya fejdiszt akarta vele ékesíteni. Abban az időben a város püspöke híres olasz kőipárt hívott, hogy a dóm festményeit megcsináltassa. A piktör éppen két követ keresett a madonna szeme helyébe és tudott a zsidónak erről a klenódiáról. Ha megkapná — mondta a püspöknek — a bucsujárók a világvégéről jönnének Troyesbe.

Előbb pénzzel, majd szépszóval, azután fenyegetéssel akarta a püspök megbízottja a kincset megszerezni. Jicchak nem adta. Jelentkezett a grófnál, vegye őrizetbe a drágakövet, kérte, de a gróf elhárította a kérést. Nem akart ilyen kényes dolog miatt újat huzni a püspökkel. Tartsa állandóan magánál, tanácsolta a zsidónak, ő minden alattvalója testi biztonságát garantálja, de ha egy házkutatás alkalmával valahol előkerül, azért már nem tud jóállani. A Hanna ura megfogadta a tanácsot, mégis hajszalon mult, hogy a püspök emberei így is ki nem fogtak rajta. Kilesték, amikor egyszer áthajózott a Szajna

tulsó partjára és a folyónak ama részén ahol Troyes grófjának nem volt már hatásköre, megragadták. Az első birkózások után az erős férfi kiszabadította magát, varázslatos ügyességgel előszedte a rejtett kincset és behajította a folyóba. Áron főpap disztét tehát kimenekítette a hivatlan emberek hatalmából.

Fiatalságának sem árulta el ezt az esetét, magába rejtette, egyelőre a piktör sem szólt senkinek, de minthogy kettőnél többen tudtak róla, nem maradhatott titokban. Akik megtudták, a gróf és a püspök, az első időben hallgattak, a zsidóknak egyelőre nem lett bajuk a főpapi drágakőből, amely ott bujkált a folyó homokjában. Jicchak reggel és este, imái közben külön kérte Istent, hogy a szent követ ne juttassa avatlan kezekbe, mivelhogy a piktör — sejtetni lehetett, kinek a pénzéből — a folyónak azon a helyén, ahová a követ behajították, kikötortatta a homokos iszapot, de családja kvare-csilámon kívül semmit sem talált.

Közeledtek a családi esemény órái, nem sokkal pészach előtt. Délután már vajudott a fiatalasszony, a teremtés kinjai elhallatszottak a közeli bet hamidrasba, ahol hűséggel imádkoztak anyáért és az újszülöttért, nem unottan morzsolva, ahogy azt mások esetében csinálják. Egy világjáró zsidó, Abtaljon, aki mostanában vándorolt a városba és akit a gyermekek mellé vettek oktatónak, két könyörgő ima közt, ahogy az a purimot követő hetekben szokás, az ünnep szabályait ismertette. Az emberek figyelemmel hallgatták, de Jicchak az imákban sem tudott lépést tartani a többiekkel, annyira hatalmukba vették az izgalmak. Kiment-visszajött, homlokát törülgette, képzeletében a drágakő csillogott, de ennél is fénylőbben a nagy cselekedet a folyó közepén. Ezért jutalom jár. Legalább annyi, hogy Hanna sokat ne szenvedjen.

Az emberek már kifogytak az imákból, már kifáradtak figyelni a törvény szavát, amit egyébként ismertek és csak emlékeztetől hallgatták; a szomszédban is minden elcsendesült. Hanna anyja átjött, arcán az átélte félelmeknek és a friss földöntúli örömmel nyomával.

— A gyermek megszületett — mondta talcan. Fiu.

A zsidók felpattantak.

— Mazl tov! Mazl tov!

— De hol van Jicchak? Hová kalandozott, zaklatott fantáziája merre vonszolta?

A zsidók, ahányan voltak, annyiféle mentek, hogy megkeressék: a szőlőkben, a clairvaisi uton, a hegyek között. Valamelyik végül is megtalálta a Szajna partján, egy fűzesben. Mélázva ült, a folyót nézte és elmerült az ég kékjében. Szeme felragyogott a jó hírre és megragadta a hírmondó kezét.

— Tudtam, hogy ennek így kell lennie! Hazasietett, hogy lássa csemétjét, aki azóta fáradtra sirta magát, fürdött, elaludt és aprókat lélegzett.

Jicchakból apa lett, apasága jussán pedig kijárt neki a polgárokat megillető címzés: reb Jicchak. A gyermekeket Slomónak nevezték el, Hanna valamelyik elhalt nagybátyja után. Így lett Slomo Jicchaki, ahogy arrafelé nevezték az embereket: Salamon, aki Jicchaké.

Az immár családos polgár gyolcsruhában, fehér selyem fővegben és dusan kipárnázott karosszékekben tartotta a szédert, a hagyományok követelményei szerint, természetesen vendéggel a poharakkal, kancsókkal, kovásztalan pogácsával megrakott asztalnál. Abtaljon ur volt a vendég, messziről, Babyloniából jött ember, sokat beszélt, elég érdekesen, ami dicséretet érdemlő tevékenység a „virrasztás éjszakáján.”

Ahogy hárman, Hanna, a vendég és a ház gazdája a szédertálat magasra tartva, meghatottan jelentették: Ho lachmo anjo — ime, a szegénység kegyere, amit őseink ettek volt Micrajim földjén... a rövid invitálás után, hogy jöjjenek az inségesek és egyenként a lakomázókkal, Abtaljon meg-

kérdezte.

— Miért arameus nyelvű ez a szöveg? — és fontoskodott.

Hanna tudott volna felelni, de még gyöngéledett; arca ugy fehérlett, akár csak a főkötője. Nehezére esett a beszéd.

A babyloniai tehát megmondta:

— Az ördögök miatt, akik a hébert úgy beszélik, akár csak az arkangyalok. Ha tehát megértenék, amikor mondjuk „minden inséges jöjjön és egyék”, összegyűlekezzenek ide és egy szusz alatt tönkretennek az egész lakomát.

— Hogy van mégis, — érdeklődött reb Jicchak — hogy az invitálás végén héberül mondjuk: „Lősaná habó bó Jerusolajim?”

— Héberül mondjuk — felelte a vendég — nyilván, hogy ezt az Örökkévaló anyalái is meghallják és könyörögjenek értünk egy rövid gőleszért.

Az asztal legfiatalabbján lett volna a sor, hogy kérdezze a „ma nistanót”, de a háziasszony nem beszélhetett. Ilyen módon az asztal legidősebbje megint szóhoz jutott. Amikor a háziur a testes-képes haggadában eljutott a négy gyermektípustig: az okoshoz, a gonoszhoz, a kicsi butához és az esztelenhez, aki még csak kérdezni sem tud, elmondotta, mi történt egy széderestén Sörirá gáonnal, akinek ő egyik tanítványa volt, Pumbaditában. Hitvány ellenfelei denúciálták a kalifánál és a szent aggastyánt fiával együtt a geula éjszakáján börtönbe cipelték. Szélesen, a babonások drámai titokzatosságával adta elő az esetet, a kiszabadulás csodás részleteit is. Éjfél lehetett, amikor eljutottak a második pohárig.

Fent a várban, a grófnál is virrasztottak. A város urának felesége déli óta vajudott. Három párizsi orvos tartózkodott a kastélyban és a legjobb szülésznek közül öten, de egyik sem biztatott valami jóval, csak a fejüket csóválták. Egy buzgó orvos azt ajánlotta a grófnak, hogy az ágostoni szerzetesrend papjai könyörögjenek esodáért. Ez is megtörtént, de a gyermek mégsem jött a világra. Ekkor, késő éjszaka, eszébe jutott a grófnak az ő zsidó alattvalója, akivel Isten a főpapi drágakő esetében csodát tett. Megnyergeltette a lovat és darabontjával lejtő a zsidókhoz.

Kivilágított ablakok mindenfelé, a házakból halk duruzsolás és ének szűrődött ki, a lódobogást senki nem hallotta, a zsidónegyed éjjeli őr a „templomi kopogtató”. Most fehér párnás trónján ő is király volt.

Reb Jicchak megdőbent. Egy órája sincs annak, amit Abtaljon mondott a pumbaditai gáon elfogatásáról.

— Nagyságos uram, vétettem valamit? — kérdezte.

A szokatlan látogató leült, darabontja pedig alázatosan mögéje állott; ez megnyugtató jel volt.

Percekig tartott, amíg a kimerült várur megszólalt.

— Arra kérlek, Jicchak, imádkozz Istenhez, tegyen csodát és szünjenek meg a grófnó kintjai. Titeket, tudom, bajaitokban meghallgat. Én is megérdemlem Isten segítségét, hiszen mindig igazságos voltam hozzátok.

Jicchak — bizonyára valami isteni sugallatra — így felelt:

— Uram, lovagoljon vissza, de tüstént. Mire hazatér, a gyermek megszületett.

Amikor a gróf és darabontja átlépte a küszöböt, a kicsi Slomo a szomszéd szobában felébredt és sírt. Anyja bement, hogy csillapítsa, a két férfi addig szótlanul várt. Gyermekeivel a keblén, de szemérmesen leföldve, Hanna visszajött és mind hárman felállottak, hogy hangos ének-szóval mondják:

„Áldott légy Örökkévaló Istenünk, vilálg királya, ki bennünket és a mi őseinket kiváltottál Egyiptomból és megengedted, hogy ezt az éjjelt megérjük, amelyben kovásztalan kenyert és keserű gyökert ehetünk...”

E szavaknál a vár felől taracklővések dörögtek; a grófi gyermek megszületett. Jicchak be sem fejezte az imát, gyorsan a második pohárra való áldást mondotta, hogy mindhárom ihassanak.

Fenékig ürítették a poharakat. Abtaljon nagy örömben Elíjáhu kelyhéhez kapott. Talán tévedésből, de lehet, hogy azért, mert háromszor annyi volt benne, mint a saját poharában.

* Részlet az Erdélyi Cionista Kulturközpont kiadásában megjelenő, Rasiról szóló regényes életrajzból.

A mi szabadságünnepeünk

Irt: PISTINER EFRAIM

Kint a nagy világban a háboru vihara tombol. Minden idők legvéresebb éposza kezdődött és az emberiség lavinaszerű káros borzalmait érzi. Két hatalmas ellenféli élet-halál harcban áll szemben egymással; egyik oldalon állanak az európai demokráciák, a másikon a nemzeti szocializmus; a két irányzat rettenetes harcra bocsátkozott és mindkettő a „szabadság” igéjével. E „szabadság” nevében Közép- és Kelet-Európában a zsidóság milliói a legborzalmasabb elmerülés előtt állanak; e szabadság nevében zárják el a mindenünnen elzavart szerencsétlen menekülteket, akik a pokol kinjait szenvedik végig. Ama nép leszármazottjai ezek, akik négy évezreddel azelőtt elsőik voltak a szabadságésgmék hirdetésében.

Mégis milyen különbséget látunk a mai és az akkori idők között!

Napjainkban, a legmagasabb kultura korszakában, a háborus hatalmak azt vetik egymás szemére, hogy imperialista okokból ragadtak fegyvert, a harcot akarták, nem pedig az igazi szabadságésgmét.

Régen, a vad műveletlenség idejében. Egyiptomból kivonuló hatszázharcos harcos ősiük sokkal humánusabban értelmezte a szabadság ésgmét. Amikor elérték a szabadság földjét, nem zavarták el az elleneséget földjéről, mint ahogy azt az ellenfelek annakidején megcselekedték, nem fosztották meg őket a kenyeret adó földtől, hanem ott hagyták őket javaik gazdaságában és a sivatagba vonultak.

A népek történetében egyedülálló eset volt, amikor a szabadság ésgméje a maga ragyogó tisztaságában mutatkozott. Egész egyszerűen minden pompa nélkül: szimbóluma a lechem oni, a *nyomorúság kenyere*, vagyis a pászka. Ez a pászka különösképpen évről-évre emlékeztet bennünket a szabadság ünnepe. Nemzedékről nemzedékre ismétljük magunkban a tanulságos ésgmét, amely jobban emlékeztetünkbe vésődött, mint a márványból és ércből faragott művészi emlékek. Egyetlen jelkép sem rajzolta ki egy nép sorsának szimbólumát annyi kézzelfogható igazsággal, oly messzelátó prófétai erővel, mint a kovász-talan kenyér.

Gondoljunk csak meg, mi történt! Példátlan önzetlenséggel hajították el maguktól a föld minden drágaságát, hogy elérhessék a szellem kincseit. Ezt pedig el is érték; nemcsak maguk, hanem az egész emberiség számára. Am az emberiség, az ő tökéletlenségében, e kincsünk miatt a gyűlölet céltáblájává avatott bennünket. Hiszen békés nép voltunk, amely szeretettel és szorgalommal művelte földjét és saját kezemunkájával hozta ki a földből a mindennapi kenyeret. Nem kapzsiság, nem imperializmus, nem más népek fölötti uralom irányította törekvéseinket. Üdvözlésünk igéje: Salom — béke, eszménk: az erkölcsi igazság. E gondolatokkal keltünk, ezekkel a gondolatokkal állottak őseink az eke szarva mellett és ezekkel pihentek meg szőlőjük és fügefájuk alatt.

Egy napon megröghantak bennünket a rómaiak, feldúlták államunkat, tempiumunkat és egész életünket. A felebaráti szeretet helyébe a tirannizmus lépett és legjobbjainkat fogságba hurcolták. Ez volt az ő szabadságharcuk tökéletlensége. Az események későbbi során vallásunk miatt üldöztek és kioztak bennünket, az inkvizíciók népünk ezreit máglyahalálra ítélték és a keresztes háborukban is nagy tömegei a zsidóknak szenvedtek mártírhalált. Ellenségeink, amikor megtizedeltek bennünket, büszkén mondták: „Szabadságharcot vívtunk az eretnekek ellen!” Am a zsidók, akik megmenhették életüket, továbbra is salom-mal üdvözölték egymást és az emberszeretetre gondoltak.

A félreértett kereszténység nevében zavartak bennünket városról-városra, elzárták a föld megművelésétől és rákényszerítették bennünket az üzletkedésre és a

pénzszerezésre. Mindenütt mi voltunk minden szerencsétlenség bünbákja, mégis „salom” maradt a köszöntésünk és hajlott hátunkkal továbbra is kezünkben tartottuk a kultura és a civilizáció magasán lobogó fátylóját.

Ha a zsidó történelemben lapozunk, akkor látjuk, mekkora áldozatokat hoztunk idegen oltárokon, minden elnyomatásunk és üldözésünk ellenére. De nemcsak a mi történetünk tudja ezt, hanem más népeké is.

1870 június 26-ikán gróf Bethlen Miklós a „Diplomatische Wochenschriftben” többek között a következőket írja:

„Pesten két várost találunk, az egyik része európai kereskedelmi város — ez a zsidók városa. A másik rész faluhoz hasonlít — ez a magyarok városa. Mindaz, ami Pesten a civilizáció műve, mindazt, amit európai kulturaként lehet megítélni, a zsidó szellem és a zsidó pénz hozta létre.

Ha Pesten nem lennének zsidók, akkor a főváros egy nagy Debrecen nivóján állana és a vármegyei urak bizonyára sárban és homokban gázolnának.”

Egy másik cikkből való a következő idézet:

„Amikor a magyar zsurnalisztikát európai nivóra akartuk emelni, kénytelenek voltunk egy féltucat zsidót importálni a sajtó megszervezésére és napi munkájára. A közélet minden területén látjuk a zsidókat nagyszorgalmasan dolgozni és háboruszkodni a sötétség régi szelleme ellen. Több zsidót, több világgósságot!”

Az ilyen nemzsidó beismerést azelőtt Európa számos államában lehetett hallani. A köszönet majdnem mindenütt ugyanaz. Főlöleges megnevezünk. De ha legalább megadnák nekünk azt, amit elbocsátott szolgálkakkal gyakorolnak, hogy visszamehetnek abba az országba, ahonnan jöttek! Am ettől is meg akarnak fosztani bennünket. Mi, zsidók azonban mégsem beszélünk hitvány hájátlanságról, négyezer éves szabadságésgmünk magaslatáról néve, mondjuk: A világ bármennyire is elsötétítheti a mi egzisztenciánkat, bármennyi ütessel is viszonzozza a mi békeigyekezettünket, egyszer mégis vége lesz a világ tökéletlen-

ségének és az általunk hirdetett emberszeretet fog diadalmaskodni. Lehet, hogy ez a gondolat a borzalmas háboruk idején legkevésbé aktuális. Am a peszachi ünnep, az emberiség első szabadság-ünnepe, emlékeztet bennünket a szabadságra már az évszak miatt is, amelyben megünnepeljük. Nincs még egy évszak, amely a történeti tökéletlenséget jobban kifejezné, mint a természet nagy ellentmondásának ez az ideje, amikor ugyanis a természet kibontakozik a tél sivárságából, hogy ujjaéledjen. A természet mutatja, hogy amikor az egyik oldalon tavaszi virágok illatoznak, ugyanakkor más oldalon még sűrű hótömegek állhatnak. Egyszer azonban ezek a hótömegek is engedelmessé válnak a Természet törvényeinek és a tavasz hívásának. Szomorúságban éljük ezt a korszakot, de inkább hisszük, mint valaha, hogy a borzalmas háboru után végül is Micha próféta jóvendőlése teljesülni fog: „Kardjaikat pedig ekévé változtatják, lándzsáikat pedig sarióvá; egy nép sem fog a másik ellen fegyvert fogni, nem fogják tanulni a háboru mesterségét. És mindenkinek meg lesz a maga országa és félelem nélkül fog lakni mindenki az ő szőlője és fügefája alatt.”

Az örökös lágáború admirális kabinet elni

Miután e maiskolába korában abni a katonuntatta, ho tatkozott e

Egy hón besorozása ról, hogy forradalmá lott. Szépn mez, Cabal pos hőste Chiaraban, völgyeiben, cok duinak deas virág

A kubai várják kre Az európai szották B szár szive Churchill ten belül harcaiban. ellen és m ge voit a Ezrede rov

Az ang kellett feg oda sietett vasrohamb ezeltől, Az ként beszé

Churchill a feketékk kább úrság Morning E kat küldöt Tudósít nekben fes get és „T Mahomed Napoleonj

Egy év Churchill relve” Dé sitó, am T lentálni a te magát

1899 no ták a pár Churchill ejtették. I ballal ver élete nem képzelné b — irta fe fogoly sz elkövetés, azután ké tedet”. És

A fogol egy rohan vetette ma belsejébe. el. Azután csavargott díjat tüzt ragasztott fel tudják

Hosszu landokon országot Kalandj le s miut burok elle igazságtal lapjában. nem akad ning Post óriási nép chill az a volt.

Mint a Parliament selő a szo de után, N

KÉT TESTAMENTUM

*

Az egyiket egyszerű kisvárosi asszony-ság fogalmazta. Névszerint Frumet Wolf, a kismartoni Wolf-familia ősanja. A másik hasonlíthatatlanul magasabb helyről került ki. Rabban sel kol bené hagolának nevezik szerzőjét; az egész galut tanító-jának: Rabbi Móse Szófer a neve, pozsonyi főrabbi volt és Chatam Szófer című halachikus művei tették megérdemelten világhíressé.

A két testamentumot a régi vallásosság szelleme kapcsolja össze. Mind a kettőből, a kismartoni öregasszonynak és a pozsonyi géniusznak végrendeletéből töretlenül, hamisítatlanul árad az ősi zsidó hit. A racionalizmus csábításai és a valási reform-törekvések viharai nem tudtak egyikük lelkéhez sem hozzá férközni. Frumet Wolf inti a gyermekeit, hogy erkölcsösök és istentfélők legyenek, mert e kettő nélkül nincs igaz boldogság e földön és teljes nyugalom a másvilágon. A rabbi Móse testamentuma az utolsó pont egy áldásos élet után, amely az asszimiláció elleni eredményes harcnak volt szentelve.

A kismartoni végrendelet

Frumet Wolf asszony testamentuma nagyjában-egészében így hangzik: „Kelt Kismartonban 1830 szeptember 8-án.

Kedves gyermekeim, az utolsó akaratom közlöm itten. Lesznek köztetek, akik nagyobb jusban reménykedtek és megint mások, akik feleslegesnek ítélik majd, hogy egyáltalában testáltam. De nem cselekedhettem másképp. Lehetetlenség mindenki-nek kedvében járni és igazságtalanság és ostobaság végrendelet nélkül odébbálni szereteteink köréből. Mert ezzel a szokásra és jogra marad a vagyon elosztása; ezek pedig nem ismernek különbséget.

Tudom, becsületes, szófogadó és irántam való szeretettel teli gyermekek vagytok. Elvárhatom tehát tőletek, hogy illő tisztelettel fogjátok fogadni, amit elrendeltem és nem fogjátok megmásítani az akaratomat.

De hátha tulbecsültelek benneteket? Hát ha gyermeki ragaszkodásotok nem fog tulélni engem? Hátha a frissen szerzett örökség el fogja feledtetni veletek az elhalt anya utolsó akaratát?... (Itt rendelkezések következnek, amelyek Frumet asszony végső akaratának érvényét biztosítják.) Tudom, hogy nincs alapja a gyanumnak, sejtem, hogy megbántottalak benneteket, drága gyermekeim, a gondolat-lal, hogy nem lesztok szófogadók, hiánvozni fog belőletek a kegyelet. De nem szabad rossz néven vennetek, ha egy aggodó anya mindenképpen biztosítani akarja, hogy minden úgy fog történni, ahogyan ő

utolsó rendelkezésével előírta.

Tanítani, életbölcösségre oktatni lenne most kedvem benneteket. De valamennyien felnőtt emberek vagytok már. Nem állhatok tehát oly tanításokkal, amiket kiskorú gyermekekre szoktak pazarolni. Beérem tehát néhány általános, de nagyon fontos utbaigazítással:

Mindenekelőtt jóerkölcsökre, istenfélelemre intelek benneteket. E kettő nélkül nincs teljes boldogság a földön és nyugalom és jutalom a másvilágon. Legyetek elégedettek sorsotokkal, azzal, amitek van és jövedelmetekhez igazodjatok életmódotokban. Eljetekek békességben az emberekkel és egymás között. Ügyeljetekek, nehogy civódás bontsa meg családotokat! Tartások össze, támogassátok egymást tanácsal és cselekvéssel. Egyre jobban és szorosabban kapcsolódjatok össze. Szükségeitek van egymásra és fokozottan ez lesz a helyzet, amikor anyátokat kiszakítja közületek a halál, ha megszünik a központ, amely körül eddig csoportosultatok. Eljetekek boldogul és fogadjátok ezen az uton is áldásomat. Mindhalálig hú anyátok: Frumet Wolf.

A Chatam Szófer végakarata

Istennek kegyes segedelmével, 5597 kizs lév 15-én. (1836, november 24-én.) Az ember nem tudhatja, meddig adatott meg számára, hogy Isten szellemében cselekedhessék. Igyekeztek tehát, fiaim, lányaim, vejeim, unokáim és azoknak gyermekei, hogy egyre több tudást gyűjtsetek Isten tanából és ezzel emeljetekek Urunknak tekintélyét. Mert ez az élet voltaképpen célja.

Kerüljetekek a rossz utakat, sohase tartatok közösséget az ujtásra törökkel, akik büneink sokasága miatt eltávolodtak az Örökkévalótól és az ő törvényeitől. Rabbi Móse Dessau (a Mendéissohn) könyveihez ne nyuljatok és akkor nem fogtok sohasem rossz utra tévelyedni.

Tanulmányozzatok a Szentírást Rásinak magyarázatával, a Tórát pedig a Rámbán magyarázatával és oktátok rá gyermekeiteket; mert ez vallásunknak főforrása. Ha éhség és nyomor törne is rátok, ne ren düljetekek meg hitetekben: a Jóisten meg fog védeni benneteket. Álljatok ellen minden kísértésnek és ne kövessétek a bálványokat; ne essetek eszetekek báiványozásába sem. Lányaitok olvashatnak német nyelvű könyveket is, de csak olyanokat, amelyek mestereink tanításainak szellemében íródtak. Másféleket semmiesetre sem. Tartások feltétlenül távol magatokat a színházaktól. Ezt a leghatározottabban megparancsolom nektek!

Ha az Ur földi javakkal áld meg benneteket, ne büszkéljetekek velük az igaz

emberekkel szemben. Isten őrizzen meg ettől benneteket! Ne felejtsetek, hogy valamennyien Ábrahám gyermekei, Mózes tanítványai, Dávid király szolgálai vagyunk. Ósatyánk így szólott: Por és hamu vagyok! Mesterünk kijelentette: Mik vagyunk mi? Királyunk mondta: Féreg vagyok és nem férfi. És a Messiás, akire várunk, számaran nyargaló szegényember léssen!

Szorgoskodjatok Isten tanának tanulmányozásában és oktassátok reá a népet. Ne legyetek tulszerények, hanem terjesszetekek azt a keveset, amivel az Ur megáldott benneteket. Am mindig azzal a tiszta szándékkal, hogy csakis Isten dicsőségét akarjátok őregbíteni.

Óva intelek benneteket: zsidó neveteket, nyelveteket és ruházatokat nehogy megváltoztassátok! Jáákób épen érkezett meg Sziechembe, — legyen a jeiszavatok.

Ne aggódjatok, mert nem hagyok vagyont, gazdagságot rátok. Az árvák atyja gondoskodni fog rólatok is; nem fog elhagyni benneteket. Isten tanával ne hivalkodjanak s ne aiaconyítsátok le a kenyérkereset eszközévé. Ne csapjatok fel vándorprédikátoroknak, akik pénzért járnak városról-városra és ne tülekedjetekek állások után. Sohsem mondjátok: Az idők megváltoztak! Régi atyánk van, aki sohasem változott meg és sohasem is fog megváltozni.

Szeretett községre, Pozsonyra, Isten áldását fohászokodom le az égből. Isten áldjon meg benneteket, hiveim áldásainak bőségzarujából.

Egyre támogattatok tanítói tevékenységemben, hivatalomnak betöltésében, 5567 (1806) kezdete óta. Ezernyi tanítványt tudtam így nevelni és az igaz valást messi földön voltam képes terjesztetni. Főiskolámat bölesen támogattátok, tanítványaimat elláttátok étellel-itallal és gyermekeiteket tanulásra fogtátok...

Kérlek benneteket, ne hagyjátok két éven tui betöltetlenül a rabbi állást. Istüfélé, hithü tudóst nevezetekek ki, aki eretnek írássokkal nem bibelődik. Sohsem prédikáljon a néplyelven, hanem azon a nyelven szónokoljon, amit tölem is hallottatok és mestereink szellemében, akiknek emlékezete áldott. Ne hajoljon meg a tekintély előtt és ne fogadjon el megvesztegetést, még szóbeli vesztegetést sem, ha itélné kell...

Az imarend és a zsinagóga rendje mindörökké változatlan maradjon, senkisé meg részkekdjék a megváltoztatás szándékával az épülethez, vagy az imához nyulni.

Te pedig, Urísten, véd meg népedet, Izraelit és benne Pozsony lakosait, ajándékozd meg őket jóléttel, dicsőséggel, istenfélé, törvényttiszteelő léttel, mig megjón a Megváltó! Amen. (G. S.)

WINSTON CHURCHILL

Írta: HÁTSZEGI ERNŐ

Az örökifjú Winston Churchill, az új világháború legnépszerűbb alakja, a brit admirális első lordja, az angol háborús kabinet elnöke, elmúlt 60 éves.

Miután elvégezte az elemi iskolát, katonaiskolába iratkozott be, amelyet 20 éves korában abszolvált. Nem tudott megbékülni a katonaiskola fegyelmeivel s főleg az untatta, hogy a láthatáron sehol sem mutatkozott egy valamire való háború.

Egy hónappal a 4-ik huszárezredbe való besorozása után, újsághírből értesült arról, hogy Kubában forradalom tört ki. A forradalmárok élén Santa Lucia márkái állott. Szépnevű emberek, mint Maximo Gomez, Caballero de Rodas, Martinez Campos hőstettekét visznek véghez Santa Chiarában, Mausanillóban, Pinal del Rio völgyeiben, Santiago Los Vegasnál. Harcok dülnek a holdvilágos éjszakában, orhideás virágmezők között.

A kubai harcosokat babérkoszorúkkal várják kreolbőrű, tüzes szemű szenoríták. Az európai opera színházak szériákban játszották Bizet „Carmen“-jét. A fiatal huszár szíve nem bírta tovább. Winston Churchill szabadságot kért és három héten belül már részt vett a távoli sziget harcaiban. Talán azt sem tudta, hogy ki ellen és miért harcol... De hamarosan eleget volt a kubai romantikából, hazatért. Ezrede rövidesen Indiába indult.

Az angoloknak nemsokára Afrikában kellett fegyvert ragadniuk. Churchill is oda sietett. Részt vett az omdurmani lovasrohamban, amelyről három évtizeddel ezelőtt, Anglia legragyogóbb haditetteként beszéltek.

Churchill ezután Szudánba került, ahol a feketékkel háboruzott. Itt azonban inkább újságírói működést fejtett ki és a Morning Postnak rendes haditudósítókat küldött.

Tudósításaiban nem a leghizelgőbb színekben festette le az angol hadvezetőséget és „The River War” című könyvében Mahomed Ahmet szultánt, mint Szudán Napoleonját írta le.

Egy év telt el. Kitört a bur háború. Churchill „revolverrel és ceruzával felszerelve” Délafrikába indult, mint haditudósító, ám Transvaalba érve, nem tudott elmentálni a fegyvercsörgésnek és belevetette magát a harcokba.

1899 novemberében a burok körül fogták a páncélvonatot, amelyen rajta volt Churchill is, adáz küzdelem után foglyul ejtették. Internálták és a táborban fociballal verte agyon az időt. A foglyotábor élete nem volt neki való. „Nem lehet elképzelni butább és lealacsonyítóbb dolgot — írta feljegyzéseiben — mint egy hadifogoly szerepét. Először minden lehetőséget elkövettem, hogy megölgd az ellenséget, majd azután kéréd őt, hogy hagyja meg az életét”. És elhatározta, hogy megszökök.

A foglyotábort körülvevő magas falról egy rohanó tehervonat egyik vagonjára vetette magát. Sikerült bekuszni a vagon belsejébe. Egy gypju-zsákban rejtőzött el. Azután leugrott a vonatról és napokig csavargott az ellenséges földön. A burok díjat tűztek ki a fejére. 3000 példányban ragasztották ki a körözött fényképét, hogy fel tudják ismerni.

Hosszu éjszakákon át fantasztikus kalandokon esett keresztül, amíg sikerült az országot elhagynia.

Kalandjait a „Morning Post”-ban írta le s miután meggyőződött róla, hogy a burok elleni háború mély embertelenség és igazságtalanság, ezt is kifejezésre juttatta lapjában. Hazaáruhással vádolták. Am ez nem akadályozta meg abban, hogy a Morning Post haditudósítóját abban, hogy óriási népszerűsége tegyen szert. Churchill az akkori (1900) idők Lindberghje volt.

Mint a konzervatív párt jelöltje kerül a parlamentbe. A fiatal konzervatív képviselő a szociális reformok híve. Első beszéde után, Massingham újságíró ezeket írja

róla: „Mister Churchillből miniszterelnök lesz és remélem, hogy egy liberális kormány miniszterelnöke.”

Három szesszió belülről Churchill és a konzervatív párt közötti ellentétek annyira kiéleződtek, hogy beszédei tartama alatt a konzervatív képviselők elhagyták az üléstermet, de ott maradtak a liberálisok, hogy tapsoljanak ellenfelüknek.

1905-ben már, mint liberális jelölti magát. A konzervatívok vereséget szenvednek és Churchillt újra árulóként bélyegzik meg.

Winston Churchill belép a liberális kormányba, amelyben a gyarmatügyi alminiszteri tárcát veszi át. Nemsokára kereskedelmi, majd belügyminiszterre nevezik ki. Mindezen állásaiban izzó energiáról és szélsőséges radikálizmusról tesz tanúságot. Lloyd George-zsal, a kormány bal-szárnyát képviselik. Churchill nevéhez fűződik az afrikai koloniák, Irország autonómiájának, a munkaidő csökkentésének, a szegények biztosításának törvényjavaslata.

Lloyd George, Churchill segítségével készíti el 1909-ben híres, forradalmian újszerű költségvetését és a fiatal képviselő aktív részt vesz a Lordok Háza elleni kíméletlen harcban. Beszédeiben megfenyegeti a lordokat s egy alkalommal I. Károly máglyáját igéri a „hercegek pártjának”.

Churchill a külpolitikában is ugyanilyen radikális. Egyike volt azokban az időkben Európa pacifista vezéreinek. Lloyd George val azt hirdetik, hogy a „német militarizmust” az angol reakciók találták ki.

1911-ben a Pantera nevű német ágyú-naszád tüntető felvonulása a marokkói vizekben, majd az agadiri incidens valóságos forradalmat idézett elő a pacifisták táborában. Churchill is arra a meggyőződésre jutott, hogy a háború katasztrófája küszöbön áll s hogy Angliát nagy veszedelmek fenyegetik. E meggyőződése készteti arra, hogy átvegye a tengerészeti minisztérium tárcáját s előkészítse a közeledő háborúra az angol flottát.

Az 1914. évi kormányban Churchill a haditengerészet minisztere. A háború kezdetén a szövetségesek vezetésében hiányzott a szervezetség. A miniszterek veszekedtek, a tábornokok nem értették meg egymást. Lloyd George Asquith ellen áskálódott. French tábornok nem volt hajlandó Kitchenernek alávetni magát, Kitch-

ner generális nem teljesítette a kormány utasításait. Asquith kabinetfőnöke stereotip választ adott az érdeklődőknek: „wait and see” (várjunk és meglátjuk) és közben Dickenst olvasta.

Am a német seregek Párizs felé nyomultak. A beiga erődítmények sorra feladták a harcot, Churchill megírta később, hogy augusztus 24-én Kitchener tábornok Namur elestekor berontott hozzá és „...az volt az érzésem, hogy megsiketült, úgy nézett ki, mintha bunkós bottal tarkón ütöték volna. Szemei kidülledtek, nem tudott beszélni, hörgött...”

A haditanács mindenféle terveket készített. Churchill azt javasolta, hogy Amerikában szervezzenek önkéntesekből hadsereget. Mindenki azon a véleményen volt, hogy Párizs menthetetlen.

De a közvetlen veszély elmúlt és az angol flottának sikerült megszerveznie a blokádot. A brit hadihajók biztosították az angol seregek átkelését a csatornán, az eljárást a tengeren keresztül és a nyugati front meg volt mentve. Churchill szervezőereje győzött.

Churchillt mégis súlyos csapás érte a világháború kezdetén, (1914 december 16-án) egy német hajórajnak sikerült észrevétlenül megközelítenie az angol partokat és két várost bombáznia.

A támadás után kiadott kommunikében a brit admirális hivatalosan azt jelentette, hogy az angol hajóhad el akarta vágni a német hajóraj visszavonulásának útját, amelynek azonban sikerült a sűrű köd leple alatt elmenekülnie. A partok bombázása számos civil életét oltotta ki és ez a tény nagy felháborodást váltott ki az angol közvéleményben, a tengerészeti miniszter ellen, „aki nem látta előre a támadást.”

Csak a háború után kerültek nyilvánosságra ennek az epizódnak a részletei: A háború alatt mindkét fél kémei erősen dolgoztak. Churchill is informálták a kémei, a német támadás időpontjáról. Azonnal értesítette Jellicoe admirális, hogy négy nehéz és 6 könnyű német cirkáló, valamint három aknaelhelyező december 16-án elindultak, hogy megtámadják az angol partokat.

A német hajóraj megsemmisítése céljából az admirális az angol hadihajóhad egyharmad részét küldte ki a tengerre. Am a német ellenkiszervezet megtudta, hogy nagy angol erők készülnek megtámadni a német rajt. Erre a német admirális új tervet készített elő, amely, ha sikerül, az

angol hadiflotta megsemmisítését vonta volna maga után.

December 16-án, Hipper admirális elindult egy hajórajjal, hogy magára vonja az angol flotta figyelmét.

De ugyanakkor Helgoland szigetéről, eloltott lámpákkal indult el Ingenol admirális parancsnoksága alatt, a teljes német flotta azzal a céllal, hogy a Hipper admirális üldöző angol hajóhadat hátba támadja és megsemmisítse.

De ember tervez, Isten végez. És az Isten sűrű ködöt küldött az Északi-tengerre, amely szétszórta a két ellenség erőit.

Az első jelentést Churchill a furdőszóban kapta meg. „A távirattal a kezemben ugrottam ki a kádból és futottam a minisztertanács ülésére” — írta később. — Kétpercenként érkeztek a táviratok. A bombázott városokból, halottakról és sebesültekről, a tengerről, amelyek még elszomorítóbbak voltak: „A köd egyre sűrűbb, a német hajóraj elmenekül.”

De, ha Londonban nagy volt az elkéseregés, Berlinben sem volt kisebb. Az öreg Tirpitz admirális néhány hónappal később ismerte be: „December 16-án Jugenol kezében tartotta Németország sorsát. Ma is érzem, mint reszket a kezem, ha ezekre a percekre gondolok...”

A Dardanelláknál bekövetkezett vereség csak megtépte Churchill helyzetének tarthatatlanságát, aki végül is kénytelen volt benyújtani a lemondását. Ugy a barátok, mint az ellenfelek befejezettek tekintették Churchill Winston karrierjét.

Az elkéseregett fiatal államférfi elhagyta a liberálisokat és visszalépett a konzervatívpartba.

Es ime, Churchillnek újra feljött a csillaga.

A jelenlegi háborúban — amelynek be-
következését oly régen jóslta be, — Churchill vette a kezébe a központi irányítást. Már mint képviselő nagy mértékben befolyásolta a határozataiban a Chamberlain-kormány politikáját.

A fiatalos temperamentum és szenvedélyektől fűtött, kalandvágyó ifjúból, érett, megfontolt, szamitó, higgadt és mindenre elszánt államférfi lett. A transvaali gypjuzsák kalandosmultu utasát máris a „győzelem miniszterének” nevezik Angliában, aki biztos kézzel irányítja a jéjjel-nappal, szárazföldön, a levegőben és különösen a tengeren, a szövetségesek háborúját.

A lemondás paradicsomában

*Kiégett vágyak vulkánja mögöttem
viharok tüzes emléket idézi,
fülem még zúg, szívem még néha dobban,
de a tavasi sokadalomban
vágyam a vágyakat meg sem érti.*

*A lemondás kéklő paradicsomában
kigyó nem sziszeg már, haraszt nem zörög.
Mosoly virul a kacajok sirján,
felém lemondón int a Sátán,
tudván, hogy borom már örök.*

*Béke beszél ajkaimról, testvér,
nem vad csömör és kiábrándulás. —
A hegyek és erdők nyugalma bennem,
bölcs vagyok, mert bölcseltem sincsen
s életem már csupa áldomás.*

*A mindentértés borus gesztusával
immár testvérek végleg bucsuzom —
Ott túl a vágyak, szenvedelmek gátján
a Boldogság árnya sötétlik a vártán,
időkön át és minden korokon.*

*A megjárt kinok és örömök utján
lépteim nyomát temeti a szél.
Előre tartok, hol a Vég nagy árnya
borul a borongó elmúlásra
és hiábavalóságról beszél.*

*Mi bennem élt: a komor szeretet
kibomlik most, mint friss tavasi ág —
Illatával mind átfogja őket,
a sorsomat szívemért szeretőket,
míg szemem a titkos mérésegekbe lát.*

SALAMON LÁSZLÓ

Szabó Jenő R.T.
textil és divat-áruház Cluj

Szabó Imre: „Simon Kancellár“-ja

Írta: Dr. LÓVY FERENC

Nemcsak könyveknek, de mozgalmaknak is megvan a maguk sorsa. Az egyik néha egész véletlenül világhírré tesz szert, a másikat meg alig ismerik, vagy ami még rosszabb: félreismérik. Ezek között elsősorban áll az erdélyi szombatosság története. Az ember alig akarja elhinni. Itt Erdélyben a XVI. század végén keletkezik egy új vallás, amely néhány évtizeden át él, terjed és egy értékes irodalmat termel ki, melyből másfél évszázaddal a könyvnyomtatás feltalálása után egy betű sem jelent meg nyomtatásban egészen napjainkig, mikor már ez a szombatosság, mely itt keletkezett, teljesen és végleg megszűnt. Igaz, hogy a XVI.—XVII. században képtelenség volt keresztény környezetben ilyesmit akarni vagy megtűrni, amit a szombatosság akartak: **visszatérni Mózes törvényéhez!** A reformáció után ugyanis Luther csak egy bizonyos fokig reformált, azaz alakította át visszafelé a vallást, Kálvin már tovább ment, még tovább pedig az erdélyi Dávid Ferenc, az unitárius vallás megalapítója és első püspöke, aki már a Krisztus-imádást is elhagyja, mert az a Bibliában sehol sincs előírva. Erre az összes többi keresztény felekezetek összefogtak, az öreg, beteges Dávid Ferenc püspököt elfogták, Déva várában elpusztulni hagyták, a megrettent unitáriusok pedig újból elfogadták a Krisztus-imádást, amiről valóságban nem is mondtak le.

De a reformáció mozgalma, mely Németországból kiindulva Magyarországon át Ardealba jutott és itt a Kárpátok koszorúján mintegy megtorpant, nem szűnt meg. Luther a nép kezébe adta a Bibliát, hogy olvassa és ítéljen maga. Ezt meg is tették. Ott pedig a többek között az áll: „Emlékezz meg a szombat napjáról, hogy azt megszenteljed!” Sokan elkezdtek tehát a vasárnapot nem tartani és a szombatot ünnepelni. Ezért nevezték őket **szombatosoknak**. De tovább olvasva a Bibliát és látva, hogy az Új-Testamentum folyton az Ó-Testamentumra hivatkozik, kezdtek az Ó-Testamentumot, főleg Mózes ötkönyvét az Új-Testamentum fölé helyezni és így akaratlanul és öntudatlanul is mind

jobban közeledtek a zsidósághoz, amiért is **zsidózik**-nak nevezték, illetve csufolták őket. **Ezen mozgalomhoz azonban a zsidóságnak semmi köze nem volt, sőt tudomása sem volt róla.** A zsidóság nem is segítette volna őket ebben, hiszen vallása tiltja, hogy nemzsidókat hitére csábítson; de elképzelhetetlen következményei is lehettek volna a zsidóságra, ha ilyesmire csak gondolni is mert volna. Ardealban ezidőszentig ugyanis csak csekély számú zsidó tartózkodott, egyetlen rabbiról sincs tudomásunk e korszakból. Csakis így érthető az a különben megmagyarázhatatlan tény, hogy míg Bethlen Gábor, Ardeal legnagyobb fejedelme zsidókat telepit országába, kiknek oly jogokat biztosít, amelyekért sok mai európai ország zsidósága megirigyelhetné őket, sőt az ardeali törvénykönyv az u. n. „Aprobata Constitutio“ 82-ik cikke törvényesen intézkedik szabad kereskedelmükről és a Fehérvárt lakhatásukról: ugyanezen törvénykönyv (IV. I) a **zsidózást** fej és vagyonvesztés terhe alatt tiltja. Tehát a zsidózás nagyobb bűn, mint a zsidóság!

A szombatosság főleg a székelység között gyorsan és nagyon elterjedt, (románok, szászok nem voltak közöttük), azonban nem voltak megszervezve és nem voltak megfelelő vezetők. Inkább titokban tartották és gyakorolták és jóformán mindegyik egy-egy törvényesen elismert keresztény felekezet tagja volt. Még alapítójuk és legfőbb emberük is. Ezért nem ismerik, sőt félreismérik őket és mozgalmukat. Így **Kemény Zsigmond**, ez a mély gondolkodású erdélyi eredetű író „A Rajongók“ című regényében egy képzelt, de a valóságban sosem létező szombatos mutat be, **Jókai Mór** pedig egy rémalakot az „Egy az Isten“ művében. **Móricz Zsigmond**, aki tőlem kért és kapott szóbeli és írott adatokat a szombatosokról és egyetlen kimagasló vezérükről, szintén fantáziája és nem a tényleges adatok után indult.

Nagy dicséret illeti meg **Szabó Imrét**, aki legújabb könyvének, melyet találgán korrajznak nevez hősül **Péchi Simont** választotta és „Simon Kancellár“ munkájával rá-

mutatott Ardeal egy eddig még mindig nem eléggé méltatott nagy fiára. Mint üstökos, úgy vonult át Erdély egén. Nem tudjuk, hol és mikor született, ami még érthető. De azt sem tudjuk, hogy a független Erdély ezen egyik legkiválóbb és legműveltebb embere, aki nyolc évig volt Transylvania kancellárja, akinek hat vármegyében voltak óriási birtokai és aki rokonságban volt Erdély jóformán valamennyi főúri családjával, hol és mikor halt meg. Péchi volt a legnagyobb ardeali hebraista, aki nemcsak a Szentírást értette az eredetiben, de értette és földolgozta Rási, Ibn Ezra, Kimchi stb. kommentárjait, máig is az egyetlen született keresztény ardeali ember, aki értette a Talmudot, ismerte a Sulchan Aruchot, fordította először magyarra nemcsak a Szidurt (zsidó imakönyvet) és a Machzor (zsidó ünnepi imakönyv) egyes részeit, hanem **versben** fordította magyarra a középkori zsidó költők műveit, harmadfél századdal megelőzve Kecskeméti Lipótot és Patai Józsefet, még pontosabban: a középkori zsidó költőknek bármily nyelvre fordított. Lefordította és rabbinikus magyarázattal látta el Mózes ötkönyvének egy részét, melyről **Blau Lajos**, a közelmúlt egyik világvonakozásban is legnagyobb zsidó tudósa azt mondta nekem, hogy ez ideig a Péchi munkáját tartja a Biblia legjobb magyar fordításának. **Bod Péter**, az első magyar irodalomtörténész, a „Magyar Athenas“-ában megemlíti, hogy Péchi öregkorában elkezdte a Bibliát magyarra fordítani és abba halt meg. (Évtizedek óta hever nálam e munkának betűhű másolata Péchi sajátkezű írásból másolva, — olyan írásból, mint a „Simon Kancellár“ címlapján látható, — de nem tudom kinyomtatni és valószínűleg én is a kiadásban halok meg, mint Péchi az írásában). 1914-ben az Izr. Magy. Irodalmi Társaság kiadásra elfogadta tőlem Péchi rabbinikus írásait, melyeket lemásoltam, bevezetéssel és jegyzetekkel láttam el. 1918-ban Blau Lajos rektor kezéből átvettem, hazahoztam, mert a kiadásra nem volt többé kilátás. Azóta nyomdakészen és is itt pihen.

Szabó Imre, a vérbeli író meglátásával

nem tudományos ismertetést írt Péchi Simonról a nagyközönség számára, hanem alapos tanulmány után megrajzolja e kivételes nagyságu férifü alakját, arculatát, (arckép, rajz sem róla, sem Dávid Ferenczről nem maradt fenn) jellemét, művészi készséggel és mesteri módon a kellő háttérrel is. Alaposan ismeri nemcsak Ardeal történetét és az akkori viszonyokat, hanem általában a kor irányát és nevezetes eseményeit is. Szerencsés fogással összehozza Velencében Péchi **Leon de Modenával**, korának különös gondolkodású és életű egyik legnagyobb akkori modern zsidó tudósával, (tehette, mert Péchi naplójának ugy másfél század előtt nyoma veszett) és élénk varázsolja a velencei, általában az olasz zsidók helyzetét, majd konstantinápolyi tartózkodását írja le, fölvezetve a zsidók életét a szultán birodalmában. Mikor pedig mint kancellár és Bethlen Gábor bizalmasa Ferdinánd osztrák császár követeivel Pozsonyban tárgyal, lehetetlenség volna Szabó Imrétől kivánni, hogy el ne vezesse Péchi a „pozsonyi zsidó uccá“-ba, melyet ő — igaz, sokkal később — úgy írt meg, ahogyan kivüle senki más. És így megismerjük az akkori pozsonyi rabbit és hitközséget. Összehozza még Mihail Viteazul vajdával is, kit Targovistén meglátogat és akit méltó módon, de hízkelés nélkül jellemez.

Péchi Simon nem volt zsidó, sem zsidó eredetű, (mert ha csak egy csepp zsidó vér folyt volna ereiben, úgy irigyel, kik sem halmát, sem vagyonát, sem előkelőségét nem tudták nyugodtan nézni, bizonyára nem hallgatták volna el). Semmi sem mutatja Szabó Imre nagyvonalúságát jobban, mint az, hogy a szombatosság megalapítójának bemutatásával a szombatosság ismertetésének kapcsán a XVII. század zsidósága egyrészt érdekese, élénken összeállított filmképét tudja lepergetni szemünk előtt.

Nagy zsidó kulturmissziót végzett e munkájával, mert megtalálta a módját, hogyan kell népszerűen ismertetni a zsidó multat, melyből tanulságot vonhatunk le a jelenre és helyes utmutatást a jövőre. A zsidó olvasó nagyközönség bizonyára a megárdemelt figyelemre méltatja Szabó Imre ez újabb művét, de figyelembe ajánlhatjuk a nemzsidó olvasóknak is, akik a szombatosság és annak alapítója iránt érdeklődnek, mert Péchi Simon a független erdélyi fejedelemségnek egyik legkiválóbb és legnemesebb alakja.

ADY
MANON
75
101

Kornf
ció előtt
mondó
bizalm
talon a
Még ma
magas s
nem gá
hogy bó
gyar ko
Kornfe
nemes,
pestre.
csak ak
a korona
gyar ipá
belőle. U
volt: U
akit reb
dó-uccáb
Felér ak

Ez a r
Kornfeld
vezette
gyarul —
— talm
ez az ós
képpen n
De olyan
vállalhat
tékadó k
fer és a
arant a
próbás k
szerzésér
volt a ma
te. A ma
tudomány
ket a tar
tak. Nyil
volt igaz
igazolva.
neveztek.
nek. Már
Tehet az ó

Reb Ar
meg az u
ból könyv
törvényt
számérték
cime. De
gáonnak.
ban, Der
dialogusa
tázik bern
Amikor
irattak ap
író, Radn
zolja, hog
zsidófiubó
ügyi kapa
latot reb
lám-életre
Kornfeld
bátyja vol
és pálinka
olyan hire
zetében cs
kor megha
méitatta a
Reb Aron
Zsigmondn
legkedvese
reb Aron
tuba. Valak
kinzod mag
Egy kocsi
let így han
szegény em
hagyta mag
forintod, ho
Aron derűs
járt négy f
nek! Szólt
napsütésben
Vajjon a
anekdotázn

Mi, áskena
gelenkint az
vele végezz
jontovi imá
szerű dallam
Ez a szor
hető. A zsidó
nak benne; a
tot önti vers
ta expressis
leikkarim. H
Magyarul: Ez
tének és taná
Am a chász
a Jigdált. Ök
nusszal, kezd

Böngészés közben

*

Reb Aron Jenikau

Kornfeld bárók össze-vissza egy generáció előtt kerültek Pestre. Az apjuk, Zsigmond vándorolt be. Rothschildék küldték; az ő bizalmi emberüként jutott botrányos-fiatalon a Magyar Általános Hitelbank élére. Még magyarul sem tudott, amikor ebbe a magas stallumba csöppent. Mindez azonban nem gátolja Kornfeld Móric bárót abban, hogy bőkezű mecénása legyen a fajvédő magyar konzervativizmusnak.

Kornfeld Zsigmond persze nem volt sem neves, sem báró, amikor berobogott Budapestre. Cimet, rangot, temérdek kifizetést csak akkor szerzett, amikor állami bankár, a korona-valuta stabilizálója, a korszerű magyar ipar és közlekedés utengyvetője vált belőle. De cím és rang nélkül is előkelő ur volt: Unokaöccse rabbi Aron Kornfeldnek, akit reb Aron Jenikau néven ismertek a zsidó-uccában. Az pedig nem csekély „jichusz” Felér akár egy tucaut kutyabőrrel!

Ez a reb Aron 18 éves kora óta — a régi Kornfeldeknek hamar érett be a termés! — vezette az utolsó morvaországi jesivát, magyarul — hogy Móric báró is értsen belőle! — talmudiskolát. Goltsch-Jenikauban állott ez az ősi kultur-intézet, de reb Aron voltaképpen nem rabbi volt, hanem... pálinkafőző. De olyan rengeteget tudott, hogy nyugodtan vállalhatta a jesiva irányítását is. Két mértékadó kortársa, a pozsonyi rabbi Móse Szófer és a londoni báró Móse Montefiore, egyaránt nagyrabecsülte. Mégis reb Aron, hétpróbas konzervatív létére, világi ismeretek szerzésére is buzdította a tanítványait. Ez volt a magyar és a morva ortodoxok sibbolete. A magyar jesivákon nem tűrték a profán tudományokat és kiebudálták azokat, akiket a tanulmányozásukban ludasnak találtak. Nyilvánvaló, hogy a magyar jesiváknak volt igazuk. Legalább is a történelem őket igazolta. Mert a morva jesivák rendre eltűnéseket, a magyarok viszont mindmáig élnek. Már pedig egy zsidó intézménynek nem lehet az öngyilkosság a célja!

Reb Aron, Isten nyugosztalja, vakon élte meg az utolsó 17 évét. De csak úgy kapásból könyvet diktált le, amely 300 talmudi törvényt olvas ki a vonatkozó bibliai vers számértékéből. Cijunim ledivre hakabbala a címe. De publicista is volt. Az utolsó német gaonnak, rabbi Jáákov Ettingernek lapjában, Der treue Zionswächter-ben például egy dialogusa jelent meg. A konzervatív apa vitázik benne reformer fiával.

Amikor az elárvult Kornfeld-fiúk könyvet írtak apjukról — egy közgazdasági újságról, Radnóti József, vállalta, hogy megrajzolja, hogyan lett a goltsch-jenikau szegény zsidóitól Magyarország egyik első pénzügyi kapacitása — ezt a megtisztelő kapcsolatot reb Aronnal sem hallgatták el. A reklám-életrajzban ez áll róla:

Kornfeld Zsigmond eszményképe a nagybátyja volt: reb Aron Jenikau. Bölcs, tudós és pálinkafőző. Olyan tiszteletben állt és olyan híre volt, hogy a rabbinusok gyülekezetében csak állva beszéltek róla (!) és amikor meghalt a Timesben 30 soros nekrológ méltatta a munkásságát és a jelentőségét. Reb Aron bölcs volt és jó volt. Kornfeld Zsigmondnak egy róla szóló anekdota volt a legkedvesebb története: Forró nyári napon reb Aron gyalog igyekezett a szomszéd fatuba. Valaki megszólította: Reb Aron, mért kinzod magad ebben a rettenetes hőségben? Egy kocsi csak két forintba kerül!... A felelet így hangzott: Mert ezt a két forintot egy szegény embernek adtam!... A kérdező nem hagyta magát: Reb Aron, van neked még két forintod, hogy kocsi bérelhes vele!... Reb Aron derisen válaszolta: Ezért adtam mindjárt négy forintot annak a szegény embernek! Szólt és tovább talpalt a forró nyári napsütésben...

Vajjon a Kornfeld bárói családban most is anekdotáznak reb Aron Jenikauról?

Jigdál

Mi, áskénáz zsidók, Jigdálai kezdjük reggelenként az istentisztelet és péntek este vele végezzük. Söt Kolnidre estéjén, meg a Jomtovi imádkozás végén is rágyujtunk népszerű dallamára.

Ez a szorgalmas jigdalozás könnyen érthető. A zsidóság alapvető tanításai foglaltak benne; a Jigdál a rámbámi 13 hitágazatot önti versformába. Szeferd ritusu változatát expressis verbis közli is: Ele szloeszre leikkarim. Hén hém peszod dat el vetorato. Magyarul: Ez a 13 hitágazat. Ezek Isten hitének és tanának alapjai.

Am a chászidim nem becsülik meg ennyire a Jigdált. Ők Adon Olámmal, egy másik himnusszal, kezdenek reggelenként és vele zár-

ják a péntekesti istentiszteletet.

Felmerül tehát a kérdés, hogy miért húzódoznak a Jigdáltól?

Több okuk van rá. A Jigdál egyik legfiatalabb eleme az imakönyvünknek. 14. századbeli kéziratokban találták az első nyomát. A mi, jó öreg liturgiánknál szinte ujtasszámba megy, ha ilyen ifju verset recipiálunk.

Szerzőjének személye nincs maradéktalanul tisztázva. A kéziratok Dániel ben Jehuda dájjánát nevezgetik szerzőjének. Ez a dájján a 13. században élt Rómában.

Am a Jigdál erősen hasonlít Immanuel ben Sámuel róminak egy Eftach bekinorr kezdetű versére. Vannak is, akik készen állnak az itélettel: A Jigdált Immanuel írta, akit a Sulchán Aruch indexre tett. Azt azonban az

óvato ak is elismerik, hogy Immanuel eszen hatott a Jigdál költőjére.

Már egymagában ez is érthetővé teszi, ha a chászidim tartózkodnak a Jigdállal szemben. Immanuel mint liturgiai költő! Szörnyűség!

De tovább is van. Így: A Jigdál 4. versora, amely a rámbámi hitágazatok 4. §-ával kvadrál így szól: En résit lerésito. Magyarul: Nincs kezdete Isten létének. Igen ám, de a rámbámi prózában tovább is van. Így: Hu risón, vehu áchrón. Azaz: Isten a kezdet és Isten a vég! A Jigdál ime csak a kezdetet ültette át versbe; a véget kihagyta. Hiányzik az én résit lerésito mellől, amint dukál, az én áchrit leáchrító. És ez, mondják a chászidim, öreg hiba.

Nincs választásom: Tovább kell böngészgessek, kérdezősködjem. Hátha ráakadok valahol a feleletre, ráakadok a Jigdál igazolására. Addig gondolatban megfejelem valahányszor recitálom. Egyre hozzá teszem: En áchrit leáchrító.

Ben-Yehosua.

A zsidók megvédése kétszáz év előtt

Írta: GÁBEL SÁNDOR

A népek iskolája a történelem. A mult eseményei mindig tanulságokat rejtenek magukban, valami mindig visszatér a multból, ha nem egyéb, a tanulság. Pont kétszáz esztendő előtt iródott a fakult irás, melynek jellegzetes kalligráfiája, avult stilusa eleveníti fel előttünk Transilvania kormányzójának a zsidókkal szembeni felfogását, mely mindenestre figyelemreméltó kortörténeti dokumentuma a hagyományos erdélyi liberális szellemnek, amely a sötét jobbágyi idők dására is felcsillámlik a sorokból. Bizonyos, hogy a középkorban maradt nyoma annak a szörnyű vádnak, melyet a zsidóság ellen időről-időre felelevenítettek és igazán csak a mindenkori kormányzatot mult, hogy milyen mértékben lobbantott fel a gyűlölködés veszedelmes lángja, melyet a vérvád szörnyűsége hazugsága tudott minden időben a legeredményesebben táplálni. Evszázadokon át kísért a zsidó exiliumot a primitív nép kedvenc, de legveszedelmesebb babonája, amíg — remélhetőleg örökre — Tiszaeszlár eseményei némitották el.

Az abban az időben szokásos cirkalmokkal ellátott, latinnyelvű magas titulusokkal bevezetett, a hatósági méltóságokat és rangokat kimos pontossággal megjelölő körlevélszerű irás — némi kihagyásokkal — a következőképen hangzik:

„Informáltatik az Királyi Gubernium által, hogy az adózó s terheket viselő parasztság, s nevezetesen Jobbágy és Zsellérség némmely helyeken, de legkülönbözőlegesen ahol sidó népesség sűrűbb rayokban lakván magát az profugiumokra ell szánván, csoportosan, helyekből ki bontakozván meg indulnak, kiket is ámbár már eddig is meg történt légyen, hogy némely helyeségeken üldöztenek, de többnyire fegyveresek is vakmerőek lévén, különlegesen sidókat, amelyek fegyverek viselésére és azok kitanulmányozására nem gondolhatanak és földet nem lévén egész mindenüket és javajikat sokszor tarisznyájukban viselni és őrizni kénytelenek megtámadtanak és javajik felől gyáván megfosztogatnak sőt még testi megverésekben s nem egy versben meggyilkolásokban részesítettnek, sokszor az utána küldtetett helyeségek Hajduit meg támadták és azokkal vakmerőül szembe állattanak, megtiltatott már ez előttsi néhány versben, német s román nyelvben is különlegesen ojj időben amikor a sidó házi Kereskedő Vándorok sidóhúsvét előtti időben a téli hideg szenvedéseitől és Országuti fáradozásoktól és mély visztontságoktól felszabadultván Vándor körúttal elején hogy a parasztságoknak a Fegyvertartás és viselése semmi okon és színen ne engedtesék hanem ha Földes Urátol annak szükségére adattatnék is tsak olykor, midőn Földes Ura szolgálattya kíváná élhessen velle.

Ezen casusokban a parasztságok megbővülten esskettessenek fel hogy Fegyverüket se rebellitási caustellációk megsegítésére még egyéb zavarak, különlegesképpen ártalmatlan sidó házallók megtámadtatására se fogják fel használás végett hordani. S ugyan újra is Kegyelmeteknek igen szorosan parantsoltatik tegye közönségessé maga helységében és a Földes Urakkal voltaképpen megértesse, hogy az kik magok embereinek Fegyvereket osztogattak vagy másképpen akárhogy is magoknak szerettek volna

és a Die publicationis hujusmodi ordinationis nostra 15 nap alatt mind azokat, mellyeket magok adtak, mind pediglen mellyeket Jobbágyai szerettek volna vissza vétetni el ne mulasszák és tsak akkor midőn magok szolgálatyukra és Vándor sidók vándorlásai nem bántására tsak megvédésére kívántatnék adgyák kezekben, mellyet ha nem tselednének Kegyelmetek mindazoktól, kiknek Királyi Fegyver nintsen el szedgye és Tiszteit kéznél jó securitás alatt tartsa, vad babonáságok buta híresztelése miatt sidók husveta ünnepeken zavartatását Kegyelmetek tapintattya tartsa megvédés alatt, ne adasék igazság és hitel gonoszodó Fattyak rebellis vádgyaiknak sidók ellen, mert szegényül szolgálattanak keresztényi embereknek ezen pogány tseledkedtjeik által. Földes Urak szoros parantsoltatja kívánja hogy ne menjen Medréből allyas indulat senkifia ünnepe ellen kitöresre ragavva, sőt ha ez rubicatio úton-útfélén olyatén paraszt fegyverrel találtatnék, ha tsak magát és betses besületes szándokát hitelességgel nem legittmálja kellőképen meg módon szabadadson tölle el vétethessék. Parantsoltatja meg Kegyelmetek pedig magok helyiségében levő Kereskedőknek és utazó Kalmároknak azt is hogy a sidó individuumoknak ebben a verbonaságban telle levő időszakban rendes curiális panaszlási jog adasék és e tekintetből ki ne hagyassék. Semmi szín és fogás alatt Parantsághnak Puszkaport és onot adni Kereskedők és örmén Kalmárok ne meresszéljenek különben kemény és szorgos meg büntetésüket el nem kerültek. Parantsoltatik és kénétek visszatartatni ebben a casusban hogy a Gubernium tisztára lássa s tapasszaltya bekövetkező békeséges állapottyukat és előre haladásokat népek minden rengyének és fajtának hogy semmi rebellitasos öszvefogás még pedig vallási sidó individuumok különleges verése s ki rabolása s religiójának öszve visszavaló zavargása rozsz tseledkedet mellyett a Gubernium nemtsak nem tűrhet el békeséges türelem mellett hanem szorosan megbüntettetni rendel el minden Királyi és Comitatus meg Magistratus instantia rendje uttyán. Fegyverek viselésénél és kezelésénél mindez hitesen adasék értésére és tudatára mindennek a kit illet. Melly Fegyvereket pedig magok az Tisztek szedetnének el, azoknak pontos Specificatióját az Guberniumnak hova hamarabb bé küldenü büntetés s fenytetés terhe alatt el ne mulasszák. Különösképpen Vigyázat adasék azon Ténykörülállás mellett se szegény Vándor sidó se nem Vándor sidó otthoni bójtje se ünnepe miatt s másidőtjait sem pediglen különállóan Páskaünnepi miatt bántóadásos veretésben ne essen és Embergylkolas ugyantsak szorgos Halállal lézen megbüntettetve a gaz Tettesfél kézrekaparintatásában, Uraság pediglen viseli Tettesfél pénzbeli szorgos büntetését a nem vigyázott miatt. Sic facturis Altefata Sua Majestas Sacratissima benigne propensa manet. E Regia Principatus Transylvanie Gubernio. Cibimji (Sibiu) die 3 ra Februaris Anno 1740. Andreasomes Hadik m. p. Antonius Baló“.

Ugy hisszük, hogy eme elavult írásmóddal megírt erdélyi kormányzósági rendeletből Európa némely országában, 200 esztendő multával is, sokat tanulhatnánk...

A ZSIDÓ HÉT

Írja: SZABÓ IMRE

NAPTAR: 5700, Nisan 6—26; 1940 apr. 14—május 4. Szombat beállta sabbat haggadolkor 7 óra 14 p. Kimeneteke: 8 óra 30 p.-kor. Vasárnap, április 21-én este chamec-takarítás, hétfőn, nisan 14-én első széderest, kedd peszach első napja, szerda, peszach másodnapja, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap félünnepe. Hétfő, peszach hetedik napja, kedd ünnepe utolsó napja (mazkir); szerda iszru chag. Szombat beállta a félünnepe szombatján: 7 óra 34 p. Kimenetele 8 óra 50 p. Szó-fira olvasás első estje április hónap 24. Nisan 26-án (május 4-én) szombaton délután az Atyák tanításának (Pirké Avot) első fejezetét olvassák.

EMLEKNAPOK

1917 április 14-én halt meg Varsóban, 58 éves korában Ludvig Lazarus Zamenhof szemorvos. Az „eszperanto“ néven ismert nemzetközi nyelv megalkotója.

1833 április 15 született Maurice Löwy Pozsonyban. Elnöke volt a párizsi Tudományos Akadémianak és igazgatója az ottani csillagvizsgáló intézetnek. Számos csillagászati műszer feltalálója.

1844 április 16-án született Anatole France Párizsban. Világhírű író, az Akadémia tagja. Anyai részről zsidó származású.

1772 április 19-én született David Ricardo Londonban. Nagynevű nemzetgazdász. Főműve: „A politikai gazdaság és az adóztatás főbb elvei.“ (1817). 51 éves korában hunyt el.

1820 április 19-én született Georg Richard Lewin Sondershausenben. Világhírű dermatológus, a berlini egyetem rendes tanára volt.

1881 április 19-én halt meg Benjamin Disraeli, a nagy angol politikus Londonban.

1903 április 19-én zajlott le a híres kiseneyi pogrom.

1896 április 20-án halt meg báró Hirsch Móritz, az argentinai zsidó kolonizáció megalapítója.

1859 április 22-én született Friedrich Marx, Darmstadtban. A cellulóze főtálcója. Amerika legnagyobb cellulóze-gyárainak megalapítója.

1876 április 22-én született Bárány Róbert Bécsben. Nobeldijas fulgyógyász.

1920 április 23-án letartóztatták a moszkvai cionista konferencia 105 tagját. Nyolcat közülük öt-öt éves fegyházra ítélték, de később amnesztiában részesültek.

1920 április 24-én a Balfour-deklaráció elismerése a san rémói konferencián.

1861 április 29-én született Blau Lajos Putnokon. Nagyírű zsidó tudós, a pesti rabbiképző intézet rektora volt.

1833 május 1-én született Adolf Berliner. A zsidó tudomány kimagasló alakja. Értékes régi héber művek kiadását rendezte sajtó alá a „Mökice Nirdamim“ nevű egyesület támogatásával.

1921 május 1. Pogrom Jaffában. Ugyan-

akkor gyilkolták meg Chaim Brenner, a neves héber író.

1860 május 2-án született Herzl Tivadar.

1864 május 2-án halt meg 73 éves korában Párizsban Giacomo Mayerbeer, a nagyszerű komponista.

SZIDRA: ACHRÉ MOSZ — KÖDOSIM

A peszachi ünnepet megelőző szombat az „Achré mosz” kezdetű szidrárt olvassuk. Áron két fia halálát követő szentélybeli rendelkezések indítják be a szidrárt, majd a vér és esett állatok husának tilalmát olvassuk és a közei rokonok közötti házasság bűnéről szóló tilalmakat.

Félinnepszombatján „Bo” szidrájának a peszachi áldozatra vonatkozó részeit olvassuk.

Niszán 26-án „Kodosim” szidráját olvassák föl. A szentség fejezetei ezek, amelyeknek első és legfőbb követelményei: a szülők tisztelete, az ünnepnapok megtartása, az egyisten-imádás, az igazságos ítéletkezés, a megszólás és gyűlölködés tilalma, a felebarátok megsegítése, az öregek tisztelete, a szidalmazás, a paráznság bűnének súlyos megtorlása.

VAJIKRA, XVIII. 1—5

1. Szólt pedig az Örökkévaló Mózesnek, mondván:

2. Szólj Izrael fiaihoz és mond meg nekik: Én vagyok az Örökkévaló, a ti istenetek.

3. A mizrajimbeli cselekedéseket, ahol ti éltetek, ne cselekedjétek, de úgy se tegyetek, amint Kánaán földjén cselekszenek, ahová beviszlek benneteket és ne járjatok az ő törvényeik és rendtartásuk szerint.

4. Az én törvényeim szerint cselekedjétek és az én rendelkezéseimet őriztétek és járjatok azok szerint. Én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek.

5. Tartásatok meg az én rendeleteimet és az én végzéseimet, amelyeket, ha az ember megselekszi, él azok által. Én vagyok az Örökkévaló.

VAJIKRA, XIX. 30—37

30. Tartásatok meg az én szombatjaimat, tiszteljétek szent helyemet, én vagyok az Örökkévaló.

31. Ne menjetek igézökhöz és jövődömondókkal ne tanácskozzatok, nehogy magatokat általuk megfertőzzétek. Én vagyok az Örökkévaló a ti Istenetek.

32. Kelj föl az ősz ember előtt és becsüld meg az öreg ember arculatát, félj a Te Istenedtől, én vagyok az Örökkévaló.

33. Ha idegen lakik veletek a ti országokban, ne nyomorgassátok meg őt.

34. Olyan legyen nálatok az idegen, mintha közületek való benszülött lenne. Szeresd őt, mint tenmagadat, mert idegenek voltatok Mizrjim földjén, én vagyok az Örökkévaló a ti Istenetek.

35. Ne kövessetek el igazságtalanságot ülékezések rendjén, sem pedig a hossz-mértékben, a súlymértékben és az úrmértékben.

36. Igaz mérték, igaz súly, igaz éfa, igaz hím legyen köztöteket. Én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek, aki kihoztalak benneteket Mizrjim földjéről.

37. Tartásatok meg minden rendelkezésemet és minden törvényemet és azok szerint cselekedjétek. Én vagyok az Örökkévaló.

HAFTARÁ

Haftaránk Jeruzsálem bűneiről és büntetéséről szól, ahogy Ezekiel látomásában olvassuk. A bűnök: az idegen elnyomatása, az özvegy és árva sanyargatása, a szombatok megszenteltetésének elhanyagolása, az igazságtalanságok, amit köreidben megselekedtek. Vajjon a leszámolás napjaiban megállhat-e a szived és kezeid erősek lesznek-e. Én az Örökkévaló szóltam és én cselekszem. Eloszlatlak téged a pogányok között és elszórlak a tartományokban és megtisztítalak tisztátalanságodból.

Peszachi üzenet Lublinba

Testvér! leveled megjött —
szegény levél, de gyűrött volt, de tépett
és vérral verték rája a pecsétet
s a bélyeg rajta — jaj! de szörnyű volt,
bélyeg helyett a bélyeg: sárga folt...
Szegény levél, kis peszachi levél,
halott betűd mit mond, miről beszél?
S a holt betű megéled, az irás rám mered;
vergődő, vérző szívvel a „kérdest” kérdezed!
Haggadát vársz, egy utat, nem a régi már —
Megkínzott lelked jajdul és új csodákat vár...
Ó testvér, testvérem, mit írjak neked, mond!
Üzenjem azt, hogy mindent tudok:
a szenvedést, mely tested tépi,
a forró könnyet szempilládon,
kábulat agyad ezer koboldját
s a kin torzult mosolyát szádon...
Üzenjem azt;
hogy mindez volt már — és nem egyszer,
de százszor jaj! és jaj ezerszer?!
Üzenjem ezt: két ezred éve
vagyunk az országutak népe,
kergettek itt, elűztek onnan,
minden időben valahonnan,
itt: kancsukák véresre vertek,
ott: égő máglyákra tepertek
s meghaltunk már! nem egyszer, százszor
és meghalunk még egynehányszor
szánkon neveddel Adonáj!
Egy szó miatt, mely jaj de fáj!
Egy szó és benne annyi vád,
egy szó — miatta nincs hazád,
átok, vád, gúny, szitok e szó:
Té nem vagy ember, csak zsidó!...

Jó volna testvér mitse írni,
leülni csak — és sirva sirni...

...S kivitt az Ur kinyújtott karral,
csodákat tett és tiz csapást...
feledj el testvér minden mást
s mártírumos, lobogó hittel
higgy a csodákban testvér — s hiddel
jön még idő s új Haggada támad,
vigaszul a Márról a Holnap fiának!
És ülnek még, mint ültek egykoron
a négy rabbik az ünnepi toron
és könnyük hull, említve szenvedésünk —
leszen még Pészách megváltása nekünk!...

LENGYEL MIKLÓS.

Smájahu Levin:

Pészách Szviszlovicban

(S. Levin „Kindheit im Exil” című kötetéből.)

Közeledik az éjszaka; a nap utolsó fény sugarait veti Szviszlovic városára. Ma minden zsidó ház szokatlan tisztasággal ragyog. Minden asztalon a legnagyobb, legpompásabb és legvakítóbb fehér abrosz van. A gyerekek új ruháikban feszítenek. Még az uccát is kitakarították és finom homokkal szórták be. A rügyező fákkal szegélyezett csendes uccákon megyünk mi, öregek és fiatalok a templomba. Megelégedettség, jólét és béke sugárzik mindenről. Mert az évnek melyik más szakában fordulhat elő, hogy Szviszlovicban minden zsidó család azzal dicsekedhetik, hogy nyolc teljes napra, — az ünnep egész tartamára — el van látva étellel? A legszegényebb háztartás is, melynek egy éven át ötvenegy hétig vendége az éhség, el van látva az ünnep legutolsó napjág: így akarja a Törvény. És különben is, az év melyik részében vethetik le a zsidók keserű gondjaikat és mikor örülhetnek szabadon a tavasznak és az ünnepnek? Csoda hát, hogy a legjobban kedvelt ünnep a Pészách? Ezen a napon még a legszegényebb zsidó is büszke méltósággal fogja a házi istentiszteletet bevezető imát mondani: „Ki éhes, jöjjön és egyék velünk és a magányos jöjjön és ünnepeljen velünk”. Meg van tiltva, hogy bárki is éhezzen most... És a város bölcssei ravaszul így elmélnének: „Hát választhatott volna Isten szebb ünnepet arra, hogy a zsidókat kivessze Egyiptomból?”

Kijöttünk a templomból. Már otthon vagyunk. Semmi sem olyan derűs és meghitt gyermekkori emlékeim közül, mint ez a Pészách-est. Világító fényességét egész életemre kiterjesztette és varázsából, mit sem veszített az évek hossza során. Mert ezen az estén házunk valóságos kastély volt. Apám király és a mi mindannyian a királyi család tagjai, királyok, hercegek

és hercegkisasszonyok. A legszegényebb vendég, aki asztalunknál ült, nagykövet volt. Tularadó örömmel megtöltötte a szobát és az embereket. Azt akartam, hogy a felnöttek pompás történeteket meséljenek nekem és viszonzásul én akartam nekik másokat elmesélni.

Az asztalt kihúztuk és megtoldottuk, hogy minden vendégnek jusson hely mellette. Az asztalfőn ült apám, párnákra támaszkodva jobbajával, — szabadságának, fenségességének és uralmának szimbóluma ként. Oldalán ült anyám. A dizshelyeket a vendégek foglalták el; utánuk jöttek a családtagok. Csillogó kelyhek és szikrázó bilikomok állottak az asztalon a boros üvegek mellett. Apám királyi méltósággal vezette az ünnepet, sietés és türelmetlenség nélkül. Mivel kis öcsém igen fiatal volt neki, hogy a „kérdéseket” elmondja, nekem jutott a ceremóniának ez a része. Kívülről tudtam majdnem az egész Haggadát és így szinte szégyeltem magam, hogy csak ily egyszerű szerepet kapok. A kérdésekre jöttek a válaszok és nagy volt a diadal, amikor a csapások felsorolása következett és csak növekedett, mikor bizonyos tudósok komplikált számításaiból olvastunk, akik egyéni logikával bebizonyították, hogy az egyiptomiakat nem tiz, hanem kereken kétszázötven csapás sújtotta. Megérdemlik, gondoltam: meg fogják tanulni, hogy hagyják békén a zsidókat.

Az asztal közepén állt a pohár, melyben Eliás próféta számára készítettek bort. Kívülről senki sem ihat ebből. És én erősen szemmel tartottam a poharat, hogy megfigyeljem, vajjon nem kevesbedik-e tartalma. Természetesen senki sem kételkedett abban, hogy Eliás próféta ezen az estén minden zsidó házban megjelenik. De azt is tudtuk, hogy lehetetlen volna ezer és még ezer poharat kiürítenie, amit neki előkészítettek. Egy kortyocskát ihatott, mégis

minden pohárból és én feszültem figyeltem, hogy jö-e a bor. Mikor megjött a pillanat, mindnyájan felemelkedtünk, apám kinyitotta az ajtót és kemény szóval mondotta: „Zuditsd haragod özönét a népekre, akik nem ismernek el Téged...” Lélekzetemet visszafojtva figyeltem. Oh, tudtam jól, hogy Eliájhu nem léphet be láthatóan és hallhatóan, mint egy közönséges ember. De vártam az árnyat, egy fuvallatot, léptek halk zaját... A pillanatnak vége volt, az ajtót becsukták és én nem tudtam semmit sem szólni. Hallottam valamit? Éreztem, hogy valami elhaladt előttem? Kutatóan néztem az asztalra a próféta pohara után; de izgatottságom megint megzavart: nem emlékeztem pontosan, hogy milyen magasan volt a bor azelőtt. A próféta egész estén ezen töprengtem, miközben valami félálomba merültem. Apám hangjára ébredtem, aki felszólított, hogy velük énekeljem az utolsó éneket:

„...kis gida, kis gida
Apám vette a vásárom
két krajcáron...”

A vizhordó szédevestje

— Martin Buber chassidikus gyűjteményéből —

Rabbi Lévi Jicchák, a berdsevei egy alkalommal nagy gonddal vezette a szédevest és minden mondás, minden szokás titkos értelme feltárult a cáddik asztalánál. Hajnal felé, az ünnepély után, boldogan és büszkén ült szobájában, hogy a széder úgy kitűnően sikerült. Ekkor hangot hallott: „Miért büszkélkedsz annyira? Kedvesebb nekem Cháim, a vizhordó szédere, mint a tied!”

A Rabbi összehívta tanítványait és elküldte őket, hogy keressék meg Cháimot, a vizhordót. Sokat kellett keresgéljenek a rabbi tanítványai, míg a város szélén, egy kis viskóban megtalálták Cháim feleségét.

— Az uramat kerestek? Nem mehet el veletek, — mondta, — mert tegnap sokat ivott és alszik.

A tanítványok csak annyit válaszoltak: — A rabbi parancsolta!

Elmentek Cháimhoz, nagy kinnal felezték és elvitték a Rabbihoz.

Amilyen bamba volt a vizhordó, olyan tisztelettel hajolt feléje Lévi Jischák:

— Rabbi Cháim, milyen titokkal foglalkozott lelked, mikor a kovászt összekeverted?

A vizhordó értelmetlenül nézett rá, megázta a fejét és válaszolt:

— Uram, körülnéztem minden sarokba és összeszedtem.

Bámulva kérdezte a cáddik tovább:

— És melyik szent mondás járt lelkedben, mikor a kovászt elégetted?

A vizhordó elgondolkozott, majd vontatottan mondta:

— Uram, el is felejtettem elégetni. S most jut eszembe, még a házamban van.

A rabbin erőt vett a bizonytalanság, de tovább kérdezett:

— És azt mond meg nekem most, rabbi Cháim, hogyan tartottad a széder?

Mintha a kérdézet magához tért volna, kissé kábultságából:

— Rabbi, meg kell mondanom az igazat: Nézd, úgy hallottam valamikor, hogy meg van tiltva pálinkát inni az ünnep alatt és így tegnap ittam annyit, hogy elég legyen a nyolc napra. Ettől fáradt lettem és elaludtam. Aztán felkeltőt a feleségem, este volt már és azt mondta: „miért nem csinálsz szédevest, mint minden zsidó?” Erre mondtam: „Mit akarsz tőlem? hisz tudatlan vagyok, tudatlan volt Apám is és nem tudom mit hogyan kell csinálni. De nézd, ezt tudom: apáink és anyáink rabsgában voltak a cigányoknál és van egy istenünk, aki a szabadságba vezetett őket. És lásd, most megint rabok vagyunk és én mondom neked, Isten megint ki fog vezetni a szabadságba bennünket. És ekkor látam tisztán terített asztalt és rajta volt mácot és tojás és ettem belőlük és ittam rá és adtam asszonyomnak is. Ekkor nagy örömmel támadt, felemeltem poharamat az ég felé és azt mondtam: „Nézd Isten, ezt a poharat neked írtam. Te hajolj le hozzánk és szabadíts fel bennünket!” Így álltunk és örültünk Isten előtt. Aztán fáradt lettem, lefeküdtem és elaludtam, míg ezek fel nem ráztak.

Papa, e hozzád.

Az első háze mi... zik ez az többi este kóser pe halat va mácszt... ket. A m minket, lamikép és hogyh runk em melyik c letben el zük. Min ra. Min gyog a konyhaed kitisztítv kok fény konyhábd dagon fü és hason gát. Mi p jük az as be értelme bábok és kakas a Miféle a játékot Ez volt A más el a ma napra a mi a mi talán, ho rabságból népe lett Szégyer zal, ami hogy „Sz magadat” haad ót ha szom Avagy a miatt, me szes népe

Vagy tá nünk? E nagy had bölcs és s irni és é énekelni?

Vagy p ménk, aki az erkölce jesztették az elnyor szaktól, tól? Próf ták az ig talmasok magának

Avagy őseink, m — maguk gyötörni, hagyták, miután e nézniök, rolták, nem taga léptek a ket egy heljék ki gyelni va

Ez a ma

Es ime

Miért tan holt nyelv nyelvünk szent Tórn profétáink nagy és é

Miért is ó- és ujko mi saját z

Miért va sak az őz kivéve Iz rael!-nek

Miért i minden leg telen apr Cambises

SALOM ALÉJCHEM:

MÁ NISTÁNO?

Papa, én most négy kérdést intézek hozzád.

Az első kérdés: Má nistánáh háláljá háze mi kol hálélet — miben különbözik ez az éj a többi éjjelektől? Az év többi estéjén tetszés ezerint esziünk kóser pecsenyét vagy tréfli koibászt, halat vagy rákot, ezen az estén csak máceszt és csakis „sel pészách“ ételeket. A mama is jól előre figyelmeztetett minket, hogy Isten ments, nehogy valamiképp „chomecet“ hozunk a házba és hogyha minden áron chomecet akarunk enni, úgy — Isten neki — valamelyik cukrászdában vagy csemegeüzletben ehetünk, de a házba be ne hozzuk. Minden elő van készítve pészáchra. Minden tisztára van surolva, ragyog a tisztaságtól minden sarok, a konyhaedények mind újak, a butorok kitisztítva, az ajtók lemosva, az ablakok fényesre törölve. Ide érezni a konyhából kitóduló ételszagot, a gazdagon fűszerezett hal, a libapecsenye és hasonló inycsiklandozó ételek szagát. Mi pedig föltett kalappal körül üljük az asztalt, előttünk imakönyv, mi-be értelmetlenül bámulunk, ülünk mint bábok és nézünk a könyvbbe, mint a kakas a „bnéj adam“-ba.

Miféle komédia ez? Hogy hívják ezt a játékot?

Ez volt az első kérdés.

A második kérdés: Miért távolította el a mama a nevelőnt teljes nyolc napra a háztól? Miért szegyenkezünk mi a mi ünnepeinkkel? Azt szegyeljük talán, hogy egykor felszabadultunk a rabságból, hogy rabzsolgákból szabad népé lettünk?

Szegyenkezünk kell talán talán azaz, ami Mózes könyvében írva van, hogy „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat“, vagy „Ha ellenséged éhezik, hadd őt jóllakni a Te kenyerebből és ha szomjazik, nyujts felé itald“? Avagy a mi egykori szent templonunk miatt, mely mint írva van, a világ összes népeinek szent helye volt?

Vagy talán királyainkat kell szegyel-nünk? Királyainkat, akik nemcsak nagy hadakat tudtak vezetni, hanem bölcs és szellemes könyveket is tudtak írni és fonséges zsoltárokat tudtak énekelni?

Vagy prófétáink miatt szegyenkezen-künk, akik a nép között az igazságot, az erkölcsösséget és a törvényt terjesztették, kik megvédték a szegényt az elnyomatástól, az özvegyet az erőszaktól, az árvát az igazságtalanságtól? Prófétáink miatt, kik nem átalot-ták az igazságot a nagyoknak és hatalmasoknak a szemükbe vágni, még magának a királynak sem?

Avagy azt kell-e szegyel-nünk, hogy őseink, mint azt a hagyomány beszéli — magukat inkább kinpadra feszíteni, gyötörni, kizozni, darabokra tépni hagyták, tűz és víz halált elszenvedtek, miután előbb szó nélkül végig kellett nézniök, amint gyermekeiket lemészárolták, de hitüket semmi áron meg nem tagadták, büszkén, emelt fővel léptek a máglyára, hogy nemes lelku-ket egy „Semá Jiszráél“ kiáltásban leheljék ki. Hát ez olyan nagyon szé-gyelni való?

Ez a második kérdésem.

Es ime atyám a harmadik kérdés: Miért tanítottál minden lehető élő és holt nyelvre — egynek, a saját zsidó nyelvünknek kivételével, mely nyelven szent Tóránk van írva, mely nyelven prófétáink beszéltek, mely nyelvnek nagy és értékes irodalma van?

Miért ismerjük mi oly jól az összes ó- és ujkori népek történetét, kivéve a mi saját zsidó népünk történelmét?

Miért vagyunk mi annyira otthono-sak az összes országok földrajzában, kivéve Izráel országának „Erec Jisz-ráél“-nek földrajzában?

Miért ismerünk mi oly pontosan minden legkisebb részletet és jelenték-telen apróságot Astiages és Neró, Cambises és Dárius életéről, míg ellen-

ben halvány sejtelmünk sincs Ezra, vagy Juda Makkabi tevékenykedéséről?

Miért tudjuk oly pontosan ki volt Puskin, ki Gogol, Gorkij és Tolsztoj, mig Jehuda Hálévi, Löwensohn, Gordon és Ábrámovitz-ról még csak nem is hallottunk?

Miért tudja még a legkisebb is közü-lünk, hogy milyen ünnep a Karácsony, de hogy Chánukká-nak mi a jelentősé-ge, arról fogalmunk sincs?

Ez volt a harmadik kérdésem.

Es végül a negyedik kérdés: Miért oly kedves neked Iván Ivánovics és mi-ért oly gyűlöletes reb Jánkel?

Miért csöngtet be oly büszkén Iván Ivánovics a főkapun, mig reb Jánkel félve, zajtalanul a hátsó kapun som-polyog be?

Miért van az, hogy Iván Ivánovics egy-egy látogatása alkalmával az egész család elébe siet őt üdvözölni és azt sem tudják, hová ültessék, mig reb Jánkel szegyenkezve megáll az ajtóban és szemmel láthatólag azon töpreng, hogy mint „nem kívánatos elem“ nem veszik-e látogatását toiakodásnak?

Miért mulattat minket annyira, ha Iván Ivánovics zsidót utánoz, aki állí-tólag, ha fegyvert lát, tüstént ijedten kiált fel: „oj véjch, me'schiesst“?

Miért nevetjük félholtra magunkat az ő „szellemes“ vicein, mig reb Ján-kei fél a száját kinyitni és előbb az ar-cokat kémleli, hogy vajjon szivesen hallgatják-e őt is?

Miért oly vakmerő Iván Ivánovics és merészkedik Matild nővéremnek udva-rolni, az arcát megcspédetni és amikor reb Jánkel egy izben Matildot dicsérve „fájne beszüle“-nek merete nevezni, mama a legnagyobb felháborodással rákiáltott „pfuj, zsidócska“, micsoda név az „beszüle“?

Miért viseltetünk mi a legnagyobb tisztelettel az orosz házitánító iránt, még a szempillantásától is félünk, mig

ha a „rebbe“ egyszer egy héten héber órát ad, valóságos gunyt üzünk belőle, kalapját az ágy alá, kalucsniját meg a padlásra dugjuk el?

Miért fizetünk mi elő minden évben a „Niva“ és a „Novoja Vremjá“-ra oly hűségesen, egy hónappal a lejárta előtt, hogy Isten ments valamiképp el ne késsük és miért háborodtál föl any-nyira, amikor valaki nemrég azt kér-dezte tőled, miért nem járatsz egy zsi-dó lapot is?

Miért hallani mi nálunk annyit be-szélteni idegen írókról, költőkről, művé-szekekről, kinek egyik legnagyobb tisz-telője vagy és amikor röviddel ezelőtt egy zsidó író felkeresett, miért fogad-tad őt az ajtóban azzal, hogy „alamiz-nát adhatok önnek, de könyvére nem vagyok kíváncsi“?

Miért olvasható neved a lapok külön-féle nem zsidó célu „adományok“ ro-vatában oly gyakran és miért nem adományozol soha zsidó célokra?

Miért oly buzgó tagja mama az ösz-szes jótékonyági egyesületeknek, véd-nöknője azok báljainak és ha a „Tal-mud Tora“ javára kell valamit rendez-ni, miért panaszkodik arra az „elvisel-hetetlen zsidó snorrer bandára“?

Miért adtad nekem éppen az Alkibia-des nevet és nem az Akibá-t, hogy tu-lajdonképpen a nagyapámat hívták, akinek nevét viselem? Mennyiben di-csőbb nekünk Alkibiades, mint a mi böles Rabbi Akibánk?

Miért táncolja végig Klára nővérem oly szivesen az összes farsangi bálo-kat, dacára annak, hogy én saját fü-leimmel hallottam, amint háta mögött gunyosan „chajká és zsidófka“-nak nevezik?

Miért avatkoznak bele Motel a szabó, Berl az asztalos, és Chájim a suszter olyan dolgokba, amihez semmi közük, betolakodnak helyekre, hol semmi ke-resnivalójuk sincs és ott harcolnak mások jogáért, mig am azok ezt kiké-rikmaguknak és nem ritkán bottal igyekeznek a helyes utra téríteni őket? Miér?? Mi okból?? Mi célból??

Ez az én négy kérdésem. Akarsz rá válaszolni? Ha nem, akkor én magam fogom a választ megkeresni.

52. SZAMU LÉPCSŐREJTVÉNY:

HAGAR
ABEL
GER
AL
R

Beküldte: Nussbaum Jákov (Siml.-Silv.)

Ki tudja megmondani?

1. Heine melyik művében szerepel egy szeder leírás?
 2. Kik voltak a „Bné Brák“-i bölcsék?
 3. Kit nevez a zsidó történelem a „Csillag fiának“?
 4. Lázádása melyik római császár idejében történt?
 5. Ki irt „Má nistáno“ címen jiddis novellát?
 6. Milyen háladalt énekelt Mózes a tenger partján?
 7. Ki volt Egyiptom ura a zsidók kivomulása idején?
 8. Ki írta az „Ebbek szedere“ című novellát?
 9. Kik azok a modern zsidó művészek, akik a pészách Haggádát illusztrálták?
 10. Egyiptom melyik tartományában laktak a zsidók?
- Beküldtek: Weisz Jaffa (Cluj), Kv. „Lámákor“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj), Büchler Mirjám (Oradea), Sámson Szára (Cluj), Teszler Itu (Ludus).

VALASZ A LEGUTOBBI KERDESEKRE:

1. Rabbi S. Alkavec a „Löcho Dodi“ szerzője.
 2. Micrájimbán ünnepelték a zsidók először a Pészáchot.
 3. A VIII-ik században élt Száádja gáon.
 4. Rabbi S. Goldmann az amerikai cionista szervezet elnöke.
 5. Náchum Szokolov irt könyvet „Spinoza uzsmánó“ címmel.
 6. A Holttenger 300 méterrel fekszik a tenger színe alatt.
 7. Odesszában született Jozsef Klausner professzor.
 8. „Ut a szabadba“ a címe Arthur Schnitzler zsidótárgy regényének.
 9. 1896-ban jelent meg Herzl „Osujorszag“ című műve.
 10. Menachem Ussiskin a Keren Kajemet elnöke.
- Beküldtek: Szabó Judith (Reghin), Mász Babi (Oradea), Schindler Ezekiel (Arad), Sommer Béla (Cluj), Freund Jozsef (Bra-or).

LEGUTOBBI KERDESEINKRE HELYESEN VALASZOLTAK:

Kv. „Trumpeldor“ sel Hanoár-Hácioni (Timisoara), Kv. „Lámákor“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj), Szabó Judith (Reghin), Hamlet Eszti (Hida), Kirsch Eva (Reghin), Pál Tibor (Timisoara), Klein Emil (Cluj), Blau Emil, Weimann Bandi (Cluj), Kv. „Hádegel“ sel Bné Akibá (Oradea), Rézmüves Mose (Oradea), Sági Tibor (Oradea), Schwartz Jozsef (Oradea), Nota Chájá (Cluj), Friedmann Eszter (Satu-Mare), Goldberger Emil (Jibou).

LEGUTOBBI REJTVENEINKET HELYESEN FEJTETTEK MEG:

Kv. „Trumpeldor“ sel Hanoár-Hácioni (Timisoara), Kv. „Lámákor“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj), Szabó Judith (Reghin), Hamlet Eszti (Hida), Kirsch Eva (Reghin), Pál Tibor (Timisoara), Lieber Ottó (Timisoara), Klein Emil (Cluj), Blau Emil, Wohlberg S. (Iclod), Weimann Bandi (Cluj), Rotschild Edit (Crasna), Waldmann Ede (Dej), Feig Lázár (Simleul-Silvaniei), Strichberger Ráchel (Cluj), Klein Jozsef és Lázár I. (Vulturen), Salamon Ciporá és Beri (Dej), Kaufmann Móric és Bözsi (Ludus), Wohl Lya (Tg.-Mures), Dávid Rózi és Jozsef (Diträu), Dávid Imre (Satu-Mare), Löw Lázár (Baia-Mare), Herskovits Lili (Cluj), Nasch Imre és Dux Ervin (Oradea), Jozsef Kármella (Tg.-Mures), Paller Dezsó (Alesd), Schwartz Jozsef (Oradea), Sági Tibor (Oradea), Nota Chájá (Cluj), Wieder Chájá (Oradea), Rosenberger Dov (Cluj), Marton Jaffa (Cluj), Weisz Jaffa (Cluj), Teszler Itu (Ludus), Weiner Mór (Ilonda), Krausz Matti (Lápus), Székely Chává (Blaj), Waniewsky Hilda (Dobrin), Wasserstrom Jánkele (Lugoj), Goldberger Emil és Imre (Jibou), Salamon Eliz (Turfi), Freundlich Józsi (Alesd), Erczmann Judith (Turda), Friedmann Eszter (Satu-Mare).

HÉBERÜL LEVELEZNEK:

Billitzer Dabi (Beclean), Pál Tibor (Timisoara), Kesztenbaum Miklós (Oradea), Lieber Ottó (Timisoara).

Rejtvények

53. SZAMU SZÓTAGREJTVÉNY:

Tár — ezer — aki — fon — suá — ho — ázár — je — ba — ele — eli

A fenti szótagok helyesen összeállítva a pészách Haggádát őt ismert rabbijának nevével adja.

Beküldte: Salamon Maier (Turfi).

54. SZAMU SAKKREJTVÉNY:

D	E	Z	T
R	L	H	A
U	N	N	L
A*	E	L	

A csillaggal megjelölt kockából lóugrás szerint indulva, a politikai cionizmus megalapítójának nevét és egyik főművének címét kapjuk.

Beküldte: Kv. „Lámákor“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj).

56. SZAMU SAKKREJTVÉNY:

T	N	Z	D
R	U	H	A
S	A	E	L
I*	E	T	

A csillaggal megjelölt kockából lóugrás szerint haladva, a modern cionizmus megalapítójának nevét és egyik művének címét kapjuk.

Beküldte: Kv. „Lámákor“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj).

55. SZAMU REJTVÉNY:

× × × × × = mássalhangzó.
× × × × = ott (héberül).
× × × × × = zsidó király.
× × × × = böl (héberül).
× × × × × = mássalhangzó.

Beküldtek: Salamon Ernő és Grosz Igná-tiu (Turfi).

57. SZAMU SZAMREJTVÉNY:

13	15	22	5	18							
18	22	9	14	1	10						
5	17	5	3	10	9	18	22	17	1	5	12
6	1	17	1	15							
17	1	13	18	5	18						
14	10	1	13	—	18	22	20	6			
16	9	19	15	13	9	12	20	18			

Beküldte: Kv. „Hátikvá“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj).

58. SZAMU LÉPCSŐREJTVÉNY:

× × × × × = Zsidó király.
× × × × × = Héber hónap.
× × × × × = Héber betű.
× × × × × = Város (héberül).
× × × × × = Mássalhangzó.

Beküldtek: Kaufmann Judith és Oszlár.

LEGUTOBBI REJTVENEINK MEGFEJTÉSE:

50. SZAMU LÉPCSŐREJTVÉNY:

KANAN
ALEF
NER
AF
N

Beküldte: Kv. „Lámákor“ sel Hanoár-Hácioni (Cluj).

51. SZAMU SZAMREJTVÉNY:

RUP	B	ILU
ACH	I	N
HERZ	A	DHÁAM
BENGUR	L	
CHAN	I	ON
	K	IN

Beküldte: Hacker Miklós (Arad).

Rabbi Akiba legendája

Irtá: Emil Bernhard Cohn

Tibériás üres terén ment Rabbi Akiba. Amidon visszatért feleségéhez, az emberek zárt ajtóik mögött reszkette ültek házaikban. Felesége örege és meggörnyedten fogadta urát és hallgatott. Az iskola már rég be volt zárva, a zár berögződött, a falakat pók-szálak lepték be. Akiba betért szobájába. Épp egy hírnököt talált ott, aki Bétár elcsét és Bar-Kochba végét tudatta. Akiba a földre roskadt, megtépte ruháit és hamut hintett fejére. Így ült egy teljes napon keresztül, míg egy újabb küldönc jelent meg a fájdalommal, hogy a Szent Város nem viselheti többé a város külsőjét. A császár Aelia Capitolina nevével ruházta föl és Cion hegyének magaslátán most egy márványtemplom emelkedik, amely a római isteneknek dicsőségét hirdeti. Alig fejezte be mondanivalóját, midőn újabb hírnök lépett a szobába, és elmesélte, hogy a császár mindent, az imádkozást, az olvasást, a tanulást és a tanítást megtiltotta. Akiba hallotta ezt, de szó sem szólt. A hírnök rátekintett, majd a feleségére és miközben kezei az ajtóhoz nyultak, hangosan szólt: „Menekülj Akiba!” — s ezzel eltűnt. Akiba pedig beszélni kezdett feleségéhez: „Visszaemlékezel, Ráchel, a régmúlt időre, amikor én még faragatlan pásztor voltam?” Kis idő múlva tovább folytatta: „És visszaemlékezel, mint hagytalak egyedül kinlóni a tudásszomjárt és kinlótam én magam is hosszú évek során?” Újabb idő elteltével csendesen suttogta: „Oh, jaj, Te tetted, hogy elhagytam a Tant!” Felesége nem fordult feléje, mert szíve zárva maradt. Ekkor felállt Akiba és kitárta házának kapuját. Úgy tűnt, mintha léptei alatt az összes világok legutolsóbbikja nyílt volna meg. A hegyek vadjának lépése volt az, amelyvel utóljára lépett Tibériás uccáira és a bika bőgésével sivített kiáltása a piacon keresztül. „Jöjjetek mind, akik tanulni akartok. Akiba hirdeti nektek a Tant!” Féltékeny húzókat előle oldalát az emberek, később ki-onáltak a legközelebbi sikátorokba, ő azonban a piac közepére futott és újból kiáltotta: „Jöjjetek mind, Akiba tanít benneteket a Tórára!” Egy Papius nevű ifjú mellé lépett és mondotta neki: „Akiba, a halál les rád!” — „Hadd beszéljek el neked egy példázatot” — válaszolt Akiba. „A hegyi patak halaihoz így szólt egy nap a róka: Ki elől menekültök így Ti sietök? — Válaszolták a halak: „A horgok és a hálók elől.” Mondotta a róka: „Jöjjetek hát a partra én majd megvédek benneteket!” Kacagni és csufolódni kezdtek ekkor a halak: „Még a vízben sem vagyunk biztonságban” — válaszolták ők — „hogyan lennének hát azok a szárazon, amely még csak nem is a mi elemünk?” „Hal, ne hagyj el a vizet, Izráel nem feledd a Tant!” Így szólt Akiba és tanítani kezdett a nyílt téren. Amikor ezt feleségének hírül vitték, ő újból megparancsolta szolgálóinak a tanház megnyitását és kikapartatását. De Akiba nem tért vissza az iskolába, hanem kihozta a férfiakat házaikból, egy asztalt állított a piacra és mindenki föléhatalára terjesztette az isteni Tant. Ekkor kapta meg felesége a hírt, amely szerint a győztes Severus elhagyta az országot és a rettenetes Rufus visszatért Tibériásba. Ezen a napon hagyta el először újból házat, és az egész nép visszahangozta: „Lásd, Akiba, feleséged a piacon van” — és amikor felesége a bölcs elé lépett mondván: Hagyj fel a tanítással, Rufus a kapuk előtt állt — ő nem hallgatott rája, tovább tanított, amint a parancs szól. Beszéd közben sovány karjai vadul szeltek a levegőt, szemei vörösek voltak, akárcsak a bika szeméi, és hangjának erejétől megremegtek a tanítványok, mert úgy tűnt, mintha állandóan kiáltaná: „Rufus, Rufus!” Felesége hangosan könyörgött: „Emberek, parancsoljátok meg, hogy hallgasson! Már egyszer özvéggyé tett, hagyta gyermekemet árvához hasonlóan meghalni! Most újból özvéggyé akar tenni! Hallgattassátok el!” Így jajgatott ő, míg egész lázadás született Tibériás piacán, és ime, már fegyverek zengtek és légionáriusainak élén Rufus jelent meg. Az egész nép némán futott szét, végül is az őz Akiba egyedül állott a piacon, csak felesége maradt mellette és mert a tanítványok is elmenekültek, az éghez földhöz kiáltott: „Figyelj, ó Ég! Vigyázz, ó Föld! Fogadd el, ó Világ a Te Istened tanát!” Ekkor elfogták őt és börtönbe hurcolták...

Rabbi Akiba vidám volt és csendes. A foglár amit csak tudta, úgy gyötörte, de Akiba deris és mosolygós maradt. Tanítványa, a gerasai Josua híven szolgálta mesterét és naponta hozta neki az adag vizet. Egy nap meglátta a pribék, kitepte kezéből a vizes edényt és tartalmának felét a földre öntötte. Későn és elkéséredetten lépett Josua a Mes-

ter elé. Mondotta neki Akiba: „Josua, miért jöttél ma oly későn? Nem tudod talán, hogy már öreg vagyok és az életem a tiédől függ?” Mikor megtudta tanítványa késésének valódi okát így szólt: „Öntsd gyorsan gyermekem, kezeimre a vizet, hogy megmosakodhassak és imádkozni tudjak”. Kérdé a fiatalember: „Hogyan, Rabbi? Még inni sem elég, hát mosdászhoz használjuk fel?” És Akiba válaszolta: „Öntsd fiam, jobb ha én emésztdök el a víz utáni szomjuságtól, mintha a Tóra én utánam”. Most megnyílt a zárka ajtaja és Akiba felesége lépett be. Haja egy éjszakán keresztül fehér lett, mert megtudta, hogy Akibának ma kell meghalnia. Most azért jött, hogy megossza vele az utolsó órát. Amint Akiba meglátta, hozzálépett, karjaiba zárta és felváltva sirt és kacagott. — „Akiba, miért kacagsz így — suttogta felesége — és miért sirsz így, Akiba?”

CVI LIEBERMANN:

A ROMOK FÖLÖTT

(23.)

(Ifjúsági regény)

Héberből fordította: Gaertner Móse

— Ráchel visszatér hozzánk! Körmeimmel fogom kiragadni közülről! Nem élet az én életem, ha Ráchel nem térhet vissza közénk. Ezen az estén nem táncoltak és nem énekeltek többet. Az öreg Menachem az asztalfőn ült, evett és ivott. A kérdésekre válaszolt. Rettenetes dolgokat beszélt el a rabságban élők életéről, a fiatalok pedig szomorúan és elkéséredetten szívták magukba minden egyes szavát.

27.

Ugyanazon a nyáron, miután befejezték az aratást hat évre a lázadás után két ifjú és egy öregember lovagolt ki Pálmák völgyéből: Absalom, Nafthái és az öreg Menachem, Mirjám apja. Damaszkuszba igyekeztek. Elérkezettnek látták az időt a rabszolgaságban selylődk visszaváltására. És Damaszkuszban kezdtek, mert ez volt legközelebb, de készek voltak elmenni akár Rómáig is. Alig jutottak el a falu végéig, amikor az őket kísérők közül sirva előlépett a hét éves Gideon, Juda fia:

— Én is veletek akarok menni. Az én édesapám ott van. Én... én fogom hazahozni... megmenteni.

— Mit mesélsz Gideon? Hogyan vigyünk ilyen fiatal gyereket magunkkal, ilyen hosszú és veszélyes útra?

— Elég idős vagyok már. Nem foglak akadályozni benneteket, ti majd lovagoltok, én meg gyaloglok.

— De az ut veszedelmes és rablók leselkednek reánk.

— Én éppen olyan vagyok, mint ti. Veletek akarok menni...

Gideon sirt és könyörgött. Mindenki zavarban volt. Hogyan engedhetnék meg egy hét esztendő kislfiának, hogy ilyen távoli útra induljon? Könyörgései azonban mindenkit meghatoltak. Egyesek mellé állottak. Elchánán így szólt:

— Hagyjátok menni. Miért ne tartana veletek? Az őt fenyegető veszély talán nagyobb, mint az, amely reátok is leselkedik? Dina csatlakozott szavaikhoz.

— Hét éves csak, de ereje és esze annyi van, mint egy tizenkét évesnek. Menjen... Végül megszólalt Absalom és szavai döntöttek.

— Jöjjön velünk Gideon is. Siessetek és öltöztessétek fel.

Mind elszaladtak és hozták ruháit, cipőit. Mirjám ételmet készített számára. Barátai megölték, megcsókolták, miközben a boldog Gideon rövid botot ragadott meg és a szamarak elé ugrott, hogy ő haladjon az élen.

— Új fel az egyik számárra, Gideon.

— Nem, én gyalog akarok menni.

— Te kis buta. Nem fogod bírni az utat.

Időről-időre inkább cserélünk.

— Meglátjátok, hogy tudok-e gyalogolni. Elérkezett az elválás órája, az egész kíséret kórusban kiáltotta a távozók felé:

— Jó utat! Szerencsés utat!

— Maradjatok békével.

Absalom és Nafthái, a tizenhét esztendő, magas, egészséges és rugalmas ifjak, könnyen meneteltek. Gideon sem fáradt el. Egész idő alatt éber, jókedvű és élénk volt, ám az öreg Menachem bizony elgyengült a hosszú úttól. Galuti szenvedéseinek évei erősen megviselték. Őt álló napig tartott az ut Damaszkuszig. Mit is akartak ott csinálni? Pénzzel ki akarták váltani azokat, akik Damaszkuszban és környékén élnek s mielőtt visszatértek volna, értesíteni szerették volna a többieket is, hogy közeledik a felszabadulás ideje. Csak amikor közvetlenül a cselekvés előtt állottak, jöttek rá, hogy számos akadály és nehézség tornyosul eléjük. Az ötödik nap hajnalán átlápták Damaszkusz kapuját, amely védett, óriási épületekkel, vízforrásokkal rendelkező gyönyörű város volt és amelynek uccáin nagy tömegek ácsorgtak. Az öreg Menachem, aki már megszokta ezt a látványt, nem törődött semmivel, de a három ifjú, akik életükben először jártak nagyvárosban, egészen elkábultak a látványtól. Szinte forgott velük az egész világ. Az volt az érzésük, hogy elvesznek az embertömegben és megcsúsznak a zajtól. Menachem egy órán keresztül vezette őket különböző utakon és sikátorokon keresztül, míg végül egy elhagyott sikátorban fekvő fogadóhoz érkeztek.

— Ebben a fogadóban megpihenünk. Tulajdonosa egy Tibériás környékéről származó zsidó. Egyike a száműzötteknek. Ismerősöm.

— És mikor érkezünk szüleim házához? — kérdezte Absalom türelmetlenül.

— Légy türelmes, Absalom. Meg kell tudnunk előbb a kerthöz vezető utat. Azt hiszem, hogy a város keleti részében van.

A szamarakat kikötötték az udvarban, kevés árpat és szénát adtak nekik, megittatták őket, aztán bementek a házba. A fogadó kicsiny volt. Menachem a fogadóhoz lépett, egy ötven év körüli emberhez, kezét nyújtotta neki és szólt:

— Hogy vagy, Eli?

— Oh, Menachem, Isten hozott. Honnan jössz?

— Hazánkól. Megtaláltam leányomat, él és egészséges. Falumban rendes élet folyik. Gyermekünk felnőttek. Ez a három ifjú is falumbeli.

— És mi van a Galilban? Még mindig a gonosz uralkodik benne?

— Az egész Galilban megpihentek a rossz szelek és második Agrippa uralkodik az egész tartomány fölött. Megbánta vétkeit,

nem nenezni meg a nép életét nevez adókkal és mindenkiről atyaigal gondoskodik.

— Valóban? — csodálkozott Eli. — És a földművesek szántanak és vetnek?

— Még sok nyomorúság maradt a pusztulás után és nagy a pusztaság is. Sok falu még romokban hever. De azokban a falvakban, amelyeket nem romboltak le és amelyek lakossága nem ment a száműzetésbe, — az élet rendesen folyik tovább. Azokban is nagy a gyász az ifjakért, akik meghaltak, a szülőkért, akiket elhurcoltak, de akik maradtak, azok szántanak, vetnek, sőt szőlőt is ültetnek.

— Szólókat is ültetnek? — kérdezte Eli és nem győzött eléggé csodálkozni.

— Mondottam neked: ez a tartomány nem ismeri a rómaiak elnyomását, Agrippa király uralkodik fölötté. Mondják: jóbarátja Wespaziánusnak, és könyörületesen uralkodik. Alattvalói szeretik.

— Mit hallottál Kfar Chitjáról, a Tibériás mellett fekvő szőlőfalumról? Ha tudnám, hogy ott is élnek még honfitársaim, visszatérnék földemhez és házomhoz, annak ellenére, hogy elpusztultak. Elegem volt az idegenben való életből. Elegem volt ebből az átkozott és keserves kenyérből.

— Jól van, Eli. Igérem, hogy érdeklődni fogok falvad felől, eddig azonban nem hallottam semmire róla.

Közben új vendégek érkeztek a fogadóba és a beszélgetés megszakadt. Menachem és társai asztalhoz ültek, ételt és italt rendeltek. Evés közben Absalom állandóan kérdézősködött:

— És mikor fogjuk megtudni szüleim lakóhelyét?

— És az én apámét? — kérdezte Gideon.

— Nehogy azt higgyétek kedveseim, hogy olyan egyszerű dolog ez. Damaszkusz nagy város. Sok kapuja, száz sikátora van. A környéken számos kert és gazdaság van. Én sem ismerem az összes utakat. El azonban Damaszkuszban valaki, aki ismeri apámét. Kévs ideig együtt lakott vele. Tőle majd megtudjuk.

— És mi van Ráchellal?

— Felőle is érdeklődni fogunk.

Menachem azt akarta, hogy a gyerekek pihenjenek néhány órát. Ő egyedül elmegy érdeklődni, de azok nem akartak beleegyezni. Így szóltak:

— Ahová te mérsz, megyünk mi is.

Menachem embere, Jehudából származott és igen jól ismerte Abrahámot. Szeretettel fogadta őket és kérdéseket tett fel nekik: az Erec Jisrael-i zsidóságról, a rómaiak szokásairól, Jeruzsálem helyzetéről és főleg a Jochánán ben Zakkáj által alapított járnei taniskoláról. Valóban sokan tanulnak ott? Ez az ember valaha földirtokos volt Jehudában, itt pedig megtanulta az aranyműveséget és szépen keresett vele.

— Te vagy Abrahám Háazáti fia? Csodálatos. Hiszen ő halottnak gondolt. Elmesélte nekem, hogy egy kislány, akit fogságba hurcoltak, mondotta el neki fiának megölését egy római katona által, a falu pusztulásának másodnapján.

Absalom egészen magánkívül volt.

— Hol találhatók szüleim? — szakította félbe.

Az összes közérdekű nyomtatványok:

Bérleti szerződés — Üzleti árjegyzék — Regisztru Speciala — Stat fizetésekről Betegségélyzőnek — Adóvallomások, stb.

Boros papirkereskedésben (Cluj)

Ha cégünknel vásárolt töltdólat, nevét ingyen bevessük.

...és bá...
tályunk el...
kifejező sz...
ségünk és...
iéren épül...
zük vallás...
sajátosság...
kell erősít...
népi tradí...
kell ősi ha...
röl-nemzed...
csőségére...
husvéti ál...
juk be, de...
szokások é...
nitása legy...
peszachi á...
Tóránk i...
mutatásait...
község rab...
E magas...
nevébenra...
— abban a...
gunk mind...
— hogy a...
gunk védel...
nagyobb f...
gyelmét. E...
kor az ors...
milyen me...
ennek a re...
gyobb lelk...
vállalkozó...
a saját ar...
gálhatna...
törvényei...
a hádsereg...
gyományos...
est Aki il...
követ el...
eg-é népe...
kell majd...
teit Az ily...
kezetünkbe...
kiközösítés...
Cak az...
jait járjuk...
tünkje, hog...
nek Gyako...
sunkössze...
künk oiy...
életben...
Különöse...
községünk...
minden ere...
ség vezetős...
intézményt...
gény zsidó...
tonát, lát...
a karitativ...
érezze min...
Bátoritsu...
kérték el...
minden tal...
mét arra, h...
titsanak z...
nekünk z...
tos talaj a...
osztályra v...
bennünket...
az uszító sz...
el ellenünk...
át az egész...
borura usz...
akarók, mi...
ratái, de ug...
ezt a pluto...
Mindent m...
dennek az...
carjuk. N...
vezett ag...
világban, n...
rozás, amel...
féltve szett...
rő és vig...
oben a vih...
Ennek a...
alatt szenved...
ma is hittes...
mis és csal...
az alapján...
sebb vára...
szeretetein...
foly el drág...
lelkeiket. O...
borzalmakat...
megmaradot...
sebeiket, ho

(Folyt. köv.)

Hit és bizodalom

— Glasner Ahiba főrabbi sabbat-haggadol-i beszédéből —

...és bár közel kétezer éve, hogy szentélyünk elpusztult, önálló állami életünk kifejező szimbóluma romokban hever, népi ségünk és nemzetiségünk, mely a Tóra pillérein épült, nem veszett el. Meg kell őriznünk vallásunk minden szokását és nemzeti sajátosságunk minden atributumát. Meg kell erősíteniük gyermekeink lelkében a népi tradíciók iránti hűséget, ápolnunk kell ősi hagyományainkat, hogy nemzedékről-nemzedékre továbbhassuk Isten dicsőségére. Ha Szentélyünk hiányában, a husvéti áldozati bárányt nem is mutathatjuk be, de az ezen áldozással kapcsolatos szokások és hagyományok tanulása és tanítása legyen elfogadva az égi trónus előtt peszachi áldozatként.

Töránk parancsait és vallás-erkölcsi utmutatásait igyekszik ma minden zsidó hitközség rabbija hűvének lelkébe plántálni. E magas és szent erkölcsi parancsolatok nevében ragadom meg most az alkalmat — abban a biztos feltevésben, hogy országunk minden rabbija ugyanezt cselekszi — hogy a hazai föld szeretetére és országunk védelmére hozandó áldozatok minél nagyobb fokozására hívjam fel hűvéim figyelmét. Különösen ügyelnünk kell, amikor az ország hadseregének részére valamilyen megrendelés eszközölkedik, hogy ennek a rendelésnek pontosan és a legnagyobb lelkiismerettel tegyen minden zsidó vállalkozó eleget. Semmilyen eltérés, ami a saját anyagi javak gyarapítására szolgálhatna, nincs megengedve. Országunk törvényei szigorúan büntetik azokat, akik a hadsereg megkározítását idézik elő, hagyományaink ugyancsak szigorúan tiltják ezt. Aki ilyesmire vetemedik, súlyos bünt követ el, saját magával, családjával és egész népével szemben, amelynek tagjai kell majd megsínyeljék hamis cselekedeteit. Az ilyen embernek nincs helye gyülekezetünkben, az ilyen zsidó kell, hogy a kiközösítés átkát viselje.

Csak az igazság és az igazságosság utjait járjuk. Vigyázzunk minden cselekedetünkre, hogy azok igazak és tiszták legyenek. Gyakoroljuk az irgalmasságot és tart-sunk össze, erős akarattal ebben a — nekünk oly nehéz osztályrész juttatott — életben.

Különösen kérem hűveimtől, hogy a hitközségünk által létrehozott népkönyvtár, minden erejükkel támogassák. A hitköz-ség vezetősége költséget nem kímélve olyan intézményt hívott életre, amely sok szegény zsidót, különösen otthon nélküli ka-tonát, lát el naponta meleg étellel. Ennek a karitatív intézménynek támogatását éreztet minden zsidó szent kötelességének.

*Bátorítsuk egymást! Sötét fellegek ta-karták el Isten szabad egét. Az emberi ész minden találmányát használják fel is-mét arra, hogy embereket és javakat pusztítsanak el vele. Mindenféle reng a föld és nekünk zsidóknak, sajnos sehol sincs biztos talaj a lábunk alatt. Nemre, korra és osztályra való különbség nélkül gyűlölnék bennünket és nincs az a rágalom, nincs az az uszító szó, amely naponta ne hangzana el ellenünk, a civilizáció termelte rádió át az egész világon. Mi vagyunk, hol a há-torura uszítók, hoi a mindenáron békét akarók, mi vagyunk a világ bűnös plutok-ratái, de ugyancsak mi vagyunk azok, aki ezt a plutokráciát el akarják pusztítani. Mindent mi akarunk és ugyanakkor min-dennek az ellenkezőjét. Mi a világ végét akarjuk. Nincs egy hang, az egész ugyne-vezett agyoncivilizált és agyonkulturált világban, nincs egy sulyal bíró megnyilat-kozás, amely „megállj”-t kiáltson ennek a fékezhetetlen gyűlöletnek. Nincs egy báto-rító és vigasztaló szó sem a gyűlöletnek ebben a viharzó tengerében.

Ennek a pusztító gyűlöletnek a súlya alatt szenvedtek a multban és szenvednek ma is hittestvéreink milliói. Ezeknek a ha-mis és csak a düh sugalta jelszavaknak az alapján pusztul el a zsidó népünk legerő-sebb vára, vérükben fetrengve vergődik szereteteink tömege, éhezve és kintódva foly el drága vérük és lehették ki nemes-lelkeiket. Oh, Isten meddig tűröd még e borzalmakat és nem könyörölsz meg Cion megmaradottjain! Oh, Föld, ne takard el sebeiüket, hogy azok vádlóként léphesse-

nek föl, könyörüet és irgalmat esedezve ennek a szegény, kifosztott és lesújtott Izraelnek.

Am éppen ezekben a nehéz időkben kell megerősíteniük sorainkat. Ezekben a ne-héz napokban nem szabad elveszítsük hi-tünket és bizodalunkat sorsunk jóra va-ló fordulásában. Hiszen mi leszármazott-jai vagyunk azoknak, akik sok ezer évvel ezelőtt, éppen a hit és a bizodalom erényé-nek alapján szabadultak ki évszázados rab-ságukból. Ennek a kiszabadulásnak az em-lékezetére ünnepeljük mi is most az előt-tünk álló Peszach szent ünnepét.

„Peszach”! Kettős értelme van e szó-nak. Átugrás és irgalmasság. Isten, az egyiptomiak elsőszülöttjeit ölte meg ama niszán hónap 14-éről 15-ére virradó éjszaka-ján, míg Izrael házait — amelyek ajtó-félfáin az aznap levágott ünnepi bárány vére piroslott — átugrotta és megkönyö-rült rajtuk. Ezért nevezték el őseink a husvéti bárány áldozását „peszachnak”.

Ime! A hit és a bizodalom legnemesebb és legmeggyőzőbb képe. Izrael népe, amely akkor oly nagyon bizott Istenében, amely

akkor félretett minden maga között dülő egyenlenséget és harcot, amely egy szív-vel és lélekkel hitt és bizott Istenének ígér-etében és a szabadulásban, már nappal, ama emlékezetes éj előtt, elnevezte ünnepi áldozását „peszachnak”, abban a biztos hitben, hogy Isten büntető útján, háza tá-ját elkerüli és irgalmat gyakorol felettük.

Ez a hit és ez a bizodalom volt az, mely méltóvá tette Izrael népet a szabadulásra és ez a hit kell vezéreljen bennünket most, a gálat nehéz napjaiban, hogy felhagyva minden kicsinyes ellenségeskedéssel, báto-ritsuk és támogassuk egymást. Legyünk egymás segítségére és bizzunk abban, hogy közel van már a megváltás órája.

Higyünk és bizzunk a próféta szavai-ban, ki a megváltás előtti időt az apoka-lipszis színeiben festette le, hogy vér, tűz és füstoszlopok lesznek égen és földön. „A nap sötétségé válik, a hold pedig vérré, mielőtt eljön az Urnak nagy és rettenetes napja.” (Joel 3., 4.)

Es ezen idő után „aki azonban az Ur nevéét hívja segítségül, megmenekül, mert Cion hegyén és Jörsulajimban lesz a sza-badulás” (Joel 3.5.)

Ebben a biztos hitben és reményben fo-hászodunk mi is itt Isten színe előtt: „Lösono hébou bijörsulajim”. Ámen.

Halpert Fisl.

Aranyér ellen Goedecke fele Anusol!

KÜZGAZDASÁG

A külkereskedelmi miniszter rendelete az importörök regiszterébe való bejegyzetéről

Bucuresti, április 22. A külkereskedelmi miniszter rendeletet adott ki, amelyben a következőket közli az importörökkel:

A) Azon kérvényeket, amelyekben az importörök, vagy pedig a pénzügyi jellegű fizetések regiszterébe való beiratást kérik, a törvény előírásainak megfelelően felül kell bélyegezni és abban a cégre vonatkozóan a következő adatokat kell közölni:

1. A cég neve, 2. jogi formája, 3. a cégta-lajdonos neve, 4. pontos címe, 5. ki jegyzi ér-vényesen a céget (az eredeti aláírások feltün-tetésével), 6. a kereskedelmi és iparkamara cégjegyzékébe való bejegyzés száma és idő-pontja.

Bármilyen későbbi változást tudatni kell a külkereskedelmi minisztérium ellenőrzési igazgatóságával.

B) Az importörök regiszterében való be-iratás sorszáma a jövőben a következő okmá-nyokon kell feltüntetni:

a) A behozatali kérvényeken, valamint b) a kereskedelmi jellegű fizetésekre vonatkozó kérvényeken, vagyis olyan fizetések esetében, amelyek az áruk behozatalával, fuvardíjával, stb. vannak összefüggésben.

A pénzügyi fizetési regiszterben való be-iratás sorszáma a következő iratokon tüntetendő fel:

a) A pénzügyi jellegű fizetésekre vonatkozó kérvényeken, mint: bank- és kereskedelmi

jutalékok, az idegen tőkék nyereségrészesé-dése, kölcsönök kamatai, a romániai cégek által élvezett hitelek, vagy előlegek, bérek, szolgálatok teljesítéséért járó fizetések, tar-tás-díjak, reprezentációs költségek, ügyvédi tiszteletdíjak, biztosítási és viszontbiztosítási díjak, régi tartozások kifizetése. Az utóbbiak alatt az 1932. október elseje előtti időből származó behozatalokért járó tartozások ér-tendők.

Azon kérvényeket, amelyeken a fent em-lített szükséges beiratási sorszámat nem tünté-tik fel, már beiktatásukkor visszautasítják. Egyben a minisztérium közli azokkal a ma-gánosokkal és cégekkel, akik csak alkalom-szerűen foglalkoznak árubehozattal, vagy külföldre történő kifizetésekkel, hogy nem kötelesek a fenti regiszterekbe való beira-sukat kérní.

Megkezdték a második évnegyedre szóló behozatali engedélyek kiadását

A külkereskedelmi minisztériumban szom-baton megkezdtek a második évnegyedre szóló importengedélyek kiadását. Ezzel egy-idejűleg a külkereskedelmi miniszter beve-zette azt a rendszert is, hogy a kiosztott kvótákat a lapokban is közlésezi. A külke-reskedelmi engedélyek kiadása e héten szer-dáig tart, az addig ki nem vett engedélyeket a román husvét után adják ki.

Kapás és textilműveléssel a mult événél nagyobb területeket vetnek be

Bucuresti, április 22. A földművelésügyi minisztérium értesülései, valamint Gh. Ionescu-Sisesti miniszter közlései alapján az Argus azt írja, hogy most tavasszal kb. 10 millió hektár területet kellett volna bevetni. A kedvezőtlen időjárás miatt azonban a ta-vaszi búzát, zabot és árpát már nem lehetett elvetni. Erre való tekintettel valószerűnek látszik, hogy erősen növekedni fog a tengeri-vel bevetett terület, minthogy a tengeri ve-tése még nem készült el május elsejéig. Mig rendes körülmények között tavasszal 5 mil-lió hektáron szoptak tengerit vetni, ezuttal legalább 6 millió 500.000 hektárra emelkedik majd a tengerivel bevetett terület. A néme-tekkel kötött megállapodás folytán számol-nak azzal, hogy a napraforgómaggal bevet-tett terület az eddigi 200.000 hektárról 300 ezer hektárra emelkedik, míg a gyapottal,

lennel, kenderrel bevetett területek meg fo-gják haladni a 200.000 hektárt. A 10 millió hektárig még fennmaradó 3 millió hektáron kölest, szójababot, valamint más takarmány-magvakat fognak vetni.

**„Imig”
jégszekrény**

készíti
Grünwald Jacob
CLUJ, Calea Ducebal 23.
Kapható minden szaküzletben.
Tartózkodjon a hamisítványoktól!

Kiütések

Cadum kenőcs enyhít és gyógyít minden kiütést vagy gyulladást és nyugodt éjjeli almot biztosít mindazoknak, akik évek óta bőrbajban szenvednek. Számos szenvedésnek veteti elejét, ha idejében használ Cadum kenőcsöt kiütés, pattanás, viszketeg-ség, bőrhámítás, csalánkiütés ellen.

Április első hetében 580 millióval csökkent a forgalomban lévő bankjegyek összege

A Banca Naționala most közzétett április 6-iki hetikimutatása szerint az aranybányák április első hetében 6.48 kg. szinaranyat szol-gáltattak be, 993.371 lej értékben, amellyel az ércfedezet összege 20 milliárd 965,215.171 lejre emelkedett. A forgalomban lévő bank-jegyek összege 580 millióval 49 milliárd 268,259.275 lejre csökkent, míg látra szóló kötelezettségek (gírószámlák) végösszege — az állami számlákra történt nagyarányu be-fizetések következtében — 963 millióval eme-lkedett, vagyis a bruttó bankjegyforgalom növekedése 383 millió lej. A fedezeti arány 2.3 ezrelékei 35.09 százalékra csökkent. A kereskedelmi váltótárca 237 millióval 17 mil-liárd 869,001.753 lejre, a lombardhitelek vég-összege 41 millióval 4 milliárd 962,188.978 lejre emelkedett. A magánírószámlák egyenlege 272.5 millióval 5 milliárd 744,938.491 lejre csökkent.

Ujabb árverések a vámhivatalokban

A pénzügyminiszter rendeletére a vámkö-zetek által elkobozott árukra és tárgyakra a következő erdélyi és bánáti vámhivatalokban tartanak újabb árveréseket: Május 2-án Moravián, május 3-án Sibiuiban, május 4-én Alba-Iulian, május 6-án Timisoaran, május 7-én Oradean és május 8-án Episcopia-Biho-ruilion. A Hivatalos Lap április 20-iki (Par-tea II.) száma részletesen felsorolja az árve-résre kerülő árukat és tárgyakat.

A román-magyar fizetési egyezmény meg-hozzabírása. Bucuresti jelentés szerint va-sárnap román küldöttség utazott Budapestre azzal a céllal, hogy új fizetési egyezmény megkötéséről tárgyaljon, tekintettel arra, hogy az 1939. szeptember 19-ikén kötött megállapodás nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A román küldöttség elnöke, I. Gr. Dimitrescu, míg tagjai a következők: Petre Tutea, a külkereskedelmi minisztérium aligazgatója, Ion Mătasaru, a budapesti ro-mán követség gazdasági tanácsosa, Gh. Ste-garoiu, a Banca Naționala képviselője, va-lamint dr. N. Barbul titkár.

Zürichi árfolyamok (április 22.): Márka 178.—, holland forint 236.75, dollár 446.—, font 15.775, francia frank 8.94, olasz lira 22.45, pengő 79.50, dinár 10.—, lej 3.20, bel-gas 74.70.

A ROMÁN NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZÁRFOLYAMAI:

107% felárral:

Dollár	211.65—216.95
font	851.80—873.18
palesztinai font	852.84—874.16
egyiptomi font	873.54—895.38
holland forint	112.40—115.20
svájci frank	47.51—48.75
belgas	35.51—36.44

38% felárral:

font	567.87—582.08
holland forint	74.93—76.80
svájci frank	31.67—32.50
belgas	23.67—24.29
francia frank	3.24—3.31
márka	49—50
olasz lira	7.17—8.25—9.50
pengő	26.50—27
csehkrona	4.68—4.77
szlovákkrona	4.68—4.77
török lira	92.—
dinár	2.898—3.05

A SZABADFORGALMI DEVIZAHIVATAL ARFOLYAMAI:

(70%-os kvóták)

Angol font	973.50
palesztinai font	974.50
egyiptomi font	997.80
dollár	241.90
francia frank	5.50
svájci frank	54.25
belgas	40.45
svéd korona	57.55
holland forint	128.40
norvég korona	53
török lira	192
angol font, 40%-os kvóta	1023
angol font, 20%-os kvóta	1078

A B) lista kompenzációs árfolyamai:
font, angliai árukra 1950
font, angol gyarmatok áruira 1950

UJ KELET Legújabb hírek

(Elsőoldali cikkünk folytatása)

Előzőleg, hét órákor másik német repülőgépet is láttak, ennek azonban sikerült dél felé elmenekülnie. Öt óra és hat óra negyven perc között három német gépet láttak Vejnland vidékén. A svéd légvédelmi tüzérség tüzelt rájuk. Fottland szigetén két német repülőgép kényszerleszállást végzett, mint hiszik a svéd légvédelmi tüzérség munkájának eredményeképpen. A német repülőket, a szokásnak megfelelően, felgyújtották gépeiket.

Élénk elégedettség Svédországban a Kelet-Norvégiába érkezett angol haderők miatt

Stockholm, április 22. (Rador). A Reuter iroda szerint az a hír, hogy angol csapatok érkeztek Kelet-Norvégiába, gyorsan elterjedt és az első meglepetés után élénk elégedettséget keltett.

Stockholm, április 22. (Rador). A Jurgan Pricen nevű 4465 tonnás német gőzös vasárnap Stockholmtól délre Delandsort közelében elsüllyedt. A legénységet megmentették.

Német jelentés az angol veszteségekről

Berlin, április 22. (Rador). A DNB jelenti: A 12 Uhr Blatt hétfőn reggel listát közöl az utolsó két nap a norvég partok előtt elszenvedett angol veszteségekről. A listástrom, mint a lap megjegyzi, magánbecslés alapján készült. A lista 4 sorhajót, egy repülőgéphordó hajót, 4 elsőosztályú cirkálót, 10 másodikosztályú cirkálót, 12 torpedórombolót, 13 buvárhajót, 15 szállítóhajót, 29 repülőgépet és még 4 hajót sorol fel.

Berlin, április 22. (Rador). A DNB iroda jelentése szerint vasárnap a német csapatok gyors előrehaladással elérték Norvégiában Lillehammer városát.

Nagy harcok Trondhjemtől északra angolkor és németek között

Stockholm, április 22. (Rador). A Dagens Nyheter a svéd norvég határról jelenti, hogy Trondhjemtől északra, Vaeredaalomnál nagy harcok voltak az angol és a német csapatok között. Vaeredaalom igen fontos közlekedési gócs, amely összeköti a Trondhjem—Grog és a svéd határ közötti országutat.

A harcok állítólag vasárnap hajnalban kezdődtek meg és kimenetelük még ismeretlen. Hír szerint Vaersdalrom lángokban áll.

A német bombatámadások hamuvá változtatták át Namsos, ahol az angol és a francia csapatok partra szállottak. A Namsos—Grog közötti vasutonalat is többször bombázták, de kevés eredménnyel.

A „Times“ vezércikke a szövetségesek norvégiai eredményeiről

London, április 22. (Rador). A Times vezércikkben foglalkozik a szövetségesek eddigi, Norvégiában elért eredményeivel. A lap többek között ezeket írja:

— Bármilyen e műveletek végső eredménye, biztos az, hogy a szövetséges vezérkar jelentékeny tevékenységet fejtett ki a háborúnak ebben a szakaszában. A tengeri erők értéke újból fényes beigazolást nyert. A harcban, amelynek során a németek azt remélték, hogy nagy károkat okozhatnak a szövetségesek tengeri erejének, ezzel szemben saját flottájukat csontkötötték meg. Így a mi tengeri haderőnk fölénye ma nagyobb, mint két héttel ezelőtt és módunkban áll, ha a nemzetközi helyzet ezt megkövetelné, másol is foglalkoztatni flottánkat, mint Skandináviában.

Oslótól északra az angol csapatok felvették a harcot a németekkel

London, április 22. (Rador). A Reuter távirati iroda jelenti Norvégiából: A hivatalos norvég közleménynek megfelelően Oslótól északra az angol csapatok felvették a harcot a német csapatokkal. Stockholmi meg nem erősített hírek szerint az angolkor visszafoglalták Hamar városát. Ezt a hírt azonban fenntartással kell fogadni. Svéd forrásból származó értesülések szerint harci kocsikkal és más nehéz fegyverekkel felszerelt angol csapatok a Mjoessa tótól északra Hamar közelében kapcsolatot teremtettek a norvég csapatokkal. A németek nagy erőfeszítéseket tettek, hogy elvágják az andalsnasi vasutonalat Dombas közelében. Ecéből a németek ejtőernyős csapatokat eresztettek alá. A legutóbbi értesülések szerint Dombas még mindig a norvégok kezén van.

Trondheim 70 ezer lelket számláló lakosságát eltávolították. Narviktól északra,

körülbelül háromezer német katonát kerítettek be.

Hét fronton harcolnak a norvégok

Stockholm, április 22. (Rador). Norvég diplomáciai körökből származó hír szerint a norvégok hét különböző fronton harcolnak, Narviknál, Levangernél, Tordheimnál, Hegránál, Stavangernél és délen egy nagyobb kiterjedésű fronton. Ez az utóbbi Hornfostból indul ki, majd Gjoeviken keresztül a Mjoessa tó mellett haladva, Hamáron és Elverum déli részén keresztül, egészen a svéd határig terjed. Az angolkor itt harcolnak együtt a norvégokkal. Az angol csapatok Andalsnesből vasuton érkeztek meg. A francia csapatokat Trond-

Az angolkor Narvik elhagyására szólították fel a lakosságot, mert nagy támadást intéznek a város ellen

STOCKHOLM, április 22. (Rador). A Nya Daglit Allehanda norvégiai külön tudósítója jelenti, hogy a narvikai angol csapatok felszólították a lakosságot, hogy hagyja a város területét, mert hétfőn délután három órákor támadást intéznek a város ellen.

Párizs, április 22. (Rador). A Havas katonai tudósítója a norvégiai helyzetről beszámolvva közli, hogy a németek vasárnap élénk légi tevékenységet fejtettek ki Namsosz öble fölött, bombázva a partra szálló angol csapatokat. Az akció teljesen eredménytelennek bizonyult. Emberéletben nem esett kár, mindössze egy kis hajót sikerült elsüllyeszteni. A németeknek flottájuk megtizedelése után a repülőgépek maradt az egyetlen harci eszköz, amellyel megkísérelhetik a szövetségesek norvégiai felvonulásának megakadályozását. A szövetségesek azonnali válaszlátást a namsoszi német akcióra, ismételt bombázva Stavangert és az összes német kézen lévő

jemtől északra Nansosban szállásolták el. Hegra erődítmény Holperman vezérkari tiszt parancsnoksága alatt, aki Párizsban végezte tanulmányait, továbbra is ellenáll.

Járőrtevékenység a nyugati fronton

Párizs, április 22. (Rador). Hivatalos hadijelentés április 22-éről:

— Járőr tevékenység a Moseltől keletre. Ami a norvégiai eseményeket illeti, utalunk az angol hivatalos közleményre, amely így hangzik: Április 20-án az ellenes légi haderő igen élénk tevékenységet fejtett ki. Namsost és környékét több ízben bombázták. A város súlyos károkat szenvedett, a szövetségesek azonban mindössze egy haláshajót veszítettek, amely bombatalálattal következett be elsüllyedt. A szövetséges csapatok nem szenvedtek kárt.

norvégiai repülőtereket. Francia katonai körök szerint a légi és tengeri harc új fázisba veszi most kezdetét. A német előnyomulást Nöneföznél megállították és a Miözen tó mellett a szövetségesek és a német csapatok között erőteljes harcok folynak.

Német repülőgépek zuhant le Belgiumban

Brüsszel, április 22. (Rador). A hadvezetőség közli: Egy német repülőgép három francia vadászgéptől üldözötve, belga terület fölé repült. A francia gépek követték és a német repülőgép Neufchateau mellett egy templom közelében lezuhant. Egyik pilótája meghalt,

Szovjet-Oroszország azért kezdeményezte Londonnal a tárgyalásokat, mert nem akar Németország szövetségese lenni?

Mackensen római nagykövetet Hitler sürgősen Berlinbe rendelte?

RÓMA, április 22. (Rador). A Havas iroda jelentése szerint politikai körökben azt állítják, hogy Mackensen német nagykövetet sürgősen Berlinbe szólította Hitler. Mackensen nagykövet külön repülőgépen utazott Berlinbe.

„Anglia és Franciaország nem akarnak új ellenségeket“

London, április 22. (Rador). A hétfői angol lapok a szövetségeseknek Olaszországgal, valamint Szovjet-Oroszországgal fennálló kapcsolataival foglalkoznak. A Times diplomáciai levelezője közölte, hogy Reynaud miniszterelnöknek és Halifax külügyminiszternek Olaszországra és a Szovjetunióra vonatkozó kijelentései a jószándék megnyilvánulásai voltak. Ezen kijelentéseknek nem volt más céljuk, mint emlékeztetni arra, miszerint Németország mindenkor ellenség marad és hogy Nagy-Britannia és Franciaország nem akarnak új ellenségeket szerezni.

Nem riadnának vissza azonban egy azonnali akciótól, ha valamely nemzet úgy vélné, hogy be kell avatkoznia a háborúba.

Anglia és Franciaország őrt állanak a Földközi tengeren

A Daily Telegraph megállapítja, hogy a szövetséges flotta uralja a Földközi tengeret és hogy Franciaország, valamint Anglia és Törökország őrt állanak a Földközi tenger három kikötőjénél. Egyébként a szövetségesek csak jót akarnak Olaszországnak, — amint Reynaud mondotta:

Olaszország jóléte egyik alapvető feltétele a tartós békének.

„Csökken a szovjet lelkesedés a német rendszerrel szemben“

A News Chronicleben Vernon Bartlett rámutat arra, hogy helyes volna figyelemmel kísérni azt, hogy a szovjetnek a német rendszerrel szemben megnyilvánuló lelkesedése fokozatosan csökken.

A Daily Herald úgy véli, hogy ha Oroszország békés semlegesként akar viselkedni, úgy az Anglia és Szovjet-Oroszország közötti kereskedelmi kapcsolatok feljavítása hasznos dolog volna.

„A Quisslingek eltávolítása mindenütt határozott akció jellegét öltötte“

London, április 22. (Rador). Az európai helyzetet vizsgálva, az „Observer“ diplomáciai szerkesztője a következőket írja: „A szövetségesek norvégiai hadjáratának eddigi legjelentősebb eredménye a bizonyítékoknak az a sora, hogy a többi semleges országok a nemzeti szocialisták ezután esetleges áldozatai, elhatározták a cselekvést még azelőtt, mielőtt késő len-

Hull a haja? Korpázik a fejébőre? Petrol Egger

megszünteti a korpázást megállítja a hajhullást megerősíti a hajgyökereket

Sorozatos légi harcok Luxemburg felett

Luxemburg, április 22. (Rador). A hercegség területe felett sorozatos légi harcok zajlottak le. Egy repülőgép Buedorf közelében lezuhant, a Saar és a Mosel vizen az utóbbi időben a németek lázas gyorsasággal kompokat építenek. A hercegség érdeklődésére a német követ kijelentette, hogy a talterhelt vasuti forgalom kívánna könnyíteni a folyami szolgálat fokozásával. Ez a magyarázat — teszi hozzá a tudósításhoz a belga távirati iroda — teljesen valószínűtlennek látszik, hiszen a Saar vize annyira sekély, hogy az nem hajózható.

ne. A „Quisslingek“ eltávolítása határozott akció jellegét öltötte. A semleges országok megértették, hogy amennyiben a németek nem tudják aláaknázni Norvégiát és ellenállást, nagyarányú megfélemlítési akciót kísérelnek meg. Egy másik jele annak, hogy a diplomáciai helyzet erősen Németország ellen fordul: az, hogy most már rendkívül valószínűnek látszanak az angol-szovjet kereskedelmi tárgyalások. A szövetségesek számára igen jelentős, hogy megfosztják Németországot attól a jelentőségtől, hogy Szovjet-Oroszországot gyarmatként használja fel szükségletei fedezése érdekében. Valószínű, hogy a Szovjet azért kezdeményezte a tárgyalásokat, hogy világosan bebizonyítsa a világ előtt: nem akar Németország szövetségese lenni. Erre mutat az is, hogy a szovjet rádió Törökországi elleni hadjárata az utóbbi időben elcsendesült s a kereskedelmi kapcsolatok ismét megteremtették Oroszország és Jugoszlávia között.

A bucuresti Editura Evreasca zsidó könyvkiadó vállalatnál

(Mircea Voda 21.) az alábbi zsidótárgyú könyvek kaphatók:

Th. Herzl: Altneuland	70 lej
Th. Herzl: Judenstaat	30 „
A. Bein: Mjcareea Sionista	40 „
I. Ludo: Ghettouri	50 „
Salom Asch: Varsovia—Petrograd—Moscovia	240 „
B. Iosif: Anuarul Evreesc	50 „
O. Rjpsler: Mikraa Alfoni	
Zalvinsky: Haszafa veháchájim	

A kiadó utánvétel küldi a fenti könyveket.

Editura E veasca

Bucuresti, Mircea Voda 21.
FRATERNITAS Könyv- és Lapkiadó R. T. nyomása Cluj, Strada Baron L. Pop 10
Telefon: 18-60.

Ez eg
nem o

Thorval
szállt Dán
mokrata n
nép sersó
Staining
„Ha tudni
a demok
becsülök.
hogy az a
hogy csak
ki megért
hozzáfűzte
azt az újsá
a rádióáll
akad és a
kol nekem.

A 67 év
sai „a mu
vezik. Eg
tekintve, l
kormány é
óta volt a
Eletpályá
de fáradh
helyére dol
mindenütt.

Staining
férfi, kin
múltóságie
munkásság
55 százalé
haladó elve
telyét nem
hanem a fe
észinte bar

Staining
zett megf
tevékenysé
sen, a dán
megszállás
Htásokat te
leg, Staini
beszédben e
leimnek“ ne

Mostaná
hogy 6 volt
Sandler své
északi álla
alakítására.
Dánia gy
németek m
zető utnak
a háborútó

Norvég

Haakon
monkaja. S
hogy az un
— és még
és mint bá
ben, nagy
a norvég n
dektől. Ha
trónját:

— A kir
hábákat: 6
szautasítah
szereken ké
lességet vál

Midőn me
VII. Eduard
tette jövend
meg, ha a h
— Nem á
nyira szeret
azt mondhat
más feleség

Maud her
től, közölte
megy hozz
korona neve
san tíz évve
trondhjem
názták. 1938
Olaf trónörö
los ágya m
keztét, szívér
— Ne sir
békét ismert

Quisling é
melve Norvé
európai főv
szolgálatnak
életrajzok ál
lanatban, n
ki. Kormány
széthullott.
minisztereln
nevezéséről.
Finnország
harcotjon.
Jonas Lie, a
lgazságügym